

Alaturka Laiklik:

“Ey Türk Gençliği!

*Beni bir bir sen anladın, sen de
yanlış anladın!”*

Bu kitap Derin Düşünce Fikir
Platformu'nun okurlarına
armağandır.

www.derindusunce.org

İçindekiler

Önsöz.....	6
Din Özgürlüğü'ne Genel Bir Bakış(Mehmet Bahadır).....	7
Din ve Vicdan Özgürlüğü II(Mehmet Bahadır).....	11
Dinin kurumsallaşması ve iktidar sevdası.....	11
Din ve Vicdan Özgürlüğü III(Mehmet)Bahadır.....	19
Çirkin Cumhuriyet ve Mânâ'sız Maneviyat(Mehmet Yılmaz).....	23
Türkçe Ezan, Tercüme ibadet: Kültürel bir şizofreni(Mehmet Bahadır).....	33
Bir Ayrımcılık Aracı Olarak Başörtüsü Yasağı (<i>Kübra Nur Ayar</i>).....	40
Alevilik açılımını düşünmek ya da sırrı faş eylemek (<i>Ramazan Akkır</i>).....	44
Zamanın bir yerinde öğrenciydim (Neslihan Akbulut).....	47
Başörtülüler Baş Başa(Özlem Yağız).....	49
Ey cemaat, Alevileri nasıl bilirsiniz? (Neslihan Akbulut).....	82
Madımak(T.Suat Demren).....	85
Gözün örtüsü, başın örtüsü, kalbin örtüsü(Dilaver Demirağ).....	87
İthal kavramlar sözlüğü 1: Laiklik (<i>Faruk Saim Akhan</i>).....	93
Bugün hâlâ pazartesi (Nayat Karaköse).....	96
Kapıları açık bırakanlar için.....	96
Biz unutamıyoruz, ya siz? (Cemile Bayraktar).....	100
Topluiğne, Cop ve Bıyık (Takunyalı Topluiğne).....	104
Aileni mi seversin devletini mi? İmam-Hatipli Bireyin dramı... (<i>Okan Arslan</i>).....	106
"Atatürkçü/Kemalist mahalle baskısı" veya "Yıpranan TSK değil, benim!".....	109
Bir Pazartesi denklemi... çok bilinmeyenli?(Emine Uçak Erdoğan).....	114
Ben Suçlu Değilim!.....	114
Sınavına Alınmayan Özgür Bir Kişiyim!.....	114
İçeride de Pazartesi, Dışarıda da... (Cafer Solgun).....	115
'İçerisi', dışarısı, 'bizim' olmayan önyargılar ve 'kendi' olmaya dair notlar... ..	115

Senin Özgürlüklerini Vermek İstemiyorum Demenin Kurnazcası: Üçüncü Yolcu Olmak(Özlem Yağız).....	120
Felsefî bir pazartesi... (Hilal Kaplan).....	122
Bir Başörtülünün Felsefi Dertleşmeleri.....	122
Yine pazartesi, hâlâ pazartesi(Ceren Gökoğlu).....	127
Kendim için Değil Bu Sefer.....	127
Başörtüsü Yasaklarından Bize Kalan(Özlem Yağız).....	129
Acaba şimdi ne olacak? (Cemile Bayraktar).....	133
Öteki Kızın Türküsü(Özlem Yağız).....	136
Norşin Köyü'nün Sıradışı Kızı(Özlem Yağız).....	138
Çağdaşlık ve T.C (Faruk Saim Akhan).....	142
CHP'nin İslâm Vizyonu.....	145
Misyonerlik, Hukuk ve Özgürlük (Mehmet Akif Menteşoğlu).....	147
Kafalara Mayın Döşemek (Doç. Dr. Serdar M. Değirmencioğlu).....	152
Hristiyanlar Türkiye'de Özgür mü? (Adil Yapar).....	155
Sorun Misyonerlik mi? (Gökhan Talas).....	160

Önsöz

Türkiye Cumhuriyeti'nde Alevîlere zorla Sünnî İslâm öğretilirken Sünnîlerin başörtüsü devlet dairelerinde yasak. Türk Ordusu'nun istihbaratı camileri ve namaz kılanları fişliyor. Hristiyan Ermenilerin ne kiliseleri, ne yetimhaneleri ne de cemaat lideri seçimleri özgürce yapılamıyor. Rumların ruhban okulları özgür değil. Yahudiler diğer gayrı Müslimler gibi askerde ayrımcılığa uğruyor. Ateistlerin kitapları, internet siteleri yasaklanabiliyor, kapatılabiliyor. Gayrı Müslimlerin alın teriyle biriktirdikleri vakıf malları 1970'lerde gasp edildi, hâlâ geri verilmiyor.

Sahi Laiklik neye yarıyor?

"Laiklik din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılmasıdır" diye ezberletildi bize okullarda. Çağdaş, uygar, gelişmiş ülkelerin seviyesine çıkmak için gerekliydi. **"Sakın ha sakın çocuklar!"** derdi öğretmenimiz, **"laiklik dinsizlik demek değildir"**.

Fransızlar Vatikan'ın baskısından kurtulmak için icad ettiler laikliği. T.C. usulü Alaturka laiklik ise babasının ceketini giymiş bir çocuktaki gibi iğreti duruyor üzerimizde. Eline sopayı geçiren "laiklik adına" patlatıyor "ötekine". Zenciye zenciye kırdırmaktan başka bir işe yaramadı bu güne kadar: Varlık Vergisi, 6-7 Eylül olayları, 28 Ocak...

Elinizdeki bu kitap son yıllarda Türkiye'nin gündemine gelen, birbirinden ayrı gibi duran ama çekirdeğinde **Yobaz Laiklik Meselesini** barındıran konuları ele alıyor.

Din Özgürlüğü'ne Genel Bir Bakış (Mehmet Bahadır)

"Dini, dili, ırkı fark etmez, din özgürlüğü sorunu yaşayan herkese ithafımdır. (M.B) "

"Din özgürlüğü" tabirinden ne anlıyorsunuz? Mesela Ali Babacan "Türkiye'de Müslüman çoğunluk da dini özgürlüklerle ilgili sorunlar yaşıyor" demeciyle neyi kastetmişti? Dinin devlet eliyle kontrol altına alınması, din özgürlüğüne zarar verir mi? Her din, kontrol altına alınması gereken, tehlikeli ve korkunç bir dogma mıdır? Kontrol altına alınırsa ne olur? Alınmaz ise ne olur? Farklı din veya mezhebe mensup kişilere gerek devlet gerekse fertler düzeyindeki olumlu ya da olumsuz tavırlar din özgürlüğü bağlamında nasıl değerlendirilmelidir?

Mesela ülkemizde yaşanan bir gerçeği; İncil basıp dağıtanları domuz bağıyla katleden zihniyeti konumuzun neresine sığdıracağız?...Bir dizi sorularla ve sorgulamalarla yazıma başlamak istedim.

Evet bu soruların ışığında din özgürlüğü kavramını ele alacağız bu makalede. Dahası, tarihi süreç içerisinde problemi ortaya çıkaran sebeplere, yaşanmış örnek olaylara değindikten sonra, Kur'anı Kerim'in getirdiği esaslar ve Peygamber Efendimizin uygulamaları ve din özgürlüğünün çoğulcu toplumlarda barışa nasıl katkı sağladığına işaret edeceğiz.

Öncelikle din özgürlüğü kavramından ne anlamamız gerektiğini ele almamız gerekiyor.

Ülkemizde "Din Özgürlüğü" konusu olunca, malum medyada da yansıdığı üzere yüksek laik dozajlı tepkiler yaşıyor. Hemen itirazlar yükseliyor. "Bu ülkenin 80 bin camisi açıktır. Günde 5 vakit ezan okunur. Öyleyse geriye ne kalıyor? Şeriat..." gibi absürt argümanlar gırla gidiyor. "Namaz kılanı tekme atan, zorla oruç yediren mi var?" gibi sığ yorumlar meşgul eder gündemi. Oysa bu tip yaklaşımlar Tek Parti döneminde vaz'edilen "din sadece vicdanda ve mabed'de kalmalıdır" anlayışının sığ bir tezahürü olduğunu söylemem gerek.

Oysa yaşadığımız dünyada din özgürlüğü tanımı oldukça genişletilmiş. Bakın, 10 Aralık 1948 tarihli BM İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin 18. maddesi şöyle:

"Herkesin düşünce, vicdan ve din özgürlüğü hakkı vardır. Bu hak, dini, bireysel veya topluca, kamusal olarak ya da özel biçimde, öğrenim, uygulama, ibadet ve dinsel törenler yoluyla açığa vurma özgürlüğünü içerir."

Yani bu şu demek. **Din özgürlüğü, bir dine inanma, yaşama, eğitim ve öğretim yoluyla o dini gelecek nesillere intikal ettirme veya tebliğ vasıtasıyla başkalarına anlatma ve nihayet o değerlere inanan insanların birlikte hareket etmelerini sağlayacak organizasyonlar kurabilme, birliktelikler teşkil etme özgürlüklerinin bütününe içine alan bir kavramdır. Bu unsurlardan bir tanesinin yokluğu din özgürlüğünün o ülkede kâmil manada olmadığı anlamına gelir.**

"İstediğine inan ama inandığın gibi yaşayamazsın", ya da tek parti döneminin üçüncü adamının tabiriyle; **"Türkiye'de din telakkisinin hududu, yurttaş vücudunun cildini aşamaz."** (Yani cümleyi biraz daha açarsak din telakkisi tenden çıkıp, toplumsal hayatta kendini ifade edemez demektir bu), bir başka örnek; AK Parti'ye açılan "kapatma davası"nın iddianamesinde de, Başsavcı, dinin **"kendi alanında, vicdanlardaki yerinde"** tutulması gerektiğini vurguladığı bir yerde, böylesi sorunlu zihniyetin var olduğu bir zeminde, **"Kimsenin inancına, namazına karışılıyor mu? Bundan daha iyi din özgürlüğü mü olur?"** demenin bir manası yoktur.

Çünkü İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nden de görüldüğü üzere din ve vicdan özgürlüğü 4 temel unsura dayandığı anlaşılmaktadır.

1. İnsanların istediği inancı serbestçe seçmeleri (İman)
2. İnançlarının gereği serbestçe eylemlerde bulunabilmeleri (amel). Kısaca inandığı gibi yaşayabilmesi
3. İnançları doğrultusunda eğitim, öğretim yapabilmeleri
4. Sosyal birlik ve cemaat oluşturabilmeleri. Şeklinde özetlenebilir.

Meseleye biraz daha hakim olabilmek adına küçük somut örnekler de verelim. Mesela kamil ve olgun bir din özgürlüğünün yaşandığı Türkiye'nin caddelerinde

yürürken "Naksibendi dergahı" tabelalı bir bina veya kapısında "Bismillahirrahmanirrahim" yazan özel bir "İslami Kolej" görmemiz çok şaşırtıcı veya kimileri için çok korkutucu olmayacaktı mesela. Dahası Cemaat ve tarikatler serbest olur. Kimsenin başörtüsüne karışılmazdı.

Bütün bu oluşumların da, ülkemizin nevi şahsına münhasır laikliğine zarar vereceğini de düşünmüyorum. Hani "**laiklik adam olmaktır**" şeklinde meşhur bir sözümüz vardır ya. Evet tam da öyledir. **Laiklik adam gibi özgürlüktür, serbestliktir. Bütün inançlara (adam gibi) eşit mesafede durmaktır kanaatimce.**

Yazıyı hazırlarken takıldığım bir nokta da şu oldu. **Kendi tarihimiz açısından bakarak; "Peki, devlet neden dini, vicdanlara ve mabetlere hapsedmek suretiyle kontrol altına almak istesin ki?" "Sahi din bu kadar korkutucu bir şey midir ki kontrol edilme ihtiyacı duyulsun?" ya da "Geçmişte hıristiyanlık tarihinde olduğu gibi, dinsel bir şiddet süreci mi yaşamıştık? Din ve mezhep kavgaları mı yapmıştık ya da din ya da klise eliyle engizisyon mahkemelerinde işkence ve zulüm mü görmüştük?"** (bu da bir sonraki yazının konusu olsun)

Konuyla ilgili [Derinsular sitesinin](#) yazarı Sayın Serdar Kaya şu tespitlerde bulunuyor;

"...Gelenekle ve geleneği çağrıştıran öğelerle bağların koparılmasını esas alan Kemalist devrimcilik, bu prensibinden ötürü, söz konusu gelenekte birincil derecede belirleyici olan İslam diniyle sıklıkla karşı karşıya geldi. Zira yapılan yeniliklerin neredeyse tamamı, İslam diniyle doğrudan ya da dolaylı olarak ilgisi bulunan konulardaydı.

...Resmi ideoloji, yenilmesi son derece güç olan bu rakiple mücadelesini, onu yok etmekten ziyade, önce kontrol altına almak, ardından da 'gerektiği şekilde' törpülemek üzerine inşa etti. Konumu itibariyle son derece büyük bir temsil gücü olan halifelik kurumunun kaldırılması ve kurulan 'Diyanet İşleri' teşkilatının Başbakanlığa bağlanması bu kapsamda değerlendirilebilir...

...Üniversite öğrencilerin başındaki örtülerden rahatsız olan, bir okul müdiresinin sokakta dahi olsa başını örtmesine [tahammül edemeyen](#) zorba bir ideoloji, ibadetlerinin nizamı konusunda hassas olan inanç sahipleri tarafından 'güvenilir bir merci' olarak görülmeyeceğinin elbette farkında. Ama bu ideolojinin niyeti, kendisini güvenilir kılmak değil, sosyal genlerle oynamak ve en büyük düşmanını isteği şekilde manipüle ederek kontrol altına alabilmek."

Konumuza dönersek; ben de dikkatleri bir başka noktaya çekmek istiyorum. İslam Devletinin ilk anayasası: Medine Vesikası'na. Din ve Vicdan özgürlüğünü esas alan ve dünyanın ilk İslam Devletinin anayasası olan Medine Vesikası'na...

Allah Rasulü'nün (sas) uygulamalarından hareketle din özgürlüğünün yine dört ana esasa dayandığını görüyoruz. 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel

Alaturka Laiklik

Beyannamesinde de bahsi geçtiği üzere; İnanma, inanç esaslarını yaşama, aynı esasları gelecek nesillere intikal ettirebilme, eğitim ve öğretim yapabilme ve örgütlenebilme.

İlginç değil mi? "*İnsanlık, Efendimizi (S.A.V) ve getirdiği hakikatleri 1400 yıl geriden takip ediyor*" dersem gerçeğin bamteline basmış olduğumu düşünmekte bir beis görmüyorum.

İsterseniz daha sonra detaylara inmek üzere bu dört esas, Medine Site Devletinde nasıl uygulanmıştır? Kısaca bunu işleyelim.

Ama önce konuyla ilgili Kur'an hakikatlerine bakalım; Allah, bütün insanlığa inanma veya inanmama özgürlüğünü vermiştir. "***Dileyen iman etsin, dileyen inkar.***" "***Sizin dininiz size, benim dinim bana.***" "***Dinde zorlama yoktur.***" "***Eğer Rabb'in dileseydi bütün insanlar Müslüman olurdu.***" "***Yoksa sen herkesi Müslüman olmak için zorlayacak mısın?***" ayetleri bu özgürlüğün teminatıdır. Literatürde din ve vicdan özgürlüğü kavramı ile ifade edilen sahada böylesi bir özgürlük alanı insanlığa sunuldu ise özgürlüğün diğer çeşitleri adına nasıl geniş bir alan açıldığı tahmin edilebilir.

Bu ilahi vahiyler doğrultusunda, Efendimizin uygulamaları; hoşgörü ve diyaloga dayalı, çok hukuklu ve hukukun üstünlüğü temeline dayanan, barışçı bir ortamda bir arada yaşama modelini sunmuştur insanlığa.

Bilindiği üzere Medine Site Devleti çok dinli, çok kültürlü ve çok uluslu bir yapıya sahipti. Yahudiler, pagan Araplar, Müslümanlar ve az sayıda da hristiyan topluluklar mevcuttu. Efendimizin bizzat başkanlığını yaptığı Medine Site Devletinde yaşayan hiçbir topluluk baskıya maruz kalmaksızın kendi dinlerine inanmışlar, İslama geçmeleri içinde hiçbir zorlamaya tabi tutulmamışlardır. Kilise, sinagog ve havralarında çok rahatlıkla dinî ibadetlerini yapmışlar, günlük hayatlarında giyim-kuşamdan, evlilik ve boşanmalarına kadar hemen her sahada inanç esaslarını hayatlarına tatbik etmişlerdir. Beytül midras (Yahudi okulları) adını verdikleri okullarında çocuklarına eğitim ve öğretimlerini vererek, kendi değerlerini gelecek nesillere rahatlıkla intikal ettirmişlerdir. Ve son husus, altına imza attıkları Medine Vesikası'na muhalefet etmeksizin gerek kendi içlerinde, gerekse müşrikler ve sair din mensupları ile siyasi, kültürel, ekonomik birliktelikler kurmuşlardır.

Bazılarının "*müslümanlar Mekke'de zayıftı zorlamada bulunmadı ancak Medine de değil*" şeklinde itirazları olabilir. Ancak bu gerçekleri saptıran büyük bir iftiradır. Belki bununla ifade edilmek istenen 14 asırlık İslam tarihi içerisinde cereyan etmiş savaşlarda yaşanmış olabilir. **Ancak bunun suçlusu din değil, dini yanlış yorumlayan dönemin Müslümanlarıdır.** Ülkemizde yaşanan rahip cinayetlerini, İncil basıp satanların katlini bu bağlamda değerlendirebilirsiniz. Güzel dinimizi ne hale getirdiklerini ve ergenekon kokan bu eylemleri de esfle kınadığımı belirtmeliyim.

Din ve Vicdan Özgürlüğü II (Mehmet Bahadır)

Dinin kurumsallaşması ve iktidar sevdası

"Aranızda en üstün olmak isteyen, sizlere hizmet etmekle yükümlüdür."

"Kardeşinin gözündeki çöpü görürsün de kendi gözündeki merteği görmezsin. Ne zaman kendi gözündeki merteği ortadan kaldırırsan işte o zaman kardeşinin gözündeki çöpü kaldırabilmek üzere oldukça iyi bir görüşe kavuşacaksın." (Hz. İsa Aleyhisselamın Hadisleri)

Bir önceki yazımızda din özgürlüğüne dair dört ana esas belirlemiş ve bu konu etrafında değişik örnekler vermiş, dahası ülkemizde yaşanan din özgürlüğü problemlerine değinirken hatırlarsanız şöyle demiştik: *"Kendi tarihimiz açısından bakarak; Peki, devlet neden dini, vicdanlara ve mabetlere hapsetmek suretiyle kontrol altına almak istesin ki? Sahi din bu kadar korkutucu bir şey midir ki kontrol edilme ihtiyacı duyulsun? ya da geçmişte hristiyanlık tarihinde olduğu gibi, dinsel bir şiddet süreci mi yaşamıştık? Din ve mezhep kavgaları mı yapmıştık? Din ya da kilise eliyle engizisyon mahkemelerinde işkence ve zulüm mü görmüştük?"*

Daha önce yazmış olduğum bu satırları, derinlere inmek suretiyle; biraz daha açmayı, sağlıklı bir tahlil yapabilmek adına önemli olduğunu düşünüyorum. Ve meselenin bam teline dokundurmak için; din özgürlüğü problemlerinin, tarihsel olarak başlangıç noktasına ve kaynağına bir yolculuk yapmak gerekecek.

Araştırmalar, tarihi süreç içerisinde din özgürlüğü problemlerinin daha çok hristiyanlıkla ortaya çıktığını göstermektedir. Teorik ve haklı olarak kendini "Sevgi dini" olarak takdim eden bir dinin, güç ve iktidar sahibi mensupları tarafından, başka dinlere ve kendi içinde oluşan "heretik ve schismatic" oluşumlara karşı, tavizsiz ve gaddarane bir şiddet politikası gütmesi ve bunun insanlığa sunmuş olduğu ağır tahribat ve bedeller, ilgili konuyu ve süreci araştırmaya değer kılıyor. Daha çok batıda gelişen ve insanlığın vicdanını duvara asıp, hayvani (belki de daha aşağı) mertebeye ulaşmada, zirve yaptığı bu süreç, değil başka bir dine, farklı bir mezhebe dahi tahammülün olmadığı bir süreç olarak, tarihe geçmiştir. Zira Ortaçağ'da kilisenin mutlak bir otorite konumuna

hızla yükselme arzusu ve devleti ele geçirme gayretleri nedeniyle bağınazlık ve tahammülsüzlük had safhaya ulaşacak. Ve böylece batı'da **"tek kral, tek devlet ve tek din"** anlayışı hakim olacaktı.

Olayın başlangıç noktasına dönecek olursak; Hz.İsa ve getirmiş olduğu ilahi mesajların, ümmeti tarafından yayılma süreci, yaklaşık 310 sene gizli ve el altında gerçekleşmiş ve bu insanlar o günün zalim cabbarlarına ve oligarşik despotlarına karşı, bu dini gizlilik içerisinde korumaya muvaffak olmuşlardı.

İmparator Constantin tabandan gelen zorlama neticesinde, hıristiyanlığı din olarak kabul etme ve din özgürlüğünü getirme mecburiyetinde kalmıştı. Gerçi bu Hıristiyanlık üzerinde kontrolü elde tutmak için yapılan bir kabullenıştır. Eğer o günün Hıristiyanları, Constantin'in bu oyununa gelmeyip, daha çok üst yapı ile ilgilenMEselerdi, ihtimal dinlerini bir süre daha koruyabilirlerdi yorumu getirilebilir. Zira hıristiyanlığın (resmi) din olarak kabul edilişi, hıristiyanlara indirilen büyük bir rehabet darbesi olmasının yanında, iktidar sahibi zalim ve jakoben yöneticilerin, dini ve siyasi gücü kontrol altında tutma maksadıyla, baskıcı ve despotik yönetimlerinin ilk nüvesini oluşturacaktı. Tabii hıristiyanlığın resmi din olarak kabul edilmiş ardından, hıristiyanların bir kısmı eski gerilimlerini (hassasiyetlerini) kaybedip, kelepirdesvasına düşmeleri ayrı bir araştırma ve inceleme konusu olabilir.

İmparator Constantin 313 yılında Milan fermanı ile, ferman söylemlerinin aksine dinde toleranssızlığa giden yolun kapısını aralamıştır. **"Bir devlette tek din ve din içinde birlik"** ilkesiyle Constantin, heretiklere karşı savaşta, kiliseyi desteklemiş ve hatta önderlik etmiştir. Bu dönemde, heretiklik manevi ve medeni suç olmaktan çıkarılıp, sonu engizisyon mahkemelerine kadar varan bir dizi zülmî cezalara kadar gitmiştir. Bu dönem kilise ile devletin yetkilerinin kaybolup kaynaşmaya dönüştüğü bir dönem olarak adlandırılabilir.

Daha sonra 380 yılında I.Theodosios ile hıristiyanlık önce devletin resmi dini haline gelmiş, peşinden de devlete hükmeden bir kurum haline dönüşmüştür ki buna **"hıristiyanlığın devletleşmesi"** ya da **"Dinin kurumsallaşması"** tabiri daha uygun düşecektir. Yani **"Kilise devlet içinde değil, Devlet Kilise içindedir"** artık. Başka bir deyişle, **"kilisenin (ruhani kılıcın) devleti ele geçirmesi"** olarak da yorumlanabilir.

Sonuçta, insanlığa kan kusturacak öylesi bir teokratik düzen gelmiştir ki, bunu Papa VIII.Boniface şu şekilde izah etmektedir.

"Kutsal Katolik ve apostolik kilise dışında günahların ne affı ne de onlardan kurutulmuş yolu vardır. Mevcut iki kılıç (dünyevi ve ruhani) kilisenin iktidarındadır. Bir devlette iki baş olamaz. Dünyevi otorite, ruhani olana tabidir. Ruhani otorite kral da dahil herkesi yargılayabilir ama o hiç kimse tarafından yargılanamaz. Çünkü onun otoritesi ilahidir."

İşte bu aşamadan sonra din özgürlüğü alanındaki felaketler süreci başlamış oluyordu.

Bu despotik tekelci yönetim, İncil’de geçen **“Ve efendi hizmetçiye dedi; Yollara ve çitlerin boyuna çık. Bulduklarını içeriye girmeye zorla ki evim dolsun.”** Sözüne kendine referans alarak zora başvurmanın lüzum ve doğruluğuna inanır. Hoşgörüsüzlük ilke haline getirilir. Ve sonuçta Nietzsche’ye **“Anarşist ve Hıristiyanın kökeni birdir”, “Kutsal anarşistler”** sözünü dedirtecek, şiddet ve yüzyılları bulan din ve mezhep kavgalarının fitili ateşlenmiş olur.

Bu kadarla da kalınmaz ve **“Ruhun kurtuluşu için, her türlü ten cezası, her işkence hatta ölüm caizdir”** düşüncesi ortaya atılır ve engizisyon mahkemelerinin fikri alt yapısı oluşturulur ve bu zülüm düzeni devlet eliyle meşrulaştırılmış olur.

Dinde zorlamayı makul gören anlayışın temelinde, **“Hıristiyanlı/Kilise dışında kurtuluş yoktur”** kuralı dikkate değerdir. Bu kural maalesef kendinden olmayana şiddet yolunu açmış ve yeryüzünü kana boğmuştur.

Zira öğretiye göre, hıristiyanlığın asıl amacı ruhun ve insanlığın manevi kurtuluşudur ve bunun da tek ve mutlak yolu hıristiyanlıktır. Yani tek bir mutlak doğru vardır. O da kendileridir. Bu kurtuluşa gelmeyen kılıçla yola gelecektir. Dolayısıyla dinde zorlama insanın en kutsal görevidir. Toplumun zor kullanmama sebebinden dolayı topyekün cehenneme gitmektense bireylerin acı çekmesi ve hatta ölmesi gayet normaldir!

İşte bu anlayış, kendinden olmayan din ve mezheplerle bir savaşın ifadesidir. Zira insanlığın manevi kurtuluşunu hedef almış fanatik bir inancın, ne başka dinlere ne başka mezheplere ne de kendi içindeki farklı oluşumlara müsaade edeceği beklenemez. Özgürlüğe gem vurma ve zorlama suç olarak değil, kutsal vazife olarak nitelenmiştir.

Hıristiyanlık içinde oluşmuş her mezhebin kiliseleri de, “mutlak hakikatı” kendilerinin temsil ettiğini iddia etmiş ve kurtuluşun sadece kendilerinde olduğuna iman etmişlerdir. Dolayısıyla kendileri dışındaki oluşumları heretik kabul ederek, onlarla savaşmayı vazife bilmişler ve kanlı mezhep savaşları böylece başlamıştır.

532 yılında İmparator Jüstinyen hipodrom’da 40.000 civarında insanı doldurup katletmesiyle vurguladığı “Tek devlet, tek kanun, tek din” anlayışının doğurduğu **“Kral kimse, din o’dur.”** felsefesine inanmış ve bunu da vahşetin gerekçesi yapmıştır. Artık halk, kralın dininden olmak zorundadır.

Hz. Peygamberin (S.A.V), Bizans Kralı Herakleios’a gönderdiği mektupta “İslamı kabul etmekten kaçınması halinde halkının günahını da üstleneceği” şeklindeki uyarısı, muhtemelen hıristiyanlıktaki halkın, kralın dininden olması zorunluluğu sebebiyledir. Yoksa İslam’da hiç

kimsenin, bir başkasının suçunun cezasını çekmeyeceği esaslı bir prensiptir. Ayetlerle de sabittir.

Ancak burada şunu da belirtmek gerekir ki; insanlığa zulüm ve gözyaşı getirmekten başka hiçbir işe yaramayan, yukarda anlatılan öğretiler ve bu öğretilerden müteşekkil zihin yapısı daha çok, iktidar odaklı kurumsallaşmış bir dinin, günümüz tabiriyle vaticanizm öğretisinin eseridir. Dolayısıyla Hz. İsa (a.s)'nın getirmiş olduğu ilahi mesajla uzaktan yakından alakası yoktur.

Çünkü, her türlü müessese gibi, (devlet de buna dahildir) Kiliseler de konformizme, sosyal ve siyasal muhafazakarlığa, yani mevcut durumun her ne pahasına olursa olsun sürdürülmesine tabiatları gereği yatkındırlar. Bunun yanında ilahî mesajın, yani dinin yeryüzünde insanlar tarafından temsil edilen ve 'yönetilen' bir müessesesi olamaz. Bunun yanında; Papa, kardinal, piskopos gibi hiyerarşik otoriteler zinciri Hz. İsa'nın getirdiği dinde yoktur. Bu durum, Kiliselerin kendilerini bir devlet gibi teşkilatlandırmaları sonucu ortaya çıkmıştır ki, insanları din değil, bürokratik yapılarla yüz yüze getirmiştir. Bu hiyerarşik yapı, doğal olarak kendini korumak için din ile hiç alakası olmayan kıymeti kendinden menkul ve kendine ait bir iç kanun ve kurallar bütünü de beraberinde getirmiştir. Bu nedenle Kiliseler ve kurumsallaşmalar, özünde bir yabancılaşmayı, yani dinden uzaklaşmayı taşımakta ve bireyin yasa ve kurallara boğulmasıdır ki, tarihte yaşanan acı olaylar da bu gerçekliğin yansımasıdır.

Şimdi, hristiyanlık tarihinde ve din özgürlüğü problemleri çerçevesinde, tarihte yaşanmış bazı olayların altını çizmeye çalışalım.

Din savaşlarına en önemli örneklerden biri Antakya ve Kudüs'ün işgalidir. 1098 yılında Antakya'yı ele geçiren haçlılar şehirdeki bütün Müslümanları katlederek, Kudüs yoluna koyulmuşlardır. 1099 yılında Kudüs işgal edildiğinde ise, yaşlı, kadın, erkek, çocuk savunmasız 40.000 insan kılıçtan geçirilmiş. Kutsal mekanlar yağmalanmış. Bütün Museviler de, Müslümanlara yardım ettikleri gerekçesiyle sığındıkları sinagoglarda yakılmıştır ki, bu olay insanlık tarihinin en acı katliamı olarak geçmiştir.

1204 yılında ise, Kudüs'e yönelen IV.Haçlı orduları, İstanbul'a uğrayarak, zulüm ve nefretlerini ortaya dökmüşlerdir. Oradaki halka, inanç farklılığından dolayı zulmedilmiş. Din adamları asılmış, savunmasız kadınlara ve rahibelere tecavüz edilmiş. Aziz olarak bilinen kişilerin mezarları dahi yağmalanmıştır. Ayasofya cami dahi bu yağmadan nasibini almıştır. Öylesine bir yağmadır ki bu, İstanbul harabe şehir haline gelmiştir. Bununla da yetinmeyip, İstanbul'da bir Latin patrikliği kurmuşlar ve Ortodoks halkı zorla Katolikleştirmeye çalışmışlardır. (Şahsi kanaatim şayet Bizans, Bizans olarak kalsaydı, sanırım sorun yoktu ve Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'a en azından belki de kılıçla girmeyecekti. Zira Bizans artık koca bir zulüm meydanı ve haçlı seferlerinin üssü pozisyonundaydı diye düşünüyorum)

Buradan Haçlı seferlerinin amaçlarından birisi de, heretik ilan edilen Bizans'ın tekrar Katolikliğe dönüşünü sağlayarak yeniden Papa'nın egemenliği altına girmeyi sağlamak olarak yorumlanabilir. Hatta biraz daha ileri giderek, geçtikleri her yolda bir enkaz bırakmaları sebebiyle bu hareketin sömürü ve emperyalist amaçlar taşıdığını da söyleyebilirim.

1313 yılında Tapınak Şovalyeleri Papa ve Kral işbirliği ile, heretik ilan edilmiş ve şovalyeler diri diri yakılarak idam edilmişlerdir. Ve Tapınak şovalyeleri, papaya ve krala Karuni bir servet bırakarak tarih sahnesinden silinmişlerdir.

1572'de Fransa'da Katolikler, IX. Charles'ın emriyle bir gecede 20 ila 70 bin arasında Protestan'ı katletmişlerdir. Enteresandır, Papa, bu katliamı kutlamak için özel bir madalya bastırmıştır. (Saint-Barthelemy Katliamı)

Yine din özgürlüğü problemlerinin sebep olduğu otuz yıl savaşlarını da hatırlatmak gerekiyor. Protestan ve Katolik birlikler arasında çıkan savaşta Almanya koca koca bir harabe ülke halini almış, 300 ayrı eyalete bölünmüş ve bunun yanı sıra nüfusu da 16 milyondan 6 milyona düşmüştü. Bu savaş sonunda yorgunluk ya da bıkkınlık hali olsa gerek, kısmi bir din ve vicdan özgürlüğü getirildiğini de belirtmem gerek.

Ve Engizisyon Mahkemeleri... Bu mahkemeler, XIII. Yüzyılda ortaya çıkmış, hıristiyanlıktan dönen, heretik akımlara karışan, dini esaslara başkaldırmış, kısmen de Yahudileri ortadan kaldırmak ve yok etmek maksatlı kurulmuş ve XIX. Yüzyıla kadar etkisini sürdürmüş Katolik kilise mahkemeleridir. Bu mahkemelerin, heretik akımlara karşı başarısız olmuş hükümdarların tahttan indirileceği kararını alması, vahşeti boyutunu daha da derinleştirmiştir. Öyle ki bu vahşet; yüzyıllar boyunca, yüz binlerce kişiyi yakma, kazığa oturtma, mezardan çıkarıp kemikleri yakma, dilini kesme, evlerini yıkma, mala gasp, hapis, sürgün, kürek çekme gibi cezalar olarak tezahür etmiştir.

[Endülüs'ün yıkılışıyla](#), İspanyol Engizisyon Mahkemeleri bu sefer Müslümanlar ve Yahudiler üzerinde akıl almaz işkence ve zulümlere başlamışlar. Sonuçta ya Amerika yerli halkının kaderini paylaştılar ya da göçe zorlandılar. Osmanlının yardımlarıyla bir kısmı Kuzey Afrika'ya bir kısmı da İstanbul'a yerleşmişlerdir. (İstanbul'da yaşayan bir Yahudi Cemaatine mensup bir arkadaşım bana bu olayı anlatmış, Osmanlı'ya şükranlarını iletmişti.)

Ve Batı dünyası 1500 yılı aşkın süren din savaşları sonucunda savaşmaktan yorulması sebebiyle olsa gerek, içlerindeki farklı mezhep ve görüşleri kabul etmek zorunda kalmıştır. Ancak bu kabulleniş yani din ve vicdan özgürlüğünün kabulü, dinden kurtulmak şeklinde ortaya çıkmıştır. Batı dinden ve kilise baskısından kaçarken pozitivizme ve hümanizme tutunacak. Özgürlüğe yelken açacak. Ancak bu da dini aşırılık sonrası, özgürleşme aşırılığını doğuracaktır. (Bu tespitler de, ayrı bir yazı konusu olabilir.)

Yukarda anlatılan olaylar baz alındığında **aforoz, engizisyon ve endüljans** (günahları affetme yetkisi) gibi tanrısal gücün temsil edilmesi ve bunun doğurduğu problemler de ayrıca göze çarpmaktadır.

Aslında yazı boyunca anlattığım şey, daha doğrusu tarih boyu yaşanan şey, dogmatik tekelcilik sebebiyle, kilisenin elinde tuttuğu gücü (din, yönetim, ekonomik güç) kötüye kullanması ve din istismarına gitmesidir şeklinde özetlenebilir. Dolayısıyla suçlanacak şey din midir, yoksa güç ve iktidar düşkünü insanoğlunun ihtirasları mıdır? Sorusunun cevabı hayati önem kazanmaktadır.

Tabii burada dinin kontrol altına alınması gereken tehlikeli bir dogma olduğu sonucu ortaya çıkmaz. Ya da kimilerimiz, Türkiye’de çok yaygın bir klişe olan; “Evet, evet, din zaten siyasete hiç karışmamalı, vicdanlarda yaşamalı’ diyebilirler” Oysa bu peşin hükümlü bir genellemedir. Çünkü dinin siyasete karışarak insanlık adına, özgürlük, adalet ve barış getirdiği bir düzine, tarihsel olay da sayabilirim. Kaldı ki, bir dinin hayatın hangi yönlerini düzenleyeceği konusunda o dinin kendi kaynakları ve inananları dışında kimsenin karar verme yetkisi de yok. Meselenin bir diğer boyutu ise, yukarda anlatılan despotik ve zulüm olayları din boyutlu gibi görünse de, bu çoklu durum sadece din değil, din-dışı felsefeler ya da ideolojiler ve her türlü -izm’ler için de geçerli. Örneğin diyalektik materyalizmin siyasete karışması, ‘silahlı propaganda’ya koyulmuş Leninist bir komünizm şeklinde de olabilir.

Bu durumda “Dinin siyasete karışması noktasında bıçak sırtı denen hassas denge nasıl olmalıdır?” Sorusu akıllara gelebilir. Şahsi kanaatim; tarihsel süreçler ve yaşanan tecrübeler iki duruşu karşımıza çıkarmaktadır. Birincisi; ferdi esas alarak, sadece insan odaklı, din adına iktidar talebinde bulunmayan anlayış, ikincisi ise; iktidarı ve gücü ele geçirmeye dönük, din adına siyaseti önceleyen algılama biçimidir ki; bu duruş (iyi niyetli dahi olsa) insanoğluna çok cefalar çektirmiştir.

Birinci duruşu İslam dinini baz alarak, meseleyi biraz daha açarsak; İslam, şuur sahibi insanları tek tek muhatap almıştır ve insanlar dünyadaki eylemlerinden, yaptıklarından ve yapmadıklarından sorumlu olacaklardır. Din mesajını fertlere iletir. Fertlerin görevi vazifelerini yerine getirmektir. **Fakat fertler vazifelerinin ötesinde somut sonuçların peşine düşmesi gerekmez.** Yani insan vazifesini yapar, sonucu verecek olan Yaraticının işine karışmaz. Bu özelliği ile **ilahi mesaj daha çok ALT YAPI ile ilgilidir. Fertler için en önemli vazife iman ibadet, ahlak, vicdan gibi konulardır. ÜST YAPI tali bir konudur.** Şerif Mardin’in dediği gibi; “İslam gibi toplum ilişkilerini İlahî bir mesajın ışığında değerlendiren ve toplumu gereken İslami ideale yaklaştırmaya çalışan bir dinde, dinin kendisini bir ‘üstyapı’ kurumu olarak değil, bir ‘temel şekillendirici’ olarak ele almak” gerekir. **Belki de burada önemli olan siyasetin dine dolayısıyla insana hizmet eder şekilde tutulmasıdır.**

Bu ilkelerden, esas alınan unsurun taban olduğu (insan, ahlak, vicdan... olduğu), devlet, güç ya da iktidar sahibi elitist zümre... gibi tavan için yani üst yapı için, fertlerin zarar görmesinin istenemeyeceği sonucu ortaya çıkar.

Bu nokta çok önemlidir. Daha kestirmeden açık olarak ifade edeyim;

Eğer birinci duruşa sahipseniz mesela, devletin ali cenap menfaatleri için, Dersim Katliamını hoş göremezsiniz. Ermeni tehcirini hoş göremezsiniz. Vicdanları kanatıp, Gazi, Sivas Madımak, Maraş olaylarını hoş göremezsiniz. "Söz konusu vatansa, gerisi teferruattır" da diyemezsiniz. Devleti putlaştırılmazsınız. Kendinden olmayana düşman gözüyle bakamazsınız. Milleti ve insanlığı kendine hedef seçip "eylem planları", "lahikalar", "kafes" operasyonları hazırlayıp uygulayamazsınız. "Ayışığı", "Yakamoz", "Sarıköz", "Eldiven" gibi darbe planları da hazırlayamazsınız. Dahası, camilerdeki mahyalara "Önce Vatan", "Ne mutlu Türküm diyene" şeklinde ucuz hamasi yazılar da yazamazsınız. Kısacası hukuku, adaleti ve vicdanları ayaklar altına alamazsınız. "Milli menfaatler mi, ahlak mı önemli?" sorularını soran ahmak kafalara, "Ahlak" diye haykırarak duruşunuzu belirlersiniz.

Tarih boyunca tecrübelerce sabit olan ve sıkıntılı bir duruşu temsil eden ikinci duruşta ise, en önemli vurgu "iktidar" vurgusudur. **İktidara ve güce endeksli bir duruş tarzıdır. Yazıda konusu geçen hristiyanlığın devletleşmesi suretiyle kurumsallaşması ya da Siyasal İslam dedikleri İslamcılık bu duruşu temsil eder. Bu duruşun, aktörlerinin ortak özelliği iktidar talebidir denilebilir. Bu duruşu temsil edenler oldukça dindar olabilirler ancak en önemli fark önceliklerinin değişmiş olmasıdır. Evet bunlar, toplumsal düzeni sağlamak için, problemlerin çözümü için iktidarı ele geçirmek gerektiğini inanmışlardır. Alıştırma alıştırma mı söylemem gerek bilmiyorum ancak, Humeyni Devrim hareketini ve hatta, MSP, RP, FP gibi siyasi partileri de bu çizginin devamı olarak görmekte bir beis görmüyorum. Hatta, bu ikinci duruşun temsilcileri içerisinde, Hizb-ut Tahrir, Usame Bin Ladin ve El Kaide gibi Kur'anı literal yorumlayıp, hatasız masum dindar yönetici arayanlar dahi vardır. Yeryüzünde böyle bir insan olmadığı için, bu taleplerini gerçekleştirebilmek adına tabii olarak, iktidar amaçlı çalışmak zorunda olduklarını da belirtmem gerekir. Sonrası malum; dini despotizme kadar varılabilecek keyfi uygulamalar ve baskılar kendini gösterebilir.**

Özetle ikinci duruş; devleti önceleyen, üst yapıya önem veren görüşlerdir. Bu görüş esasen ehl-i Sünnet itikadına da uygun değildir. Fakat, Sünni Müslümanların yaşadığı yerlerde de yaygınlaşmıştır. Sünni Müslümanlar arasında iktidar talebini önceleyen bu görüşlerin yaygınlaşmasında modernite etkisi ve Şiilik yadsınamaz ölçüde etkili olmuştur.

Bu arada, bir diğer önemli hususa da parantez açmam gerekiyor;

Yazının amacı, hristiyanlık tarihindeki kötü örnekleri sıralayarak **“onlar kötü, biz iyiyiz”** iddiasında bulunmak değil elbette. Yazını amacı, din ve vicdan özgürlüğünün esaslarını belirleyerek dünya barışına katkılarını anlatabilmek. Dahası dinin siyasete karışması noktasında iki farklı duruşu gözler önüne serip, sorunun temellerine inebilmek ve geçmişten ders almak olarak özetlenebilir. Bunun yanı sıra dini kontrol altına alma çabalarının, altında yatan gerçekliği gözler önüne serilebilmektir.

İslam tarihine baktığımızda, insani hataların, hırsların ve bağnazlıkların da mevcut olduğunu görebilirsiniz. Hz. Peygamber’in vefatından çok geçmeden Müslümanlar arasında fazlasıyla siyasi karmaşalar, ihtilaf ve çatışmalar başlar. Hz. Osman ve Hz. Ali’yi şehit edenler Müslümandır. Sıffin savaşıyla, “Hariciler” olarak bilinen ve hem Sünnilere hem de Şiilere karşı bugünün deyimiyile “terör” uygulayan, Günümüz Taliban ya da El Kaide’sine benzer fanatik mezhep de çıkar.

Maalesef ikinci duruş dediğimiz bu anlayış, Hz. Muaviye’den sonra çeşitli saltanatlar şeklinde devam etmiş; bu saltanatlarda **Emeviler’de olduğu gibi, devletin/toplumun huzuru için fertler feda edilmekten çekinilmemiştir. Mitleşen devletin korunması “bir ibadet gibi” ele alınmış; bu uğurda her şey feda edilmiştir. Hakeza İttihat ve Terakki marifetleri ile, Osmanlı’nın son dönemleri ve hatta Osmanlı’nın manen çöküş dönemleri de bu anlayışı temsil edebilir. Bugün bu anlayışı, Siyasal İslam ya da İslamcılık diye tanımladığımız, ideolojik yaklaşımların yürüttüğünü söyleyebiliriz.**

Daha sonraki yüzyıllar boyunca da Müslüman mezhepler, devletler, emirlikler, hanedanlar arasında sayısız savaş yaşanır. Evet, mezhep çatışması İslam’da Hıristiyanlığa göre daha azdır, ama yine de vardır.

Bu elbette İslam’a aykırıdır ama her dinde olduğu gibi İslam tarihinde de yine din adına pek çok dünyevi çatışma, kaos, ve kör fanatizm üretenler olmuştur ve halen de olmaktadır.

Ve sonuçta, dönüp dolaşıp şu soruyu tekrarlamak ihtiyacı hissediyorum.

“Yaşanan acı gerçekler karşısında suçlanacak şey din midir, yoksa güç ve iktidar düşkünü insanoğlunun ihtirasları mıdır?”

Gelecek Yazı

- **Din ve Vicdan Özgürlüğü Sürecinde İslam Tecrübesi ve Sonuç**

[Din ve Vicdan Özgürlüğü III \(Mehmet Bahadır\)](#)

Önceki bölümler

[Din ve Vicdan Özgürlüğü II](#)

[Din Özgürlüğü'ne Genel Bir Bakış](#)

Bir önceki yazımızda genel manada, kurumsallaşma ve iktidar sevdasından bahsetmiş bununla paralel din ve mezhep kavgalarına, vurgu yapılmıştı. Evet, İslam tarihinde de mezhep kavgaları vardır. Dönem dönem, takım tutar gibi kör fanatizm üretenler olagelmıştır. Ancak yine de bu Hıristiyanlığa göre daha azdır.

Tarihsel sürece ve dinin inanç ilkelerine bakıldığında böyle olmasının da gerekçeleri, gün yüzü gibi aşikar. Söz konusu gerekçeleri Prof.Dr. Saffet Köse, "[Din Özgürlüğü ve Barış Yolunda İki Farklı Tecrübe](#)" adlı eserinde belirttiği üzere, burada maddeler halinde kısaca bahsetmek gerekirse;

1. İctihadın "Mutlak Hakikatı" İfade Etmediği Düşüncesi : Bu düşünce başlı başına mezhep kavgalarına engel olabilecek bir faktör olarak karşımıza çıkıyor. Öyle ki; sadece Allah rızasını gözeten mezhepler, ortaya çıkardıkları hükümleri,

Hiristiyan mezheplerin aksine mutlak hakikat olarak değil, hataya açık beşeri fikirler olarak değerlendirmişlerdir. Bir başka deyişle, bir içtihadı hüküm isabet ve hata ihtimallerini beraberinde taşır. Bu bakımdan bu hükümler mutlak hakikat olarak adledilmezler. Bir içtihadın değeri diğer içtihadla ölçülemez. Dahası, ihtiyaç durumunda mezhepler arası fikir alışverişi sürekli canlı tutulmuştur. Hatta Peygamber Efendimizin (S.A.V) "Ümmetimin İhtilafı(görüş farklılığı) rahmettir" hadisi şerifine ters düştüğü gerekçesiyle, bir mezhebi resmileştirmekten kaçınan halifeler dahi olmuştur tarihte...

2. Peygamberler Dışında Hiç Kimsenin Masum Olmadığı İlkesi :

Peygamberlerin masum oluşu bile, peygamberlik görevleri ile ilgili konulardır. Ayrıca onlar da görevleri sebebiyle hesaba çekileceklerdir:

"Elbette kendilerine peygamber gönderilen kimseleri de, gönderilen peygamberleri de mutlaka sorguya çekeceğiz!" (Araf Suresi, 6)

Dolayısıyla hiç kimsenin Tanrı adına hareket etme serbestisi yoktur. Konumu ne olursa olsun, ister alim ister zalim ister yönetici olsun herkes, Tanrı adına değil, kendi adına hareket eder. Görüşleri tenkit edilebilir, tasarruflarından sorgulanabilir.

Öyle ki Hz. Ebubekir kendisine "Allah'ın halifesi" diyeni ikaz etmiş, "Resulullah'ın Halifesi" olarak düzeltmiştir.

Onlar, Allah'ı bırakıp bilginlerini ve rahiplerini rablar (ilahlar) edindiler ve Meryem oğlu Mesih'i de. Oysa onlar, tek olan bir İlah'a ibadet etmekten başka bir şeyle emrolunmadılar. O'ndan başka İlah yoktur. O, bunların şirk koştukları şeylerden Yücedir. (Tevbe Suresi, 31)

Bu ilke, suistimallere açık "Teokratik Düzen" kurmanın da engelidir aynı zamanda.

3. Bireysel Sorumluluğun Esas Alınması : Vahiy insanlara ulaştıktan sonra, buna iman edip etmemek insanın kendisine aittir. Dilerse iman eder, dilerse ahirette sonuçlarına katlanmak suretiyle reddeder. Bu konuda Peygamber ve ümmetinin vazifesi sadece tebliğden ibarettir.

4. Zorlama ve Baskının Yasaklanması : Kur'an-ı Kerim dini inanç noktasında ilke olarak zorlamayı ve insanlara baskı kurmayı yasaklar. "Dinde zorlama yoktur. Çünkü doğruluk sapıklıktan iyice ayrılmıştır."(Bakara Suresi, 256)

"Eğer Rabbin dileyseydi, yeryüzünde bulunanların hepsi elbette topyekün iman ederlerdi. Böyle iken sen mi mü'min olsunlar diye, insanları zorlayacak mısın?" (Yunus Suresi, 99)

Esasen din konusunda baskının yasaklanması, insanın yaratılış gerçeği ve iman olgusunun yapısıyla yakından ilgilidir. Zira inanç, insanın iç yapısıyla ve kalbiyle

ilgili bir durumdur. Zorlama ve baskıyla kalbe ya da gönüle girildiği vuku bulmamıştır. İkna edilmeden oraya girmek mümkün değildir. İnsanı, inanç noktasında gerçek anlamda özgür kılan da budur. Gönülden bağlı bulunmayan itaat sahtedir, belki de ikiyüzlülüktür.

Şayet zorlama ve baskı bir işe yarasaydı, İslam dini bunu emreder, ve nihai hedefi yasaklamak olan içki, faiz, muta nikahı gibi eylemleri tedrici yolla (kademe kademe) ortadan kaldırmazdı. Bu ise üzerinde düşünölmeye değer bir konudur.

SONUÇ:

Din ve Vicdan Özgürlüğü konu başlığını tekrar özetleme niyetinde değilim. Sonuç bölümünü, biraz olsun vicdanımın sesini duymak için ayırdım. Bu vesileyle sizlerde benimle beraber, isterseniz dinleyin:

Adamın biri, Mevlânâ Celaledîn Rûmî hazretlerine, "Sen Hristiyanlara bile kucak açıyorsun, Yahudilerle biraraya geliyorsun; günah işleyenlere dahi "gel" diyorsun, sarhoşa el uzatıyorsun... Böyle yapmakla İslam'ın onurunu iki paralık ediyor, dinin izzetine dokunuyorsun. Sen zındığın tekisin, seni Cehennem bile kabul etmez!.." diyerek bir düzine hakarete bulunur. Hazreti Mevlânâ ona sadece "Sen de gel, sana da bağırımı açıyorum!" demekle yetinir.

Evet, "**Vicdan Genişliği**" lazımdır bize...

Vicdan genişliği, bütün insanlığı kucaklamak demek. Baskı ve zorlama olmaksızın bütün insanlığın hidayetini dileyip, ona kucak açmak demek. Bütün insanlığın ebedi sadedini dileyen ruh yüceliğidir aynı zamanda. **Mamur bir gönlün, bütün insanlığı kucaklaması, kalb kapılarını herkese açması, hep affedici, bağışlayıcı, mürüvvetkâr olması demek.** Tıpkı Peygamberimiz (S.A.V.) yaptığı gibi, tıpkı Mevlana Hazretlerinin yaptığı gibi...

Peygamber Efendimiz (SAV) insanları ebedî hüsrandan kurtarma dâvasına o kadar gönülden bağlanmıştı ki, Kur'ân-ı Kerim, O'nun bu konudaki ızdıraplarını, çırpınışlarını; "**Neredeyse sen, onlar bu söze (Kur'âna) inanmıyorlar diye üzüntünden kendini helâk edeceksin**" (Kehf, 18/6) diyerek dile getiriyordu.

İşte, Rasûl-ü Ekrem Efendimiz'in bu hali, ondaki vicdan genişliğinin tezahürüydü.

Vicdan asıl itibarıyla çok geniştir. Ama kötü ahlak, insanda darlık hasıl eder. Cehalet, kibir, gurur, bencillik, kıskançlık gibi fenalıklar sebebiyle vicdanımızı; daralar, büzüşür ve bir hodgamlık dehlizine dönüşür. Milli öğütüm sisteminin de vicdanımıza neler yaptığı ayrıca düşünölmeli. Endoktrinasyon ve çeşitli propagandalar da, vicdanımızı daraltan etkenlerdendir. Dahası korku (irtica korkusu, şeriat korkusu, bölünme korkusu) ve paranoyakça yaşam tarzının empoze edilmesi de; vicdanımızı körelten ve yaralayan bir yöntem olduğu unutulmamalı.

Bir diğer önemli husus şudur ki;

İnsanların İslam'ın ulvî hakikatleriyle tanışamamaları konusunda müslümanlar olarak biz de suçluyuz. Necip Fazıl'ın Reis Bey'i gibi **"Amerika'da biri öldürülse, suçlu benim"** diyebilmeliyiz. Hindistan'da bir kısım insanlar fareye ya da cinsel organlarına tapıyorsa, **"suçlu benim"** diye haykırmalı ve titremeliyiz. Zira, dinimizi gerektiği gibi temsil edemedik ve onu dünyanın dört bir yanına **"hal diliyle"** taşıyamadık. Dolayısıyla, bir nevi fetret devri diyebileceğimiz bu dönemde, herkesi cehenneme gönderen gaddar bir savcı misali kesip atmamalı; Cenâb-ı Hakk'ın rahmetinin enginliğini düşünüp insanlara biraz müsamaha nazarıyla bakarak hep bir avukat gibi davranmalıyız.

Evet, gönlümüzde herkesin oturabileceği bir sandalye bulunmalıdır.

O gönül ki; hiçbir yere sığmayan Yüceler Yücesinin, sığıdığı tek yerdir.

Not : Gönlümüzde herkesin oturabileceği bir sandalye bulunmalıdır. Bu doğru. Şayet iddialar doğruysa ki, şaşırmadığımı da parantez içinde belirtmeliyim; bu söylediklerim, "Balyoz", "Kafes" ve bilumum "Eylem Planları" hazırlayanlar için geçerli değil. Onlar için ne gönlümde ne de sandalyemde yer olmadığını ifade etmeliyim. Zira söylediklerim, insanlar için geçerlidir. Onlar için sadece acımak geliyor elimden ve bir de Allah'tan ıslahlarını dilemek.

[Çirkin Cumhuriyet ve Mânâ'sız Maneviyat \(Mehmet Yılmaz\)](#)

"Ruhunda müzik olmayan, ahenkli bir müzikle duygulanmayan bir adam ancak ihanet, içten pazarlık ve tecavüz için vardır. Ruhunun halleri gece gibi ölümcül bir sessizlik ve hisleri Cehennemlerin Efendisi Erebus gibidir. Kollayın kendinizi böyle bir adamdan! Müzik dinleyelim." (William Shakespeare, Venedik Taciri, Sahne 20)*

Çirkin Cumhuriyet

Atatürkçülüğün tarih sahnesinden silinmeye yüz tuttuğu şu günlerde insan kendi kendisine "geriye ne kaldı?" diye sormadan edemiyor. Hangi güzellik kaldı geriye Atatürkçülükten?

1923'ten bu yana sanat adına yapılan şeylerin çirkinliği dikkatinizi çekti mi hiç? Atatürkçüler çirkin bir rejim kurdular. Zorla okullarda okutulmasa Cumhuriyet dönemi şiiri, edebiyatı olmayacaktı. **"Bayrağım, seni selâmlamadan uçan kuşun yuvasını bozacağım"** diye bir şiir vardı meselâ. Vatan sevgisiyle kuş nefretini birleştirebilen bir sanat oldu Atatürkçü sanat. Bunu çocukluğumda (zorla) ezberlemiş ve törenlerde bağıra bağıra okumuştum, sene 1977.

Ataturka Laiklik

“Önce Vatan” yazılı çıplak tepeler, insan kanıyla çizilmiş Atatürk resimleri ve Türk bayrakları. Rüküş ve çağdaş Atatürkçü kadınlar...

Atatürkçü sanat çirkindir çünkü sanat değildir. Yeme-içmeye, düşmandan korunmaya odaklıdır. Faydaya, faydacılığa dönüktür. İnsanlardan faydalanmak, onları rejim için kullanmak isteyen bir boyacılık, bir propaganda vardır karşımızda. Bu boya-sanat ölüm korkumuza hitap eder başta. Propaganda ve reklâm mertebesindeki Atatürkçü Sanat nefsimizi yani hayvanî yönümüzü diri tutar. Kan, soy, ırk kibrini kamçılar. İntikam alma arzusunu körükler. Ruh'a "gıda" olmaz Atatürkçü sanat. İnsanî yönümüz, aklımız, vicdanımız nasiplenmez.

Peki Gerçek Sanat nedir? Hegel'in **Estetiğe Giriş** adlı çalışmasında isabetle saptadığı gibi Gerçek Sanat bunun tam tersidir. Natürmort'un konusu olan bir portakal susuzluğumuzu gidermez, kar manzaraları üşütmez bizi. Bir savaş sahnesini seyrederken oklar, mızraklar üzerimize gelmez çünkü. Bir başka deyişle Gerçek Sanat, günlük yaşam ile (fayda-tehdit) aramıza mesafe koymamızı hatta ondan kopmamızı sağlar.

Hegel'in "**ironik**" (?mecazî) olarak nitelediği bir kopmadır bu. Zira sanatçı katıksız bir biçimde Mânâ'ya işaret etmekte zorlanır. Mecburen maddeden çıkar yola. Kaçıp kurtulmak istediği, fayda-tehdit ortamında geçerli olan algıları kullanır. Bir başka deyişle sanatçı sanatsevere şöyle seslenir: "**Hey dostum, hayatta kalmak için kullandığın gözün ve kulağın sandığından çok daha güçlü hatta tılsımlı birer organdır.**" (Bkz. [Derin Göz Kitabı](#))

Sanat ehli bülbül ötüşündeki güzelliğin kuş sesinde değil Güzeli seven kulağında bir yansıma olduğunu idrak eder. Aşık Veysel'in işaret ettiği gibi "güzelliğin on para etmez bu bendeki aşk olmasa" düsturunca Hakikî Güzellik "**güzel olan**" ile "**güzel bulan**" arasındaki ilişkinin bir vasfıdır. Güzel bir mânâdır, madde değildir. Atatürkçü sanat(!) bunu anlayamaz. Çünkü Atatürkçü pozitivisttir. Keser bülbülün gırtlığını "**nereden çıkıyor bu ses?**" diye bakar. Atatürkçü için **bütün = parça + parça +...** diye bir kural vardır. Ölçülemeyen şeyler yoktur onun nazarında. Atatürkçü sanat sonu kazayla söylenmiş fıkra gibidir. Objektiftir, sübjektiviteyi reddeder.

Kâinat'ın Alfabeti ve Sanat

Alaturka Laiklik

Hız Mevlânâ Mesnevî'de Mecnun'un perişan olmasına hayret eden, "Sende başka güzelliklerden daha fazla bir güzellik yoktur" diyen Halifeye Leylâ'nın ağızından şöyle cevap verir:

"Sen sus, çünkü, sen Mecnun değilsin!"

Evet, Güzellik'in hakikati yansımak... Aynı coğrafyaların, inançların, asırların insanları bunu görmüş ve teslim etmişler. Eflatun'dan Gazâlî Hazretleri'ne, Bergson'dan Kierkegaard'a, Mevlânâ Hazretleri'nden Hegel'e hep bu "YANSIMAYI" görüyoruz.

Müzik ile kulağa veya resim ile göze hitap eden Sanat eseri bu sebeple kısmen hissiyata, algılarımıza dairdir, kısmen akla. Yine bu sebeple aşına olduğumuz ses ve renkleri, Kâinat'ın "alfabesini" yani bizim maddî varlıklara yüklediğimiz mânâları kullanır. Beyaz saflığı, kırmızı tehlikeyi simgeler. Tilki'nin kurnazlığı, dağların yüceliği, kurtların hainliği, kuzuların masumiyeti... Bir sembol, bir remiz dili yazılır (? **yaratılır** veya var olan dil **keşfedilir**). Hegel'e göre bir ip, bir

merdivendir Sanatçı'nın hedefi. Madde ile Mânâ arasında bir köprü.

Yeme, içme ve cinsel arzu gibi motorları vardır günlük hayatın. Bunlardır insanı sabah yatağından kaldıran, işe, okula götüren. Bu motorlardır "daha iyi bir yaşam" için bizi iten ve çeken. **Ama yine bu motorların gürültüsüdür kalbimizin iç melodisini duymamıza engel olan. Bu motorların "sürücüyü" efendilik taslamasıdır bizi kendimiz olmaktan alıkoyan.** Sanat

bizi bu isyancılara, darbecilere direnmeye çağırır. İnsan olduğumuzu hatırlatır. Savaşı anlatan bir yağlı boya tablo zamanı durdurduğu, askıya aldığı için karşısına geçip bakarız. Ve savaşıyanların göremediği şeyler görürüz. Patates eken, toplayan, yiyen köylülerin tasvirleri o köylülerin bile bilmediği hakikatlere işaret eder.

Mânâ'nın adeta kesafetidir Madde. Yani öyle reddedilecek, önemsiz, aşağılık bir şey değildir. Ama kendini bir aynada seyretmek, **kendi anlayışını da**

anlamak isteyen İnsan bu Madde'yi aşmak, daha "yukarı" çıkmak özgürlüğüne

Ataturka Laiklik

sahiptir Hegel'in ifadesiyle. Sanat bu özgürlüğün aracıdır. Felsefe, Din ve Sanat bu bakımdan aynı zemindedir. Yöntemleri, çıkış noktaları farklı görünse de **"dava"** aynı davadır.

İşte tam da bu sebeple Hegel'in savunduğu duruş bana Bediüzzaman Hazretleri'nin Besmele'yi açıklamasını hatırlatır. **Sözler**'in birinci cildinin hemen ilk sayfalarında anlatıldığı gibi Besmele Uluhiyet'ten Rahmaniyyet'e, oradan da Rahimiyyet'e uzanan bir merdiven, **"yukarıdan aşağıya"** uzatılmış bir kurtuluş ipine benzer. Maddiyattan, nefsanî ihtiyaçlardan, yeme içme motorundan kurtuluş... Kanaatimce yine bu sebeple bazı sanat eserleri vardır ki insana namaz sırasında duyulan manevî hazları ([Giuliano Carmignola ile ibadet](#).) hatırlatır. Henri Bergson gibi kimi filozoflar analitik zekânın girEmeyeceği ormanlarda sezgi ile ilerlemeye devam ederler. ([Sanat'ın amacı ve Henri Bergson: Sanat'ta Ayrıntı\(9\)](#) isimli makale okunabilir bu konuda.)

Cumhuriyet neden güzel eserler bırakamadı?

Çünkü Atatürkçü Sanat çirkindir. Bizi Gerçek Sanat'ın "yükselişinden" mahrum bıraktığı için çirkindir. Kiminin Vivaldi dinlerken, bir [William Turner](#) tablosu seyrederken, kiminin Eflatun, Hegel, Bergson okurken tutunduğu o insanlık ipine kör düğümler atmıştır Atatürkçü sanat. **"Ben kimdir?"** diye soramayan sanat ancak ketçap şişesi üzerindeki domates resmi kadar sanattır. Yani boya-sanat vardır karşımızda. Kullanışlıdır. İşlevî bellidir. Ehlileştirilmiş bir hayvan gibi nereye çekersen oraya gider:

"Sanatçının eserleri zamanın akışını durduran tılsımlı bir cisim olmalı, deney ve gözlem yoluyla öğrenme imkânımız olmayan bilgiyi ve bilgeliği bize aktarmalı. Beşerlikten İnsanlık'a giden bir köprü olmalı her sanat eseri.

Biraz açalım şimdi: Bir natürmorta bakarken açlıkla bakmıyoruz. Tersine ressam "yiycek-gıda" elmayı silmiş, elmanın elmaliği ortaya çıkmış. Gerçek bir elmaya bakarken göremeyeceğimiz bir şeyi gösteriyor bize sanatçı. İlk harfi büyük yazılmak üzere Elma'yı keşfediyoruz bütün tekilliği ile.

*Friedrich Nietzsche'nin (galiba Goethe'den esinlenerek söylediği) bir sözünü hatırlatıyor bize bu gözlem: **"Bach'ın müziği Tanrı'nın Dünya'yı yarattığı anda orada bulunduğumuz hissini veriyor insana"**. Övgü perdesini aralayıp sözün aslına yöneldiğimizde Nietzsche'nin işaret ettiği şeyin sanatın gücü olduğunu fark etmiyor muyuz? Zamanı ve mekânı iptal eden ve bu kısıtlarla*

formatlanmış zekâmıza rağmen bize başka bir dünyanın varlığını müjdeleyen?

*Deney ve gözleme dayalı (ampirik), doğa kurallarıyla önceden belirlenmiş (determinist) bir dünya dışında VAR olduğumuzun farkına varmak. Immanuel Kant'ın "Ding an sich" terimiyle işaret ettiği ve Saf Aklın Eleştirisi'nde (Kritik der reinen Vernunft) sayfalarca anlattığı şey tam da bu değil mi? **Varlık'ın olduğu gibi gibi algılanması.**" [[Ayıp sanat olur mu?](#) isimli makaleden]*

Evet, bize insanlığımızı unutturacak kadar çirkin bir **Cumhuriyet'imiz** var. İnanmazsanız kendiniz şöyle bir bakın. Türkiye'nin ulusal sınırları dışında tanınan **cumhuriyet** ressamı yok. **Cumhuriyet** mimarisi veya müziği de yok. Rejimin dayatmasıyla ayakta duran devlet opera-balesi Avrupalı asıllarının kötü bir kopyası olmaktan öteye gidemedi 80 yıldır. Atatürkçülük kendisine hedef aldığı Avrupa'nın sanat merkezlerinden saygı görmüyor. **Paris'teki Louvre Müzesi**'nde İtalyan Rönesansı gibi bir **Türk Cumhuriyet Sanatı** bölüğü yok. Viyana'daki konserlerde Mozart'ın yanında ara sıra da olsa Atatürkçü bir bestecimizi neden çalmazlar? Düşünmek gerekmez mi bir parçacık? Gurur duymamız istenen Fazıl Say'a veya İdil Biret'e baktığımızda yine cevapsız(?) sorular geliyor aklı: Neden sanatın doruğundaki Türkler hep Atatürkçü Millî Eğitim'den uzak kalmış, ABD'deki, Almanya'daki okullarda okumuş gurbetçilerdir ve neden Cumhuriyet Sanatını icra etMEyerek yükseldiler o doruklara?

Atatürkçüler bile evlerini Osmanlı'dan kalma hat ve ebru örnekleriyle, İznik çinileriyle süsüyorlar. İstanbul'un en güzel manzaralarında Mimar Sinan'ın yaptığı camiler var. Yaşadığınız şehre şöyle bir bakın. Cumhuriyet döneminde kurulmuş/büyümüş hemen her Anadolu şehri birbirine benzer. Paralel veya dik iki cadde vardır: Atatürk caddesi ve Cumhuriyet caddesi. Özgün bir Cumhuriyet Dönemi şehircilik anlayışı da yok. Var mı Cumhuriyet döneminden kalma bir

Alaturka Laiklik

Roma, bir Paris, bir Venedik? "Bizim" İstanbul'u bir kenara koyun. Cumhuriyet'in mirası olarak bir Urfa, bir Safranbolu var mı? Türkçe isimler verilen Rum köylerinin, yerle bir edilen Ermeni kiliselerinin yerine ne koydu Cumhuriyetçi sanat? "Önce Vatan" yazılı çıplak tepeler, insan kanıyla çizilmiş Atatürk resimleri ve Türk bayrakları.

Kentinize yurtdışından bir misafir gelse onunla ya Selçuklu ya da Osmanlı döneminden kalma bir eseri ziyaret edersiniz. Müzeye gitseniz Bizans veya daha eski uygarlıkların eserlerini bulursunuz. Ama Cumhuriyetten geriye ne kaldı? Sovyet Rusya'daki anıtmezarların kopyası, çirkin bir Anıtkabir. Dev parmaklıklarıyla Atatürk adına yapılacak askerî darbeleri, işkenceleri, yargısız infazları haber verir gibi!

Hiç bir şeye, hatta Atatürk'e bile benzeMEyen binlerce heykele ne buyurulur? Bunları yapan heykeltıraşlardan birinin adını söyleyebilir misiniz? Bir Rodin çıktı mı 1923-2010 arasında?

Nobel ödüllü Orhan Pamuk'un rejim tarafından afroz edilmiş olması adeta bu saptamaları tasdik eder gibi. Sanat ile, Güzel ve Güzellik ile kavgalı bu Atatürkçü rejim. Çirkin bir rejim. Kendi de çirkin, eserleri de.

Atatürkçü Sanat vicdanlarımızı nasıl susturdu?

Ressam ve filozof **Wassily Kandinsky** İnsan - Sanat ilişkisini tahlil ettiği "Resim Sanatında Maneviyat" adlı eserinde maddeleşen ,dünyevîleşen sanatı tahlil eder. 1954'te basılan bu denemesi adeta Çirkin Cumhuriyet'in ve çirkinleşen din algımızın da bir özeti gibidir. Sanat'ı uzmanlara ve sanat galerilerine, İslâm'ı da Diyanet'e emanet eden, **KAMUSAL ALANI** İslam'dan ve sanattan, **İyi**'den ve **Güzel**'den "temizleyen" Cumhuriyet bize büyük bir "rahatlık" getirdi aslında. Vicdanlarımızın bizi FAZLASIYLA rahat bıraktığı son 80 yılın ışığında Kandinsky'nin şu sözleri özel bir anlam kazanıyor:

"[böyle bir] sanatın nimeti belirli bir seviyedeki insanlar için zehir olur. Küçük dozda alındığında ruhu yavaş yavaş alçaltır. Yüksek dozda sert bir düşüşe sebep olur. Romanlarından birinde Sienkiewicz manevî hayatı yüzmeye benzetir: Yüzmek için sürekli çaba göstermeyen batmaya mahkûmdur. Yetenek denen şey bir lanet, bir uğursuzluk olur sanatçı için. "Alçak" bir takım ihtiyaçların tatmini için kullanılan yetenek güya artistik bir şekil verir kirli bir muhtevaya. Sanatçı zayıflık ve kötülükle insanları aldatır ve kendilerini aldatmalarını kolaylaştırır. Sahtekârdır çünkü manevî susuzluklarını temiz bir kaynaktan doyurduklarına ikna eder onları. [...] Sanat'ın nimetinden mahrum kalınan böyle zamanlar manevî hayatın kokuştugu dönemlerdir.

Alaturka Laiklik

Bu kör ve sağır dönemlerde insanlar şekilci olurlar ve sadece teknik ilerlemelere önem verirler. Bedene faydası olan şeyler ön plana çıkar. Maneviyat aşağılanır hatta yok sayılır.

Bu körlük döneminde bile görmeye devam edenler alay konusu olur. Ama onlar bu kaba saba iştahtar korosuna rağmen manevî hayatı, ilimi ve terakkiyi inleye inleye aramaya devam ederler.[...] Sanat sadece maddî amaçla kullanılır bu zamanlarda. Nesnelere tasviri bu sanatın tek endişesidir. Artık "NE?" sorusu kaybolmuş, "NASIL?" sorusundan başka bir şeyle ilgilenmeyen sanat RUHSUZ olmuştur.

Sanatçılardan başka hiç kimsenin anlayamadığı bu sanat halktan uzaktır, sanatçılar halkın ilgisizliğinden yakınmaktadır. NASIL?'a her gün yeni cevaplar bulunur. Dar bir uzman, himayeci, yatırımcı halkası içinde "para-sanatsal" aktivite sürer gider. Amacı da konusu gibi maddileşen bu sanat parayı bastırmanın hakim olduğu, fethedilmesi kolay bir sanattır."

Kandil simitlerinin susamında kayıp Mânâ'yı ararken...

Kemalist dönem çirkin binalar, çirkin heykeller, çirkin müzik ve şiirler bırakmakla yetinmedi. Adına hâlâ "din" denebilirse çirkin bir din bıraktı geriye. Ölüm'e, Kan'a tapan bir din. Şehitlik mertebesini ALLAH'ın değil Genel Kurmay Başkanı'nın verdiği bir din. Camilerin üzerine Kur'an ayetlerini inkâr eden sloganların yazılmasına karşı duramayan bir din.

Binalarımızın, edebiyatımızın, şiirimizin çirkinleşmesi ile itikadımızın çirkinleşmesi zannederim derinden alakalı. İki kanadıyla "**Uçan**" bir millet iken "**çukurların dibinde sürünen**" bir millet haline geTiriliş sürecimiz sorgulanmalı. Bu meşru bir hesaplaşmadır, fikrî ve vicdanî zeminde MUTLAKA yapılmalıdır. Neden?

Çünkü İslâm kandil simidine, Ramazan pidesine, sünnet törenlerine ve biletle girilen Mevlevî ayinlerine(!) sıkıştırılmayacak kadar ... İslâm'dır. Cumhuriyet döneminde Dersim gibi zulümün üzerine bir din inşa etme neticesinde vardığımız nokta İslâm olmayan ama şeklen benzeyen, yeşil soslu bir folklördür.

Ne demek? %99'u Müslüman olduğu iddia edilen bir ülkede İslâm'a aykırı fiillerin adeta alkışlanması ama diğer yandan da insanların namaza, oruca devam etmesi demektir. İslâmî kitapların basılması, dernekler, siyasî partiler, İslâmî basın vs. Yani şeklen İslâm dini yaşanırken devlet eliyle yapılan bir çok haksızlığa seyirci kalmak, **adalet olmadan, zulüm zemininde yaşanan(!) bir İslâm**. Fikren ve vicdanen uykuya çekilmiş bir topluluk nasıl olur da "Müslüman" olabilir? Kelime-i

Alaturka Laiklik

şahadeti EZBERLEMİŞ bir papağan veya ezan okuyan "Made in China" saatler gibi mü'min olmak, o seviyedeki şuur(!) ile yetinmek...

Kanaatimce şu anki zahirî kutuplaşmanın aksine Atatürkçü ve Müslüman olmak üzere iki toplum yok Türkiye'de. TABAN TABANA ZITLAŞMA var ama fikir/inanç zemininde, tek tek fertlerin kalbinde ve zihninde. Fertler nefisleri ile mücadele ederek Çirkin Cumhuriyet'in

kendilerine dayattığı ırkçılığı, bölünme korkusunu, ordu-perestliği ve daha nice zihin hastalığını yenmek durumundalar. Yani kutuplaşma insanlar arasında değil. Aynı insanın hayatına sığabilen, iç içe geçmiş, **birbirine karışarak ötekinin sağlığını bozmuş** iki ZIT hayat görüşü söz konusu:

- İslâm'dan istifade etmeye çalışan pozitivist bir siyasî proje,
- Mânâsından uzaklaşmaya yüz tutmuş, çokça dünyevîleşmiş bir İslâm anlayışı.

Atatürkçülük İslâm'ı kirletince...

Peki **TABAN TABANA ZIT** fikirlerin birbirine karışması ve **SAFLIKLARININ BOZULMASI** uygulamada nasıl oluyor?

Atatürkçülerin önemli bir kısmı aynı zamanda Müslüman olduğunu iddia ederken,

isteyerek veya zorla Türkiye'nin her çocuğu Atatürk heykellerine tapmak durumunda. Bunun yanında Sünnî Müslümanlık(?) zorunlu din derslerinde Alevîlere dayatılıyor. Kürtçe yasaklanırken Türkçe eğitime engel olan Bulgaristan veya Almanya lanetleniyor. İsrail'deki üniversitelerde tesettürlü Müslüman kızlar okuyabilirken başörtüsü Türkiye'de meşru(!) darbe sebebi... Liste uzun. Ama Türkiye'nin çarpıklıklarını anlamak istiyorsanız, "Müslümanlar bu zulüme nasıl göz yumdu?" diye soruyorsanız **Atatürkçü çirkinlik** ile

Müslüman suskunluk arasındaki ilişkiyi irdelemekten başka çareniz yok.

Kanaatimizce **Atatürkçü çirkinlik** ile **Müslüman suskunluk** birbirine sıkı sıkıya bağlı iki olgu. Hatta belki de tek bir olgunun iki ayrı veçhesi. Türkiye'de yaşayan insanların kaybettiği insanlığın hikâyesi bu. Güzel'den uzaklaşmamızla İyi'den uzaklaşmamızın aynı yıllara tekabül etmesi bir rastlantı değil.

Son zamanlarda "İslâmî çevrelerde" Kürt Meselesi konusundaki kıpırdanmalar, ortak bildiriler, yürüyüşler dikkat çekiyor. Ama insan yine de kendi kendine

Alaturka Laiklik

sormadan edemiyor, Filistin söz konusu olduğunda kıyameti koparanlar neden darbe yıllarında ya da OHAL gibi zulümler karşısında sustular?

Kendisi için istediklerini öteki için iste(ye)meyen bu "Müslümanlar" ne zaman, nasıl üretildi? Doğu Türkistan'daki, Bulgaristan'daki, Kıbrıs'taki Türklerin hakları için çırpınanlar neden Kürtçe yasaklanınca sustular?

Özünde zulme karşı direnmek hatta ölümü göze almak olan bir dinin mensupları nasıl oldu da uyudular, uyutuldu? Korkarım yanıt (kısmen de olsa) vicdanların siyasî kontrol altına alınması, başta imamlar olmak üzere Müslümanların boynuna dünyevîleşme zincirinin geçirilmesi.

"İmparator Constantin tabandan gelen zorlama neticesinde, Hıristiyanlığı din olarak kabul etme ve din özgürlüğünü getirme mecburiyetinde kalmıştı. Gerçi bu Hıristiyanlık üzerinde kontrolü elde tutmak için yapılan bir kabullenıştır. Eğer o günün Hıristiyanları, Constantin'in bu oyununa gelmeyip, daha çok üst yapı ile ilgilenmeselerdi, ihtimal dinlerini bir süre daha koruyabilirdi yorumu getirilebilir. Zira Hıristiyanlığın (resmi) din olarak kabul edilişi, Hıristiyanlara indirilen büyük bir rahvet darbesi olmasının yanında, iktidar sahibi zalim ve jakoben yöneticilerin, dini ve siyasi gücü kontrol altında tutma maksadıyla, baskıcı ve despotik yönetimlerinin ilk nüvesini oluşturacaktı. Tabii Hıristiyanlığın resmi din olarak kabul edilmiş ardından, Hıristiyanların bir kısmı eski gerilimlerini (hassasiyetlerini) kaybedip, kelepir sevdasına düşmeleri ayrı bir araştırma ve inceleme konusu olabilir." ([Mehmet Bahadır'ın Din ve Vicdan Özgürlüğü II](#) adlı makalesinden alıntı)

Müslümanlar dinlerinin, kitaplarının tahrif edilmiş olmasıyla övünüp dursunlar, Türkiye'de yaşadığı şekliyle siyasete alet edilen din(!) artık diyanetizm halini almış. Başörtüsü yasağına en büyük desteği veren kurum Türk Silahlı Kuvvetleri iken zorunlu askerliğin boykot edilmesi ne kadar da düşündürücü. Böylesi bir boykot çağrısı yapamayan bir Diyanet'in bayramlarda, kandillerde barış, kardeşlik vb mesajları yayınlaması ister istemez bir Vatikanizm havası estiriyor. **İslâm değil islâmsı, ehlileştirilmiş, dizginlenmiş hatta kafeste kuş gibi beslenen bir iman ve vicdan var.** Sultan Ahmet Meydanı'nda turistlere Japonca, Almanca Kur'an dağıtılması ile tamamlanan "acıklı-komik" tabloda ilâhî mesaj artık tamamen ürünleşmiş, paketlenmiş, ambalajlanmış.

Hakikî İslâm ve Hakikî Hıristiyanlık ne kadar birbirine yakın ise Vatikanizm ve Diyanetizm de o kadar yakın birbirine. Hakikat'i arayan ve bu arayışla hayata ışık tutan, insanlara gerçekten mutluluk veren bir din yok. Onun yerine kostümlere, ritüellere, tütsülere, sınıksız tutunan ama zulme seyirci kurumlar. Dünyevî kaygıların Ahiret'i unutturduğu, bu unutuşun bizzat ilahlaştığı bir süreç.

Alaturka Laiklik

Bildiğiniz gibi Hıristiyan kelimesini bile Hz İsa (AS) hiç kullanmadı. Domuz yemezdi, namaz kılar, oruç tutardı. İnsanlara boşanmayı yasaklamadığı gibi din adamlarına da evlenmeyi yasaklamadı. Tanrı'nın oğlu olduğunu iddia etmedi. Bugün Hıristiyan İncil'i diyebileceğimiz kitabın (aslında kitap**LAR**ın ki sayısı her mezhebe göre değişir ve 40 civarındadır) yazıldığı Yunanca ve Latince'yi Hz İsa (AS) hiç öğrenmedi, konuşmadı, yazmadı.

Sonuç

Atatürk'ün bir sözü vardır: **"sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir"**. Düzeltelim. Bizce doğrusu sanatsız kalan bir milletin hayat ile bağı kopmuş demektir!

Yazımızın başında Hegel'den ve Bediüzzaman Hazretleri'nden örneklerle işaret ettiğimiz o merdiveni, o bağı kopardığı içindir ki Atatürkçü rejim Anadolu'da yaşayan insanların Hayat ile bağına da koparmıştır. Güzel ile, iyi ile, Maneviyat ile bağlarımızın kopuş sürecidir Çirkin Cumhuriyet. Hırant Dink öldürüldüğünde **"bir Ermeni eksildi"** diyebilen "Türklerin" üretilme sürecidir. Çirkin Cumhuriyet'in çirkin sanatı istediği formatta, ehlileştirilmiş bir Müslüman(!) grup üretmiştir. Bayraklar ve sloganlarla cenaze törenlerinde cami avlularını stadyuma çeviren, ellerini köpek şekline sokup havada sallayan hatta köpek gibi uluyan, kan kokusu duyunca heyecanlanan bir tetikçi guruhu.

Atatürk'ün ısmarladığı **"fikri hür, vicdanı hür yeni nesil"** yerine sahibinden başka herkesi ısırın, robotlaşmış, bu tetikçi nesil... Evet, çirkindir.

(*) Orjinal metin aşağıdaki gibidir [Serbest çeviri bana ait, Türkçe metinler kitapçılarda mevcut]:

*"The man that hath no musicke in himselfe,
Nor is not moued with concord of sweet sounds,
Is fit for treasons, stratagems, and spoyles,
The motions of his spirit are dull as night,
And his affections darke as Erobus,
Let no such man be trusted: marke the musicke."*

Türkçe Ezan, Tercüme ibadet: Kültürel bir şizofreni(Mehmet Bahadır)

Hakim güçler zihniyeti ve ideolojisi ve bu zihniyetin endoktrine edildiği resmi kurumların tezgahından geçen nesiller; geçmişiyile, tarihiyle, kültür ve medeniyetiyle, dini ve hatta dininin orijinal diliyle sürekli kavga halindedir. Kendisini cumhuriyet çocuğu olarak da addeden bu topluluk için, geçmiş bir utanç, bir zillettir. Onlara göre İslam dini gerilememizdeki en büyük etkendir ve reforma ihtiyacı vardır.

Garıptır, biz toplum olarak, "araplar sırtımızdan vurdu" masalına, araplarsa "Osmanlı bizi sömürdü" masalına inanmışlardır.

Ben bunu, İslam alemine atılmış nifak tohumu olarak değerlendiriyorum.

Her şey bir yana, kendi iç kavgamızı ve çıktığımız kabuğu beğenmemek gibi ruh halimizi, Samuel Huntington şu tespitleriyle açıklamaya çalışıyor:

"...1920 ve 1930'larda Türkiye'yi Osmanlı ve müslüman

geçmişinden uzaklaştırma adına faaliyet gösteren Kemalizm, medeniyet ithaliyle

Türkiye'yi Avrupalı yapmaya kalkan bir projeydi. Huntington tıpkı benzeri diğer projeler gibi sonuç itibarıyla Kemalizmin de başarısız olduğunu söyledikten sonra, bu başarısızlığın neden kaçınılmaz olduğunu şu cümlelerle açıklıyor:

Eğer Batılı olmayan toplumlar modernleşmek istiyorlarsa, bunu Batılılar gibi değil, tıpkı Japonya gibi, kendi yöntemleriyle, kendi gelenek, kurum ve değerlerini kullanarak ve geliştirerek başarmak zorundalar.

Alaturka Laiklik

Toplumlarının kültürlerini temelden yeniden şekillendirebileceklerini düşünebilecek

denli kibirle dolu politik liderlerin başarısızlığa uğrayacak olmaları mukadderdir. Böyle liderler, batı kültürünün kimi öğelerini tanıtılabilseler bile, mevcut kültürün temel

öğelerini ortadan kaldırmaya ya da sonsuza dek bastırmaya güç yetiremezler. Daha da kötüsü, Batı virüsü bir kez bir başka topluma yerleştiği an, onu oradan söküp atmak zordur. Bu virüs orada yaşamaya devam edecek olsa da, öldürücü değildir; hasta, yaşamaya devam eder, ama virüsün zararından korunamaz. Politik liderler tarih yapabilirler, ama tarihten kaçamazlar. Kararsız ülkeler ortaya çıkarırlar, Batılı toplumlar yaratamazlar. Kalıcı olan ve tabiat haline gelen kültürel bir şizofreni ile ülkelerini malul ederler. (Bediüzzaman Said Nursi, bedenimize giren bu virüsü, gizli zındıka komitaları olarak, daha somut bir şekilde addledecektir.)

Batılılaşma konusunda Türkiye bugün itibariyle (tıpkı Rusya gibi) ikiye bölünmüş

durumda.Çünkü Türkiye artık Kemalizm öncesindeki gibi olmadığı (ve olamayacağı) gibi, Batılı da değil.

Zira Türkiye, Kemalist dayatmalar sonucunda, ne Orta Doğulu ne de Batılı olmayan, iki arada bir derede, kafası karışık ve bütün bunlardan ötürü tanımsız ve kimliksiz ve kararsız bir ülke haline gelmiş durumda..."

(Daha fazla bilgi için Derinsular sitesinde yayınlanan Samuel Huntington Medeniyetler Çatışması yazı dizisine bakılabilir.)

Ancak günümüzde, batılılaşma adına kendince verilen bu kavga, artık kendini aşmış ve evrimleşmeye başlamıştır ne yazık ki.

Artık sadece kendi öz değerleri ve benlikleriyle değil, tüm batı ve tüm dünya ile kavga moduna geçilmiştir ve sürekli düşman üretme gibi paranoya bir hayat tarzı benimsenmiştir.

Bu ayrı bir konu başlığı altında incelenebilir. Fakat varılan sonuç trajik komik..

Kültürel bir şizofreni ile yoğrulmuş, şizofren toplumlar olduk...

Şizofren hastalıklarımızdan biri de Türkçe ezan ve Türkçe ibadet mevzusu.

Kanaatimce bu konudaki en ciddi çalışmayı Sayın M.Enes ERGENE yapmış ve meselenin aydınlanmasına büyük katkıları olmuştur. İşte söz konusu çalışmadan kısa kısa özetler;

TÜRKÇE EZAN VE TÜRKÇE İBADET

Tanzimattan beri ibadet dilinin Türkçeleştirilmesi mevzuu, gizli ve örtük bir arzu halinde ilk Türkçüler arasında yaygındı. II. Meşrutiyetle (2.Abdülhamid han'ın indirilmesinden sonra) bu arzu biraz daha açığa vurulmağa başlandı. Bilindiği gibi ilk defa Ziya Gökalp açıkca ibadetlerin türkçeleştirilmesini savundu. Ondan önce Ali Suavi gibi ateşli ihtilalciler bu meseleyi dile getirmekle birlikte daha henüz Türkçülerin zihinlerinde planlanmış ve teşekkül etmiş değildi.

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren ibadetlerin ve ezanın türkçeleştirilmesi mevzuu, milli bir tez şeklinde kurgulandı. Başta yalnızca ibadet dilinin türkçeleştirilmesi teziyle sınırlı olarak yürütülen programlar, sonraları giderek dinde reform faaliyetlerine dönüştü.

Oysaki bu hadise kimilerinin zihninde **"Türk kafasını Arap kafasının köleliğinden kurtarmak "** gibi oldukça garip bir his ve heyecan ile belirmişti. Bir başkası meseleyi, **Türk Milli Dini** olarak ideolojik bir usupla ele aldı. Bir diğeri **İslamı millileştirmek** şeklinde algıladı. Bir başkası **Allah her dili bildiğine göre, dini sadece Arapça ile sınıflandırmanın Allah'a cehalet isnat etme manasına geldiği** gibi filozofhane (!) bir tavırla anladı. Bir diğeri Kuran'ın tercüme edilemeyişi iddia edenlere karşı **"Bunun anlamı; Kuran'ın manası yoktur " (!)** demektir şeklinde yorumladı....vs...vs...

Her nasıl anlaşıldı ve tatbik edildi ise de şunu ifade etmek lazımdır ki, tek parti ve milli şef dönemine kadar bilindiği şekliyle bu faaliyetler hiçbir şekilde "kanun müeyyidesi" ile yürütülmemiştir. Yine de mesele belli ölçüde milletin özgür iradesi ve toplumsal kabulüne bırakılmıştır. Fakat tek parti e milli şef dönemi bilindiği gibi, bu meseleye karşı direnenlere **engizisyon mahkemelerini** kurmuş, her türlü cezai müeyyideye, hatta teröre dahi müracaat etmiştir. Ve Demokrat Parti gelene kadar da bir **" Devlet Terörü "** halinde cezai müeyyidelerle tatbik edilmeye çalışılmıştır.

Evet bu bir **" ulusallaştırma "** projesiydi. Ama nedense yalnızca ve şiddetle **dini şeaire** karşı yürütüldü. Hukukta, siyasette, bilimde, sanat ve sporda, müzik, edebiyat ve hatta şiirde, günlük yaşamın neredeyse bütün ritüellerinde yabancı kelime, kavram ve kullanımlar vardı. Ve bunların varlığı nedense Türkçüleri ve milliyetçileri bir türlü rahatsız etmiyordu ki bunlara karşı herhangi bir tedbire başvurulmuyordu. Medeni hukukumuz, ceza ve borçlar hukukumuz neredeyse bütünüyle dışarıdan ithal edilmişti. Tanzimat da Cumhuriyet de her şeye rağmen müesseseseleşirken gözünü Batı'ya dikmişti. Ulusal programcılar bundan hiç rahatsızlık duymadılar. Türk'ün aklını Batı'nın tasallutundan kurtarmayı ve korumayı hiç düşünmediler. Bu kavramlar ve yabancı müesseseler kültürümüzü, beynimizi, kimliğimizi ve sosyal yapımızı yabancılaştırmıyor muydu ?

Halbuki bu sahalarda ibadet diline göre bizi siyasi ve sosyo-kültürel açıdan daha fazla kuşatıyordu. İbadet dili adından da anlaşıldığı üzere daha özel bir alanla sınırlıydı. Yani doğrudan hiçbir siyasi propaganda empoze etmiyordu. Üstelik bin yıllık bizim kendi öz değerlerimizle iyiden iyiye kaynaşmış idi. Öyleyse bu dil etrafında koparılan fırtınanın anlamı ne idi ? İşin doğrusu birileri dinin özünden ve kendisinden rahatsızlık duyuyordu. Fakat bu rahatsızlığını ibadet dili üzerinde

polemik ve demogoji üreterek dile getirmeye çalışmaktaydı. Açıkta ve doğrudan dine karşı tavır almaya cesaretleri olmadığından mücadele alanlarını farklı sahalara kaydırarak sürdürmek istemektedirler.

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi nedense yalnızca ibadet dili üzerinde polemik yapılıyor. Bir hukuk sistemini, bir sanat anlayışını, bir spor, müzik, ya da siyasete dair ithal bir kavramı veya sistemi böylesine mübtezelce kamuoyu önünde kıyasıya tartışmaya açtıklarını hiç müşahade, hiç tanıklık ettiniz mi? bizim güreşimiz var futbol bize ait değil, ya terk edelim veya ulusal geleneklerimize uyduralım dendiğini duydunuz mu? Sporun, müziğin ve hatta şiirin dili nasıl evrensel ibadetin dili de evrenselidir. Öyle olduğu içindir ki dini şairden sayılmıştır.

Kuran dili etrafında sürüp giden safsatanın, aslında 1400 yıllık bir geleneği, namaz ibadetini yıkıp tahrip etmek, müminlerin arasına fitne ve iftiralar sokmak gibi ulvi gayeleri vardır (!). Ayrıca bu nevi tartışmalarla, din ve dinle ilgili mukaddesatla, diledikleri gibi oynayabilecekleri daimi bir tartışma ortamını oluşturma hedeflerinin bulunduğunu üzülererek ifade edelim.

Birileri sürekli dini ve manevi değerlerimizden viraj alma niyetinde, bunu biliyoruz. Dolayısıyla kendi ideolojilerini inşaa etmek için dini, politik ihtiraslarına alet etmekten çekinmiyorlar.

İslâmî açıdan Türkçe ibadet

Elbette Kur'an belagattan ibaret bir kitap değildir. Her ne kadar nazım ve belagat yönünden muciz ise de, **hikmet** ve **ahkam** yönüyle de mucizdir.

O cahil toplumdan, kıyamete kadar insanlığa örnek olacak bir nesil ve toplum inşa etmiştir. Ahlakı itikadı, hukuku ve insanlığıyla eşsiz bir nesil... insani ve hukuki bir medeniyet kurmuştur. **SAADET ASRI...**

Kur'an insanı, toplumu ve ahlakı birden kucaklayan hukuki esaslarla gelmiştir. Ve bu hukuki dili kati surette harfi tercümeyle tabi tutamazsınız. Zira hukuki dil oldukça teknik bir dildir. Bugün milletlerin ellerindeki hukuk müdevvenatını, diğer bir dile aktarırken çok defa, çok teknik olan lafız ve kavramlar asli lisaniyle korunarak aktarılırlar. Şerh ve yorumlar düşmeden, bu teknik lafız ve kavramlar, mana ve ifade kaybına uğratmadan tercüme etmek hemen hemen imkansızdır. Kur'an'da öyle teknik ve hukuki kavramlar ve lafızlar vardır ki, bazen bir lafza, bir sayfa şerh düşme ihtiyacı duyarsınız. Bu yüzden tercüme dil teknikleri ne kadar gelişirse gelişsin, Kur'an'ın sahip olduğu bilimsel, edebi, tarihi, kültürel, hukuki ve fihhi dili ve kavramları hakkıyla tercüme etmeyi mümkün bulamayacaktır.

Sadece kelime ve kavramları değil, Kur'an'ın insana tabiata, kozmik düzene, topluma, sosyal değişim ve vakıaya, tarihsel ve beşeri süreçlere, kafir, mümin ve münafık tiplere yaptığı **literal** vurguları nasıl tercüme edeceksiniz ?

Alaturka Laiklik

Bütün bu vurgular aşkın içerikleri ve her asra hitap eden farklı manaları ile harfi bir meal ve tercüme gibi kısır bir dilde nasıl ifadesini bulacak ?

Sosyolojik ve psikolojik tiplene ve örneklemeler ile vermek istediği tarihsel ve evrensel mesajları, tarihi medeniyelere yaptığı tek kelimelik göndermeleri hangi tercüme nevinde dile getireceksiniz ?

Öyle olur ki Kur'an bazen getirdiği kısacık bir cümle ile nazil olduğu toplumda devrim meydana getirmiştir. Siz bu sosyal, beşeri ve tarihi devrimi ne tip cümleler ile ve hangi toplum modeline takdim edeceksiniz ?

Herşeyi bir kenara bırakın, sadece " **ALLAH** " lafzının cahili Arap zihniyetinde ihsas ettiği değişim ve dönüşümü hangi tercüme dilinde bir tek kelime ile hülasa edeceksiniz ?

Sade bir müslüman bile, "**ALLAH**" lafzını duyunca 99 ismiyle ve bilinen sıfatlarıyla O'nu zihninde idrak etmektedir. Bütün bu güzel isim ve sıfatlara sahip olan O Yüce Zat'ı mesela bir " **TANRI** " kelimesiyle izah etmeye imkan var mıdır. ? Sorular, sorular, sorular...

Evet Kur'an-ı Kerim Kainat'a, ins, cins bütün varlığa meydan okuyor !

"Yoksa "Onu kendisi uydurmuş" mu diyorlar? De ki: "Öyleyse, iddianızda tutarlı iseniz haydi onunlike benzer bir sûre ortaya koyun ve Allah'tan başka çağırabileceğiniz kim varsa hepsini de yardımınıza çağırın."

YUNUS Süresi 38

MESELENİN DİĞER BOYUTLARI

Kaldı ki tercüme ayetlerin de hıfzedilmesi ve ezberlenmesi külfetlidir. Hatta tecrübe edenlerin de bildiği gibi, tercümesini ezberlemek, Arapça aslını ezberlemekten çok daha zor ve meşakkatlidir. O halde meseleyi polemik malzeme yapanların derdi üzüm yemek olmadığı ortadadır. Bunu herkes biliyor. basit basit meseleleri sloganlaştırıyorlar. Tartışma ortamları alabildiğince sihatsiz, bilimsel ve entelektüel zeminden ve derinlikten yoksun.

Dinde Reform !

Yani meseleyi bir reform şeklinde algılayan ve takdim edenler var. Felsefi, sosyal ve kültürel açıdan bu tartışmaları bir reform olarak değerlendirmeye imkan yok. Zira herhangi bir fikir, inanç ve ahlak sistemini reforme etmek demek, o sistemi bütün muhteva ve Entelektüel unsurlarıyla masaya yatırarak ona yeni bir elbise giydirmek ve onu ihya etmek demektir. Reform, özü bozulmuş deforme olmuş bir şeyi aslına döndürmek, düzeltmek ve ıslah etmek demektir. Halbuki Kur'an aslı

bozulmadan bize kadar ulaşmıştır. Dolayısıyla bu teşebbüs bir reform değil, Kur'an'ın aslını deforme etmeye yönelik bir teşebbüstür. Yani reform meselesi öyle basit bir olgu değildir. İddia sahipleri ya reform kavramının mana ve muhtevasını bilmiyor veya buna kafaları ve Entelektüel birikimleri yetmiyor! Öyleyse buna "reform" diyemeyeceğimize göre ne diyeceğiz? Kanaatimce bu nevi girişimler her fikir ve inanç sisteminin maruz kaldığı bid'at ve modern hurafelerden öteye geçmemektir. İşinn garip tarafı, bid'atlarla kıyasıya mücadele edenlerin, modern çağın en büyük bid'atını bizzat kendileri yerleştirmek ve dayatmak istemeleridir. Bu çelişkiyi içlerinde nasıl barındırıyorlar anlamak mümkün değil.

Tartışmanın farklı boyutlarından biri de ibadet kavramının **anlamaya** indirgenmesidir İddia şu : Namaz da okunan ayetler tercüme edilirse manaları anlaşılacağından daha huşulu namaz kılınmış olur ! Gerçekten de öyle mi.? O zaman araplar, diğer müslüman halklara göre daha huzurlu ve huşulu namaz kılıyorlar demektir. Bu iddianın tutar tarafı var mı sizce? Bugün milyonlarca insan namaz da manasını anlamıyor dahi olsa büyük bir huzur ve huşu hissediyor. Eğer huzur ve huşu hissedemiyorsan sorunu dilde değil, kendinde aramalısın.

Birkaç yıl önce yeni müslüman olmuş bir batılıdan dinlemiştim :

" Beş vakit namaza başlamış ve mümkün olduğunca cemaatle ifa etmeye özen gösteriyordum. Özellikle sabah akşam ve yatsı namazlarını cemaatle kılabilmek için kilometrelerce yol kat ediyordum. " diyor. Benim bu cemaatle olan namazlara düşkünlüğümü gören eski dostlarım ve müslüman cemaat arasından bazı kimseler bana sürekli şunu soruyorlardı ; Arapça bilmiyorsun, bildiğin üç beş ayet mealinden de imamın kıraatte ne dediğini anlamam mümkün değil. Öyleyse bilmediğin ve anlamadığın bu namazlara neden bu kadar ehemmiyet veriyorsun.? Cemaate yetiyeceksin diye kendini çok fazla yoruyor ve zorluyorsun. Ben de onlara dedim ki : Evet, belki Bir şey anlamıyorum. Ama içimde bu Kur'an tilavetine karşı müthiş ve dayanılmaz bir şevk hissediyorum. Bunu size nasıl anlatayım. Bir gün hanımım çocuğumuzu emziriyordu. Hem emziriyor hem de tatlı tatlı ana sıcaklığı ile ona bir şeyler mırıldanıyordu.Çocuğa baktım yüzünde öyle bilmiş, bilgince ifade vardı ki anlatamam. Sanki annesinin her söylediğini anlıyormuş gibi gözlerini ona dikmiş, kulak kabartmıştı. Bütün ruhuyla dinliyordu. Bir şey anlamıyordu belki ama dünyanın en sıcak yüreğinden dökülen incileri can kulağıyla dinliyordu. Ben kendimi çocuğuma benzettim. Çünkü anlamasam bile namazda o kıraat vasıtasıyla Rabbimle konuştuğumu hissediyorum " demişti.

Bir taraftan yeni müslüman olmuş bu kutlu insanın bu ince duygu ve hislerini düşünüyor. Diğer taraftan da bu duygular üzerinde polemik üretmeye ömür adamış zavallıları!

Alaturka Laiklik

Duygu ve manadan uzak olduktan sonra namazda okuduğunu anlamış olmakla, anlamamış olmak arasında ne fark var ki ! Namazda anlamak esastır diye hiçbir yerde ve eserde bir mecburiyet söz konusu değildir. Ayrıca ibadet kavramının sırf bir anlamaya indirgenmesi, ibadet gerçeği ve kulluk psikolojisi açısından oldukça eksik bir yaklaşımdır. Oysaki namazda önemli olan namazla bütünleşmek, kimin huzurunda ve niçin durduğunun şuuru ve bilincinde olmaktır. Bu da manayı anlamakla sınırlı bir şey değildir. İbadet kavramı içinde büyük manalar barındıran bir kavramdır. İnsanın yalnızca aklına hitap etmez. Kalbini, hissini ve bütün manevi [letaifini](#) kucaklar. Onu anlamak ile sınırlandıranlar, ibadeti rasyonel bir fenomene indirgiyorlar. Diğer bir açıdan, her şeyi akıl ve teakkul çerçevesinde yoklayan **pozitivist** bir tavra irca ediyorlar. Bu da modern çağın en büyük hastalıklarından ve vehimlerinden biridir. Pozitivist yaklaşımlar insanları ve toplumları alabildiğince maddileştiriyor.. Şahsen ben ibadeti anlamaya indirgeyen yaklaşımlarda da böyle gizli ve sinsî bir pazarlık seziyorum.

Bir Ayrımcılık Aracı Olarak Başörtüsü Yasağı (Kübra Nur Ayar)

gerekli.

Halkın birbiri üzerinde iktidar kurmaya çalışmadığı, ben nasıl muktedir olurum yerine iktidarı nasıl paylaşabiliriz'in cevabının arandığı bir toplum için ayrımcılığa aracı olan unsurları farklılık değil, zenginlik olarak görmemiz şart. Aksi halde, birisini farklı olmakla toplumdaki ayrı tuttuğumuz zamanın hemen ertesinde başka bir konuda da biz çoğunlukla ayrı düşüp, kendimizi dışlanmış bulabiliriz. Birbirimiz üzerinde kurduğumuz iktidarı yıkmak için hak ve özgürlük kavramlarına biraz daha eğilmek ve anlamak

Fransız ihtilali ile kullanılmaya başlanan hürriyet kavramı Osmanlı'ya ulaştığında, kelimeyi ilk olarak sahiplenen dönem edebiyatçıları, hürriyet uğruna şiirler yazarak, meydanlarda okuyup halkı galeyana getirirler. O dönemde Osmanlıdan ayrılan milletlerin çıkardığı isyanlarda da hürriyet ve eşitlik ikilisi sıkça kullanılıp, bu hak doğrultusunda devletlerin kaderi değiştiği görülür. Hürriyet kavramı, o zamanlarda, şahıs olarak arzu ettiğini gerçekleştirmek yerine millet olarak bağımsız olma idealinin ifadesi olmuş ve siyasi bir kavrama dönüşmüştür. Sonraları, her kişinin şahsi haklarını belirtmek için daha özel bir kavram ortaya atılmış ve 'özgelme' denilmiş. Dile yeni kazandırılan sözcüğü, zamanın edebiyatçısı Nurullah Ataç biraz daha değiştirmiş ve elde olan gücü ifade için 'gür' kelimesini de kullanarak 'özgürlük' demiştir. O günden bugüne üzerinde fırtınalar

Alaturka Laiklik

kopan özgürlük kavramı böylece ortaya çıkmış ve devletle yarı kavgalı bir biçimde bugünlere ulaşmıştır.

Özgürlük kavramını dile kazandırdık kazandırmasına lakin hepimiz hala bir şeylerden korkuyoruz, özgür olamıyoruz. Kimi işvereni gibi düşünmemekten, kimi devlet dairesinden çıkıp camiye gitmekten, kimi hocadan, hacıdan, askerden, sivilden korkuyor. Hepimiz ister istemez bir şeylerden çekiniyoruz, korkuyoruz. Daha kötüsü insan olarak bu korkunun öznesi değil nesnesi durumunda kalıyoruz. Korkuların sömürülmesi ise direk olarak iktidar alanı oluşturmakla ilgili. İnsanları siyasi, ekonomik, ruhsal olarak sömürürler ki silah elinde olan sıkabilsin. Oysa demokrasi için silahı kim eline alırsa alsın sıkamayacağı bir düzen lazım.

Farklı olmakla dışlanmayı reddederken, öte yandan da aynı düşüncede gördüğümüz insanların farklı konularda farklı fikirlere düştüğünü öğrenince şaşırıyoruz. Çocukların terör suçuyla yargılanmaması için imza toplayan, beraber çalışanlar, yeni anayasa paketi hakkında çok farklı yorumlar yapabiliyor. Hrant Dink'e yapılan suikastı beraber lanetleyenler, başka bir eyleme sıra geldiğinde ayrı saflara düşebiliyor. Ya da solcu bilinen birisi bugün çıkıp başörtüsü yasağını eleştirebiliyor. Bu yorum farklılıklarını görünce şaşırıyoruz, yeni tabiriyle 'kafa konforumuz' bozuluyor ama bilmeliyiz ki bunlar demokratikleşme için olağan durumlar. Hayata ve olaylara ya sağdan yahut soldan bakarsın, salt liderlerine itaat edersen devirlerini artık aştığımızı düşünüyorum.

Sabit fikirlere tutulmak; insanları sağ-sol, dünyayı doğu-batı diye ayırmak ve kesin çizgilerle insanlara ait oldukları yeri göstermek özgürlük adına en büyük ayıplardan biri. Dünya savaşları sonucunda belirlenen ya da birilerinin haritada çizgiyi çizmesiyle hayata geçirilen sınırlar, ister istemez fikirleri de sınırlıyor. Doksanlı yıllar öncesi kapitalist ve sovyet olmak üzere dünyanın iki yönü vardı. Berlin duvarının doğusu Sovyet, batısı kapitalistti ve yönlerine bakıp koca dünyanın fikirlerini tek hamlede ayırabiliyorduk. Ama Berlin duvarı 1989'da yıkıldı. Bizim de artık zihnimizde ortadan ikiye ayırdığımız fikirleri özgürlük dairesinde normalleştirmemiz gerekiyor.

Ülkemiz için özgürlük, eşitlik, korku kavramlarını sorgulayacak olursak, geniş kitleleri mağdur eden yasaklar durduğu müddetçe, demokrasinin büyük çıkmazda olduğu görürüz.

Bugün, bir okula sadece tek dil konuşanlar girerse, o okulun halkın tümüne hizmet verdiği söylenemez. Ülkesi dahilinde Kürtçe bilenler yok denecek kadar az olduğu halde Amerika'da Kürtçenin üç şeklini öğreten (zazaca, Kürtçe, kırmanice) enstitüsü 1991 yılından itibaren mevcut. Bizim yeni yeni sahip çıkmaya, kürsü kurmaya başladığımız Kürtçeyi bizden çok sahiplendiği, yaşayan diller arasındaki değerini bildiği için belki de, Amerika üniversiteleri dünya medreseleri hükmünde.

Okulların genelinde tek dil konuşanlara eğitim verilmesi kadar tek ilmin eğitiminin verilmesi de fikirleri kısıtlayıcı etmen. Bir okulda yalnız siyaset eğitimi verilir, sosyoloji ve felsefeden bahsedilmezse ilm-i siyaset de tam yerinde olmayacak, işin ehli olmayan siyasilerle yanlış yerlere varılacaktır.

Alaturka Laiklik

Talebe, okula gelirken konuştuğu dili, gelenek göreneğini, giyiniş tarzını, kısacası kendini de yanına alıp gelmeli. Gelmeli ki, eğitim kurumları halkın tümüne hizmet versin, kit mekanlar haline dönüşmesin. Farklılıklardaki azami ortaklığı bulup, üzerine toplumu inşa etsin.

Giyim-kuşuma getirilen yasaklar neticesinde, bugün hala binlerce kız öğrenci başörtüsüyle okula girememekte. Benim de aynı yasaktan mağdur olduğum başörtüsü sorununun bir ayrımcılık aracı olarak incelenmesi gerekir.

Bir Ayrımcılık Aracı: Başörtüsü Yasağı

Devlet kurumlarına başörtüsü ile girmenin yasaklandığı tarih, aynı zamanda bugün hala yaraları sarılmaya çalışılan, demokrasiye verdiği zararlar onarılamayan bir darbe tarihidir.

Başörtüsü yasağından mağdur olan insanlar, yasak başladığı güne kadar hep devleti sahiplenmiş, vatan millet sevgisi üzre bulunmuş ve genel itibarıyla kendine bir kısıtlama gelmediği için devletten bir hak talep etmemiş insanlar idi. 28 şubat süreci ile aniden ve haksızca gelen bu yasak, muhafazakarlar için bir tokat gibi inmişti.

Duygusallıktan sıyrılıp darbe dönemiyle gelen yasakları incelersek, o dönemden şimdilere başını açan kızlardan öte asıp kesilen, işkence gören, düşünce suçlusu sayılan milyonla insan görürüz. Ne yazık ki, başörtüsü sorunundan mağdur olan ve kendini muhafazakar olarak tanımlayanlar, hakları ifa edilmeyen diğer insanlara karşı duyarlı değildi. Yasakla birlikte devletten bu mağduriyeti görerek özgürlük kavramı üzerinde düşünmeye, hakları sayılmayan diğer insanların haklı mücadelesine katılmaya başladılar. Herhangi bir düşünce beyan etmeden, yandaş ya da karşıt hiçbir grubun propagandasını yapmadan; tek istediği okula olduğu gibi girmek olan kızlara, başını açtıran; Kürtlere Alevilere neler yapmamıştır ki? Bu düşünceler ile demokratik bilinçlenmeye başladılar. Devlet eğer zalim baba ise, birilerini asıp meydanlara koyuyor ise muhafazakar kesime de bu tokatı iyi ki atmıştır. Bu kötü hatıralardan netice şunu söyleyebiliriz ki, 28 şubat bir bakıma da muhafazakarlar için demokrasinin içselleştirildiği tarihtir.

Yasağı, laiklik dahilinde açıklamaya çalışırsak, ortaya kavram kargaşası çıkar. Ben laikliği, başörtüsü ile okula girebilmem olarak algılıyorken, bir diğeri, laiklik okulda başörtüsü takılmamasıdır diyebilir. Laiklik, temel taşları yerine tam oturmamış ve sürekli gündemde olup tartışıla gelen bir kavram olduğu için başörtüsü yasağını bu kavram ile çözemeyiz. Din ve devlet işlerinin ayrılması olarak özetlenen laikliğin uygulanması için bu yasağı olur görsek, ortaya şöyle bir görüntü çıkar. Devletin memuru, çalışanı, öğretmeni devlet dairesi içinde dini değerler barındıramaz, çünkü onlar devleti temsilen kurumlarında çalışmaktalar ve devlet ile din ayrı tutulmalı, memurlar dini değerlerini bir kenara atmalı desek, hizmeti veren için bu yasağı bir mantığa oturtmaya çalışsak bile; hizmeti almaya geleni dini değerlerinin dışında düşünemeyiz. Hizmet almaya-örneğin okumaya-gelen kişiler, hiçbir grubu yada otoriteyi temsilen değil, yalnız halktan biri olarak gelirler ve vatandaşı eğitmek de devletin boynunun borcudur.

Alaturka Laiklik

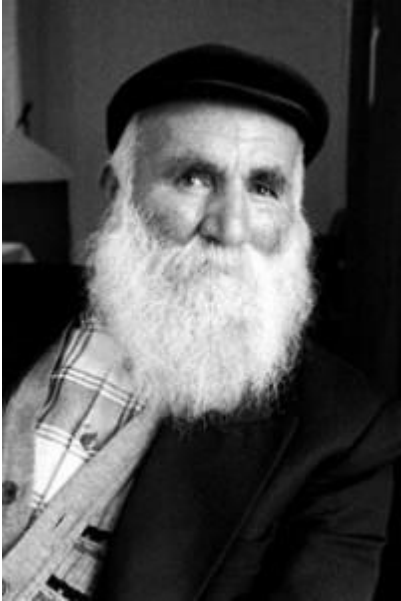
Laiklik kavramı ile yasağı hem tam açıklayamadığımız hem de tümünden kaldıramadığımız için kişi hak ve özgürlükleri üzerinden yasağın iptaline çalışmamız gerekir.

Bir de zaman zaman yasak üzerinden bazı söylemler gerçekleşiyor. İğnelemeyle karışık, siz düşününce durun, mağdur sandığınız kız öğrenciler bu sorunu çoktan çözdü, başını açtı ve okula girdi deniliyor örneğin. Yaptığı kısıtlamanın kabulüne sevinir gibi yetkili kurumlar da bu söylemleri kulak ardı ediyor.

Avrupa Birliği projesi için, sorgulamaksızın yaşamın her alanında örnek kabul edilen Avrupa ülkelerinde okullara hatta meclislere başörtüsü ile girilebiliyor. Ama başörtüsü ve diğer yasaklara konu gelince daha demokratik kabul edilen ülkeleri örnek almak aklımıza bile gelmiyor. Bu farktan ötürü maddi durumu elverişli olan aileler kızlarını okumak için Avrupa'ya yolluyorlar. Lakin bu durum, elimizdeki sorunu daha da çıkmaza sürüyor çünkü yalnız parası olanın bir haktan yararlanması hem özgürlük konusunda hem de sosyal devlet anlayışının temellerinde büyük bir yanlış demek.

Neticede insanları huzursuz eden, mağdur eden, haklarını kısıtlayan; insanlarda doğal haliyle kabul edilmeme duygusu yaratan bu yasak durduğu müddetçe demokratik toplum olamayız. Tam demokrasi ve özgürlük için başörtüsü sorununu da ayrımcılık aracı olmaktan çıkarmamız gerekiyor. Bu konuda ümitvarız.

Alevilik açılımını düşünmek ya da sırrı faş eylemek (Ramazan Akkır)

Netameli bir siyasal sürecin içerisindeyiz. Sürekli iskaladığımız ve kangren olmaya yüz tutmuş birçok sorunun baskısı altındayız. Bir taraftan toplumsal kutuplaşma derinleşirken diğer taraftan siyasi riskler çoğalıyor; dönüşü olmayan bir noktaya doğru hızla sürükleniyoruz. Zaman geçtikçe çözüm biraz daha zora giriyor. Acil çözüm bekleyen sorunlarımızın başında Kürt sorunu, Alevilik sorunu, sivil anayasa, askeri vesayet vb. geliyor.

Alevilik, "Kaldır gitsin senlik benlik hatalar / benliğe yok dedi güzel atalar / kesilen kurbanlar, yenilen lokmalar / Hasan ile Hüseyin aşkına" diyen; ancak siyasal sistem tarafından görmezden gelinen, ötekileştirilen, oldukça senkretik dinsel bir gelenek...

Siyasal olarak ise, 1950'li yıllara kadar kırsal kesimde yaşayan, siyasal hayata katılmayan; 70'li yıllar boyunca dışlanmanın ve şifahi kültürün verdiği bir ruhla sosyalizme sivrilen; 80'lerde ise İran İslam Devrimi'nin de etkisiyle yükselen radikal İslamcılığa karşı panzehir ve laik siyasetin müttefiki; 90'lı yıllardan itibaren kendi kimliğini fark eden ancak demokrat, hümanist eksene doğru sivrilen siyasi bir topluluk...

Böylesine karmaşık ve farklı güzergahta yol alan Alevilerin sorunları nasıl çözümlenebilir? Ak Parti tarafından organize edilen Alevilik Çalıştayları, kanayan bu yaraya merhem olabilir mi? Toplumsal kutuplaşmanın oldukça yoğunlaştığı bir dönemde, toplumun farklı kesimleri senlik-benlik kavgasını aşarak bu çok boyutlu sorun ile başa çıkabilecek mi? Ya da tüm bunların da ötesinde, içimizdeki ötekiyi anlayıp kendi sosyo-kültürel tarihimiz ile yüzleşerek "sağlıklı bir toplum"a doğru

Alaturka Laiklik

evirilebilecek miyiz? Farklı kimliklerin ve değer sistemlerinin hayat bulduğu bu mümbit coğrafya, bu inanç sahiplerinin vatani olabilecek mi?

Uzun zamandan beri siyasi tablonun dışında bırakılan Alevilerin sorunlarını çözmek amacıyla Ak Parti tarafından Alevi açılımı hayata geçirildi. Ve bu süreçte Alevi'sinden Sünni'sine, basın mensubundan yazarına ve sivil toplumun birçok temsilcisine kadar, toplumun pek çok kesimi ile bu "tarihsel yük" tartışıldı, tartışılmaya devam ediyor. Peki, gelinen noktadan ümitvar olmalı mıyız; yoksa bu tarihsel yükü omuzlarımızda taşımaya devam mı edeceğiz?

İlk olarak, tarihe mal olmuş Alevilik gibi kökeninde Osmanlı-Safevi iktidar mücadelesinin olduğu bir sorunu Alevilik Çalıştaylarıyla "mutlak" anlamda bir anda çözmek veya çözüm beklemek hayalden öte bir anlam ifade etmez. Çünkü tarihsel ve toplumsal kaynaklı sorunlara bir anda çözüm bulmak mümkün değildir. Bu tür sorunları, ancak çözüm iradesini sürekli canlı tutarak, -zamana yaymanın rehavetine de kapılmamak kaydıyla- süreç içerisinde çözümlenebiliriz. Bu açılım ile beraber, ötekileştirilen Aleviler siyasi sistem tarafından "makul dinsel inanç ya da kimlik" olarak kabul görmeye, meşrulaşmaya başladılar. Sözelimi TRT'de Alevilik inancına daha fazla yer verilmeye başlandı. Ardından yine bu sürecin ürünü olarak, siyasi aktörler muharrem törenlerine katılarak toplumsal kutuplaşmayı önleme imkanına sahip adımlar attılar.

Alevilik sorunun çözümlenebilmesi için cumhuriyetin din politikasını yeniden tartışmalıyız: Cumhuriyetin kurucu miti ve din politikasını belirleyen ana ilke laikliktir. Ve cumhuriyetin kurucu aktörleri, Müslümanlığı/İslam'ı terk edip başka bir dini benimsemek gibi, bir kararları yoktur. Aksine İslam'ı yeni düzenin ve modernliğin ruhuna uygun olarak yeniden kurgulamak ve inşa etmek niyetindeydiler. İslah edilmiş, kontrol edilebilir makul bir İslam... Özetle kurucu iktidarın ve seçkinlerin din algısını, "dinin tekil yorumunu tekel altında tutmak" biçiminde tanımlayabiliriz. Tekke ve Zaviyeler Kanununun kabulünden itibaren cumhuriyet idaresi, herhangi bir mezhep, tarikat ya da cemaati meşru görmüş veya özel muamele yapmış değildir. Siyasi sistemin resmi mezhebi konumunda olan Sünniliğin de herhangi bir ayrıcalığı yoktur. Şeriiye ve Evkaf Vekâleti'nin kaldırılarak yerine kurulan Diyanet İşleri Reisliği'nin Sünnilik ile irtibatlı görülmesinin temel sebebi; kontrol edilmesi, dönüştürülmesi ve baskı altına alınması gereken yorumun Sünnilik olmasındandır. Bu bağlamda Alevilerin sorunlarını Diyanet kapsamında ya da Diyanet'in şemsiyesi altında çözümlenmesini beklemek gerçekçi değildir; hatta sorunu içinden çıkılmaz hale de getirebilir. Ayrıca bu tür bir çözüm, şifahi geleneğe sahip olan Aleviliğin, kendi otantik kimliğini kaybederek "devlet odaklı bir Aleviliğe" dönüşme riskini de içinde barındırır. Bu bağlamda hem Tekke ve Zaviyeler Kanunu'nu yeniden düşünmeye hem de laikliği daha liberal bir forma dönüştürmeye ihtiyaç vardır.

Alevilik gibi içinden çıkılması oldukça zor bir meselede ikinci açmaz, cemevlerinin yasal bir statüye kavuşturulup-kavuşturulmaması sorunudur. Bilindiği üzere, cemevleri köyden kente göçün bir ürünü olarak, 1970'li yıllardan itibaren toplumsal yapıda görünmeye başlamıştır. Alevi açılımının başarılı olabilmesi için, cemevlerinin yasal bir statüye kavuşturulması noktasında siyasi bir iradenin

Alaturka Laiklik

ortaya çıkması zorunludur. Ayrıca din ve vicdan hürriyeti söylemini merkeze alan laik felsefede tüm dini kurum ve anlayışlar saygıyı hak eder ve fiili olarak saygın bir konumdadır. Ancak bu gerilimli süreçte, cami ile cemevlerini karşı karşıya getirmek tehlikesinden kaçınılmalıdır.

Alevilik meselesinde bir diğer açmaz da, din derslerinin zorunluluğu meselesidir. Din dersleri, 1982 anayasası ile zorunlu hale gelmiştir. Bu karar ile siyasal sistem, ıslah edilmiş dinden destek alarak kendini rehabilite etmeyi amaçlamıştır. Burada çok fazla uzatmadan sözü, 12 Eylül 1980 darbesinin mimarı olan Kenan Evren'e bırakıyorum: "Dini Eğitim çocuklara aileleri tarafından verilemez. Aslında aile bu eğitimi vermeye çalışsa bile yanlış, eksik veya kendi bakış açısından öğretebilir, dolayısıyla bu uygunsuzdur... Şimdi bunu Anayasa hükmü haline getirdik. Artık din, çocuklarımıza devlet tarafından, devlet okullarında öğretilecektir." Darbe Anayasasının uygulamasını ve darbeci bir zihniyetin ürünü olan zorunlu din ders uygulamasını savunmak, ıslah edilmiş bir dini savunmak anlamına gelmez mi? Ayrıca AİHM ve Danıştay'ın da zorunlu din dersine yönelik eleştirilerini göz önünde bulundurarak, zorunlu din dersi uygulamasını yeni bir forma kavuşturmak gerekmektedir. Din dersleri, modern dünyanın ve toplumun ruhuna uygun olarak, daha çoğulcu ve daha eleştirel bir forma neden dönüştürülmesin?

Peki, böylesine toplumsal boyutlara sahip bir sorunun çözümünde siyasete düşen nedir? Evet, Alevilik gibi tarihsel-toplumsal boyutu oldukça fazla olan bir sorun, sadece siyaset ile çözümlenemez... Ancak burada siyasete düşen görev, toplumsal kutuplaşmayı önleyici, önyargıları aşabilecek ve toplumsal bir konsensüse yeniden inşa edebilecek siyasi bir dil kurgulamak ve bu siyasi dili sürekli canlı tutmaktır. Özellikle modernliğin etkisiyle değerler dünyasında yaşanan farklılaşmanın ve eski ile yeniyi karşı karşıya getiren kutuplaşmaların keskinleşmeye başladığı bir dönemde siyasi irade tarafından ortaya konan böylesi bir tavır oldukça anlamlı olsa gerek. Ayrıca, Türkiye gibi, jakoben dönüşümün esas olduğu bir toplumda, siyasi aktörlerin çözüm iradesi göstererek, arafta kalmış bir inancı topluma taşıması, aynı zamanda, en temel sorunumuz olan ayrımcılığı da azaltma imkanı verir bizlere. Bu süreçte, Osmanlı döneminden cumhuriyetin ellili yıllarına kadar toplum-dışı kalmış olan Aleviliğin sorunlarının çözümlenebilmesi için, ezberleri bozmak, korkuların üzerine doğru gitmek ve önyargının çelik duvarını aşmak gibi toplumsal zihniyeti sarsıcı adımların atılması gerekmektedir.

Zamanın bir yerinde öğrenciydim (Neslihan Akbulut)

"...şaka bir yana benim hayatım da okuldan nasıl kaçırım değil, okula nasıl girerim formüllerini aramakla geçti..."

Zamanın bir yerlerinde öğrenciydim... Çok net hatırlamıyorum 'yalnızca öğrenci' olduğum zamanları ve sadece bir not düşmek için geçen zamana hafızamı çok gerilere götürmem gerekiyor. Neden bilmiyorum ama genellikle "ve yasak başladı" diye bitiyor güzel hikayelerimiz. Bir başlangıç ancak bu kadar çok bitişleri barındırabilirdi herhalde bünyesinde.

Anlamsız olaylar zinciri okuldan başları örtülü öğretmenlerimizi uğurlamak ile başladığında 'yalnızca öğrenci' olmanın da son günlerini yaşıyorduk. Ve şimdi görüyorum ki bu uzun yıllar bir şeyi çok iyi öğretti; yalnızca öğrenci, yalnızca memur, yalnızca anne, yalnızca kadın olamayacağımız hayatlar yaşıyorduk. Ve

Alaturka Laiklik

yasak bizlere öğrencilik yıllarında ulaştığında birden bire soluklaşan heyecanlarımızla uyandık pek çoğumuz yasaklı sabahlara. Yasakçılara göre konuşmamıza gerek bile yoktu, bütün art niyetlerimizi taşıyordu başımızdaki örtümüz, suç kanıtlarımızla ele geçmiştik işte.

Lise son sınıf olmanın bütün heyecanlarını bir kenara bırakıp "daha nasıl olabilir"i düşünmeye başladığımda bunun hayatımın en çetrefilli sorusu olduğunun farkında değildim elbette. Daha beş yaşımdan beri hayatımın iki renginden biri olan okul ile arama mesafe konmaya çalışılması geçmişe ve geleceğe dair bütün inşalarımı yıkıvermişti sanki. Her şeyin yeni başladığı düşünülen bir yaşta "her şey bitti" diyerek veda ettiğim okuluma ancak altı yıl sonra uğrayabilmişim. Öyle kırıklarla ayrılmıştım ki altı yılımı geçirdiğim okulumdan, işte bu kırıklar kesmişti her defasında önümü ve hiç yolum düşmesini oraya diye epey çabalamıştım.

Altı yıl sonra ilk derin kırıkların merkezi okuluma bir vesileyle yolumun düşmesini sağladığımda ancak hazırdım o günlerle yüzleşmeye. Altı yıl sonra yine bir bitiş öncesini yaşıyordum. Bu defa üniversite sıralarını bırakacaktım ama yine bir sürü kırık biriktirmiştim ardımda. Öğrencilikten vazgeçememişim bu uzun yıllarda ama hiçbir zaman 'yalnızca öğrenci' de olamamıştım. Sadece varoluşum bile sorunların başında geliyordu ve üzeri örtülmesi, rötuşlanması gereken bir yamuk durumu imliyordum olduğum yerde. Veda etmeyip terk ettiğim okulları arkeolojik bir gözle ziyaret ediyorum zaman zaman. Çünkü bütün anıları yıllar öncesine, çok eski dönemlere iterek ancak katlanabiliyorum.

Yaşanılan ayrıntıların, zamanların, mekanların farklılığına rağmen kalabalık bir kitleyle öyle benzer bir hikayeyi paylaşıyordum ki ne zaman oturup geçmişe dair bir şeyler yazmaya çalışsam yasağın bir adım evvelini hatırlamaya çabalıyordum. Sonra süreç içinde geliyordu hikayem ve hep tek bir cümleyle bitiveriyordu; "ve yasak başladı"... Başlangıçların en bitişlisi hayatımı başında bir yerlerde ikiye bölüvermişti. Bir çok zihinde mahkemem sürmüştü ama kimse görmek istemiyordu bu ikiliği. Çünkü ne zaman "ve yasak başladı" ile biten bir yazıyı katletsem, ne zaman içime garip bir bıkkınlık çökse, ya da ne zaman 'hatırlamıyorum geçmişi' deyiversem usulca hep bir art niyet aranır olmuştu ardında.

Art niyetlerimle ve kırıklıklarımınla kucakladığım okul yılları biterken geriye bakmanın derin anlamsızlığını yaşamak yerine geleceğin boşluğuna dönüyorum yüzümü. Yıllardır tek tek her gün olduğu gibi yine aynı ruh halini taşıyorum: bir adım kaldı. Sanki bir adım sonra bitiverecek bütün anlamsızlıklar. Sanki hayat kesintiye uğradığı yerden devam edecek... Ama olmuyor işte. Başörtüsü sayesinde işaretlenmiş kadınlar için hiçbir şey kaldığı yerden devam etmiyor. Peki ya diğerleri? Onlar için bir değişiklik olmayacak yine. Birileri çekip gidecek, hayat aynen devam edecek. Bütün o hengame içinde tek bir şey eksik olacak: kimsenin farketmediği tek bir ayrıntı...

Başörtülüler Baş Başa(Özlem Yağız)

Sunuş: Okuyacağınız bu sohbet Neslihan Akbulut, Hilal Kaplan, Havva Yılmaz'ın çabalarıyla hazırlanan ve Hayy Kitap tarafından basılan "Henüz Özgür Olmadık" isimli kitaptan alınmıştır. Sohbetin sonunda kitabın kapanış sözünü de bulacaksınız.

***"Derman arardım derdime,
Derdim bana derman imiş.
Burhan arardım aslıma,
Aslım bana burhan imiş."***

Niyazi Mısri

Nesrin: Bana bu tarz (dertleşme) bir anlatım şunu düşündürüyor,

Alaturka Laiklik

böyle biraz arabesk olmaz mı?

Öznur: Mağdur edebiyatı gibi bir şey olsun istemiyoruz ama bir taraftan da bu yasak niye can acıtıyor, bunu da anlatmamız lazım.

Nesrin: Bunu örtülüler bile anlayamayabiliyor.

İlknur: Bu mağdur edebiyatını da devam ettirmek... Ya mağdur edebiyatı da demeyeyim de yani böyle kendi yaşadığımız şeyleri anlattığımızda da "abarttı" diye düşünebiliyorlar.

Pınar: Ama aslında "mağdur edebiyatı yapıyorsunuz" deyip küçümsemek de bir bloke etme çabası. Ben mağdur edebiyatı şeklinde yaftalanmanın arkasında da biraz art niyet görüyorum. Tamam, çok arabeskleşmesin ama böyle ithamlarla karşılaştıkça, sonra hiç konuşamaz hale geliyor insan.

Öznur: Bunun hayata dokunan bir yanı var. Yasağı siyasal ya da felsefî bir problem olarak vs. konuşuyoruz ama bu birebir bizim hayatımızı ikiye bölen bir sorun.

Pınar: Aslında anılar çok gerçekten. Çok çok fazla...

Öznur: Ya aslında sen başlasana, sizin dönem çünkü tarihsel olarak en başta duruyor. '80lerden başlayalım.

Pınar: Şimdi ben 87'de örtündüm üniversitenin ikinci sınıfına başlarken. İlk başta çok sorun yoktu. Bir de benim dönem Özal dönemi ama benden iki sene evvel bazı üniversitelerde ciddi yasaklar konu. Yengem gittiği Marmara dış hekimliğinde bir sene kaybetti o dönemde ve tabii çok aşığılayıcı kötü olaylar yaşamışlar. Mesela yengeme bu yasak konulduğu zaman bilinçli bir şekilde oradaki

Alaturka Laiklik

temizlikçilere de başörtüsü takma zorunluluğu koyuyor dekan, bu çok ilginçtir. Hani diyorlar ya "aslında bir sınıf mücadelesi de var bunun arkasında." Bu doğru. Bir sene kaybediyor o dönemde ama Özal dönemi işte, Özal istemiyor öyle bir yasak uygulanmasını. Benim okul İTÜ. İTÜ'nün rektörü de istemiyor yasağın uygulanmasını ama bazı fakülteler fanatik. Mimarlık fakültesi, elektrik fakültesi gibi fakülteler uyguluyor yasağı. Ben elektrik fakültesindeyim. Benim okuduğum dönem öncesinde daha muhafazakâr bir rektör vardı, benim zamanımdaki liberal biriydi. Ben okurken bizim dekan başörtüsü yasaklansın istiyor. Fakültenin içerisinde çok fanatik öğretim görevlileri var; can atıyorlar yasak olsun diye. Sürekli bir psikolojik harp; derse giriyorsun, hakaret işitiyorsun. Öncelikle "dışarı çık" ile başladı, 'çıkmam' diyorsun öğretmen kendisi dersten çıkıyor. Öğrenciler koşuyor "hocam yapmayın, etmeyin. Siz çıkmayın o çıksın" diyorlar...

İdil: Sana oldu mu böyle bir şey?

Pınar: Tabii, ben amfide başörtülü olarak tek başımaydım. 80 kişilik amfi, bunun 60'ı bir olay olduğunda şahit olmamak için önüne dönüp ders çalışıyor. Geriye kalan 20'sinden de 10'u hoca "dersten çıkarım" diyince hocanın peşinden koşuyorlar, "hocam siz çıkmayın o çıksın" diye. Diğer 10 kadar bir sayı da sınıfta protesto ediyor, sıraya falan vuruyorlar.

O senelerde üç profesör psikolojik harbe başladılar. Mesela diğer öğrencilerle beraber giriyorsun derse ama "geç kaldın, ne hakla geç

Alaturka Laiklik

kalırsın, bir daha sakın geç girme” -”ama hocam ben geç kalmadım”
- ”ben sana şimdi ne söyleyeceğimi bilirdim çok ağır küfürler ederim
ama neyse kadınsın otur” gibi diyaloglar yaşanıyor. Karşında
70 yaşında bir profesör, okulun en saygın öğretim görevlilerinden
biri... Bir başkası geliyor, mesela ”derste konuştun” diye sataşiyor,
öbürü geliyor ”bu soruyu çözmedin” diye sataşiyor... O süreçte sanırım
bu üç profesör anlaşmalı. Aynı anda üçü de bir bahane bulup,
önce bize hakaretlere başladılar. Zaten biz fakültede üç başörtülüyüz
toplasan ders başına bir tane bile yokuz.

Bir arkadaşımız vardı bizim, ufak tefek tatlı bir kız. Annesi bakıcılık
yaparak okutuyor bunu ve ailenin ümidi tek üniversite okumuş
çocuğu olacak. Bu profesörlerden bir tanesi derste buna hakaret
ediyor. ”Sen yanındakiyle ne konuşuyorsun” diyerek başlıyor. Aslında
kız yanındakiyle konuşmuyor, yanındaki bunla konuşmak için
dönüyor. ”Sen bu kıyafetinle kaplumbağa gibi giyinmişsin, söylediklerimin
yarısını bile anlamazsın zaten” diye devam ediyor hoca.

Bütün amfi sus-pus, yani 60-70 kişi var içerde... Ondan sonra tabii
çok içerledik biz buna. Aramızda konuştuk, ”bir taneniz bile bir şey
diyemediniz mi hocaya” dedik.

Gülşah: Öyle durumda kaba kuvvet de değil, insan en azından
karşı tarafa sözlü müdahaleyi bekliyor arkadaşından. Ben hocayla
kavga ediyorum. 80 kişilik amfi, herkes susuyor.

Nesrin: Bu uygulamayı yapanlar sessizlikten acayip destek alıyor
lar. Biri itiraz eder, ses yükseltirse duruyorlar. Ama o ses gelmediğinde

katlana katlana artarak devam ediyor gaddarlıkları.

Pınar: Dindar kadınlar ve erkekler arasındaki o kopukluk da çok ilginçtir. Bize de şunu derlerdi "bacım senin cihadın evde, üzülme, mahzun olma, ayet de var ya güçlüsün..." Ama amfide, kampüste bir olay olduğunda paldır küldür kaçıyor. Bunu bir karanlık köşede söylüyor, kaçıyor dersini dinlemeye ya da ders vermeye gidiyor.

İdil: Aslında içten içe tepki mi duyuyorlar kadınlar üniversitede olmasınlar diye?

Pınar: Yok, tepki duymuyorlar ama muhafazakârlığın getirdiği bir şey ve durumla yüzleşmekten kaçıyorlar. Tabii burada bir art niyet de yok. Bazı erkekler o (yasak karşıtı) eylemlerde çok dayak da yediler. Ve hiç unutmam, Hürriyet'in manşeti vardır "Azgın Sakallıya Coplu Ders" diye. Hatta ben bununla dalga geçtim, 'sakallı olduğu için mi azgındı bunlar, yoksa azdıkları için mi sakal bıraktılar?' diye. (gülüşmeler)

Nesrin: 1998 dönemiydi. Ben o zamanlar yeni örtünmüştüm ve heyecanlı bir çocuktum. Başımı çok isteyerek örtmüştüm. Annem çok dindar bir insandı ama o yaşta örtünmemi istemiyordu. Anneme karşı başımı örtmek için mücadele ederken başörtüsünü çok benimsedim ve 1998 olayları patlak verdi. Çocuk olarak medyanın çok fazla etkisinde oluyordum tabii. Babam benim bu nedenle başörtülü olarak pek sokakta oynamama izin vermezdi. Çünkü o dönem başörtülü bir çocuk görseler haber yapıyorlardı. Televizyonun çok etkisinde kalan bir insandım. Sürekli başının örtüsü için sokaklara

Alaturka Laiklik

dökülen ağlayan kızları izlerdim, o zamandan beri kendimi hiç Türkiye'nin vatandaşı gibi hissetmedim. Her yerde polis tarafından yakalanabilecek, polisten korkan ama polise karşı savaşılan bir psikolojinin içine girdim. Sonra imam-hatip lisesine gittim.

Öznur: Bence şöyle bir durum da var, katılır mısınız bilmiyorum:

Başörtüsü yasağı direkt başörtülülere okul dışında bırakmayı hedefleyen bir yasaktı. Bunu bildiğin için pervasızca tartışmaya giriyorsun sınıfta. Çünkü zaten atacak seni okuldan. Bari sözümü söyleyip de gideyim diyorsun. Sonuçta söz söyleyebilenlerimiz söyledik, sessiz sedasız çekildik... Sokak protestolarından başka en ufak bir şiddet olayı yaşanmamıştır. Yani gayet sessiz sedasız gönderildik... Erkeklerin yaşanan olaylara bireysel tepki gösterecekleri bir şeyleri vardı ve aslında yasak uygulamasında onların bireysel hayatını doğrudan kesintiye uğratan bir şey yok. Bunu daha çok üniversitede fark ettim. Onlar ya "başkalarının" yani başörtülü kadınların dertleriyle dertlenip harekete geçeceklerdi, ya da olaylara karışmayacaklardı. Çünkü o anda başörtülü kadın bir başkası oluyor. Yani biz birebir kendi eğitim hayatımız hakkında karar vermek durumundayız. Ama onlar "destek verecek miyiz, yoksa biz bari burada olalım, okulumuza devam edelim mi?" diye sordular kendilerine. Tabii başta değil, ilerleyen zamanlarda. Başta çoğunlukla erkekler de protesto etmişlerdi okulları.

İdil: O biraz da 90'lı yıllarla 2000 sonrasında farkıyla da ilgili.

Yani 90'lı yıllardaki o direniş ruhu bir şekilde vardı.

Alaturka Laiklik

Nesrin: Bir de imam-hatiplerde iki gün önce okul forması olan kıyafet iki gün sonra seni bir militan durumuna düşürüyordu. Başını örttüğün için militan muamelesi görüyordun. Onların hepsi çocuk; okulun kapısından içeri alınmadıkları için kapının önünde bekliyorlar ve o bir eylem sayılıyor. Ben 1999-2000'de Bursa İmam-Hatip'teki arkadaşımından şöyle bir uygulama duydum: Formalarıyla her zamanki gibi okula geliyorlar, içeri alınmıyorlar, kapıda bekliyorlar. Kapının önünde bekleyen içeri alınmayan öğrencileri dağıtmak için polis geliyor. Polis bunları arabaya dolduruyor ve şehrin dışarısına bir yere bırakıyor. O zamanlar o kadar kötü ki... Şimdi bir lise öğrencisini şehrin dışında bir yere bıraksan yine korkunç ama telefon var şimdi. Evden okula okuldan eve giden bir kız için şehirden uzak bir yere bırakılmak gerçekten travmatik bir şey. Ondan sonra veliler müdüre sormuş "çocuklar nerede?" diye. Müdür, "polisler bu tarafa gittiler" demiş. Aileleri o sayede gidip bulmuş çocukları. Ve bunu yapanlar basın yoluyla da bildiriyorlar yaptıklarını. Yani gizlemiyorlar. Bir daha okul önünde toplananlar bu muameleye maruz kalacaklarını bilsinler ki yapmasınlar diye açıkça söylüyorlar.

İlknur: Okul içindeki direniş nasıl bir şey? Onu ben çok merak ediyorum.

İdil: Evet ben de merak ediyorum. Özellikle 1990'ların başında, o dönemde solcu öğrencilerle ilişkiniz nasıldı mesela?

Pınar: O dönemde de solcular iki tipti. İşçi Partisi grubu ve bir de işte ne olduğunu bilmediğim diğer solcular vardı. Diğer solcular

Alaturka Laiklik

dediğim grup sonraki yıllarda 28 Şubat'taki eylemlerde çok yer aldılar. O eylemlerin başlarında sürekli o kalabalığın içinde solcular da vardı. Basın yayında okuyan Sevgi diye bir arkadaş geldi aklıma. Bu arkadaşta bir derste hoca "çık" diyor. Bu "çıkmam" diye diretiyor. O sıra bir solcu kız müdahale ediyor, "hocam bunu yapamazsınız, özgürlüğe aykırı, demokrasiye aykırı," diyor, tartışıyorlar. Sevgi "ikimiz birden bir sene uzaklaştırma aldık" diyordu, "hem o kız, hem ben." Yani böyle insani olaylar da oluyor. Ben 28 Şubat sürecinin başlangıcında solcuların bir bölümünün İstanbul Üniversitesi'nde çok ciddi desteğini de gördüm.

Gülşah: Yalnız bu arada bu süreç bizi hayatın her alanında agresifleştirdi. Bunu fark ettim kendimde. 1998'de okulu bırakanlardan biriyim. Üniversiteye başörtülü başlamıştım. Üniversite sınavı 96'daydı, sınava da başörtülü girmiştim. Kayseri'de Biyoloji okumaya başlamıştım. 2 ay kadar okula devam ettik, sonra sorun başladı. Okula girememeye başlamamız tam da vizelere denk gelmişti. Neden giremeyeceğimiz anlatıldı bize. Kapıda kalma sürecinden önce kış döneminde olduğumuz için bereyle girebiliyorduk okula. Okulun iki kapısı, tek güvenlik görevlisi vardı. Bir kapıdan giremeyince onu atlatıp ikinci kapıdan girmeye çalışıyorduk, adam arkamızdan koşmaya başlıyordu. Böyle komik (!) şeyler yaşıyorduk. Ya da şapka takıp başörtümüzü gizliyorduk, öyle girebiliyorduk.

İdil: İçerde ne oluyordu o zaman?

Gülşah: Biz içerde şapkayı çıkarıyorduk. Hocalar şaşırıyordu, siz

Alaturka Laiklik

buraya nasıl girebildiniz diyorlardı. Öğrenciler de bize şaşkın şaşkın bakıyorlardı şapkamızı çıkarırken. Böyle çok kovalamaca yaşadım güvenlikle. Hocalar bize "dışarı çıkın!" diyorlardı ya da imza kâğıdı önümüze gelince imzamızı almıyorlardı (derse katılmadı sayıyorlardı). Sınıftan dışarı çıkarılıp dekana gönderiliyorduk sürekli.

Pınar: Mesela ben bir derse başvuru dilekçemin yok edilip o derse aylarca devam ettikten sonra ertesi sene tekrar almak zorunda kaldığımı bilirim ya da İnkılâp Tarihi dersinde başörtülü ve sakallıların kâğıdının işaretlenip bırakıldığını. Bunları yaşayan insan nasıl agresif olmaz, nasıl depresif olmaz? Kapıda yasak kalkabilirse eğer çok kaybolan dilekçeler, işaretlenen sınav kâğıtları olacak, o zaman bizim yıllarımıza tekrar dönülecek, bel altı çalışmalar yine başlayacak.

Gülşah: Ben en çok "başörtüsü" kelimesini ağızlarına almama larına üzülüyordum. "Bu şekilde mi gireceksiniz?" diyorlardı. Yani ağızlarına bile almıyorlardı. Ben ona çok bozuluyordum.

Pınar: Bir arkadaşım mimarlık fakültesindeki tek başörtülü öğrenciydi, peruk taktığı gün gelip peruğunu çekiştirdiler "bunu da çıkaracaksın!" diyerek...

Gülşah: Bizim okulun İlahiyat Fakültesi'nde sorun yoktu, birlikte oranın kütüphanesine gidip vakit geçiriyorduk. Yine o dönemde soruşturmalar geçirdik. Savunmalarımızı yaptık, uyarı cezaları aldık.

Üç hoca karşımızda soruyordu bize: "Kimin yurdunda kalıyorsunuz? Tutanak tutma akıllarını kimden alıyorsunuz? Hangi avukatlar size yardım ediyor?" Hakkını arama yollarını bilmemeni bekliyorlar.

Alaturka Laiklik

Diyordum ki, 'aptal değiliz, az-çok biliyoruz haklarımızı.' O sıralarda televizyondan İstanbul'daki olayları takip ediyordum. Aradan on gün geçti, eve döndüm, okula devam etmedim.

İdil: Neden döndün? Canına tak mı etmişti artık?

Gülşah: Hayır, yapabileceğim hiçbir şey kalmamıştı, sadece yurttan oturuyordum, okul kaydımı da dondurmuştum. Eve dönme süreci çok sıkıntılıydı. Zaten psikolojim bozuk dönmüştüm. Bir de sadece evde oturup hiçbir şey yapmamak sürekli okumaya endekslenmiş biri için çok zordu. Artık körelmeye başladığımı hissetmişim, insanlarla iletişim kuramaz hale gelmişim. Daha sonra iki kız kardeşim de aynı sorunu yaşayıp, okudukları okulları bırakıp eve dönmüşlerdi. Fakat sonra Kıbrıs'ta böyle bir sorunun olmadığını öğrenince sınava girip oraya gitmeye karar verdiler. Beni de ikna etmeye çalıştılar ama ben istemiyordum.

İdil: Tekrar aynı şeyleri yaşama korkusu mu taşıyordun?

Gülşah: Hayır, ben sorun çözülmeden üniversiteye dönmeme kararı almıştım. Bir nevi pasif direniş...

İdil: Ailenin tavrı nasıldı?

Gülşah: Ailem bizi destekliyordu, kararı bize bırakmışlardı, "aç" ya da "açma" demiyorlardı. "Sen nasıl istiyorsan o şekilde davran" diyorlardı. 2006 Haziranında kız kardeşlerimin teşviki üzerine dershaneye kayıt yaptırdım. Bir yıl devam ettim, sınava girdim. Hazirana kadar Bilgi Üniversitesi'nde şapka takmaya izin verildiğinden haberim yoktu, ben kız kardeşlerimin yanına, Kıbrıs'taki bir üniversiteye

Alaturka Laiklik

gitmek için hazırlanmıştım ama bunu duyunca Bilgi için hazırlanmaya başladım. Puanları çok yüksek değildi, burslu okuyabiliyordunuz, ben paralısına dahi razıyım, yeter ki okuyabileyim.

Geçen sene de kayıt oldum Bilgi'ye.

Öznur: Peki bu kadar yıl ara verdikten sonra üniversiteye girdiğinde ne hissettin?

Gülşah: Yaş farkı beni etkiledi, dershanede de yaşamıştım bunu, ben 1981 doğumluyum. 1989-90'lular bana çok çocuk geldiler. Ama ben de pek büyük göstermiyorum, bu avantajı kullandım.

İlknur: Şapka takınca ne hissettin? O kadar direnmiştin başörtün için. Bu nasıl etkiledi? Bir de alay edenler oldu mu?

Gülşah: Yüzüme karşı hiç olmadı ama duymazlıktan geldiklerim oldu. Bizim okulda çok ukala insanlar da var. Yüzüme doğrudan bir şey söyleyecek cesaretleri olmayıp da alay edenler oldu. "Ya çok güzel olmuş, ben de takacağım, altında kaç kat var?" diyenler oldu. Ben duymazdan geldim. Bir de saldırıya uğramak istemiyorum, savunma yapmak istemiyorum. Duymazlıktan geliyorum söylenenleri.

Nesrin: Bizde yakın bir dönemde direk bir saldırı oldu. Hoca amfide ders anlatıyordu, başörtülü, yani şapkalı arkadaşlardan biri anlamadı, arkadan biri laf attı; "Kafadaki o şeyle tabii ki anlamazsın" diye... Ben bu yasak ile birlikte aile olarak, şehir olarak, ülke olarak aşağılandığımı hissediyorum, bireysel olarak değil. Ben ne sınava girdiğime, ne kazanabildiğime, ne de kazandıktan sonra kayıt için Urfa'dan İstanbul'a geldiğime sevinebildim. Ki o hafta harika bir

haftaydı ama ben her gece ağlıyordum.

İlknur: Neden ağlıyordun? Nasıl okula gireceğim diye mi?

Nesrin: Yani... Bir de İstanbul'a ilk geldiğimizde babam beni ısrarla her gün okula götürmeye çalışıyordu. Kayıt bitti, yine de götürmeye çalışıyordu. Bir de kayıt haftasında örtülü aldılar, kayıt bitince almamaya başladılar, babam "şapka tak, gir" dedi. Okulda dekanlıkta, mimarlık fakültesinde her gördüğüne anlatmaya çalışıyordu, "Bakın, benim kızım örtülü, bunu bilerek-isteyerek yapıyor, çok seviyor, okul onun hayatı, ben istemiyorum böyle bir şeyin kızımın hayatını etkilemesini." O kadar gücüne gitti ki, babam adeta hiç tanımadığı insanlara yalvarıyordu ve ben babamı hiç böyle görmemiştim. O kadar acıklı, o kadar insanların gözünün içine bakarak yalvararak konuşuyordu ki, adeta "ben onu buraya bırakacağım ama kızıma kötü davranmayın" demeye çalışıyordu. Beni öylece zar zor bıraktı, memlekete döndü. Şimdi yasa değişikliğinden sonra arıyordu "kızım sizin okulda durum nasıl?" diye. Değişen bir şey olmamıştı benim okulumda. Her gece arıyordu, en sonunda "düzeldi baba, artık örtüyoruz" diyerek yalan söyledim ki içi rahat etsin. Yani böyle herkes yaralanıyor, sanki gözaltında bir yakınının olması gibi. Sorun şu, örtülü olmak o ideal vatandaş imgesine uymuyor. Bir de çok sevdiklerinin bunu yaşaması acı bir şey. Tek başıma yaşasaydım bu kadar incinmezdim, ama ailem benim için benden daha değerli. Benimle birlikte onlar da bu acıyı yaşıyor.

Pınar: Benim dönemimde ben taviz verme psikolojisini hiç yaşamadım.

Alaturka Laiklik

Biraz gözüm karaydı. Ama o dönemde yaşadıklarına tahammül edemeyip okulu bırakan çok oldu. Acaba o terk edenler ne oldu? Çok merak ediyorum. Biri mimarlık fakültesindeydi, diğeri makine mühendisliği. Mimar, mühendis olacaklardı. Şimdi ne hissediyorlardır bunca yıldan sonra?

İlknur: Hani psikolojide de vardır ya, annenin çocuğa verebileceği en kötü ceza küsmektir. Çünkü onu yok sayıyorsun. Ağabeyim 28 Şubat'tan sonra 2000'li yıllarda üniversiteye girmişti, çok aktifti, sınıf başkanıydı. Başörtülü bir kız paso almak için başörtülü bir fotoğraf getirmiş, o da inşallah kabul ederler deyip fotoğrafı öğrenci işlerine götürmüş. Öğrenci işlerindeki de "Nasıl olacak? Bu fotoğraf başörtülü?" deyince, "yine de bir deneyelim" demiş ağabeyim. Mesut Parlak o dönemde dekanmış. Mesut Parlak'a götürmüşler olayı. O'nun söylediği söz çok ilginç: "Bizim başörtülü öğrencimiz mi vardı?" demiş. "Yok" sayıyor yani.

İdil: Gözlerine tamamen batıyorsun, sadece başörtülü olarak varsın, ya da başörtülü olduğun için yoksun. İkisinin ortası yok, normal bir insan olarak görmüyorlar seni.

Öznur: Betül'ün güzel bir hikâyesi var pasoyla ilgili. Betül türlü yollarla, şapkayla, perukla okumaya çalışan bir arkadaş. Bu kadar kendinden fedakârlık ettikten sonra pasoya da açık fotoğraf vermek istemiyor, İETT'ye başörtülü fotoğrafla gidip paso istiyor. Oradaki görevli bu fotoğrafı kabul edemeyeceğini söylüyor, o çok yalvarıyor, yol parasını pasosuz ödeyemeyeceğini söylüyor. Sonunda adam kabul

Alaturka Laiklik

ediyor fotoğrafı. Meselenin böyle bir ekonomik yanı da var...

Pınar: Hani mağduriyet edebiyatı diyorlar ya, edebiyatı değil mağduriyetin kendisi var gerçekten de. Yasağın ekonomik yönü de çok önemliydi. Benim dönemimde okuyan başörtülü öğrencilerin benim dışımda hepsinin durumları zordu. Babası işçi emeklisi olan, annesi temizlikçilik yapanlar vardı. Babası işsiz olan vardı. Anneler de "biz okuyamadık, siz okuyun, siz kendinizi kurtarın" diye gönderiyorlardı kızlarını okula. Beni İstanbul Üniversitesi'nde yapılan eylemler çok duygulandırmıştı. Çapa ve Cerrahpaşa'dan başörtülü tıp öğrencileri gelirdi, beyaz önlükler giyerlerdi. Şimdi yakın bir dönemde babam için Cerrahpaşa'ya gittim. Çok sayıda bayan doktor vardı ama bir tane bile başörtülü göremiyorsun. O başörtülü tıp öğrencileri o zamanlar mezun olsalardı ya da üniversitede kalsalardı şimdi bir yığın başörtülü insan görecektik. Şu aşamadan sonra onlardan bir tanesinin orda kalması büyük bir olay, çünkü orada insanların gözünü yokluğumuza alıştırdılar.

Gülşah: Şu anda anayasa değişikliğinden sonra benim okulunda başörtülü kabul ediyorlar öğrencileri. Ama hala inanamıyorum, bulunduğum katta bir güvenlik görevlisi kapının yanından geçse, "acaba bizim sınıfa mı geliyor?" diye düşünüyorum. İlk gün gittiğimde hiçbir şey hissedemedim, on yıldır beklediğim bir şeydi ama inanmadım böyle bir şey olduğuna.

İdil: Zaten güvenlik görevlisi görmek bile bende çarpıntıya yol açıyordu; 'Şimdi bir şey diycek, şimdi tartışacağım' diye evham yapıyordum...

Alaturka Laiklik

Nesrin: Siz okula yangın merdiveninden giriyordunuz değil mi?

Öznur: (Bizim oradan kaçarak girdiğimizi öğrenince) çok şey düşündüler okulda bu yangın merdiveni için. Kapatamıyorlardı, çünkü kanunen yangın merdiveni olması zorunlu. Sonunda bazı güvenlik görevlilerini görevlendirdiler sürekli orayı kontrol altında tutmaları için. Zaten kuytu bir yerde bir kapıydı. Otoparka açılıyordu. Arabaların arasından kaçıp varabiliyorduk kapıya. İçeriden birinin kapıyı açması gerekiyordu. Ama bazen içerdeki arkadaşın yerine güvenlik görevlisi açıyordu kapıyı (Gülüşmeler). Kapıyı açınca birden karşımıza güvenlik görevlisi çıkıyordu. O nasıl bir korkuydu öyle. Bizim okulda okuyan başörtülülerin çoğu bursluydu. Burslu olmayanlar da yasak başlayınca zaten hemen bıraktılar okulu; yurtdışına gittiler. Sadece mecbur olan burslular devam etti okula. Biz devam ettik...

İdil: Pınar senin örtünme hikâyen ne?

Pınar: Valla benim örtünme hikâyem biraz karışık. Benim ailemde örtülü kimse yok. Kemalist modern bir ailem var. Annem avukat, babam mühendis, abim ODTÜ'lü. ODTÜ'de abim daha bir dindar oldu ama ben abimle hiç geçinemiyordum. O dönem o dindar oldukça ben dinden kaçıyordum (gülüşmeler). Ondan sonra ben üniversite birinci sınıftayken Ankara'dan İstanbul'a taşındık. İlk yıl biraz İstanbul'un tadını çıkarmaya adadım kendimi. Arkadaşlarla Ortaköy, Beyoğlu falan geziyoruz. Ama epeyce de din, ahlak üzerine tartışmalarımız oluyor... Ama sürekli şu çelişkiyi duyuyorum, benim ailem modern bir aile ama gelenek olarak da

Alaturka Laiklik

çok sıkı bir ahlak anlayışı var. Mayo giyebilirim ama asla erkeklerle flört edemem mesela. Sürekli bu tartışmaları yaşıyorduk. İTÜ’de bir mühendislik fakültesine gidiyordum, hem kız sayısı az hem de arkadaşlarım yüzde seksen-doksan ateist. Böyle olunca bir şekilde kendimi savunmaya çalışıyordum. Sürekli ahlakî tartışmalar, Allah üzerine, İslamiyet üzerine tartışmalar, nefis ilişkileri sonrasında, epey orada burada dolaştıktan sonra ‘yeter artık’ dedim. ‘Ahlaksa ahlak. Bunu bir temele bağlamak lazım’ diye düşünmeye başladım. Bu arada namaza başladım. Sonra abim geldi yurtdışından. Ondan bazı kitaplar almaya başladım. Ali Şeriatî’nin *İnsanın Dört Zindanı* beni çok etkilemişti mesela.

İdil: İlk örtündüğünde ailenle nasıl bir şey yaşadın?

Pınar: İlk şöyle baktılar: Ben karakter olarak maymun iştahlıyım, “nasıl olsa iki ay sonra bu Budist olur” gibi baktılar (gülüşmeler). Ciddiye almadılar. Sonra zaman geçip Budist olmadığımı gördüler, ciddiye almaya başladılar. İlk zamanlar bayağı kötüydü. Tartışıyorduk sürekli ama diğer kişilerin yaşadığı kadar korkunç boyutlarda şeyler yaşamadım. Bazıları o dönem ailelerinden ciddi dayak yiyorlardı örtündükleri için.

İlknur: Bir taraftan da başörtülü olduğun için okulda sıkıntı yaşıyorsun. Hem okuldaki duruma rağmen okulda bir şeyler yapmaya çalışıyorsun hem de evden destek görmüyorsun. Öyle bir durum vardı herhalde.

Öznur: Benim dikkatimi çeken kızlarla erkekler böyle durumlarda

Alaturka Laiklik

farklı muamele görüyorlar. Abim bir gruba katılmıştı amcamlar vasıtasıyla. Ona tepki göstermeyen ailem ben örtününce aşırı tepki gösterdi. Abimi desteklemeseler de kararlarına saygı duyarlardı. Bana çok baskı yaptılar örtündüm diye.

Pınar: Ben de babamla bayağı bir çatışma halindeydim. Ama sonuçta baba kalbi işte, içten içe dayanamıyordu galiba. Okuldaki tepkiler, kınama cezaları, dekanlığa çekilme meseleleri başlayınca bu sefer babam bana yakınlaştı. Benim için okul yönetimi ile muhatap olmaya başladı. Bu da Allah'ın hikmeti. Yani benle olan çatışmaları o noktada durdu.

Nesrin: İlk örtündüğümde bizim evde fotoğraf makinesi yoktu ama babam arkadaşının fotoğraf makinesini getirip bir sürü pozumu çekmişti "yarın öbür gün açılırsın, bu sana çok yakışmış" diye. Gerçekten başörtüsünü çok seviyor; yani namaz gibi Kur'an gibi seviyor. Dini bir hassasiyet ona göre ama öncelikle çocuklarını kayırmak istiyor. Bu nedenle başımızı örtmemizi istememişti. Çünkü o bizi hiç incitmedi, kimse de incitmesin istiyor...

Öznur: Mesela benim ailem hiç istemedi örtünmemi. Çünkü 1999'da liseden mezun oldum. Notlarım da çok iyiydi. Ailede de daha önce yüksek eğitim almış hiçbir kadın yok yani. Benim okursam iyi bir şey olacağımı biliyorlardı. Annem çok istiyordu okuyup bir meslek sahibi olmamı. Tabii şimdi pişman böyle bir şey olduğuma (gülüşmeler). Ben örtününce çok kötü geldi bu onlara.

Ben yasaktan sonra bu kadar sivil toplumda da aktif olunca, televizyonlara

Alaturka Laiklik

falan çıkınca annem dedi ki "Uzaklaş bu meselelerden, bankada falan iş bulalım sana." (gülüşmeler). Bir de tabii darbeler tarihine de tanıklık ettikleri için gerçekten korkuyorlar çocukları siyasete karışır diye. Siyaset onlar için çok kötü bir şey. Koruma içgüdüleriyle yapıyorlar bunları. Koruma içgüdüğü ama benim ailem bana karşı çok sertti. Babam o kadar sert değildi ama annem çok sertti. Başörtüsü yasağı yüzünden okulu bırakabileceğimi biliyordu. Bu yüzden hem sürekli kavga ediyorduk hem de mesela geceleri annemin ağladığını biliyordum. Ben de ağlıyordum. Bu çok zor bir durum... Bunun için Nesrin'in babası hakkında anlattıkları beni çok yaraladı. Sonuçta biz onların evlatlarıyız. Bu yasak bütün aileye dokunan bir yasak oldu.

Öznur: Bir de biliyorlar çocukları kötü bir şey yapmıyor ama çocuğun üzerine geliyorlar. İmam-hatip lisesindeyken bizler tam Kavavis'in şiirindeki gibi "Barbarları Beklerken" modundaydık. Polisler kapıda bekliyorlardı, bir gün içeri gireceklerini biliyorduk. Zaten çok umutsuzduk. Bu okulu bitirsek, liseden mezun olsak ne olacaktı ki? Devam edemeyecektik. Ben o yüzden okulu gözden çıkarmıştım. Disiplin cezası almak ya da okuldan atılmak beni korkutmuyordu. Zaten savunma yazıyorduk, bir tane daha yazardık diye düşünüyorduk. Geldiğimiz nokta malum...

Öznur: Benim kişisel hikâyemde, liseden mezun oldum, üniversite sınavına girdim, kazandım, kayıt yaptırdım, oradan da mezun oldum. Bunların hiç birinde mutlu olmadım. Hâlbuki insanlar

Alaturka Laiklik

böyle zamanlarda çok mutlu olurlar. Üniversiteden mezun olduğum günü hatırlamak bile istemiyorum, dönüp fotoğraflara da bakmadım. Zaten bitmiş okul, mezun oluyoruz. Derdimiz, annemizi alacaklar mı mezuniyet törenine, kepin altına ne giysem... Temmuz sıcaklığında boğazlı bir badi giyinmiştim. Diğer arkadaşlarım özel kıyafetler almışlardı mezuniyet için, herkes çok şıktı, çok özenliydi... Her zaman olduğu gibi bizler garip, ucube gibi giyinmek zorunda kaldık. Mezuniyet törenine katılmamın tek nedeni ailemdi. Onlar çok hevesliydi. Ucube gibi o podyuma çıkmak pahasına ailem bir günümü görsün istedim. Ailem ve akrabalarım ilk defa beni öyle şapkakalı görmüştü, biraz utandım ama hepsi çok mutluydu, şapkamı görmediler bile... Yorum da yapmadılar sonrasında. Mutsuz ev kadınları gibi konuştum değil mi (gülüşmeler).

Pınar: Ben mezuniyet törenine gitmedim mesela. 1994 mezunuyum, diplomamı daha geçen sene aldım. Okula bile gitmedim. Eşimi yolladım, o aldı. On dört sene olmuş. Gitsem de giremeyecektim belki. Zaten bir ideal, bir amaç göremiyorsun okurken de. Sen mesela o okulda asistan olamazsın. Benim bildiğim birinci olan bir arkadaş vardı. Normalde birincilerin rahatlıkla asistan olmaları gerekiyor. O olamadı tabii. Bu da ayrı bir yönü... Kişiyi ideallerinden de koparıyor bu durum.

Öznur: Her şeyi kalp çarpıntısıyla karşılamaya başlıyor insan. Yani üniversitede istediği bir yeri kazanan bir insan normalde çok mutlu olur. Hem de İstanbul'da iyi bir üniversite... Ben önce şok

Alaturka Laiklik

oldum. Ondan sonra ailemde ikna süreçleri başladı. Ben zaten bir sene ara vermiştim. Bu okul için ailem çok baskı yaptı. Kaydın son gününe kadar hep ağladım çünkü başı açık fotoğraf vermek çok dokunuyordu bana. Son gün bir peruk bulundu, kayda gittim. Fotoğraf sırası beklerken bile ağlıyordum. Diğer öğrencilere baktım mutluluktan sanki bir karış havada gelip kayıt yaptırdılar.

İdil: Ben on sekiz yaşında örtündüm. Anadolu lisesinde okuduğum için daha önce örtünmemiştim. Üniversiteye kayda geldiğimde bir aylık örtülüydüm. Sizin yaşadığınız hiçbir şeyi daha önceden yaşamamıştım. Kayıt günü okula geldim ve başka başörtülü bir üniversiteli tanımadığım için nasıl direnilir, ne yapılır bilmiyordum (gülüşmeler). Sıra dijital fotoğrafa geldi. Dışarıdan fotoğraf kabul etmiyorlardı. Bir alternatif de sunmuyorlardı. Ben bayan fotoğrafçı istedim, kabul etmediler. Bari odada diğerleri çıksın sadece fotoğrafçı kalsın dedim, onu da kabul etmediler. Hayatımın en kötü fotoğrafını verdim. O fotoğrafa şu anda bakmıyorum. Ağladım ağlayacağım bir poz, küçük Emrah'ın kız hali gibi... (gülüşmeler). Ben örtünmeden önce babam bana "emin misin?" diye sordu. "Bir sürü şey yaşayacaksın. Şöyle olacak, böyle olacak, sana çok zor gelir, emin misin örtünmek istediğine?" diye böyle bir konuşma yaptı bana. O gün de babam kayıt bitip okuldan çıkınca demez mi, "Ben sana demiştim böyle olacağını." Ben eve dönüşte yol boyu ağlıyordum. "Ağlama, bunların olacağı belliydi, bunları göze almalısın." Bir de böyle bir nutuk dinledim. Sonra da "neden bu kadar büyütüyorsun?"

Alaturka Laiklik

serzenişleri. Bu çok ilginç, siz bir şey yaşıyorsunuz, bariz bir işkence bu. Toplama kampı gibi orada bedenine bir müdahale yapılıyor ve sen hariç kimse bunu görmüyor. Orada o fotoğrafı çeken de görmüyor, öz baban da görmüyor ve sen orada yapayalnızsın... Belki en kötüsü de bu. Hani biri orada anlasa ve bu acını paylaşırsa belki daha az acıtacak canını. Ama öyle olmuyor.

Pınar: Benim arkamdan Fatiha okuyanlar da olurdu. Örtünmeden önce birinci sınıfta etrafımda kız erkek karışık çok geniş bir arkadaş çevresi vardı. Ama örtündüğüm hafta tamamıyla yalnız kaldım. Okulda konuşacağım hiç kimse kalmadı. Beş hafta boyunca okula gittim-geldim ve beş hafta boyunca 'merhaba' bile dememişim kimseye.

Mağduriyet hikâyeleri deniyor ya, bir yerde Fatma Barbarosoğlu'nun bir yazı dizisini okudum. "Her sabah soba yeniden kurulur" diye bir yazıydı. Çok acıklıydı. 1985 yılında sanırım Uludağ Üniversitesi'nde içeri alınmayanlar kış ayları boyunca dışarıda karın altında donuyorlar ve sonunda bir teneke soba buluyor kızlar. O sobayı yakıyorlar; her sabah o soba yanıyor, kızlar kapıda bekliyor. Tabii bu sırada bazı şeyler oluyor. Gelip orada okula girmediği için herkesin içinde kızını döven veliler oluyor, saçını başını yola yola zorla açtıranlar oluyor. Bu hikâyeye aslında çok önemli. Bunlar gerçek mağduriyetler. Mesela burada konuşulan bir sürü hikâyeyi ben bile bilmiyorum. Dışarıdaki kişi ne biliyor ki?

Öznur: Bizde bu çok oldu... Adam geliyor gözümüzün önünde

Alaturka Laiklik

kızını döverek okula sokuyor mesela. İnanamıyorsun yani. Sonra o çocuk ne yaşayacak? Biz zaten çok kötü hissediyoruz. Hem şiddet görüyor, hem rezil oluyor. Ama orada kimse müdahale etmiyor. Bu şiddeti kimse durdurmuyor...

Pınar: Şiddetin meşru nesnesi başörtülüler... Konu başörtülü kadınlar olunca kadın derneklerinin çıtı çıkmıyor.

İlknur: Bir de bu eğitim yani... Pedagojik bir süreç sözde... Düşünsene bu kadar şeyi yaşayıp gidip eğitim almaya çalışıyorsun içerde.

Nesrin: "Hem aç, hem ört" diyen aileler de var. Bu yönde şiddet uygulayan aileler de var. "Kesinlikle dışarıda açmayacaksın, içerde kapatmayacaksın" diyenler de var.

Pınar: İstanbul Üniversitesi'nde o örtüyü çıkarıp tekrar takan kızla da bir konuşmak lazım. Sizler de açmamışsınız. Bir de her gün açıp çıkararak kızı bakmak lazım. Bakalım onun psikolojisi ne durumda...

İdil: Yasakla birebir karşılaşmış evine dönmek de farklı bir şey...

Yani üniversiteye yeni girecekken kapıda böyle bir yasakla karşılaşmak çok farklı bir şey. Mesela başlarını açmayıp okulu bırakanlardan başını açıp girenlere çok büyük öfke duyanlar var. Yasağı başlatanlardan çok başını açan arkadaşına öfke duyuyor bazıları...

Gülşah: Ben de öyle düşünüyordum, çünkü çok az üniversitede kalabildim ya, nerdeyse kapıdan dönmüş gibi oldum. Ve çok kızıyordum başını açanlara.

İdil: Nasıl değişti fikrin?

Alaturka Laiklik

Gülşah: Yaşın ilerledikçe kafandaki şeyler daha bir oturuyor çünkü... Keşke öyle yapmasalardı beraber olsaydık diye düşünüyordum.

Bir de şartlar çok farklı... Bu kadar katı olmamak gerek diye düşündüm.

İlknur: Ben de çok kızıyordum. Çünkü ben üniversiteye gittiğim zaman artık yasak kronikleşmişti. Direnmek istesem de yapabileceğim bir şey yok çünkü ortada. Ben zaten başımı örterken bunu kabullenerek örtmeye karar verdim. Lisede örtündüm. Ve imamhatiplerde de yasak başladı o dönem. Bunları biliyorsun ama bir taraftan da inanmışsın ve örtünmek istiyorsun. Arayıp arayıp bir şeyleri bulmuşum sonuçta, heyecanlanmışım, hemen harekete geçmek istiyorsun doğal olarak. Ki ben örtünmeye karar verdiğimde lise birinci sınıf ikinci dönem yeni başlamıştı. Ben nerdeyse o durumda bırakacaktım okulu... O kadar heyecan verici bir şey ama sen bunu yapmak için bu bedelleri ödemeyi göze almak zorundasın.

Pınar: Beklemek ne kadar zor değil mi?

Öznur: Okula şapka ya da perukla girdiğin andan itibaren ya da başını açtığı anda artık bir tercih yapmış ve bitirmiş olmuyorsun, her gün her sabah aynı tercihi yapıyorsun. Ben mesela okula yürüyerek gidiyordum ve o yolda hiçbir şeyi gözüm görmüyordu. Hep "bugün nasıl gireyim, hangi kapıdan gireyim?" diye düşünüyordum. Zaten sürekli suçluluk psikolojisi katlana katlana gidiyordu. Bir süre sonra ben sadece okula gittiğimi fark ettim. İstanbul'da okuyan biri olarak eve kapandığımı fark ettim. Evden hiç çıkmamışım mesela.

Alaturka Laiklik

Sadece okula gitmek için çıkmışım. Hiçbir faaliyete katılmamışım. İstanbul gibi bir yerde yapacak yüz tane şey var üstelik. Onun için bu yasak sadece üniversite kapısında, devlet dairesinde uygulanan bir yasak değil. Senin dediğin gibi yani 'hakarete uğrayacağıma, gidip orada moralim bozulacağına oraya da gitmeyeyim, tiyatroya da gitmeyeyim' diyor insan. Ama bunu bilinçli de yapmıyorsun sonuçta. Bunu fark ettim ben bir süre sonra. Ve kendimi zorlayarak bir yerlere gitmeye başladım. Böyle bir yıkıma da neden oluyor yani yasak. Ve her gün yeniden tercih yapıyorsun.

Pınar: Burada nasıl idealist olabilirsin mesela, nasıl kariyeri, geleceği düşünebilirsin? Şu psikoloji de var, özgür olarak geliştirdiğin tavırları da özgür geliştirmiyorsun aslında. Mesela benim ilk örtünme kıyafetim, sadece başımı örten bir şeydi. Sürekli kavga ede ede kıyafet büyüdü ve git gide lacivert siyah takmaya başladım. Hatta bir defalığına çarşafı bile girdim okula. Sertleşiyorsun zamanla yani... Sen bu tavırları özgür geliştirdiğini zannediyorsun ama bunlar senin özgür tavırların değil. Çok refleksif oluyor insan bu kadar eziyet, baskı görünce.

Nesrin: Ben iki üç yıldır İstanbul'da kalıyorum. Ablam da başörtülü. Bana haftada en az iki kere "rüyamda kendimi yine başı açık gördüm" diyor. Kronikleşmiş artık. Hani kimilerini karabasanlar basar ya onun gibi işte. İşkence bu yani... Ben bıktım ablamın rüyalarından (Gülüşmeler).

İdil: Ben ilk örtündüğümünden beri görüyorum bu tür rüyalar.

Alaturka Laiklik

Yasakla ilintilendirmiyorum bunu. Çünkü örtü öyle bir güvenlik sağlıyor ki sonuçta ontolojik bir şey bu, çıplak falan görüyorsun kendini. Bir şekilde ya başım açık ya tamamen çıplak... Çünkü örtüyü açmak demek çıplak kalmak demek bu bağlamda. Çünkü sen saçlarını mahrem sayıyorsun ve devlet zorla açıyor senin başını. Bunu afişe etmeni istiyor bir şekilde ve bir kadın nasıl göğüslerini açınca çıplak hissederse kendini sen de öyle hissediyorsun. Belki insanlar fark etmiyor bile ama senin için önemli çünkü ifşa eden taraf sensin. O bir şekilde çıplak hissettiriyor insana kendini...**Sümevra:** 2006 girişliyim ben daha yeniyim okulda ama 8. sınıfta örtünmeye başladım. Sonra da liseye başımı açarak gittim ve üniversiteye ondan sonra başladım. Üniversite tercihim yaparken şu an okuduğum okulu tercih ettim... Babamın da etkisiyle başörtüsünün aslında sadece başımızdaki örtü olmadığı, bütün duruşumuz, hayatımız vs. anlamına geldiği, başörtüsünün bunları temsil ettiği düşüncesindeydim. O örtü olmadan da başörtülü olunabileceğini telkin ederdi babam sürekli. Ben zaten 4 sene boyunca liseye başımı açarak girmeme rağmen bir yığın sıkıntı yaşadım lisede. Kabataş Erkek Lisesi mezunuyum ve orası tamamen devlet ideolojisinin dayatıldığı bir okul. Şu an 19 yaşındayım, ama o zaman çok daha küçüktüm ve bir şeylerin karşısında durmak daha zordu. İnsanlar da daha acımasız davranabiliyorlar yaşın küçük olduğu için. Bir de ben okula birincilik hedefiyle girdim. Bunun için uğraştım, ama önüme set çekmeye çalışan bir yığın hocam oldu. Onlarla bir sürü

Alaturka Laiklik

sorun yaşadım. Ortalamamın 5.0 olmasını istiyordum. Olmasa da birinci olacaktım ama öyle bir idealim vardı. Bir gün felsefe dersinde 80'lik kâğıda 50 verdi mesela bir hocam. Dava açsan kesinlikle kazanırsın ama tabii küçüğüm daha. Sonrasında düşündüm, eğer bütün sınıfın önünde sözlüye kalkarsam notumu kıramaz diye bir fikir geldi aklıma. Sözlüde bütün sınıfın önünde kendimi ispatladım, o notu verememesini sağladım. Okul birinciliği konuşmamı da engellemeye kalktılar. Bir sene boyunca bu felsefe hocamla ve onun etrafındaki öğrenci grubuyla uğraşmak zorunda kaldım. Üniversitede beraber okuyoruz bazılarıyla. Beni başörtülü görüyorlar okulda ve yüzlerinde genel olarak korkunç bir ifade oluyor. Başımı açtığım halde okulda böyle sorunlar yaşadım yani. Üniversitede de şapka takıyoruz tabii ki. Ama babamın telkinleriyle biraz rahattım. Başörtüsüyle girmekse direnişti benim için. Ama diğer yandan çok kaldırabileceğim bir şey de değildi. En son anayasa maddesi geçtikten sonra ve herkes de bu mevzuyu konuşmaya başladıktan sonra kesinlikle yapılması gereken şeyin buna karşı çıkmak, güvenlikle her seferinde tartışacak olsak da buna devam etmek olduğuna karar verdim, kendime böyle bir hedef koydum. Bizim okulun komikliği şu bence: Okulun kapısından giremiyorsun, bekçi karşı çıkıyor. Ama 5 adım sonra şapkanı çıkarıp derse girebiliyorsun. Yani okulun kapısında yasak, derste serbest... İnsanlar ne yapacaklarını bilemiyorlar, böyle enteresan bir durum var.

Bir de bireysel bazı komiklikler var. Mesela bir hocadan "sizleri

Alaturka Laiklik

görünce benim dikkatim dağılıyor” şeklinde bir tepki aldık bir defasında. Ders anlatırken dikkati dağılıyormuş hocanın bizim başımız örtülü olduğu zaman. En son siyah şapka üzerinde anlaştık. Şapkamızın da rengi siyah olmalıymış ama mutlaka. Yoksa dikkati dağılıyormuş.

Esra: Diğer öğrenciler ne giyiyor peki?

Sümevra: Tek amacının bize sorun çıkarmak olduğunu düşünüyorum o anda. Zaten sonuçta bizim okulda normal giyinen, normal görünen insan çok az yani. Dikkat çekmeme ihtimali yok insanların. Ama bize böyle bir tepki geliyor... Tabii ki çok sinir bozucuydu. Bizi başörtüsüyle derse alan hocalar da var ve bir derse başörtüyle, diğerine şapkayla girmek çok kötü bir psikoloji. Tanıdığım insanlar olmasına rağmen sürekli herkes sana bakıyormuş gibi bir ruh haliyle ders dinlemek çok kötü.

Esra: “Piercing”li, dövmele bir sürü insan var; saçlarını renk renk boyayan insanlar var. Ama dikkat dağıtan şey sadece senin başörtün. Bir yandan da onur kırıcı bir şey bu.

Rabia: Bu yasağın bir geçmişi var. 1980lerde yasak ciddi uygulanmaya başladığı zaman annem eczacılıkta ikinci sınıftaymış. Yeni örtünmüş. Herkes yeni örtünüyormuş o zaman. O zaman da 80lerin modası öyle bir şey ki kızlar göğüsleri açıkta bırakan transparan bluzlar giyiyormuş. Sınıfta onlar varken bir hoca anneme “senin başörtün benim dikkatimi dağıtıyor” demiş... Çocukluğumdan itibaren annemin üniversite hikâyeleri ile büyüdüm. Bir de çok küçükken

Alaturka Laiklik

'acaba ben okula gidebilecek miyim?' diye düşünüyordum. Biz kız kardeşimle birlikte babama sorardık daha ilkokula giderken "baba biz örtündüğümüz zaman ne olacak? Okulu bırakacak mıyız?" "Hayır," derdi. "O zaman başımızı mı açacağız?" "Hayır, kızım başınızı da açmayacaksınız." Şimdi yasak gündemde, ben 21 yaşındayım. O zaman 5-6 yaşındaydım. Babam, "Bunlar gerici uygulamalar siz büyüyeceksiniz aradan 20 yıl geçecek, o zamana kadar hiçbir şey kalmaz" diyordu. Ben de böyle umutlanırdım ah ne güzel diye. "Kızım başını da açmak zorunda kalmayacaksın, okulunu da bırakmayacaksın" derdi babam. Ben ilk olarak orta birinci sınıfta örtündüm. Zaten ergenlik dönemi, kendinle çelişkilisin. Ben örtünmeye karar verdim diye çıktım böyle. Annem "kızım biraz daha bekleseydin" dedi. Ama ben kararlıydım. Artık asla başımı açmayacağım diye karar verdim. Bundan sonra hakikaten de başımı açmadım. Biraz çocukluğunu da yaşasın vs. diye baktı herkes. Ben onun mücadelesini de veriyordum. Aile baskısının tam tersi yani. Yasakla ilk defa ortaokulda karşılaştım... Başta çok zordu benim için başını açmak. Ama bir şey değişmeyeceğini biliyordum. Zaten annemin yasak üzerine olan hikâyeleriyle büyümüşüm... Artık alışmamız lazım, güçlü olmalıyız, biz böyle bir ülkede yaşıyoruz diye kendimizi yatıştırıyorduk. LGS'ye gireceğim zaman bu olay tekrar başıma geldi. Başörtülü giremeyecektim. Babamla gittik, şapka aldık. Kaç gün evvelden değişik değişik giriş modelleri aradım kendime. Şapka taktım hiç olmadığım bir insan gibi giyindim. Aynaya baktım çok

Alaturka Laiklik

zordu. Arabalar korna bile çalmıyor sınav zamanında öğrencilerin dikkati dağılmasın diye. Ama başörtülü bir kızın dikkati kimsenin umurunda değil. Ben zaten şapka takmışım. "Şapkanı çıkarmazsan kâğıda işaret koyarım, geçersiz sayılır" diyebiliyor gözetmen. Kız ağlaya ağlaya soru çözebiliyor. Ama diğerleri korna bile çalmayacak kadar değerli. İlk tecrübemde ben şapkamı çıkaramam dedim. Başım ağrıyor, doktorum var vs. dedim ve bir şekilde girdim sınava. İnsanlar bakıyorlar. Ben o kadar yabancılaşmışım ki kendimden, şapka ve fular ile küçük bir kadın gibiydim...

Ben kız lisesinde okudum ve erkek öğretmenlerimiz de olmadığı için başımı da açarak okudum. Rahattım. Sadece yılda bir kere müfettiş gelirdi. Üniversite sınavı da daha kötüydü benim için. Açık fotoğraf veriyorsun. Her sene yeni kurallar çıkıyordu. Başın açık ama seni tanıyamıyoruz, boğazın da açık olacak deniyor. Ben en kötü kıyafetlerimi giyip gittim fotoğrafçıya. Suratımı astım bekliyorum. Fotoğrafçı kadın "biraz gülümse de çekeyim" dedi. Ben de dedim ki 'gülüyorum işte çeksene.' Sabıkalı gibi bir fotoğraf çıktı ortaya sonra. Bütün üniversite hayatımı o fotoğrafla geçiriyorum tekrar başı açık çekilmek istemediğim için.

Sümevra: Benim okulumda insanın sinirlerini en çok bozan şey de yasağın çok keyfi olması. Bir sene çok sıkı oluyor, bir sene daha serbest. En son bu anayasa maddesi geçtikten sonra ilkin biz giriyorduk başörtülü. Danıştay açıklamasından sonra tekrar almamaya başladılar. Bizi okulun servisinden girişte indirdiler. Tam girerken

Alaturka Laiklik

servisten indiriyorlar, güvenlik görevlisi geliyor "siz giremezsiniz" diyor ve araçtan iniyorsun. Korkunç bir psikoloji... Hatta bir defasında kafamda kapşon da vardı. Beni indirdiler servisten. Ama kapıdan servisten inerkenki şeklimle girdim. Aynı güvenlik görevlisi yürüyerek girmeme bir şey demedi. Böyle ego tatminleri var. Servis aracından indirilmek o kadar faşizan bir şey ki. Araçtasın, her şey normal, kimi bir şeyler okuyor, kimi normal halinde. Birdenbire servis durduruluyor. Direk üstüne alınıyorsun. Güvenlik giriyor. "Siz aşağı iner misiniz?" diyor. Herkes sana bakıyor ne oluyor diye. Kimse sesini çıkarmıyor. O bakışların altında iniyorsun servisten. Araç okula giriyor ve sen bakıyorsun arkasından. "Sen başörtülüsün, sen yürüsen ne olacak; derse geç kalsan ne olacak" demek bu. Resmen insan yerine konmuyorsun. Sanki hakkınla ve sınava girip çalışıp bu ülkeye vergini ödeyerek o okulu kazanmamışsın da sana lütfedilmiş bu okul.

Esra: Sonra yürüyorsun yani?

Sümeyra: Evet, aynı kıyafetle hem de... Avrupa'da ilk önce Yahudilerin işaretlenmesi isteniyor, sonra araçlarla seyahat etmesi yasaklanıyor, sonra bisikletlerle seyahat etmesi yasaklanıyor. Çünkü Hollanda'da bisikletle gidiliyor her yere. Sonra insanlar her yere yürümeye başlıyorlar. Başörtüsü bir ırkçılık değildir diyorlar ya. Tam da ırkçılık aslında. Ayrımın en beden üzerinden yürüyen şekli. Bu olay da bana sadece bu şekilde gözüküyor.

Servisten indirildiğin zaman yüzde yüz bir empati kuruyorsun Yahudilerle.

Alaturka Laiklik

Nazi dönemindeki gibi... "Sen binemezsin, sen yürüyeceksin, sen başörtülüsün..." Bu kadar kesişmesi çok enteresan. Bu resmin görülebilmesi çok önemli bir şey. Bütün o faşizan alametleri taşıyor bu yasak.

Nesrin: Bizim okula girmesi yasak olan iki şey var; biri evcil hayvanlar, biri de başörtülüler. Bu da beni çok etkilemişti.

Rabia: Bizim yurtdışından arkadaşlarımız gelmişti İstanbul'a. İki tane başörtülü ama İngiltere'de yaşıyorlar. Onları gezdiriyoruz biz de. Beyazıt'a geldik "bak burası İstanbul Üniversitesi, biz giremiyoruz buraya" deyince, onlar da "sen kimi kandırıyorsun, böyle saçma şey mi olur" dediler. Arada demir parmaklıklar var. "Biz bu yolda yürüeyebiliriz ama bu tarafa geçemeyiz, çünkü orası üniversite" dedik biz. Ama bir türlü inandıramadık. "O zaman gelin deneyelim" dedik. Onlar da başörtülü çünkü. Sonra 4 kişi yavaş yavaş yürüyor, bunlar tabii çok heyecanlandılar. Güvenlik görevlisi ilk önce "başınızı açar mısınız" dedi. Bu arkadaşlar Türkçe konuşmuyorlar, "ne oldu şimdi adam ne dedi" diye sordular. Şok oldular. İnanamadılar. Bir daha deneyelim falan dediler. Biraz daha bekleyince adam kızarak kollarını açtı bizi durdurmak için ve giremezsiniz dedi. Kızlar bu defa çok korktular. Gidelim dediler. Ben "başınızı açarsanız girebilirsiniz" diyorlar dedim. Kızlar hiçbir şey diyemediler. Tam biz giderken başörtülü bir kız gelip başını açıp içeri girdi. Kızlar bunu da gördüler. Ve dayanamadılar, ikisinin de gözleri doldu, ne diyeceklerini şaşırdılar. Biz onları teselli etmek zorunda kaldık "biz

Alaturka Laiklik

alıştık, sen bizim için üzülme” diyerek. Bizim için çok değişik bir tecrübe olmuştu onların bu kadar şaşırması çünkü bizim artık gündelik hayatımızın bir parçası bu yasak.

.....

...ve sohbet böylece uzayıp gidiyor. Yasak sistemli bir şekilde ülke çapında uygulanmaya başlayalı on yıl oldu. Bu on yıl yasağa muhatap olan çocukları büyüttü, gençleri yetişkinlik yaşlarına ulaştırdı. Hikâyeler, tanıklıklar, kırıklıklar ve kara bir mizah üst üste sarmal şeklinde büyüdü. Ufak bir parçası bu sayfaları doldursa da bu sohbet yılların izlerinin sadece küçücük bir damlası oldu. Zamandan ve mekânlardan geçerek seni de arkasındaki sele şahit tutarcasına eline, belki de gönlüne damlayıverdi. Söylenenleri söylenmemiş olanların habercisi kılarak söze burada noktayı koymanın zamanıdır artık...

Sevgili dostum,

Ben sana bu mektubu yazarken ciddi suratlı adam ve kadınlar kapalı kapılar ardında hayatımıza dair bir karar daha almaya hazırlanıyor olacaklar. Üniversitelerde bile olsa yasak kalkacak mı bilmiyorum ama sonuç ne olursa olsun bu mektup bu mektuba vesile olan ruh hep burada olacak. Belki yasak kalkacak ve bizler, adalete ve özgürlüğe bir adım daha yaklaşmış olmanın kazandırdığı şevkle aynı yolda ilerlemeye devam edeceğiz. Belki de yasak aynı şekliyle hayatımızın tam orta yerinde durmaya, ömrümüzden ömür çalmaya devam edecek ve biz de yine aynı adalet ve özgürlük ezgilerini dillendirmeye devam edeceğiz. Her iki türlü de umutlarımızın peşinden

koşmaya devam edeceğiz. Zira henüz özgür olmadık...

"Gene geleceğiz

karşılaşmanın yollarında.

Bir bülbül kulağıma fısıldadı:

Gene geleceğiz.

Bülbüller oralarda

yaşarlar henüz.

Şakırlar yazılarımızda.

Gene geleceğiz

gölgeleri arasında özlemin,

yadırgamanın mezarlarında

bizim yerimiz de var,

bu kesin.

Yorulma gönül,

dönüşün yollarında

çökme sakın.

Gene geleceğiz,

Gene"

(Abu Salma)

Ey cemaat, Alevileri nasıl bilirsiniz? (Neslihan Akbulut)

Son birkaç yılda hükümet kademelerinin toplumun Alevi kesimine yönelik açılımları, etkinlikleri, Alevi iftarı gibi adımlar ve Alevi dernek, cemaat ve bireylerin var olan duruma verdiği yanıtlar sayesinde toplumun diğer kesimlerinin de bir Alevi realitesinden haberi olmaya başladı. Öncesinde yok muydu? Vardı elbette, herkesin kendince bir Alevi tanımı vardı. İçinden geçilen süreçte bu tanımlar daha bir netleşti diyebiliriz belki. Artık "Alevi nedir/ kimdir?" diye sormanın yanında "Aleviler ne yapar, nasıl yaşar?" gibi bir soruya verdiğimiz cevaplarla da yüzleşmemiz gerekmektedir. Günlerdir hatta haftalardır zihnimde yankılanan soru başlıkta yer alıyor. Bunu bana düşündüren ise bir cem evi cemaatinden yaşlı bir teyze oldu. Birkaç hafta önce Liberal Düşünce Derneğinin Alevi Sorunu üzerine organize ettiği bir tartışma toplantısına katılma şansım oldu. Toplantı mekânı ise bir cem evi idi. Gerek hükümetten gerekse sivil toplum alanından ve Alevi cemaatleri içinden katılan temsilciler sayesinde renkli bir tartışma geçti denebilir. Fakat benim gün boyunca süren oturumlardan edindiğim izlenim daha çok konuşmamız ve daha çok dinlememiz gerektiği yönündeydi. Belki de bizler, Alevi olmayanlar çok daha fazla dinlemeliydik, daha fazla duymaya gayret göstermeliydik. Bu nedenle toplantıya katılımım "daha çok dinleme" kısmına dâhildi. Toplantı aralarında ise cem evinin bahçesinde ağırlandık.

Alaturka Laiklik

Sanırım o cem evi ve avlusundaki cemaatten çoğu ihtiyar kişiler ilk defa cemaatin dışından bu kadar karışık ve çok insanı o bahçede gördüler. Programdaki aralardan birinde avludaki yaşlı bir kadın sandalyesini alıp yanıma geldi. Sohbet önce ev hanımı, çocuk-torun sahibi ortalama bir yaşlı kadının bahsedeceği konulara uğradı. Kızından, kızının boşandığı kocasının kötü huylarından, kira sorunundan, torunun okuldaki durumundan bahsetti uzunca. Nezaketten dinleyip, birkaç kelimeyle karşılık vermemin ardından tam izin isteyip başlamakta olan sonraki oturuma dönecekken yaşlı kadın birden kolumdan tuttu. Hala çok net hatırladığım bir soru sordu: "Kızım, bizim hakkımızda ne diyorlar?"

Önce anlamadım, sonra anladım, daha sonra da anlamazlıktan geldim. Bütün bu iç karmaşası iki saniye sürdü. Ardından ağızımdan yuvarlak laflar çıktı: 'Bilmem, ne diyorlar?' Sorduğu soruya yanıt değil soruyla mukabele etmem üzerine kendi sorusunu cevapladı: "Bize ana, bacı tanımaz diyorlarmış." Karşımda kendi halinde bir kadının dillendirdiği o ağır iftirayı yumuşatmaya çalışarak, 'yok teyzecim öyle demiyorlar artık, hem bu söylentilerin iftira olduğunu bugünün gençleri daha iyi biliyor,' deyiverdim. O ise benim bile inanarak söylemediğim itirazımı duymazdan gelerek art arda savunmalarını, komşularıyla yaşadıklarını, çocuklarının hikâyelerini sıraladı. Her iki cümlesinden birinde ise "böyle şeyi insan olan ağzına almaz, insana yakıştırmaz" diyordu. Toplantılar boyunca farklı farklı temsiliyeti olan kişilerin soğuk akademik teorileri, politik söylemleri, ilahiyat görüşleri, hükümet politikaları böylesi yürekten gelen duru ve net bir yakarış ile bir anda sıyrılıp akabiliyor. Sorun öylece çıplak kalıyor ortada. Şimdi o teyzenin istediğini yaparak, yeniden, daha yüksek sesle sorabilirim: Ey cemaat, Alevileri nasıl bilirsiniz?

Bu ülkenin yüzleşeceği kanlı canlı, cerahat dolu derin yaralardan biri çok kesin ki Alevi yarasıdır. Her ırkçı linç girişiminde başvuru olan birkaç yöntemden biri olarak Aleviler de iğrençleştirilme yöntemi ile dışlandılar, yok sayıldılar, örselendiler. Bugün resmi kanalların çabaları bu yarayı sarmaya niyet edip çalışsa bile ya başaracak ya bu defa da belli kalıp yargılara bulanıp başarısız olacak. Peki, hükümet nezdinde devlet Alevi açılımlarından alınının akıyla çıkmış olsa dahi sorun bitecek mi?

Türkiye toplumun yakın tarihinde yaşanan pek çok katliamı, dışlanmayı, baskıyı, ezilmişliği ya toptan reddedip görmezden gelerek ya da yapılanları bugün hayatta olmayan dedelerin, ninelerin üzerine atarak kendine tarihte bembeyaz sayfalar açma eğilimi içine giriyor insan çoğu zaman. Bu iki yöntem de sınırlı konforlar sağlıyor aslında. Birincisinde yalancının mumu yatsıya kadar yanar misali gerçek tüm yalınlığı ile bastırduğumuz yerden daha bir kuvvetli fışkırıyor, açığa çıkıyor. İkincisinde ise suçu ölümlere atıyoruz zira ölümler itiraz edemez diye düşünüyoruz ama psikanalizin en temel ilkesinden birini hep göz ardı ediyoruz: usulünce gömülmeyen ölümler geri döner... Dönüyor nihayetinde de. Tarih kendini aklayanların yalanlarını faş etmek istercesine tekerrürden ibaret oluyor.

Yüzleşmeyi yüzleştirmek ile karıştırınca en naif kalemler bile "aman canım, Sivas'ta, Çorum'da, Maraş'ta, orada burada devletin içindeki birkaç haylaz bir şeyler yapıvermiş, devlet yüzleşsin işte. Bizim şimdi bu olanlarla ne alakamız

Alaturka Laiklik

var?" diyebilir. Hatta daha da ileri gidip "ben olayların yaşandığı şehirlere dahi uğramadım" diyenler çıkabilir. Ancak toplumu iyileştirmek adına sağlıklı bir yüzleşmeden bahsedeceksek bu sorunu devlete, hükümete havale etmekten çıkarıp toplumun kendisi ile yüzleşmesine vesile kılmaktan başka çaremiz yok. Kendini Alevilerin yaşadıklarının dışında tutmak isteyenler de belki o teyzenin kendisini anlatmaya çalışırken yaşadığı utanç ve hüznü tahayyül etmeye çalışabilirler. O utançta gerçekten hiç mi payımız yok? Malum iftiranın dilden dile yayılmasında ön-ayak olmadıysak, iftirayı deşifre edecek ne yapabildik sessizce seyretmekten başka? Aynen katliamları canlı yayında, sessizce ya da slogan eşliğinde seyreden o zevat gibi...

Tekrar sormak istiyorum: Ey cemaat, Alevileri nasıl bilirsiniz?

Madımak(T.Suat Demren)

Geceyarısı amaçsızca kanallar arası seyahat ederken, Ülke TV’de Meksika Sınırı adlı programının eski bölümlerinden birisinin tekrarına denk geldim. Selahattin Yusuf, Madımak katliamındaki provokasyon şüphelerinden söz edince, Tarık Tufan araya girdi ve -mealen- “ama orada sonuçta sloganlar atan bir kalabalık vardı ve içeride insanlar yanıyordu” dedi.

Bu basite indirgenmiş gözlem gibi görünen sözler aslında birçok temel meselemize olan çarpık bakışımızı açığa çıkartıyor.

Evet, Madımak olaylarında provokasyon olduğu çok çok büyük ihtimal. Ama bu, provokasyonla da olsa nihayetinde orada insanların öfkeyle toplanarak acı bir katliam yaptıkları gerçeğini değiştirmiyor. Demek ki bu kadar kolay dolduruşa gelen, cana kıymaya hazır altyapısı olan insanlar var toplumumuzda.

Maraş, Çorum, 6-7 Eylül olayları da aynı değil mi?

Bu olaylardaki provokasyonlar, derin devlet tezgahları açığa çıkartıldı. Dünyanın her yerinde/ülkesinde iç ve dış siyasetteki hesaplar için kullanmak üzere enstrümanlar arayan odaklar vardır. Eğer elimizde sürekli ateşlenmeye hazır fitillerle geziyorsak suçun -ya da ihmalin diyelim- önemli bir kısmının bizde olduğunu inkar edemeyiz.

Alaturka Laiklik

Bunlar geçmişte kaldı diye düşünenler olabilir. Ama maalesef bu gerçekçi bir düşünce değil. Daha geçenlerde şehirlerimizden birisinde, bir belgesel çekiminde kaleye haçlı bayrağı asıldı diye ortalık karışmıştı hatırlanacağı gibi. Öfkeli kalabalığın attığı sloganlar gelişmiş bir ülkede ancak mizah programında parodi olabilirdi, ama burada gerçektir maalesef.

Yığınların aklı olmaz deyip geçemeyiz. Bu sözün doğruluk payı çoktur, hele ki endoktrine edilmiş zihinlerden mürekkep yığınlar söz konusu ise.

Bunun nedenine eğilerek çözüm bulmak yerine provokasyondan girip iç ve dış düşmanlardan çıkmak, sorunlarımızın üstünü örtmekten ya da ayıplarımız için sahte bahaneler üretmekten başka bir işe yaramıyor.

Temel meseleye eğilip bu altyapıyı sorgulamalı, özeleştiriyi yapmalıyız. Ama yapmıyoruz. Sahte bahanelerle üstünü örtüyoruz sadece, okumuş cahillerimiz başta olmak üzere en iyi yaptığımız şey bu.

Bahanelerimizin sahteliği; ayıplarımızı, utançlarımızı çok da fazla ayıp olarak görmediğimize, handiyse *suçüstü yakalanma nedeniyle* ucundan tutarak kabullendiğimize dair ipuçları veren bazı eylemlerimizden de ortaya çıkıyor.

Aynı programda Srebrenitsa soykırımını anmalarında Sırp'ların tepki/coşku göstermek amacıyla o bölgeye gelerek bir kutlama havası ile mangal partileri yaptıkları, bir yanda Boşnaklar acı içinde, katledilenlere dualar ederken, biraz ötede dumanların ve et kokularının çıktığı da konuşuldu.

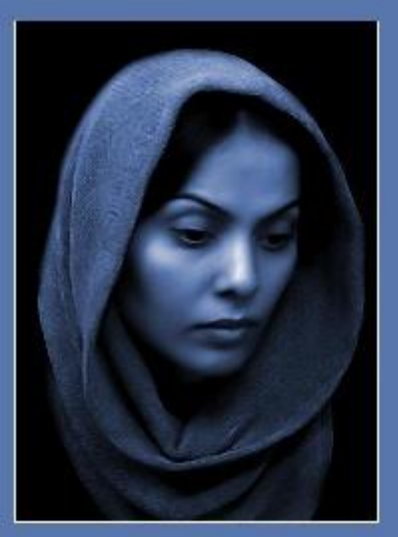
Tüylere ürpertici bir vahşet; insanî hasletlerden soyutlanmışlık..

Bugün Madımak'ta o faciyanın yaşandığı otelin altında et bir lokantası var. Bu lokanta tamamen spontane ve hiçbir kasıt içermeyen bir süreçle, faciadan önce [de] orada mevcut bulunuyor da olsa, (ki gerçekten de öyledir, lokantanın sahibi bunu [anlatmaya çalışmaktan](#) heba oldu) sonuçta orada toplumsal fay hatlarımızdan birinin eseri olan bir kırılma yaşandı, insanlar öldü. İnsanların acılarının yaşandığı bir yerde et lokantasının olması hiç hoş olmadığı gibi, sözkonusu maktüllerin yakınlarının ve fikirdaşlarının nezdinde, oradaki lokantanın adeta bir nazire için açıldığı yönünde yaygın bir kanı var. Bu da çok tehlikeli bir kutuplaşmaya yolaçıyor aradaki uçurumları daha da derinleştiriyor.

Özeleştiriyi kültürümüzün gelişmesi, toplumsal barışın sağlanması ancak ayıplarımızı kabullenmek ve bunlardan gerçekten utanç duymakla mümkün olabilecek bir şey. Madımak buna iyi bir başlangıç olabilir.

Orasının -elbette mülk sahibinin mağduriyeti giderilmek suretiyle- bir taziye evine ya da bir müzeye dönüşmesi için ise en başta muhafazakârların gayret göstermesi gerek.

Gözün örtüsü, başın örtüsü, kalbin örtüsü (Dilaver Demirağ)

Bu ülkede yeni nesil Müslümanlar her geçen gün daha da umut aşıyor bana ve bu ülkenin yeni muhalefet dili ile kendi yerli 68'ini asıl şimdi yaşadığını düşünüyorum.

Değerli [Özlem Yağız](#) derin düşünceye harika bir sunu koymuş.

Doğrusu izlerken ağlamaklı bir coşkuya kapıldım ve Baudrillard'ın, Debord'un, Eco'nun asıl Müslümanlar arasında hayat bulduğunu sistemin eski sosyalistlerden değil bu yeni direniş dilinden çok çekeceğini düşünerek bu güleryüzlü devrime, eski bir devrimci (hala öyle) olarak en içten selamlarımı göndermek istedim ve bu yazı doğdu.

Malum Umberto Eco'ya ait bir kavram var semiyotik gerilla savaşı ya da göstergebilimsel gerilla savaşı. Bunun tezahürlerini reklâm bozum eylemlerinde görmek olası. Bu eylemselliğin mantığı aslında medya sisteminin araçları ile

Alaturka Laiklik

mesajı tersine çevirmek üzerine kurulu. İşte Özlem Yağız'ın videosu da bir semiotik gerilla eylemi. Nazan Öncelin hatırına sustum şarkısı eşliğinde kimlerin hatırına kimlerin susturulduğunu göstererek. Kuvvacı kılığı ile ortada dolaşan milli şef taslakları ile ince ince dalgasını geçerken, diğer yandan da başörtüsü direnişinin duygu cephesini tahkim ediyor. Eylemse alın size eylem, üstelik tam da post modern çağın silahlarıyla kavgasını veren bir eylem. Hem otoritenin en büyük gücü olan saygınlığını alt ediyor, hem de alın size bize gerici derken aslında gericinin kim olduğu görülsün mesajı ile karşı mesajı tersine çevirerek iktidarın yüzüne sağlam bir kahkaha patlatıyor. Mizah ve şenlik tarih boyunca mağdurların zalimlere, egemenlere verdiği en güçlü cevap olmuştur.

Gelelim eylemin aslı mesajına yani dayanışma eksenini kuran örtülü kızlara verilen moral desteğe. Örtünme sorunsalı (sorun değil) sorunsal sorundan farklı olarak çözümü askıda bırakan bir problem alanına göndermede bulunur. Bu yönüyle sorunsal ikircikli yani müphem bir durumu ima eder. Başörtüsü de bu gün bir sorunsal yani çözümü belli olmayan bir askıdalık hali. Dolayısıyla müphem. Müphem belirsizliği nedeniyle askıda olmasından doğan boşluk nedeni ile aklın en rahatsız olduğu haldir. Çünkü akıl kategorilere dayanır. Bir şey sınıflandırmaya uymalıdır, uymadığı takdirde akli boşlukta bırakarak akli dayanılmaz bir azaba sokar. Kemalistlerin başörtüsünden bu denli rahatsızlık duymalarının nedeni de onun müphemliğidir. Evet, İslami bir kisvedir, ama çarşaf gibi bir taşra görüntüsü değildir, üstelik kara çarşaf daha gelenekselken, başörtüsü moderndir. Ama diğer yandan modernin açıklık ve kesinlik, karanlık karşısında akli ve bilimin ışığının girip görünür kıldığı ışıksallığı karşısında başörtüsü karşı kutupta yer alır. Aklın ışığı bu alana nüfuz edemez, akıl nüfuz edemediğinden açıklık rejimine görünürlük rejimine direnen bu kapatıcılık karşısında, her şeye cevap veren bir kompüteri sorduğu soru ile dumanlar çıkararak çökerten çocuk konumuna düşürür.

Düzen Bozucu Örtü

Bu yüzden başörtüsü en hafifinden münasebetsizdir. Modern düzen karşısında bozuncudur. Çünkü kodlanamayan, etiketlenip kategorize edilmeyen bir şey. Dahası olması gereken yerde olmayan, haddini ve yerini bilmeyen bir konumda. Açıkçası ben başörtüsünün Kemalizm karşısında anarşist bir düzen bozuculuk rolü oynadığı kanısındayım.

İşte Kemalist modernlik rejimi tam da bu nedenle başörtüsünü pas pas altına süpürmek onu gözden kaybetmek istiyor. Tutumu eski Yeşilçam melodramlarını andırıyor. Malum o melodramlarda üniversitede okuyan, ama köylü ve yoksul bir anneye sahip olan genç kız, şehirli ve hali vakti yerinde arkadaşlarına kendini farklı sunduğundan, fakir ve köylü annesini gözlerden saklar, hatta arkadaşlarına evin hizmetçisi olarak sunar.

Kendinin modernlik sanan oryantalist Kemalizm için de başörtüsü, kendi batılı cilasını bozan, makyajını akıtan bir düzen bozucudur. Açıkçası mordillonun karikatürlerini andıran bir hınzırlık odağı. O karikatürlerinden birinde evini gri yerine pembeye boyayan, damını da genelden farklı kılan adamın polis tarafından gözaltına alınması resmedilerek, modern toplumun totaliter yığıncılığı hicvedilir.

Başörtüsü de bu yönü ile düzen bozucu bir fonksiyon yüklenerek Kemalizm'in kendini seyrettiği batılı aynanın çatlamasına neden oluyor.

Ama başörtüsünü anarşist kılan yönü sadece devletçi modernlik olarak kemalizmin karşısındaki tutumu değil. O post modern tüketim düzeninde de huzur kaçıracı bir rol oynuyor.

Gözün Örtüsü

Modern zihinin dayandığı aydınlanma rejimi kökleri pagan kültürde yatan bir boyut taşır. Işık ve aydınlık olgusu göze, bakışa gönderme yapar. Bakış modern öznellik kültürünün dünya karşısındaki konumunu ortaya koyar. Bakışla biz dünya ile aramıza bir mesafe koyduğumuz gibi, aynı zamanda dünyayı Heideggerin anlamlı benzetmesi ile el altında bulundurulmuş varlık kılarız. Bir başka deyimle bakış vasıtası ile dünya el geçirdiğimiz, dahası evcilleştirerek kendimize tabi kıldığımız bir dünyadır. Bunun ekolojik imaları bir yana, göz modern anlayış ile dünyaya nizam veren tahakkümer bir kategoridir. İktidar organıdır. Bakış heryere her şeye nüfuz etmek onu ele geçirmek ve kendi görsel rejimi içinde yerli yerine koymak ister. Bu durumun kadın giysisine yansımaları kadın giyiminin giderek bedeni gizleyen değil bedeni açıkta bırakan bir süreç izlemesi olmuştur.

Nitekim günümüzde kadın bedeni bakış tarafından ele geçirilen, onun tarafından kontrol edilen ve evcilleştirilen bir konum almıştır. İmajlar erkek bakışına hitap eder ve böylece kadın bedeninin kendine ait, kendini bir uzantısı olan öznellik mekânı olmaktan çıkıp, bir sömürge mekâna dönüşür.

Örtünme edimini ya da eylemini (ki burada kavrama kişiyi özgür kılma anlamında Arendtçi bir anlam yüklüyorum) bu anlamda düzen bozucu ve direngen bir edime dönüştüren de onun bu düzene ait olmamasıdır. Örtü post modern bakış rejimi karşısında nüfuz edilmeyen, ele geçirilemeyen bir mutlak başkalık olarak yer alır. Dahası kimi feminist iddiaların tersine kökeninde ataerkillik olduğu iddia edilse bile modern ataerkillik karşısında tam tersi bir fonksiyon kazanır. Çünkü örtünme kadını koruyan, onu öznelletiren ve egemenlik karşısında direngen bir hale getirir.

John Berger kadının dolayımaya dayalı bir öznellik inşa ettiğini söyler. Kadın kendini erkeğin bakışından dolayımalarla kurar, bu yüzden resimdeki gerçekçilik akımı ile birlikte nü resim patlamasının ardında kadının kendini erkek bakışı üzerinden inşa edişinin izini sürmek olasıdır. Modernliğin tarihini bu yönüyle okursak kadın açısından bir özgürleşme sürecinden çok kadının plastik parmaklıklar ardına kapatılması olduğunu söylemek de mümkündür. İşte tam da bu nedenle örtü özgür bir simgedir ve kendiliğince, kendi, özerk özneleşme sürecinin işaretidir. Çok yaygın bir deyimle kadının dişliliği üzerinde değil kişiliği üzerinden tanınmasını (burada da tanınma kavramına Hegelci bir anlam atfediyorum, yani kabul edilme, içeri buyur edilme anlamları) sağlar.

Bu yönüyle başörtüsü gözün örtüsüdür. Hatta modernist müfessirlerden birinin ifadesi ile erkeğin gözüne konulan bir nikaptır. Ve post modern erotizm karşısında bir direniştir.

Başın Örtüsü

Başörtüsü üzerine en çok konuşanın, söz üretenin biz erkekler olduğu doğrudur, bunun arkaplanında feminist bir okuma ile erkeğin iktidarın elden bırakmama duygusunun yattığını söylemek de olasıdır, tersine bir bütün olarak örtünme pratiğinin koruyucu niteliği nedeni ile içerdiği tüm sıcak babayanilik duyguları ile kadını modern saldırganlığın karşısında koruma arzusunun yattığı da söylenebilir ki bu yönüyle erkeklerin dişileşmesinden, erkeklerin anaçlaşmasından bile söz edilebilir. Çünkü buradaki koruma feminist lugaçadaki anlamı ile iktidari bir koruma değil, daha çok bir ipeksi koza, hatta rahimsel bir koruma edimi ile anlamdaştır. Bu ayrı bir yazıyı hak edecek bir ayrımdır o yüzden burada koruma/kollama durumları ile uzun uzadıya durmak niyetinde değilim.

Ben başın örtülmesindeki kimi siyasi imaları ya da çağrışımları düşünmek istiyorum. Burada da siyasi derken Kemalist lugaçada bolca geçen siyasi kisve değil derdim. Daha çok İbni Arabî'nin siyasi metafiziğinden ve Sennetin şehir beden ilişkisinde faydalanmak amacım.

Her ikisinde de mimari ile insan gövdesi, siyaset ile insan vücudu arasında benzeşimler vardır.

Gövdenin baş kısmı daima yüksekliği ve yüksekliğe yakın olmayı çağrıştırdığı metafizik merkeze de işaret eder. Kafa bir yerde metafizik akışların gövdeden giriş kapısıdır. Başta bir başka göz metafizik irtibat gözü de vardır.

Diğer yandan kafa tapınak ve saray gibi idare ile ilgili kısımlarla da alakalıdır. Nasıl tapınak metafizik bir alan yaratma, kozmos ile kaos arasında bir ara bölge kurarak kaosu kozmosa katarak onun kaos olma özelliğine son vermek ise kalptan sonra kalpte metafizik bir ev fonksiyonu görür.

Bu yüzden geleneksel toplumların tümünde baş, örtülüdür. Burada başın örtülmesi hususunda cinsiyet ayrımı olmadığını söylemek durumundayım. Yani baş ister şapkayla, ister poşuyla ya da kefiye ile olsun örtülür. Örtü bir yükseklik simgesi, kişiyi hiyerarşik düzende üste yerleştiren bir şeydir. Aynı zamanda tıpkı tapınak gibi bir şeyi başka şeyden ayıran bir sınırdır.

Tüm bunlar ekseninde düşünüldüğünde sanki başörtüsünde tüketilmeyen bir metafizik artık, bir, pay var gibidir. Sanki İlahi düzen insanlara başlarını örterek kendilerini, birere kıtsal mekân haline dönüştürmeyi ilahi esinler açık bir kap yapmayı ister gibidir. Bu yüzden başörtülü melekler ifadesinin alegorik değerinden daha fazlası da düşünülebilir gibi sanki. Bu yönüyle başörtüsü bir koruyucu kap işlevi de yükleniyor olabilir. Kalbe kanın pompalanması gibi başta

kalbe metafizik akışları, ilhamları aktaran bir kanal gibi fonksiyon yüklendiğinden başın örtülmesi gerekmekte, böylece koruma altına alınmaktadır.

Elbette bu yazdıklarım daha çok çağrışımlar, yoksa başörtüsünün sünnet ve fıkıh ekseninde daha çok boyun ve göğüs bölgesini de kapsayacak biçimde kapatılması olduğunu biliyorum. Ama anlam ucu açık bir düşünme çabasını içeriyorsa ve din de bir yanıyla dünyaya baksa da, diğer yanıyla metafizik bir düzlemi taşıyorsa başın örtüsüne dair fıkıhsal anlamından daha derin çağrışımlara yer açmak için bir kısıt olmadığı kanısındayım.

Kalbin Örtüsü

Baştan kalbe geçtiğimizde akla kudsi bir hadisin gelmesi kaçınılmaz mealen “yere göğe sığmadım mümin bir kalbin içine sığdım” emanet kavramının bu hadisle birlikte çağrışımlar yapması da cabası. Kalb dağın taşına bile almaktan korktuğu emanetin mekânı da olama özelliği taşıyor olmasın sakın. Kalb bu nedenle örtülmez, başın tersine kalb açıktır, çıplaktır ilahi ilhamlar orada kendilerine bir tapınak inşa etsin diye orası bayındır kılınmaz, orası tezyin edilmez. Orayı mamur edecek ve tezyinatlarla bir görsel şölene dönüştürecek olan ilhamlardır.

Bu yüzden kalbin örtülmesi yaygın kullanımı ile insanın metafizik âlemden nasibinin kesilmesi anlamına gelir. İşte tam da bu nedenle Özlem Yağızın sunum/videosu’da bir genç kızın taşıdığı döviz bu duruma cuk oturur cinsten. “Bizim Başımız Örtülü, Sizlerinse Kalbi Örtülü” burada çift anlam yüklü bir serzeniş var. Hem bildik anlamda kalpsizliğe yani merhametsiz, duygusuz, kalbin insani yumuşaklıktan yoksunluğu anlamında katılık, hem de kalbin ilahi mesaja karşı kapalılığı anlamında kalbin mühürlü olması. Her iki durumda da “kalpler sağır” ifadesi bürokrat katılığına uyuyor.

Malum Max Weber bürokrasinin özelliğini gayr-ı şahsilik ve işini mutlak bir akılcılıkla yaparken duygularının işine sirayet etmemesi gerekliliği, Bu duruma en uygun düşünce polislerin durumu. Polislerin çoğu belki olağan şartlarda gösteride olacakken göstericilere karşı (solla kıyaslandığında daha yumuşak kalsa da) kalplerini incitecek bir sert muamele gösterip kızların karşısında adeta bir duvar gibi dikilmekteler. Bu duvarsızlık tam da bürokratik katı kalpliliğe denk düşüyor. Bir bütün olarak devlet aklının katı kalbli olduğu, kalplerinin ilahi nasipten kesilmişliğinin de bir sonucu olarak katılaştığı söylenebilir.

Bu anlamda devletin kalbi örtülmüştür ya da Kur’an’i deyimle mühürlenmiştir. Ancak bu halin aynı zamanda bir azgınlık hali olduğu ve ilahi şamarın bu durumdakilerin ensesinde patlayacağı düşünülürse bürokrasinin de Weberyen katı kalpliliği ve zalimliği nedeni ile başlarına gelecek var konumda oldukları söylenebilir.

Fakat kalbin örtüsünün bir yan anlamı daha olabilir. Oda kalbin ayara karşı örtünmesi, yani tam da örtünmenin örtünenlere karşı yabancılığını ima eden bir durum. Bu durumda kalbin örtüsü halis bir imanla tam teslimiyet halinde gelen sekine halini de ima eder ki bu metafizik manada bir mirac halidir de. Kalbin

Alaturka Laiklik

örtülmesi kişinin artık kadınsılığını, kadınsı beğeni de dâhil tüm istemlerini unutmamasını, yani nefsanî anlamda bir hareketsizliği de ima eder ki bu da örtünün cinsiyetli cinsiyetsizliği ile örtüşür.

Buraya kadar kendimce örtünün bana esinledikleri üzerinden bir şeyler yazdım. Bunu yapmaktaki amacım ebetteki söz konusu videodaki kadınlar ile dayanışmak. Onların örtüsünün saygınlığı üzerine kendimce sosyolojik bir takım şeyler söylemekti. Kuşkusuz örtü tüketilemeyecek kadar zengin çağrışımları olan bir sembol. Üzerine felsefi, antropolojik kısacası insan bilimleri ekseninde bir sürü şey yazılabildiği gibi metafizik sembolizm üzerinden de birçok şey söylenebilir.

Bu derin havuzu doldurmak için şimdi susma değil söz söyleme zamanı. Bu yazıyı post modern çağın semiyotik gerillalarının başarılı bir temsilcisi Özlem Yağızın sunu(videosundan yola çıkarak yazıldı. O video üzerine bir sürü şey yazabiliri ve yazılmalıdır. Görüntü diliyle söylenenler söz diliyle de zenginleştirilmeli.

NOT

Bu arada bu güne dek yazdığım yerler içinde bir yazar olarak en mutlu olduğum, geri dönüşlere de ziyadesi ile memnun kaldığım bu site beni bahtiyar etti. Yeşil gazetede çıkan ve oranın okuru içinde karşılık bulmak bir yana ağır eleştiri ve polemiklere neden olan tevhidin ve hikmetin anlamı yazım burada tam tersi bir etki yarattı. Eleştiriler bile öylesine nitelikli ki o eleştirenlere bile ne kadar müteşekkire kalsam azdır.

İthal kavramlar sözlüğü 1: Laiklik (Faruk Saim Akhan)

Fransız ihtilal-i kebirinden sonra ortaya çıkan kavramlardan biri olan Laiklik, TC'nin kuruluşu ve sonrasında en çok kullandığı kavramlardandır.

İhtilal sonrası Fransa'sında ateistleri ve farklı inançtaki insanları, bir devlet gibi hareket eden ve ihtilalle üstünlüğünü kaybeden kilisenin cürmünden muhafaza için oluşturulan bir düstur olan Laiklik, TC'nin ithal etmesi

sonrasında yeni bir devlet olan ve henüz kurumsallaşamayan TC'nin her derdine deva olan bir kurtarıcı olabildi. Çünkü o dönem en büyük "tehlike" irtica(gericilik)ydı .

Gericilikten kasıt şudur. Kurulan rejim halkın talepleri doğrultusunda değil darbe yoluyla, tepeden inme kurulmuştu. Dolayısıyla halkın reddetmesi kuvvetle muhtemeldi. Şayet halk olur da geriye (meşruti yönetime) dönmek isterse diye yeni devletin kendine kalkan yaptığı kavramdı Laiklik.

Alaturka Laiklik

Halbuki ülkenin çoğunluğu Müslümandı ve devlet adamlarının dindar olmasını istiyorlardı. Laiklik ise içinin doldurulmasından sonra tam olarak bunun aksini iktiza ediyordu. Laikliği üreten toplum içinde ateistler ve kilise karşıtları çoğunlukta idi ve onların hakkını muhafaza için böyle bir yola gidilmişti. Üstelik o dönem devlet işleri ve özellikle eğitim kilisenin etkisinde verimsiz yürüyordu. Laiklik buna da son vermiş, işi ehline bırakma yoluna gitmiştir. Bir diğer hikmeti ise, kilisenin toplum üzerindeki etkisini kendi çıkarı için kullanan ruhban sınıfına engel olmaktır.⁽¹⁾ Oysa İslamda ruhban sınıfı yoktur⁽²⁾ ve o dönemde TC Laikliği dindar vatandaşlardan gelen her türlü talebi geri çevirmek için kullanmıştır.

Unutulmaması gereken bir diğer nokta İhtilal sonrası yasalaştırılan Laikliğin şimdiye kadar söylediklerimizi ihtiva eden diğer bir amacdır: Laiklik temel olarak vicdan hürriyetini amaçlar. Vicdan hürriyeti devletin ödevlerindedir. Devlet her vatandaşının istediği dine inanması ya da ateizmi seçme özgürlüğünü korumak zorundadır. Hiçbir vatandaş bir diğerine inancı dolayısıyla baskı kuramaz, inanç dayatamaz. Bu noktada Laiklik ve İslam çatışmaz. Zira İslam anlayışına göre dine zorlama yoktur.⁽³⁾ Yani kimse zorla inanç sahibi edilemez. Buna göre Laikliğin Türkiye’de başarılı olarak uygulanması gerekmektedir. Peki neden hala biz laikti değildi tartışması yapabiliyoruz?

Cevap başta da söylediğimiz gibi TC’nin ithal kavramları kullanma politikasıdır. TC, toplumu manipüle etmek için ithal ettiği kavramları kullanmış, onlara işine gelen manaları yüklemiştir. Laiklik vicdan hürriyetini intac ederken, TC kelimenin manasında öyle bir tahrifat yapmıştır ki düpedüz “din karşıtlığı” olarak okunur olmuştur.

Bürokratik elit Laikliği dindeki lakaytlığına, hatta din karşıtlığına perde yapmıştır. Gele gele günümüze devlet geleneği olmuştur bu. Bugün bir general dine karşı tepkili halini, ya da dindarlar hakkındaki faşistçe görüşlerini Laikliğin ardına gizleyebilmektedir. Oysa laiklik Faşizmin aksine dinin kullanılmasını engellemeyi sağlamayı amaçlar.
(...)

Konunun diğer bir boyutu da devletin toplumu şekillendirme isteğidir. Normal koşullarda toplumun devleti şekillendirmesi gerekir. Oysa TC darbe yoluyla kurulan bir “sistem”⁽⁴⁾ olduğundan bu en basit kaideyi bile göz ardı etmiştir. En başından beri toplumu şekillendirmeye çalışmıştır.

Laiklik, devletlülerin zihinlerindeki toplum tahayyülüne ulaşmalarını sağlamak için kullandıkları argümanlardan olagelmıştır. En başından beri dine lakayt, milliyetçilikte aşırı hassas bir toplum oluşturma hevesi içinde olan TC kurucu kadrosu, halkın bu planlarını akim bırakan direnişi karşısında aşırı güç kullanımından kaçınmamıştır.⁽⁵⁾

Bugüne geldiğimizde Laiklik, bürokratik elitin üzerine titrediği bir mirastır. İmtiyazlarını korumalarının tek yolu bu elitin dışında kalan kitlenin sindirilmesidir. Bu kitlenin çoğunluğu dindar olduğundan taleplerinin geri çevrilmesinde yine

Alaturka Laiklik

Laiklik kullanılmaktadır. Her hak talebi Laiklik makyas alınarak ölçülmekte ve yok sayılmaktadır. Oysa burada asıl ölçü fırsat eşitliği ve özgürlük olmalıdır.

Örneğin, haklı bir talep olan istediği gibi giyinebilme özgürlüğü sırf dindarlar istiyor diye Laiklikle ölçülüp, sistemin kendi işleyişiyle ve bürokrasi marifetiyle reddedilmektedir. Başörtüsü yasağının ortaya çıkma süreci incelendiğinde oluşturulan ruhban sınıfının ne işe yaradığı daha iyi anlaşılacaktır.⁽⁶⁾

Yukarıda da belirttiğimiz gibi Laikliğin birincil ödevi vicdan hürriyetidir. Dindar olamaynları dindarlardan korumak değil, devletin her bireyi istediğine istediği şekilde inanma özgürlüğü sağlamasıdır.

Ancak devlet elitin elinde oyuncak olduğu sürece Laiklik işlevselliğiyle kullanılacaktır. Sorun Laiklikte değil evrensel hukuk dilinin yerleşmemesidir. Öncelik bu noktada olmalı evrensel bir hukuk dilinin yasalarımıza ve bürokrasimize yerleşmesi için çalışılmalıdır.

Minimum devlet görüşü, Türkiye’de minimum bürokrasi olmak üzere uygulanmalı, bürokratik elitin imtiyazları sonlandırılmalıdır. Ancak o zaman, vicdan hürriyeti üzerine rahatlıkla tartışabileceğiz.

Dipnotlar:

(1) Bu açıdan bakıldığında, Laikliğin bugün bürokratik elitin elindeki imtiyazları sonlandırmak için kullanılması gerekmektedir.

(2) TC’nin daha sonraki dönemlerde ürettiği MSP ve türevi partiler Türkiye’de ruhban sınıfı oluşturma gayretlerinin sonucudur.

(3) Dinde zorlama yoktur; doğruluk sapıklıktan, îman küfürden iyice ayrılmıştır.” Bakara Sûresi: 2:256.

(4) TC devletin ödevlerini gerçekleştirmekten öylesine uzaktır ki ancak sistem vasfını taşıyabilir. Temel felsefesinde topluma hizmet değil toplumu şekillendirme olduğundan tahripkâr bir sistemdir denilebilir.

(5) İnkılaplar ve istiklal mahkemeleri en göze batan örneklerdir.

(6) Bu yazının konusu olmadığından ruhban sınıfı oluşturma meselesine girmeyeceğim fakat bu konuyu mutlaka bir başka yazıda açacağım.

Bugün hâlâ pazartesi (Nayat Karaköse)

Kapıları açık bırakanlar için...

(Henüz Özgür Olmadık-Hayy Kitap)

Ocak ayının sonuydu, Türkiye’de ‘türban’ tartışmaları başlamıştı. Ben o sırada Londradaydım. Uzaktan izliyordum tartışmaları. Canım sıkılıyordu, kendi kendime “açma şu uyduyu, izleme Türk kanallarını, tebdil-i mekanda huzur aramak için gelmişsin, tadını çıkart diyordum” ama olmuyordu. Çünkü meseleleştirilen bu “mesele”den kendimi ayrı

tutamıyordum.

Bir yandan kendimi sokaklara vurup , şehrin havasını soluyorum. Bir yandan da arta kalan zamanlarda kütüphaneye gidip tezime araştırma yapıyorum. Kütüphaneye gidişimin üçüncü gününde iki başörtülü kızın, bir kippalı erkeğin, sarı saçları ve kalkık burunlarıyla iki İngiliz kızın bir arada, özel çalışma odasında

Alaturka Laiklik

ders çalıştıklarını görüyorum. O görüntüyü çok seviyorum. O odaya bakarken, Türkiye'deki tablo aklıma geliyor istemeden, içim burkuluyor. 'Bir fotoğrafınızı çekebilir miyim' diye sormak istiyorum, ama soramıyorum bir türlü. Hafızam deklanşöre basıyor hiç unutmamak adına o kareyi'. 'Bir gün biz de böyle olabilir miyiz?' diye soruyorum kendime. Sadece insanlığın ortak paydasında buluşarak, 'ama'sız, kelimelerimizi tırnak işaretleri içine almadan, kuramadığımız cümleleri kurarak yaşamamız mümkün olacak mı, diye içimden geçiriyorum.

Teyzemin evine dönüyorum, televizyonu açıyorum, akademisyenler 'türbanlı öğrenciler derse girerse biz girmeyiz' diye haykırıyorlar. Kütüphanedeki fotoğraf canlanıyor zihnimde. Canım sıkılıyor. Hala üniversite öğrencisi olduğumu hatırlıyorum, o akademisyenlerle, öğrencilik hayatımın son döneminde karşılaşmamayı diliyorum.

Nitekim dönüş vakti geliyor, uçakta gazeteleri alıyoruz. Yanımda annem, onun yanında bir başka kadın oturuyor. Başörtüsü tartışılıyor manşetlerde yine. 'Artık serbest olsun diyorum, bu kadar zaman, bunca gasp edilen eğitim hakkı, gasp edilen hayatlar, özgürlükler, çok geç kaldık' diyorum. Annem başıyla onaylıyor. Annemin yanındaki yolcu, kafasını çevirip bana bakıyor. Gözlerindeki bakışı sevmiyorum, dönüp bir daha bakıyor. Kolumda haçlı bileziğimle, önümde Jack Kerouac'ın 'Yolda' kitabıyla, saçlarım sarılığı ve en önemlisi başımın açıklığıyla, belli ki çizdiğim imajla, bağdaştıramıyor başörtüsünü savunmamı. Akademisyenlerin 'üniversitede özgürlük' bildirisine imza attıklarını görüyorum gazetede. Yüreğime az da olsa su serpiliyor. En kısa zamanda öğrencilerin de böyle bir imza girişimi başlatmalarının gerekli olduğunu söylüyorum anneme. Kadın bir şey diyecekmiş gibi oluyor, nitekim diyemiyor ama bakışlarıyla çok şeyi anlatıyor.

Peki bir Ermeni neden savunur başörtülü kızların okuma hakkını veya başörtüsüne neden karşı çıkmaz? Başörtüsünden mevzu açıldığında, 'asıl sen' ne düşünüyorsun sorusu yöneltiliyor bana. Benim Hıristiyan ve Ermeni olmam, 'asıl benim' ne düşündüğüme farklı bir mana yüklüyor. Belki de kimilerinin zihninde bir Hıristiyan olarak benim 'şeriat gelecek' söylemine daha çok katılıp, onlarla ön sıralarda yürüyüp, otoriterliğin ortak paydasında yer almam bekleniyor benden. Merhum sosyolog Ulus Baker'in şu tanımlaması geliyor hatırıma hep o bilindik tartışma anlarında:

" Aralık, mesafe değildir. Mesafe birbirine ne kadar yakın, ya da örtüşmüş de olsalar iki şey, iki olgu arasındaki 'uzaklığı' ölçen şeydir. Aralık ise, birbirinden istedikleri kadar uzak olsunlar, iki şey, iki olgu arasındaki 'yakınlığı' ölçen şeydir. Dünyanın en uzak yerinde gerçekleşen bir olay, bir isyan, bir sömürü, işkence ve eziyet, küçük bir çocuğun faveladaki

Mutsuzluk ya da sevinç tarzları-bunlar bize 'aralıklarla' bağlanırlar.. Öyle ki onlar biziz, biz de onlar çünkü aynı sorunları, -tek ve bir olan- aynı hayatı yaşamaktayız..."

Alaturka Laiklik

İşte ben her ne kadar Müslüman veya Türk olmasam da aralıklarla bağlanıyorum başörtülü kadınlarla, Ermeni olduğum için de değil ama en çok da insan olduğum için. 'Biz onları üniversitemizde istemiyoruz, onları içeri sokmamalıyız, bunlar da nereden çıktı' diyenlerle de aramdaki mesafe giderek artıyor haliyle.

Ben başörtüsü karşıtlarına, başörtülü kızların eğitim hakkını, yaşam alanlarında var olma hakkını ve en önemlisi kendilerini diledikleri gibi gerçekleştirme haklarını sonuna kadar savunduğumu, söylüyorum 'ama'sız, 'tırnak' içinde cümleler kurmadan. Sonra arkadaşlarım, şöyle diyorlar 'şunlara bak, altlarında son model jeepler, kot pantolonlar, makyajlar'. Ben de, bir başörtülü jeep de kullansa, yalıda da otursa eğitim haklarının gasp edildiği için onun mağdur olduğunun altını çiziyorum. Karşı olanlar her daim başörtülülere 'bu', 'şu' gibi işaret sıfatlarıyla nitelendiriyorlar. Adeta başörtülü kadınları nesneleştirerek, insandan soyutlayarak, örtünün altındaki insanı görmeyerek.

Bu tür tartışmaların ardından başörtüsü karşıtlarının hep bir anahtar deliğinin ardından, bir odanın içersine bakarmışçasına baktıklarını düşünüyorum 'meseleye'. Bir anahtar deliğinin içinden odaya baktığımızda odanın içindekiler her daim çok büyük gözükür ve sadece belirli parçaları görebiliriz. Delik bizi bütünden alıkoyar, nüfuz edemeyiz tamamına haliyle, idrakten de yoksun kalırız sonuç olarak. Elzem olan o kapıyı açıp içeriye girebilmek. Birçoğumuz içeri girmeyi başaramıyoruz o kapıdan, girmediğimiz gibi kilit vuruyoruz kendimizce ve sadece gözümüzün seçtiği belirli parçalarla, belli görüntülerle yetiniyoruz.

Fakat, o kapıyı açıp içeriye girebilenler başka şeyler görebiliyor. Bir karşılaşma anı yaşıyor her iki taraf da. Aynı şekilde odanın içersindeki başörtülü kadınların önyargıları varsa onlar da kırılabilir bu buluşma sayesinde. Mesela içeri giren kadınlar, aslında mutlak iyi insan olmadığını, başörtülülerin aslında hiç de sandıkları gibi kötü, gerici, bağnaz, cahil olmadıklarını görebiliyor. Başörtülü kadınlar da başörtüsü takanlar arasında da kötü niyetli insan olabileceklerini, iyiliğin de kötülüğünde insana mahsus olduğunu anlatmaya çalışıyorlar. Başı açık kadın o odada, kendisine rastlaşıp aslında etrafındaki birçok insanın 'laiklik' maskesi altında kaygılarının ekonomik, sınıfsal olabileceğini de düşünmeye başlayabiliyor. O kapıdan girince başörtülü kadınlarla birçok aynı ortak noktada buluşabileceğini, aynı zevkleri paylaşabileceklerini de görebiliyor. Muhafazakârlığın, kendisini 'modern, Batılı, çağdaş, laik' olarak tanımlayan kadınlar için de geçerli olabileceğinin farkına varıyor, modern muhafaza edebilmek için de 'acaba çok mu otoriterleştik' diye sorabiliyorlar kendilerine başı açıklar, kim bilir? Başörtülü kadınların da Sivas katliamını kınadıklarını, aynı şekilde o kadınların Hrant Dink'in ölümüne de üzüldüklerini, Gonca Kuriş için hissettikleri gibi, Uğur Kaymaz için de acı hissettiklerini görebiliyorlar. Hatta başörtülü kadınların tamamının zorla başlarını örtmediklerini, çocuklarını da zorlamadıklarını, çocuklarını başlarını örtmeye çalışan aileleri de eleştirdiklerini görebiliyorlar zamanla o odada. O odadan bir kere içeri girdiklerinde aslında başörtülü kızların özgürleşmek, üniversitede okumak için yeri geldiğinde ailelerine karşı da mücadele ettiklerini de öğrenebiliyorlar.

Alaturka Laiklik

Birden başka bir tablo ortaya çıkıyor o buluşmada. O oda birden iki tarafa da ait oluyor. Her iki taraf sınırları kaldırıp, bir olabiliyorlar. Beraberce bedenlerinin cumhuriyet, din, modernlik, gelenek adına denetlenmesine karşı çıkabiliyorlar. Başörtüsüz kadınların cinsel meta olarak algılanmasına karşı duruş sergilerken başörtülüler, başı açıklar da 'örümcek kafalı' olarak değerlendirilmesine karşı çıkıyor başörtülü kadınların. Mesafe aşıyor, aralıklarla bağlanıyorlar birbirlerine, belli bir süre sonra da ne fiziki ne de zihinsel aralık kalıyor ortada. 'Sen varsan, ben yokum' demek yerine 'sen yoksan ben bir eksiğim' diyebiliyorlar. Fakat öte yandan, gerek dini, gerek de laik tutuculuklarına devam edenler, İzmir sahilinde başı açık olanın koluna girmeyi kabul edip, tutucu bir çevrede mini etekli arkadaşının koluna girmesine izin vermek istemeyenler, o odadan kendi bildikleri yönde yol alarak, mağlup olarak, bir eksilerek ayrılıyorlar.

Kendimizi siyasetin kisvesinden, bizlere dayatılan ideolojilerin tahakkümünden arındırarak, o kapıdan içeri girmemizin veya o kapıyı ardına kadar açıp dışarıda buluşabilmenin elzem olduğunu düşünüyorum. O kütüphanedeki fotoğrafın sadece hafızamda hoş bir kare olarak kalmamasını, Türkiye'de de o kareleri, diyalogla, duygudaşlıkla, birbirimizi dışlayarak değil, birbirimize dokunarak yaşayabileceğimize inanmak istiyorum.

Biz unutamıyoruz, ya siz? (Cemile Bayraktar)

S. , A. ve Annelerine ...

Ben normal insanlardan daha fazla onur takıntısı olan biriyim hatta benimki onurlu olmaktan çok bunu takıntı haline getirmiş bir hal.Tümüyle `acı ` diyebileceğimiz bir öykü bizimkisi ama yine de o onur takıntım nedeniyle meseleyi olurda mazlum edebiyatına bağlar korkusuyla acıtmadan ele almaya çalışıyorum hep ama değişmiyor sonuç bu hikayenin sonu hep acı ile bitiyor ben

acıtmıyorum,olay acı ben ne yapayım?Ben acıtmıyorum,o acıyor.

Acılı bekleyişlerde bile insan arıyor insan ben kampüsteydim ve oldukça yalnızdım belki yalnızdık da diyebilirim,Tıp Fakültesi girişinden sonra güvenlikler yolda otobüsleri durdurup otobüsün içerisinde başörtülü öğrencilere ` **fakülte sınırındasınız** ` deyip baş açtırıyordu ben okula arabayla gidiyordum orada başörtülü ve yalnızdım ve büyük şehirlerde değil daha küçük bir şehirde olmanın verdiği ve şimdiki gibi konuşabileceğimiz ortamların olmadığınıda hesaba katarsak duyabildiğim çoğu kez kendi sesimden fazlası değildi.Yalnız ve habersizdik bir o kadar şaşkın mücahit ve mücahide herkes toprağın altına girmişti.Sadece onlar değil elbet,benim okuduğum üniversite ` ülkücü' insanların çoğunlukta olduğu bir nevi bu şekilde kadrolaşmış bir üniversite idi.Yasak ben ikinci sınıfta iken başladı,birinci sınıfta okula başörtülü bir şekilde gidebildim.Hatta okulun ` ülkücü reislerinin ` başörtülü bacılarıydık,BBP kanallı

'Alperenler'den değil,Mhp kanallı ` ülkücülerden ` bahsediyorum.Onlar okulda her köşe başını tutmuş,sürü halinde gezen,aralarında fiziken en irisinin ` reis ` olarak anıldığı bir klik oluşturmuşlardı okulda.Hatta bazen derslere girmiyor kendi fikirdaş hocaları tarafından kayırılıyor ve yoklamaları alınmıyordu.Hatta okulun ilk haftaları kantini kapatıp **herkesi zorla ayağa kaldırıp,Türk Bayrağı açıp İstiklal Marşı okutuyor**,elleri ile malum hareketleri yapıp ` Ülkücü Hareket Engellenemez ` sloganlarını Kampüs'ün koskoca kantinine savuruyorlardı.'Ya Allah Bismillah,Allahu Ekber `i çok seven bu babayiğitlerde mücahit ve mücahidelerle birlikte toprağın altına girmişlerdi.Öyle bir sessizlik hakimdi ortama,az bir zaman sonra ben de artık gitmez oldum okula zaten son günlerim bedeninden daha büyük göğüsleri ile beni ürküten öğrenci işlerindeki kadının elime uyarı kağıdını tutuşturmak hevesi ile peşimden olan hızıyla koşması benimde kaçmam ile akıp gidiyordu.O koşuyor ben kaçıyordum onun tek derdi kağıdı avucuma sıkıştırmak iken benim derdim ise hem kadının düştüğü an olacak depremden ve kağıdın elime tutuşturulmasından olacak depremden kaçmaktı.Ben yarı gülen yarı ağlayan halimle olayı sığağı sığağına anlayamamış iken bana olayın en acı halini anlatan en samimi dostum ve ablası olmuştu onlar daha dar bir alanda Eğitim Fakültesinde idiler.S. ve A. ben onlara ağladığım kadar kendime hiç ağlamadım devamını getiremeyeceğim belki yarına...

Yarın ...

S. benim en samimi arkadaşım,ortaöğretim birinci sınıftan bu yana herşeyimi paylaştığım dostum,canımınıçi,cinsinden bir cümle benim için.Tuhaftır ben çok daha rahat hatta belki şımarık,biraz daha özen isteyen biri olarak şekillenirken o daha sağlam,sert bir o kadar ciddi bir kız olarak şekillendi.Hayatımızın 28 Şubat acıları ile tsunami yaşamasına kadar beni hayat içerisinde koruyan kollayan bazen dost bazen ablam olabilecek bir ilişkiydi bizimkisi,öyle içten ve samimi.Okul dışına taşıdığımız dostluğumuz,ailelerimizin tanışması,anneler tatile gidince S.'nin bizim eve kamp kurması,uygun fırsatta benim de onlara sık ziyaretlerim sonucu S.'nin ablası,A. abla ile de oldukça samimleşiyoruz.A. daha sakin bir kız,biz oldukça cıvıl cıvıl ve hareketliyiz,kıkır kırır bir parlıltı var yüzümüzde.Garip bize oranla A. çok daha renksiz,bir sükut gibi A. bizim yanımızda,A. even pek çıkmıyor daha çok kendini eve hapsetmiş gibi.A. bizden 3-4 yaş büyük,zaman sonra öğreniyorum,A., İ.H.L ortaokuldan terkmiş,o dönem yine baş gösteren başörtüsü yasağı,sanırım 80'lerin sonuna rastlayan bir dönem.O dönemde hortlamış olan ` başörtüsü ` yasağı hayatının ilk zamanlarında gelmiş bulmuş A.'yı o zamanlar anlamamıştım,zaman sonra hayat bizide gri kılınca anladım,A.'nın yüreğinden yüzüne yansımış renksizliğin nedenini.

Lise hayatım,bu yılları çok daha güzel kılan S.'nin dostluğuyla bitiyor.Üniversiteye hazırlanıyoruz.S. ders çalışıyor ben hayatım boyunca ders çalışmadım yine çalışmıyorum.Kitap okuyorum ama ders kitabı değil canım ne isterse onu okuyorum.Gittiğimiz dershaneler farklı ama biz yine kopmuyor haftada en az bir kez konuşuyoruz ve susmayan telefonlarda dünyayı birbirimize anlatıyoruz,hiç kopmuyoruz.Ben o yıl okumayı istemediğim bir bölümü kazanıyorum,ne yapmak istediğim iş ne de okumak istediğim bölüm o yıllarda benim için sorun değil oldukça eğlenceli bir bölüm,okula başladıkça seviyorum bölümümü,niyetim belli ; biraz bu bölümde eğlenip burayı bitirip başka bir

Alaturka Laiklik

bölüme geçmek.S. o yıl kazanamıyor,gelecek yıl o da artık bir üniversiteli,bölümünü çok seviyor o.Ben ikinci sınıfa başlıyorum,S. birinci sınıfa.Ben aynı üniversitenin Kampüs kısmındayım,o Eğitim Fakültesinde,biraz büyüdük ama yine yüzümüzde bir pırıltı var bu kez liseli olmanın ışıltısı değil de üniversiteli olmanın parıltısı var yaşamlarımızda.Hayat bizim için böyle devam ederken,S'.den çok sevindirici bir haber alıyorum ; 'Cemile,sana birşey söyleyeceğim,ablam hani ortaokuldan başörtüsü nedeni ile terk idi ya,kimseye söylemeden kendi çabasıyla lise öğrenimini Açık Lise'ye girip,dışardan bitirdi ve yine kendi çabası ile bir dönem dershaneye gitti,o da benimle aynı üniversite de Bölümünü kazandı '.Nasıl seviniyorum,telefonda çığlıklar atıyorum.Zihnimde A. ablanın gri yüzüne canlı bir renk yerleştiriyorum,onun kadar seviniyorum.Çünkü benim arkadaşlarım olan bu iki kardeşin birbirine olan sevgi ve düşkünlüğünü çok iyi biliyorum.Hemen hayallere dalıyoruz.S. ve A. abla aynı zamanda üniversiteyi bitirecekler,aynı zamanda göreve başlayacaklar,iki kardeş yapmayı istedikleri tek şey olan o kutsal görevlerini yaparken,birlikte yaşamı paylaşacaklar.Hayat o yıl böyle güzellikle ile geliyor bize.A. abla da eğitiminin ilk yıllarının verdiği acıdan bu şekilde kurtulacak...Ne güzel...

Hayat bizim için o anlık sevinciyle devam etmiyor.Daha bir Yeşilçam havasındayız,koşup oynadığımız anlık yeşillikler var o kadar.Biz öyle tebessüm ederken,kendimizi hayatı yenmiş sayarken ' kötü adam ' sevincimizi en çirkin tonuyla kesiyor...Tv'ler başka başka hiç duymaya alışık olmadığımız şeyler söylüyor,birileri açıklamalar yapıyor,ortalıkta tuhaf istihbaratlar geziyor,sokaklarda cüppeli ve sarıklı adamlar var.Hükümet devrilecek,cümleleri...İnsan olayın içinde iken anlayamıyor.Öyle garip günlerden biri daha,S. beni arıyor ağlamaklı,artık okula başörtülü giremeyeceğimizi söylüyor.Ben oldukça rahatım,saçmalama diyorum,olmaz öyle şey,ne mümkün?İnsanlar sokağa dökülür,Müslüman bir ülke burası.Günler merak ve endişe içerisinde geçiyor.İlk paragrafta yazdıklarımı yaşamaya başlayınca ve kimsenin öyle sokaklara dökülmediğini gördükçe,içimde tanklar yürüdükçe yürüdükçe anlıyorum,o pırıltıyı kaybetmeye başladığımı.Okulu uçümüz de bırakıyoruz.S. ile sık sık hatta eskisinden çok daha sık görüşüyoruz,anlatıyoruz,konuşuyoruz olmuyor bitmiyor,değişmiyor.Her görüşmemizde daha bir renksiz,daha bir solgun.Zaman geçtikçe S. daha bir soluyor,daha bir zayıflıyor,sürekli hasta.Tuhaftır,gittiği doktorlar yaptıkları tahlil sonuçların bir hastalığa rastlamıyor ama S. hep hasta.A.'dan pek bahsetmiyoruz,bahsedemiyoruz.Biz bir kez,o iki kez vuruldu.A. abladan haber yok,bu kez daha sıkı bir esaret ile A. kendini daha bir eve hapsediyor.Yıllar böyle gelip geçiyor.S.'lerdeki toplantılarımıza eskisi gibi katılmıyor A. abla,hayalet bir kız gibi sadece sessiz ve renksiz.Biz yine bir kuvvettir görüşmeye devam öyle tutunmuaya çalışıyoruz hayata.Zaman akıp geçiyor yaşamı ve kaderi paylaştığım bu arkadaşlarımla her buluşmamızda mutlaka ' başörtüsü ' konusu açılıyor.Hani o ilk aşkı tarafından terk edilen kadınlar vardır ya,ardından bir daha hiçkimseyi sevmemiş ve evlenmemiş,her ağzını açtığında ilk aşkından bahseden,iç burkan öyküleri olan o kadınlar gibiyiz,bu terkedilişi her konuşmamızda anıyoruz.Bir kayıp gibi sanki seni unutmadık der gibi bir anma törenidir geçiyor aramızda.Birbirimize sarılıp ağlıyoruz başka da birşey yok zaten.Araya bazen bizimle hayatı ve kaderi paylaşan arkadaşları sıkıştırıyoruz,failleri farklı içeriği

Alaturka Laiklik

aynı acı anılar bütününü bizimkisi. Her mutsuzluğumuzu oraya bağlıyoruz. Unutmuyoruz, ama unutuluyoruz. Unutmuyoruz ama unutuluyoruz. Unutuluyoruz. Yıllar akıp gidiyor herkesin yaşamında bir değişiklik bir akışkanlık var ben, S. ve A. abla biz değişmiyoruz, biz o yıllara çakılıp kaldık, orada öyle...

Üç kızın acısı değil elbet, yığınlar o yıllara saplanıp kaldı. Herkesler yeni yıllar ile yenilendi, biz o yıllarda kaldık, tek bir harf almadan üzerimize ve değiştirmeden hiçbir şeyi. Tozlana eskiye o yıllara takılıp kaldık, dokunmadan, dokundurmadan. Kendi acımızda doyurmadı o yılların hesapkarlarını ailelerimiz de vuruldu o zamanlar. Okulu bırakıp bırakmama kararında S.'nin ailesi ona bıraktı kararı, benim ailem de nasıl istiyorsam öyle davranmam konusunda beni özgür bıraktı. Kendi acılarımız arasında kimseyi göreceğiz yokken S.'nin annesi birden hastalandı. Kolay değildi iki kızının üniversiteyi bırakması, kızları daha kolay atlatmaya çalıştı ama o atlatamadı. S.'nin annesi de bizim acı öykümüze en baş sıralardan yerleşti. Orada o alçak bir tepenin üstünde kurulmuş, iki katlı o ev de ben üç kadının hikayesinin acılanmasını izledim hep kendi hikayemden daha çok hissederek.

Gariptir, 20 yıla yaklaşan dostluğumuzda her ahh... ettiğimde yanımda olan beni hayattan korumaya çalışan arkadaşımı ben koruyamadım, kendi hikayesine, anne ve ablasının hikayesini ekleyerek yaşadı o. Ben elim kolum bağlı bir damla su dahi olamadım onun yüreğine, kupkuru, yandık... Vefasız gibi hissediyorum şimdi kendimi tek yaptığım kendimden çok üzölmek, bu kadar ıssız bir çaba benimkisi. Tutamadım elinden, kurtaramadım onu ve kendimi ve A. ablayı ve annelerini ve yüzlerce başörtülü kızı. Belki, belki...

Birkaç ay sonra S.'nin doğum günü bu yıl ki armağanı diğerlerinden daha bir farklı. Bu yazıyı armağan edeceğim ona. Biraz daha hüzün, belki biraz daha tazeleme... Sadece sonucu değiştiremedim ama derdin derdimdir.

Topluiğne, Cop ve Bıyık (Takunyalı Topluiğne)

Yazar:

// Topluiğne tedirgindir. Eli kalbinin üzerinden inmemektedir.

Topluiğne, mühendislik fakültesinin dördüncü sınıfında okuyan, kendi halinde, sessiz sakin, okula her girişinde kapıdaki coplara selam veren, kimseyle sorun yaşamayan başarılı bir öğrenciydi. Yıllardır başörtüsünün üstüne şapka takarak geldiği halde, fakülte sekreterliği tarafından okula girişinin

yasaklandığı söylenmişti. Peruk takması isteniyordu. Ya da açacaktı.

Cop ikna etmeyi başarabilse *bıyıkla* görüşmeye gidecek, okula niçin alınmadığını birinci ağızdan dinleyecekti. Mantiği kravatla karıştıran *bıyığa*, bu uygulamanın mantıksızlığını anlatabileceğini hayal etmiyor da değildi.

Topluiğne, o gün de okula şapka ile giremedi. *Cop*, tam ikna olacakken birden duraklayıp, "Ben de emir kuluyum kızım. Beni dinle, peruk tak, yazık olmasın..." diyerek sırtını dönüyordu. Finallere bir hafta kalmıştı. Bu olayı bir hafta içinde muhakkak çözmeliydi. Sınıf arkadaşlarıyla konuştu.

Arkadaşları, *topluiğneyi* yalnız bırakmak istemediler. Okula onunla birlikte gelecek ve o olmadan sınıfa girmeyeceklerdi. Bu esnada B Planı da hazır olmalıydı. Birinci plan başarılı olmazsa, kızlar, *copu* döverek etkisiz hale getirip sınıf arkadaşlarını okul kapısından içeri atabilmeliydiler.

// Cop tetiktedir. Eli kalbinin üzerine gelmemelidir.

Kapıda, dikkatle, bir sağına bir soluna bakıyordu *cop*. Arada bir telsizi eline alıp asayişin berkemal olduğunu müjdeliyordu *bıyığa*. Terfisini yeni almıştı. *Cop* başı olmak kolay değildi. Kim bilir daha ne terfilerin eşliğindeydi. Konumunu iyi korumalı, gözlerini *bıyığın* dişlerinden ayırmamalıydı. Ne kadar diş görürse o kadar sağlama alınırdı sicili. Bir de şu *topluiğne* olmasaydı...

Alaturka Laiklik

Cop, bıyığın topluiğneyle son zamanlarda niye uğraşmaya başladığını anlamıyordu. Hâlbuki dört yıldır bıyık aynı bıyık, topluiğne aynı topluiğneydi.

Tüm bunları düşünürken, bir grup genç kızın kendine doğru gelmeye başladığını gördü. Kızlardan biri öne çıkarak, *topluiğnenin* neden içeri alınmadığını sordu. Cop, tam "Yassaağğ" diyecekken hepsinin aynı anda konuşmaya başlamasıyla şaşkınlığa uğradı ve *topluiğnenin* kampüste ilerleyen belli belirsiz silüetinden bu karmaşanın esas amacını anladı...

//Topluiğne kararlıdır. Kalbi elindedir.

Topluiğne, bir gün önceki zaferle birlikte gururunu tamir etmiş ve ne yapacağına karar vermişti. Bir hafta sonra finaller başlayacaktı. Arkadaşlarını yanında silah diye taşıyamazdı her saniye. *Bıyıkla* konuşacak ve bir aydır okula şapkaıyla neden alınmadığını soracaktı. Bir kereliğine de olsa peruk denilen cadı saçının içine koyacaktı kafasını. Yasaksa, dört yıl boyunca neden uygulanmamıştı? Yasak değilse, bu uygulama neyin nesiydi?

//Bıyık küstahtır. Eli kalbini örtmektedir...

Bıyık, misafiriyle birlikte yemekleri midesine usul usul indirirken kapısını tıklatan *topluiğnenin* meraklı ve çekingen ve öfkeli ve ürkek bakışlarını yakaladı. Nihayet istediği olmuştu. Yasağa kendiliğinden teslim olması gerekirken, arka yollardan dolaşan bu *takunyalı topluiğnenin* üzerinde gölgesini görmeliydi. Elini yakasında gezdirmeli, nefesini ensesine boca etmeliydi. Başörtüsü takmamak değil mesele, bu *takunyalı topluiğnelerin* çuvaldız olmasının önüne geçmeliydi. Bunun için, zaman zaman iktidarını test etmeli, dişlerini bilemeliydi.

Topluiğne kendini tanıttikten sonra, "Okula şapkaıyla alınmıyorum bir aydır. Siz tembihlemişsiniz *coplara*, öyle dediler. Okula her gün kadın-erkek onlarca kişi şapkaıyla giriyor. Kimse onlara yasak olduğunu söylemedi. Bana da öyle, dört yıldır... Değişen ne?" deyince, "Demek ki, şimdi göze batmaya başlamışsın. Okula şapkaıyla girmek yasak değil, onlar yanlış anlamış, derslere girilmeyecek dedim ben. Hocalara saygısızlık olmasını istemeyiz değil mi?" dedi *bıyık*. Kinini, suratına yayılan keskin ve yayvan sırıtişla gizlemeye çalışan *bıyığın* gözleri, *topluiğnenin* kalp şeklini almış sıkılan yumruklarına takıldı.

//Topluiğne direncin kendisidir... Kalbi, elini attığı her yerededir.

Bıyığın mantığı yoktu, imanı yoktu, insafı yoktu. Dikdörtgenlerden hoşnut değildi, etrafındaki her şey pürüzsüz, kaygan bir zemine sahip ve yuvarlak kafasıyla uyumlu olmalıydı. Bu rüküş sahneyi dağıtacak en ufak bir sivriliğe tahammülü yoktu. *Topluiğne*, *bıyığın* sırıtişının ardındaki kini ve korkuyu ve öfkeyi fark etti. Tanıdık hislerdi bunlar. Onunla karşılaşmadan önce o da aynı haldeydi. Şimdiyse, umutla karışık bir öfkenin sahibiydi. Varlığının kendisi rahatsızlık sebebiydi çünkü. Saf, katışksız bir direnç haliydi. Öyleyse, rahatsızlık vermeye devam etmeliydi...

Aileni mi seversin devletini mi? İmam-Hatipli Bireyin dramı... (Okan Arslan)

Laiklik konusunda belki de yeryüzündeki en hassas ülke olan Türkiye’de yıllardır çözümlenemeyen ve üzerinde uzlaşamayan konu bizzat “Laikliğin” kendisidir. Zira, Türkiye’de devletin kendine has bir Laiklik algılaması ve uygulaması vardır; insanların kendi çaplarında bambaşka bir Laiklik algılaması. Devletin Laiklikten anladığı Cumhuriyetin kuruluş yıllarından itibaren, Devletin dini hususlara göre yönetilmemesi ve dini (daha doğrusu İslamı) kontrol altında tutmasıdır. Cumhuriyetin Laiklik anlayışı, sadece Devletin değil aynı zamanda toplumun ve hatta bireylerin de “Laikleşmesi” şeklinde empoze edildiğinden; aslında Cumhuriyetin Laiklik dediği şey, “Sekülerizm” olarak da kabul edilebilir. Devlet, dini devlet hayatının tamamen dışına atmakta; toplumda da dini kontrol etmekte ve dini, önemli

ölçüde bireyin kendi alanına çekmektedir. Öte yandan Cumhuriyetin Laiklik anlayışı, aynı zamanda Milliyetçi bir tandans da taşımakta ve Evrensel İslam dinini, Türkleştirme şeklinde cereyan etmektedir. Nitekim, Ezan’ın Türkçeleştirilmesi Cumhuriyet Devrimi ile birlikte Arap-Acem ekseninden uzaklaşan Türkiye’de İslam’ın Millileştirilmesinin en somut örneklerinden

Alaturka Laiklik

biridir. Bu anlayış, zamanla Sünni İslam'ın devlete hâkim olmasıyla birlikte, herhangi bir dini ya da mezhebi referans almayan, ancak dini de mutlaka kendi kontrol ve istekleri doğrultusunda şekillendirmeye çalışan erken Cumhuriyet dönemindeki Laiklik anlayışının yerini Sünni-İslam Devlet Laikliğinin almasına sebep olmuştur. Bu çerçevede, erken Cumhuriyet döneminde toplum hayatından çıkarılan dini kurumlar ve sıfatlar, toplumun dini bir şekilde yaşamaya devam etmesi sebebiyle yeni ihtiyaçların ortaya çıkmasıyla birlikte önemli bir değişim göstermiştir. Bu çerçevede ilk defa İsmet İnönü döneminde, memlekette cenaze kaldıracak imamın kalmaması sebebiyle, ihtiyaç kabili, İmam Hatip Okulları açılmış; ancak toplumda oluşan bu ihtiyaç, zamanla İmam Hatip Okullarının mesleki okullar olmaktan ziyade dindar ailelerin çocuklarını, pozitif bilimlerin yanı sıra dinsel eğitim de alabilmeleri için gönderdiği kurumlar haline dönüşmüştür. Toplumdan gelen bu taleplerin, siyasi irade tarafından manipüle edilmesiyle birlikte de Türkiye'de yüzlerce İmam-Hatip Okulu ortaya çıkmış ve İmam-Hatip okulları bazı siyasetçilerin doğrudan siyasi referans noktası yaptığı mekanlar haline almıştır. İşin ilginç tarafı, her ne kadar Milli Görüşün lideri Erbakan, İmam Hatipleri bir tür oy deposu olarak görüp, bu okullar için "arka bahçemiz" dese de, bu ülkede en fazla İmam Hatip Okulunu Laik Kesimin son dönemlerde daha bir sevdiği, 28 Şubat'ın unutulmaz Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel açmıştır.

İmam-Hatipliler, bir yandan bazı siyasetçilerin oy toplama deposu olurlarken; her ne kadar müfredatları ve uyacakları kurallar Laik devlet tarafından belirlense ve tepelerinde kapı gibi T.C. Milli Eğitim Bakanlığı ibaresini taşıyalar da, yine bizzat bu Laik Devletin korktuğu ve dolayısıyla sürekli gözetim altında tuttuğu kimseler olmuşlardır. Öte yandan, İmam-Hatipli gençler, mütebedeyyin aileleri tarafından da, hem Matematik, hem Fizik bilecek; ama aynı zamanda Fıkıh ve Kelam'dan da anlayacak, geleceğin "nurlu" nesilleri olarak görülmüşlerdir. Bu çerçevede, Laik Devlet, Laik Kurumları (YÖK gibi) vasıtasıyla İmam-Hatiplilerin sadece İmam olmalarını sağlamaya ya da mümkünse TSK vb. Rejim nezdinde önemli yerlere çöreklenmelerini önlemeye çalışırken (kat sayı, puan vb. istatistiksel oyunlarla); mütebedeyyin aileler, çocuklarının ileride ne olurlarsa olsunlar mutlaka dini eğitimden geçmelerini istemekte; tepelerinde vampir gibi gezinen siyasetçiler de İmam-Hatiplilerin kanını emmeye hazırlanmaktadır. İmam hatipli, bu Şeytan üçgeni içinde kendi geleceğini kendisi tayin edememekte ve tabiri caizse hayatını başkalarının inisiyatiflerine bırakmaktadır. Başka bir ifadeyle, İmam-Hatiplinin geleceği "beşik kertmesi" misali, çok evvelinden belirlenmiştir. O'nun yapması gereken bu geleceğe harfiyen uymak ve bunun için Laik Devletle Mütebedeyyin Ailesi arasında denge sağlamaya çalışmaktır. Belli bir yaşa gelip olgunlaştıktan sonra da, geriye dönüş artık mümkün olmadığından ailesinin yıllar öncesinden kendisi için verdiği kararı, Devletin getirdiği güçlükler içinde yaşamak zorunda kalmasıdır. Örneğin, Mühendis olmak isteyen bir İmam-Hatipliyi ele alalım. Bu genç çok küçük yaşlarda ailesi tarafından İmam-Hatip'e gönderilmiştir. Ailesi onun dindar yetişmesini isterken; devlet de kendisinin ancak imam olabileceğini vurguluyor ve başka bir şey olmasını engellemek için çaba sarf ediyor. Ancak genç, belki sadece Mühendis olmak istiyor. Belki çok dindar da yetişmek istemiyor. Ancak, okulu bitirip üniversiteye girmeye kalktığında önünde bir sürü engeli görüyor: kat sayı engeli, YÖK engeli vs vs vs. Ailesinin verdiği karar yüzünden ve Devletin verdiği karar nedeniyle güçlüğü yaşıyor ve istediği yere

Alaturka Laiklik

gelemiyor. Çünkü O bir İmam-Hatıpli. Ailesi'nin dini eğitim almış Mühendisi, Kaymakamı, Valisi velhasıl medar-ı iftihar. Devletin ise korkulu rüyası; Laik rejimi devirme ihtimali olan ancak ironik şekilde bizzat devletin öğretmenleri, okulları ve müfredatı içinde yetişmiş biri. O yüzden devlet onu, yol yakinken by-pass etmeye çalışıyor. Siyasetçininse veli nimeti İmam-Hatıpli. Bunlara oy verecek ki, dini ve eğitsel hakları korunsun. Oy verecek ki, yeni İmam-Hatıpler açılsın; yeni İmam-Hatıpliler zuhur etsin. Bu tabloda ne kadar çok taraf var değil mi? Ama tek bir şey yok: O da İmam Hatıpli bireyin bizzat kendisi. O'nu düşünen yok; sesini duyan yok; sadece geleceğini kendi elinden çalmış dindar bir aile; kendisinden ürken bir Devlet; ve kendisini oy makinesi gibi gören siyasetçiler var etrafında. Ne acı değil mi? Bireyi düşünen yok her zamanki gibi. Ne Devlet haz ediyor ondan; ne toplum; ne de aile. Birilerinin istediği gibi olursan; onların bireyi olursan sorun yok. Devletin Bireyi; Ailenin Bireyi; Toplumun Bireyi; hatta Siyasetçinin Bireyi; her şeyin bireyi olabilir İmam-Hatıpli; ama bir tek kendisinin bireyi olamaz bu ülkede. Devlet dinden elini eteğini çekip, gerçekten laikleşmediği sürece; dinsel eğitim devlet tarafından yapılmaya devam ettiği sürece; aileler çocuklarını kendi egolarına göre eğitmeye ve yönlendirmeye devam ettiği sürece bu ülkede hiçbir bireyin Bireylik hakkı olamaz. Bu hepimizin ortak dramı kuşkusuz; ama geleceği YÖK toplantılarına ve orada tayin edilen kat sayılara endeksli İmam-Hatıpli Bireyin dramı daha bir trajik ne yazık ki....

"Atatürkçü/Kemalist mahalle baskısı" veya "Yıpranan TSK değil, benim!"

[**Not:** Özel yaşamla ilgili bir konu olduğu için yazarın kimliği anonim tutuldu. Yazılarını yayınladığı kişisel sitesi ise [burada.](#)]

-

Ben Atatürkçü bir "mahalle"nin çocuğuyum. Hem ailemin, akrabalarımın hem de tanıdıklarımın, arkadaşlarımla büyük bir çoğunluğunu bu "mahalle"den insanlar oluşturuyor. Sosyal ortamlarda (evde, barda, kafede, okulda, işyerinde) politik meseleler konuşulmaya başladığında ise inanılmaz bir "mahalle baskısı"na maruz kalıyorum. Daha yeni yaşadığım birkaç örnek:

Geçen hafta İzmir'den kalkıp İstanbul'a geldim; amaç aileyi, arkadaşları vesaireyi görmek, onlarla vakit geçirmek. İçmek, eğlenmek vs. Bir nevi "tatil" diyebiliriz. Teyzemi ve lise çağındaki kuzenlerimi görmek için birkaç gün teyzemde geceledim. Bir akşam teyzemin yakın bir arkadaşı eve geldi, oturduk muhabbete başladık. Kendisi 50'li yaşlarının sonunda, bir ilaç şirketi sahibi, CHP üyesi, kardeşi general olan ve İlker Başbuğ'la da aile dostu olan bir insan. Lise son sınıfa geçen kuzenlerden biri, birdenbire ortaya bir laf attı: "Atatürk diktatör müydü?" X bey (bundan sonra "X bey" olarak geçsin), Mustafa Kemal Atatürk'ün tabii ki diktatör olmadığından, kendisi için hiçbir şey yapmadığından, ne yaptıysa ülkeyi kurmak ve ileri götürmek için yaptığından dem vurdu, uzun uzun. Dayanamadım, konuşmaya başladım. Atatürk, kendisi için hiçbir şey yapmamış olsa dahi, bu durumun onun diktatörlüğüne bir hanel getirmeyeceğini, sonuçta bir toplumun en tepesindeki insan olduğunu ve sözlerinin adeta bir emirnişçesine kabul gördüğünü anlatmaya çalıştım. "Diktatör" kelimesinin, iyi ya da kötü bir değer yargısıyla değerlendirilmeden, gerçek anlamına bakıldığında Atatürk'ün tam anlamıyla bir "diktatör" stereotipi olduğunu söyledim. Bunun üzerine X bey hiddetlendi ve yüksek sesle "Hiç kimse Atatürk'e diktatör diyemez!" deyiverdi.

Ataturka Laiklik

Ben, bu sözü herhangi bir değer yargısında bulunmadan kullandığımı, sözcüğün anlamıyla Atatürk'ün davranışlarının uyuştuğunu belirttiysem de bir işe yaramadı.

Bunun ardından tartışma farklı yönler doğru uzamaya başladı. Azınlıklar meselesine, "irtica" meselesine, Kürt meselesine dayandı. 1915'ten, İstiklâl Mahkemeleri'nden, Dersim Katliamı'ndan, Varlık Vergisi'nden, 6-7 Eylül Olayları'ndan, Diyarbakır Cezaevi'nden söz ettim. X beye göre bunların hepsinin mantıklı açıklamaları vardı ve devletin bu olaylarda takındığı tutum tamamen "gerekli" ve "zorunlu" ydu. Ermeniler bizi arkamızdan vurmıştu, insanlar "şariat" istedikleri için idam edilmişti, Kürtler isyan edip devlete karşı gelmişti, azınlıklar dış güçlerden destek alarak ülkemizi bölmeye çalışıyordu. Devlet ne yapsaydı? Öldürmeseydi de beslese miydi, bölünse miydi? Bütün bu meselelerle ilgili olarak, bütün bu toplumsal kesimlerle empati kurmaya çalışan, demokratik ve özgürlükçü bir söylem üzerinden laf anlatmaya çalıştım; ama nafileydi. Bir kere devlet "kutsal" dı ve ona karşı geliştirilen hiçbir hareket cezasız kalamazdı. İnsanların çile çekmeleri, ölmeleri, öldürülmeleri önemsizdi. Devletin bekası için ne gerekiyorsa yapılmalıydı. "Bana devletçi söylemlerle gelmeniz benim için hiçbir anlam ifade etmiyor; çünkü ben anarşist bir düşünce yapısına sahibim, devlet hiç umrumda değil, tek bir insan bile devlet/iktidar/güç yüzünden hayatını kaybetmişse o devletin benim için zerre değeri yoktur" dediğimde ortam iyice gerildi. Teyzemin ve annemin yüzlerinden bu gerilim çok net okunabiliyordu. X bey sükûnetini korumaya çalışsa da ses tonu sertleşmiş ve yükselmiş, hamasi nutuklar atmaya başlamıştı.

Konu darbelere geldi uzandı ve X bey, soğukkanlılıkla, yapılan bütün darbelerin "zorunlu" olarak yapıldığını, o yüzden onların eleştirilmesinin doğru olmadığını söyleyiverdi. Tabii "darbe" sözcüğü yerine "müdahale" ya da "yönetime el koyma" sözlerini kullanmayı yeğliyordu. Üstelik benim babamın da bir Türk Silahlı Kuvvetleri mensubu olduğunu, bu nedenle askeri yıpratmaya çalışanların söylemlerinden uzak kalmam gerektiğini "hatırlattı" bana (sırf babam asker olduğu için neden askerleri savunmam gerektiğini hâlâ anlayabilmiş değilim). X beyin darbe savunuları ise şöyleydi: 1950'lerde Demokrat Parti baskıcı bir yönetim kurmuş olduğu ve Cumhuriyet Halk Partililere zulüm etmekte olduğu için "müdahale" kaçınılmazdı. Üstelik bu "müdahale" ilerici güçler tarafından yapılmıştı, tabii ki desteklenmeliydi. Baskıcı bir rejime karşı çıkmak ve onun baskıcı özelliğini engellemek için muhalefet oluşturmak görevinin orduya değil, siyasal partilere ve sivil toplum örgütlerine düştüğünü anlatmak benim için çok zor değildi; fakat bunu algılamak X bey için çok zordu. Ardından 1980 darbesine atlayıverdi: 12 Eylül 1980'den önce sokaklarda terör esiyordu, ordu akan kanı durdurmak için darbe yapmak zorundaydı. "Peki" dedim, "sokaklarda akan o kanın müsebbibi kimdi?". X beye göre bu kanın müsebbibi dış güçlerdi. Gençlerimize birbirini kırdırıyorlar, ülkemizi zayıf duruma düşürmek ve bölüp paylaşmak istiyorlardı. Ona devletin beslediği "terörist"leri anımsatmaya çalıştım, gizli iktidar sahiplerinin gerçek iktidarı ellerine almak için pek çok olaya sebep olduğundan söz ettim, 1 Mayıs 1977'de işçilerin üzerine ateş açan Abdullah Çatlı'nın devletin bir görevlisi olduğundan bahsettim; konu birdenbire Abdullah Çatlı üzerinden ilerlemeye başladı. X beye göre Abdullah Çatlı bir "kahraman" dı;

Alaturka Laiklik

çünkü ASALA'yı bitiren adamdı. "Eğer karşımda bir katili savunacak noktaya gelmişseniz, benim sizinle paylaşacak hiçbir şeyim olamaz" dedim. Sinirlendi.

Bu konuyla ilgili "gerilimli dakikalar"ın ardından, mesele AKP hükümetine geliverdi. X beye göre AKP hükümetinin ülkeyi halihazırda yönetiyor olması "yasal" değildi. AKP legal bir hükümet yapılanması değildi ve ne yolla olursa olsun devrilmesi gerekiyordu. Kendisini hayretten hayrete düşerek, ağızım açık bir şekilde dinliyordum. 2002 genel seçimlerinde %34, 2007 genel seçimlerinde %47 oy alan bir parti, nasıl olur da legal olmazdı? X beye göre seçmen bilinçsizdi, gerizekalydı, doğruları göremiyordu; AKP'nin amacı şeriatı getirmektir ve bu yolda demokrasiyi bir araç olarak kullanıyordu. Amerika Birleşik Devletleri de ülkemizi "yeşil kuşağın" bir parçası yapmak istediğinden AKP'yi destekliyordu. Bu basmakalıp düşüncelere hangi argümanla karşı çıkarsam çıkayım başarılı olamayacağımı biliyordum, bu tip sabit fikirlere sahip insanlar "düşünme" yetisini kullanamıyordu artık; X beyin "düşünmesini sağlamak" mümkün değildi. Bana sordu: "Sen AKP'nin legal olduğunu düşünüyor musun?" Cevabım şöyle oldu: "Bu ülke, en azından teoride, demokrasiyle yönetiliyorsa ve ülkenin yarısı bir partiye oy vermişse tabii ki o partinin hükümet etme hakkı vardır ve yasadışı yollarla bu engellenemez. Legal olmayan şey sizin "müdahale" düşüncenizdir." X bey, bu sefer de AKP'nin aldığı oy oranının aslında %47'den çok çok daha düşük olduğunu, fakat seçim sonuçlarına hile katılarak bu oranın bu değerlere çekildiğini iddia etmeye başladı. Her türlü komplo teorisi tıkr tıkr işliyordu X beyin zihninde.

AKP'nin eleştirilmesi gereken çok sayıda icraatı olduğunu, fakat CHP ya da diğer muhalefetin bu icraatları eleştirmek yerine AKP'nin AB müktesebatı yönünde, demokratikleşme yönünde, sivilleşme yönünde (zorunlu olarak da olsa) atmaya çalıştığı her türlü adımı engellemekten başka bir muhalefeti olmadığından bahsettim. CHP'nin, AKP'yi düzgün yönlerden (örneğin; uygulanmakta olan neo-liberal bazı politikalar, işçi-emekçi hakları, sosyal güvenlik vb.) eleştirmek yerine sırtını orduya ve yüksek yargıya dayadığını, ülkenin daha yaşanabilir bir yer haline gelmesi için hiçbir çabası olmadığını söyledim. X bey, CHP hakkındaki bu iddialarımın "doğru olmadığı"ndan başka bir savunma yapamadı ve konuyu AB'ye getirerek "Avrupa Birliği'nin Türkiye'yi gerçekten alacağını düşünüyor musun?" dedi. Avrupa Birliği'nin Türkiye'yi üyeliğe kabul edip etmeyeceğinin ayrı bir konu, AB müktesebatının Türkiye'de yerleşmesinin ayrı bir konu olduğunu söyledim ve devam ettim: "Bir kere AB içinde Türkiye'nin tam üyeliğine çeşitli sebeplerle karşı çıkan Fransa ve Almanya'nın yanında, Türkiye'nin tam üyeliğini destekleyen İsveç, İngiltere, İtalya gibi pek çok ülke var. AB içinde Türkiye'ye ilişkin bir korku olduğu da doğru; fakat şu anda sırf "onlar bizi kabul etmez" gibi bir gerekçeyle Türkiye'nin yasal yapısının bu halde kalmasını savunmak kadar saçma bir şey olamaz. Türkiye toplumsal ve bireysel özgürlüklerle demokrasiye çok uzak bir hukuka ve hukuk anlayışına sahip, bu özgürlüklerin şu anda dünya üzerinde en yoğun olarak yaşanmasına izin veren AB hukukuna da öyle ya da böyle geçilmesi gerekiyor."

X bey bu hukuka AKP hükümetiyle geçilebileceğine gerçekten inanıp inanmadığımı sorduğunda ise gidişatın o yönde olduğunu ve toplumsal baskılarla

Alaturka Laiklik

bu talebin dile getirilmesi gerektiğini söyledim ve şu anda Türkiye'yi yönetme şansına sahip olan üç parti (AKP, CHP ve MHP) varsa, tabii ki bunların arasından AKP'yi tercih edeceğimden bahsettim. Bunun üzerine teyzem şöyle bir tepki verdi: "Ne yani, sen AKPlı misin şimdi, bizim başımızı mı örttüreceksin bu gerıcilere?"

Tepkim şöyle oldu: "Bu ülkede insanların etnik kökenleri yüzünden devlet ya da milliyetçi tosuncuklar tarafından öldürölmelerini istemiyorum. Kültürel kimliklerini özgürce ifade etmek isteyen etnik grupların bu ifade haklarının engellenmesini istemiyorum. Hangi görüşten olursa olsun insanların bireysel, toplumsal ve siyasal özgürlüklerinin yanındayım. Hangi din ya da inanç söz konusu olursa olsun dinsel ve inançsal özgürlüklerden yanayım. Sırf başörtülü diye, genç kızların eğitim hakkının ellerinden alınmasını istemiyorum. Düşünceleri ya da söyledikleri yüzünden insanların hapislerde çürümesini istemiyorum. Sokak ortasında onbinlerce kişinin öldürölmesini istemiyorum. Eğer bütün bunlar senin ya da sizlerin zihniyetinde AKPlilikle bağdaşıyorsa, benim söyleyecek hiçbir şeyim olamaz. Ayrıca herhangi bir insan AKPlı de olabilir, bu da bir suç falan değil bildiğim kadarıyla. Bir de şu var ki, benim gibi kendisini "Müslüman" olarak bile tanımlamayan, herhangi bir dine aidiyet hissetmeyen birine kalkıp "şeriatçı" yaftasını yakıştırman da harika."

(Tabii ki teyzem de, X bey de, birazdan bahsedeceğim halam da kendisini "Müslüman" olarak tanımlıyor).

Tartışma süresince X bey, arada bir, "Yok, sen böyle düşünüyorsan seninle pek bir şey tartışabileceğimizi sanmıyorum." deyip durduysa da dayanamıyor ve sürekli yeni bir şeylerden bahsetmeye çalışıyordu. Bunu da bir not olarak ekleyeyim. Kapanış ise şöyle oldu: "Ben şu anda neredeyse 60 yaşındayım. Gençken TİP'i desteklerdim, düşüncelerim de seninkilere yakındı; fakat bazı şeyleri yaşadıkça, gördükçe, anladıkça Atatürk milliyetçiliğinin, ulusalcılığın değerini fark ettim. 10 yıl sonra umarım yeniden bir araya geliriz, eminim ki senin düşüncelerin de benimkiler gibi olacak o zaman." Benim verdiğim cevap ise şuydu: "Bundan 10 yıl önce, 17-18 yaşlarındayken, tamamen sizin gibi düşünüyordum. Düşünsel ilerlemeyi kimin yaşayıp, kimin yaşamadığını bu örnekle belki daha net anlarsınız."

Saat epey geç olmuştu, el sıkışıldı ve X bey evine gitmek üzere ayrıldı. Ancak hikaye burada bitmiyordu, birkaç gün sonra X bey yeniden geldi. Bu sefer kendisiyle yalnızca el sıkışıp selamlaştım ve tartışmak istemediğim için başka bir odaya geçtim; fakat söylediği bazı şeyleri duyma şansım oldu, onları da aktarayım. X beye göre gençler ve hatta toplumun tamamı psikolojik bir sorun yaşıyordu. O yüzden benim bu gençlerden biri olarak bu şekilde düşünmem normaldi; ama nasıl ki başımız, sırtımız ağrıdığına, öksürdüğümüzde doktora gidiyorsak psikolojik sorunlar yaşadığımızda da psikologlara ya da psikiyatristlere başvurmalıydık. Anneme benim bir psikiyatriste görünme ihtiyacım olduğundan söz etti. Bunun tek sebebi X bey gibi düşünmüyor oluşumdu. Üstelik X bey kendisini hâlâ "solcu" olarak (da) tanımlıyordu.

Alaturka Laiklik

İşte zihniyet bu: Her şeyi Atatürkçüler, ulusalcılar biliyor; onlar gibi düşünmeyen insanlar olayları doğru değerlendiremiyor, hepsi ruh hastası, zaten AKP de bu yüzden iktidarda. Psikiyatrik destek alırsak biz de doğru yolu bulup Atatürkçü ve ulusalcı olacağız. Herhalde bu tablo asıl "hasta"nın kim olduğunu çok net ortaya koyuyordur.

Gelelim ikinci "mahalle baskısı" örneğine: Daha bugün babaannemi, kuzenlerimi ve halamı görmek için halamların evine gittim. Kuzenlerden biri koluna "K. Atatürk" imzalı bir dövme yaptırmış, konu buradan açıldı. Halam "bak ne güzel olmuş, sen de yaptırırsana" dedi bana. Şaşırdım. "Yahu neden yaptırayım ki?" dedim. "E hepimiz Atatürkçü değil miyiz?" dedi halam. "Yoo ben Atatürkçü falan değilim" dedim. Ondan sonra X beyinkinden biraz daha düşük seviyede (o seviyeden daha düşük nasıl olabilir diye sormayın lütfen) ve "popüler ulusalcılık/Tuncay Özkan ulusalcılığı" ekseninde, hamasi söylemler havada uçuşmaya başladı. Biz bu vatanın ekmeğini yiyorduk, hepimiz Atatürkçü olmalıydık, ordunun yanında olmalıydık, vatanımıza-milletimize sahip çıkmalıydık falan filan. Ülkenin bütün aydınları teker teker "içeri" alınıyordu, AKP de Amerika'nın güdümünde ülkeyi şeriate doğru götürüyordu. Üstelik bu ülkede bir Ermeninin sokak ortasında söylediği şeyler yüzünden öldürülmesinde de hiçbir sorun yoktu. Onlar dış güçlerle bağlantılıydı ve ülkemizde yaşama hakkına sahip değillerdi. Onların Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmalarıyla ilgilenmiyordu bile halam. İrkçi ve şiddet yanlısı olduğunu söylediğimde tabii ki inkâr etti. O ırkçı değil, bir "Atatürk milliyetçisi"ydi. Bu tartışma da yaklaşık 15-20 dakika kadar sürdü; fakat artık bezmiştim ve halamın X bey kadar bile dinlemeye tahammülü yoktu. Konu babaannem sayesinde bir şekilde kapandı ve 2-3 saat sürecek olan "aile saadeti misafirliği" devam etti.

Tabii ki ailemden oldukları için ne düşünürlerse düşünsünler bu insanları seviyorum. Kötü niyetlerinin olmadığını da biliyorum. Resmi ideoloji tarafından "çok güzel" bir şekilde yetiştirilmişler, bu noktadan sonra yapılabilecek pek bir şey yok. Fakat onlardan rica ediyorum, lütfen benim yanımda bana böyle hamasi nutuklar atmasınlar. Yıpranıyorum. TSK değil, asıl ben yıpranıyorum ulan!

Bir Pazartesi denklemi... çok bilinmeyenli?(Emine Uçak Erdoğan)

Medyanın başörtüsüne bakışı tam da çok bilinmeyenli denklem kıvamında. Gerçi sadece medyanın değil tüm türban rahatsızlarının (ekşi sözlük tamlaması) bakışı böyle. 10.yazar.com'da 2008 yılında yayınlanan "[çok bilinmeyenli denklem](#)" başlıklı yazımda bu artık kuzu-kurt hikayesine dönen traji-komik durumu gündeme getirmeye çalışmıştım.

Derin Düşünce'nin artık klasikleşen yobaz laiklik iyi pazartesiler diler köşesinde bu hafta medyanın başörtüsü konusundaki bol gelgitli durumunun somut bir örneğini yani çok bilinmeyenli denklemin ete kemiğe bürünmüş bir halini paylaşmak istiyorum.

Şekil A'da Hürriyet gazetesi var. Hürriyet'in iki farklı zamanda öznesi başörtülü bir kız olan iki ayrı manşeti var.

[Hürriyet'in Boğaziçi Üniversitesi'yle ilgili yaptığı bu manşet](#) çok tepki almıştı. Hürriyet'in farklılıklara, özgürlüklere bakış açısını gözler önüne seren bir manşetti. Kürtlerle ilgili durum da yeterince rahatsız ediciydi ama konumuz başörtüsü olduğu için bu bölümdeki traji komikliğe biraz yakından bakalım. Türban şov başlıklı bölüme göre; sahneye türbanlı bir gitarist çıkmış. Bu yetmemiş bir de başörtü yasağıyla ilgili bir döviz taşımış. Ve bütün bunlar "**tuhaf**" mış.

Kardeş Türküler'in başörtülü gitaristi yıllar sonra bir kez daha Hürriyet'in manşetine [Ahmet Hakan'ın yazısıyla](#) taşınmış. Yıllar öncenin 'tuhaf şov'un kahramanına bu kez güzelleme var. Ahmet Hakan gazetesinin yıllar önce 'tuhaf' bulunduğu başörtülü kıza "normalleşmenin resmi" olduğu vurgusuyla övgüler yağıdırıyor. Normal olmayanın kendi gazetesi ve diğer 'türban rahatsızlarının' olduğunu unutarak, yok sayarak.

Şimdi tekrar sorayım bu zamana, mekana, duruma, kişiye endeksli bakış açısı "çok bilinmeyenli denklem" değilse nedir?

Ben Suçlu Değilim!

Sınavına Alınmayan Özgür Bir Kişiyim!

İçeride de Pazartesi, Dışarıda da... (Cafer Solgun)

'İçerisi', dışarısı, 'bizim' olmayan önyargılar ve 'kendi' olmaya dair notlar...

(Henüz Özgür Olmadık - Hayy Kitap)

Uzun süre mahpus kalmış olmak, "dışarısı", insanlar ve hayata dair ilginç, farklı ve çarpıcı gözlemler yapabilmenize olanak sağlıyor. "İçerisi"nin tecrit koşulları altında izole edildiğiniz hayat, ister istemez soyuttur. Ziyaretçilerinizin anlatımları, mektuplar ve izleyebildiğiniz kadarıyla medya araçlarından yansıyan "uzak" bir dünyadır "dışarısı". Çıktığınızda, normalde bir insanın aklına dahi gelmeyecek ayrıntılar, sizin için öğrenilmesi elzem bir ihtiyaçtır. Belediye otobüsüne nasıl binileceği, biletinizi nereye atacağınız, bindiğiniz taksinin kapısının nasıl açılıp nasıl kapatılacağı,

caddeden karşıya geçmeyi becermek gibi. Çok dikkatli, çok gözlemci olmak zorundasınız; her şeyi yeniden tanıyan, öğrenen çocuk misali şaşkınlığınızı da, kimseye belli etmemeye çalışarak üstelik.

Uzun süre nasihat dinlemek de "kaderiniz" gibidir, "içeri"den çıkmışsanız. Yakınlarınız, eski arkadaş ve dostlarınız hayatın ve hiçbir şeyin bıraktığınız gibi olmadığını anlatırlar size büyük bir iyi niyet ve ciddiyetle. Birinci ders budur;

Alaturka Laiklik

kimseye güvenmeyeceksin, herkes kendi çıkarının peşinde, sen de öyle olacaksın, yoksa tutunamazsın, zorlanırsın...

Belki hep böyleydi; bu sistemin üreteceği, şekillendireceği başka bir yaşam olması mümkün müydü: Yani çıkarıcılık, bencillik, bireycilik, dolandırıcılık ve daha neler neler... Dostluk, arkadaşlık, iyilik, güzellikle ilgili erdem ve duyarlılıklar aşınmış. Bunların sözünü açtığın yerde sana uzaydan gelmişsin gibi bakıyorlar çoğu zaman. Birisi "mahpustan çıkmış" gibi bir şey söylediğinde, çıkar, bencillik, köşeyi dönme planları dışında bir şeyler anlatmaya çalışanın durumu derhal "anlaşılır" oluyor ve içinden veya dışından "sen daha anlamamışsın bu hayatı" türü yüksek perdeden tespitler sökün ediyor.

Bu tür "görürsün, anlarsın, alırsın" türü nasihatvari söylemlerle çok karşılaştım. Bu sözlerin sahipleri, genellikle eski arkadaşlarımdı. Ve beni en çok şaşırtan da onlar olmuştur. Çoğuyla zor zamanlar yaşadık. İnsanlığımızı koruma, sahiplenme gücümüzden gayri sığınacağımız başka hiçbir şey olmayan zamanlar... Sonra ne olmuştu da her şeye inançlarını yitirmişler ve hayatın anlamını "para kazanmak, daha çok kazanmak" düzeyine kadar daraltmışlardı? Bunun kırk türlü izahatını yapabilirim elbette, ama yine de kabullenemiyor insan. Kuşkusuz kastım, nerede ne yapıyor olursa olsun hayata karşı duruşunu değiştirmemiş olanlarımız değil. "Çıkarın beni bu dışarıdan" diye feryat eden arkadaşlarım da var. Buradaki "kazanmak" da, geniş manada düşünülmesi gereken bir kavram. Bir iş yapıyor olup da sonucunda kazanmak değil anlamaya ve anlatmaya çalıştığım. Bunu bir "amaç" haline getirmiş olmak. Ve söz konusu olan bir ticari etkinlik değil, mesela sivil toplum alanında çalışmak da olabilir. Ortaya koyduğu amaç ve iddialar bir yana, kendi egosu, kariyerizm duyguları ve yaptığı işi içtenlikten yoksun bir "iş" haline getirmesi bir yana...

Bu trajik değişim sosyolojik, psikolojik, kültürel vb. birçok açıdan değerlendirilebilir. Ama gündelik hayatın diliyle değerlendirmek, bence en sahici olanıdır. Gerekçe, "hayat şartları"dır. Gerçekten de "hayat şartları" deyip geçmemek gerek. Kendini "hayat şartları"nın akışına bıraktın mıydı, o akış içerisinde nerede ne olacağını ve bu arada ne hale geleceğini kestirmek kolay değil. Hayat şartlarının akıntısına kendini kaptırılmış olmak, insanı bu sürecin içerisinde tanınmaz hale getiriyor. Yaratılan tüketim toplumunun cenderesinde insanlığımız talana uğruyor. Ne için olduğunun dahi ayrımına varmadan, sürekli olarak sistemin önüne koyduğu hedeflerin peşinde ömür tüketmek bir yaşam tarzı/anlayışı haline geldiğinde, ortaya çıkan tablo, günümüzün dünya ve insanlık halleri oluyor. "Doğada yaşamına anlam arayışındaki yegane canlı, insandır" diyen Albert Camus, bugünleri görseydi ne derdi, bilemiyorum... Çünkü "anlamını", ölçü ve değerlerini yitirmiş bir hayatın insanları olmak, bugün insanlığımızın en büyük sorunudur.

Savaşızsız, sömürsüz, özgür ve adil bir dünyaya dair ütopyalarımız vardı. Ne zaman ve nasıl, inançlarımız, ütopyalarımız, değerlerimiz, olmayası bir "maddi" dünyanın katı gerçeklerinin kuşatmasında yitirdiler bizi ayağa kaldıran, yüreklerimizi kabartan, uğruna her türlü bedel ödemesi heyecanlarını?

Alaturka Laiklik

Oysa insan, yaşamını ona yüklediği "anlam" ile daha güvenilir, inanılır, ikna edici bir niteliğe kavuşturduğu oranda "insan" olmuş, kendini ve hayatı dönüştürmüştür. Varlığında ve eyleminde tarihin soluk alıp verdiği bir özne idi insan olmak. İnişler, çıkışlar, yengiler ve yenilgiler, bir "yolculuğa" çıkmış olmanın bedeliydi ve fakat vardığımız yer, bugün yaşadığımız insanlık krizi mi olacaktı?

Ama her şeye rağmen "benim hala umudum var" diyebilmek önemli. "...dehşetin karşısında, kavranamaz olanı bile kavrama gücüyle sarsılmadan durabilmek" (Adorno) için.

Eş-dost-arkadaş çevrem bana belletmeye çalıştıkları "hayat şartları"nın ezici ağırlığını yıllardır yaşamın her anında hissediyorum. Boş verebilmek ne mümkün. Ama "başka biri" haline gelmedim ve kendimi "başka biri" olarak hayal dahi edemiyorum. Her ne isem öylece de gideceğim bu dünyadan, zamanı gelince. Gücüm, enerjim, aklım elverdiğince, "değiştirmeye" güç getiremediğimiz bu hayatın içerisinde, kendini korumaya çalışarak yürümektir bütün çabam. "Ölçü" ve "değer" bildiğim duyarlılıklarımı yitirmeden...

Hayat şartlarının ezen ağırlığı altında vicdani olmak, vicdani davranmak her zamankinden daha büyük bir önem ifade ediyor bugün. Benim sosyalizmden bugünün şartları içerisinde anladığım, "bu" hayata karşı ahlaki ve vicdani bir duruşun sahibi olabilmeye yetecek akıllı, kişiliği, yüreği olmaktır. Bu kadar sade; ve bir o kadar da ağır, bağlayıcı bir tercih.

Hayata karşı daima "öğrenci" kalmak durumundayız. Yaşamı boyunca insanın "oldum" demesi kadar büyük bir aldanma olamaz. Bu nedenle bir yanım hep "içeride" olsa, kalsa da, "dışarı"nın çok öğretici bir süreç olduğunu vurgulamam gerekir. Ve öğrendiklerim hep olumsuzluklara dair dert ve hüznü biriktirmek olacak değil ya, beni zenginleştiren, çoğaltan, güç ve güven veren deneyimlerim de oldu.

Şairin "yaşamaktan öğrendiğim bir şey var" dediğince, deneyimlerimden öğrendiğim en önemli şeylerden biri, önyargıların güç ve etkisinin ayırımına varmaktır. Dört bir yandan ideolojik, kültürel manipülasyon araç ve imkanlarıyla "kendi" bakış açılarını, düşünüş tarzlarını bizlere empoze edenleri asla hafife almamak lazım. "Hafife" alınacak gibi değil çünkü. Sistemin empoze ettiği önyargılardan tümüyle arınmış olmak gibi altında kalacağım bir iddianın sahibi değilim elbette. Mutlaka tortularını, etkilerini taşıyorum. Ama bunun ayırımına varmış olmak dahi, az şey değil. Önyargıların neden ve niçinlerini çözümleyebilmede ufku açmana imkan sağlıyor.

Bunun bana kazandırmış olduğu şey ise, "hayatın başka boyutları da var" gerçeğiyle paralel, başka dertler de, başka dertlerin insanları da ve sonuçta aynı demokrasi, özgürlük, adalet değerleri için yaşayanlar da olduğunu görebilmiş olmaktır.

Üniversitelerde başörtülü kadınların öğrenim görmesinin yasaklanması, Türkiye'de yılların gündemi. Ama kendi adıma bu soruna yıllarca ciddi bir ilgi

Alaturka Laiklik

duymadım, üzerinde doğru dürüst düşünmedim. Mesele sadece durduğu yerden bakınca başka sorunları görmezden gelmek de değil. Bu, düpedüz kaynağını mevcut statükocu, oligarşik, Kemalist sistemin empoze ettiği düşünce tarzı ve bakış açısıyla ilgili bir şey. Bir de işin içinde Kürt olmak, Alevi olmak, solcu olmak olunca, başörtüsü/türban sorunuyla ilgili refleksleriniz düzenin etkisine daha açık hale geliyor. Bu, çok ilginç ve çelişkili bir durum. Halbuki aynı nedenlerin, başkalarının hak taleplerini, yasağa karşı mücadelelerini daha iyi anlayabilmenin gerekçesi olması gerekmez miydi? Kemalist düşünüş tarzı ve sistemin yarattığı önyargıların gücü, bu denli duyarlılıkları çarpıtan bir etkiye sahip işte...

90'lı yıllar boyunca başörtülü kadınların üniversiteye girmesi yasaklandı. Bu utanç verici yasak halen de devam ediyor. Yasak nedeniyle şapka, peruk gibi garip uygulamalara başvuranlar oldu. "İrtica"nın "öncelikli tehdit ve tehlike" olduğunun saptanmasının ardından, laik-anti laik şeklinde bir "kamplaşma" durumu yaratıldı; kanlı provokasyon eylemlerine girişildi.

Bu durumunun "devlet ideolojisinde" kaynağını bulan nedenlerini sorgulamak yerine, derhal kamplaşma ve kutuplaşmalar yaratılmak istenmesinin çok da "hayırlı" bir niyete tekabül ettiği elbette söylenemez. Üstelik şu veya bu ölçüde bunu başardılar da. Çünkü yaratılan önyargılar korkularla, kaygılarla beslenmişti ve geçmişimiz, bu kaygı ve korkuları canlı tutan bir etkiye sahipti. "Herkesin derdi kendine" olarak özetlenebilecek bir "grup" yaklaşımının da etkisiyle, hiçbir alandaki baskı ve yasaklar, ortak, birbirini sahiplenen bir demokrasi istemiyle, refleksiyle karşılanamadı. Bunun yerine, yaratılan kamplaşmalar üzerinden karşılıklı önyargıların daha da derinleşmesinin önü açıldı. "Demokrat" iddialı birçok kişi ve kurumun darbe olasılığı karşısında bile hayırhah bir tutumu benimsediklerini gördük. "Ne şeriat ne darbe" ya da "bunlar da hak ettiler, bize ne!" şeklinde görüşlerin yüksek sesle dillendirildiğine tanık olduk. Toplumsal duyarlılıklarımızı yapay önyargılar cenderesinde paramparça etmek, kabul etmek gerekir ki, sistemin kendini içselleştirmesinin göstergelerinden biri oluyor...

Demokrasi isteminin herkes adına ve herkes için olması gerekliliğini dahi unutmakla malul olmak, "bize" özgü bir orijinalite. Oysa, mesela "aydın tavrı" deyince hemen her çevreden insanların dile getirdikleri Sartre örneği vardır. Voltaire'in düşünce ve ifade özgürlüğünde şiarlaşmış sözleri vardır. Ne ki iş başa düşünce, önyargıların kuşatan gücü karşısında ilkeli ve tutarlı olmaktan ödün vermek, çok kolay tercih edilen bir yol oluyor.

Fakat bu "karamsar" gibi görünen tablonun özünde, "yeni" bir şeyler de geliyor. Hayat pratiği ve deneyimlerin etkisi, şart koşmadan demokrat olmanın anlamını öğretiyor. Kimsenin kendisini merkeze koymadan veya kendisini yegane doğru ilan etmeden, öncelikle varlığını özgürce ifade edebileceği bir ortama duyduğu ihtiyaç, kendi sürecinde, Einstein'in "atomdan da güçlü" dediği önyargıların gücünü etkisiz kılıyor; böyle bir sürece girdiğimize inanıyorum.

Demokratik etkinlikler içerisinde beraber olduğumuz başörtülü, Müslüman arkadaşlarım, benim, kendi içinde bu konularda bir muhasebe yapmama vesile oldular. Gereğini yapmakta geç bile kaldığım bir sorumluluk duygusunu harekete

Alaturka Laiklik

geçirdiler. Tanıma, öğrenme ve empati ile birlikte, bir bütün olarak ilkeli ve tutarlı bir demokrat tutumun, herhangi bir mağduriyeti bir diğerinden farklı bir yere koymadan tavır almayı gerektirdiğini öğrendim bir kez daha.

Tanımak ve anlamak, önyargıların etkisinden sıyrıldıkça insanı büyüten, zenginleştiren bir edim. Ve bunun için de öncelikle, sahip olduğumuz önyargı ve kaygıların "bize" ait olmadığına bilincine varmak gerekiyor. Çünkü gündelik hayatın her alanında, çok çeşitli biçimlerde empoze edilen bu önyargılar, sonuçta belirli bir düşünce tarzı yaratarak içselleşiyor.

"Kendi" olmak, özgürleştiren bir çaba ve süreçtir. Vicdani ve etik boyutları da vardır. Aslında insanlığımıza yönelik talan, nicedir gelip vicdanlarımıza kadar dayandı. Vicdanlarımızı korumak, insanlığımızı korumak ve sahiplenmekle eşdeğer bir anlam ifade ediyor. Sistemin mağdurlarının, "öteki" haline getirilen toplumsal gruplarının, birbirlerine karşı konumlanmış olmaktan, birbirlerini anlayarak, birbirlerinin sorunlarını, istemlerini, mücadelelerini sahiplenerek yan yana gelmelerine ihtiyacımız var. Bu bir "temenni" de değil; daha fazla erteleyemeyeceğimiz bir "görev" ve sorumluluk. Bunu başarabilme süreci, aslında herkesin "kendine" gelme süreci de olacak. Herkesin öncelikle "kendi" olması ise, bu çağdışı sistemin hükmünün sona ermesiyle sonuçlanacak bir yeni sürece girmemiz demek. Çünkü aslında önyargı ve kaygıların etkisinden sıyrıldıkça, birbirimizde göreceğimiz; aynı veya benzer duygu, düşünce ve özlemleri paylaşıyor olduğumuzdur.

"Söz konusu Özgürlükse, Hiçbir Şey Teferruat Değildir" başlıklı bildiri, ciddi bir yankı uyandırdı. Tek merkezden yönetiliyormuş yanılığısıyla bakılan İslami camiada da tartışmalar yarattı. Yaşadığımız süreç, bu çıkışın anlamını azaltmıyor daha da artırıyor.

Zira ihtiyaç duyduğumuz özgürlük ve demokrasi, adalet, her birimizin ortak ve içtenlikli kaygısı olduğu ölçüde, bugün atılan mütevazı adımlar, geleceğimize daha umutlu bakmamızın gerçek birer güvencesi olacaklardır.

Mesele, son tahlilde bir "kendi" olmak sorunudur. "Kendi" olmak, bir özgürleşme iradesidir. Uğraş ve mücadele gerektiren bir yaşam tercihidir. Ve bu, hayati "yaşanılabilir" bir insani mücadele alanı olarak anlamlı kılar.

İçerisi, dışarı, sonuçta yaşamının mekansal alanları. Önemli olan anlamak, anlamlı kılmak ve bunun yaşadıkça geçerli bir varoluş sebebi olduğunun bilinciyle hareket etmek. Ve değişim, hayat şartlarına teslim olmak değil, o şartları insanileştirmede çoğalan, büyüyen bir dünyaya zihnini ve yüreğini, ufkunu açık tutmak erdemi olduğunca doğru ve anlamlıdır.

Aslolan "kendi" olmaktır ve gerisi, akıp gitmektir varlık ve sonsuzluğa dair...

Senin Özgürlüklerini Vermek İstemiyorum Demenin Kurnazcası: Üçüncü Yolcu Olmak(Özlem Yağız)

İki yıl kadar önce başörtüsünün serbest bırakılması ile ilgili yasa tasarısı hazırlandığı sırada inanılmaz bir akıl tutulması ile bazı akademisyenler üçüncü yol olarak ifade edilen bir bildiri hazırladılar. Görüntüde sanki başörtülülerin kamusal alanda var olma hakkını destekliyormuş gibi hazırlanmış bu bildiri onlar hakkında yapılacak özgürlükçü bir adımı diğer özgürlükler yolunda yapılması gereken adımlara göre tanzim edip, şarta bağlıyordu.. Son derece masum bir istekmiş gibi atılan bu öneriye göre özgürlükler parçalanamazdı ve eğer başörtüsü noktasında bir destek isteniyorsa bu konu kürt sorunu, azınlık meselesi, aleviler için özgürlükler ile birlikte bir paket halinde gündeme gelmeli ve geniş mutabakat zeminleri aranmalıydı. Böylece üçüncü yol bildirisi sözde başörtüsü hakkını savunur gibi görünürken pratikte bu yolda atılacak bir adımın önünü kesen ve yasakçıların elini güçlendiren bir bildiri olarak tarihe geçti.

Bu süreçte iki farklı aydın tavrı oluştu ve sert tartışmalar yaşandı. Sonuçta o günlerde üçüncü yolcular başörtüsü serbestiyetini engelleme yolunda ciddi bir set oluşturdular. Ne yazık ki bir çok akademisyen de gelişmeleri tam olarak değerlendiremeyerek bu bildiriye sanki hem başörtüsü hakkını savunup hem de bütün özgürlükleri talep eden ilerici bir bildiriymiş algısı içinde imza attı. Öte yandan imza atanların büyük bir çoğunluğu da AKP ile aynı düzlemde gözüküyor olmama saiki ile bir yandan özgürlükçü görüntüsüne hanel getirmeyen, öte yandan ise muhalif konumunu sürdürerek karizmayı çizdirmeyen bu bildiriye ilk çıkan başörtüsü üniversitelerde serbest bırakılsın görüşündeki bildiriye tercih ettiler.

Belki o günlerde başörtüsü yasağı akademik çevrelerden alınan geniş bir destek ile doğal mecrasında kaldırılabilse idi oluşan yasakları aşabilme yolundaki özgüven ortamı ile diğer özgürlükler için de bir ivme oluşabilirdi. Ama ne yazık ki

Alaturka Laiklik

tam aksi bir gelişme ile AKP hakkında açılan kapatma davası ve dava ile başlayan süreç yerleşik devlet bürokrasisinin ve askeri vesayetini elini güçlendirdi, bu yolda yapılabilecek çalışmalara ve anayasa değişikliği sürecine de çok zarar verdi. Kısacası Türkiye'ye çok vakit kaybettirdi. Üstelik başörtüsü yasağı gibi sanal bir yasağın hukuken kaldırılmasını çok daha zora sokmakla kalmadı esastan bozulmuş bir karar ile Türkiye'de oluşabilecek her türlü özgürlükçü adımın önünü kesebilecek Jürokratik bir vesayet sistemi yarattı.

İki yıldan sonra tüm ağırları ile yeni bir süreç başlamış bulunuyor. Eğer üçüncü yol bildirisinin bizleri getirdiği noktadan hakkıyla ders aldı isek var olan durumu iyi değerlendirmeliyiz. Özgürlük taraftarı olanlar ile özgürlükleri kaldıran, başkalarının haklarını gasp eden cephe uzlaşmaz. Böyle bir mutabakat zemini aramak hem mantıken vahim bir hata olur hem de ahlaken yanlıştır. Ve Kürt meselesi gibi bir meselenin önüne her hangi bir şekilde başörtüsü sorunu vb. diğer meseleleri koymak, Emin Pazarcı'nın bugünkü yazısında ifade ettiği şekilde "bu ülkede sadece Diyarbakır cezaevindeki Kürtler mi acı çekti, sanki işkence yapılırken kürt kimliğine mi bakıldı? Mamak'ta da işkence oldu bizler de karalandık , Kürt ne kadar acı çektiyse Türkler de o kadar acı çekti" tarzı inkarcı hafifliklerle yaklaşmak tam anlamı ile böyle gelmişiz böyle gidelim, bu ülkede hak ihlalleri devam etsin, hiçbir şey değişmesin demenin "kurnazcasıdır". (http://www.takvim.com.tr/Yazarlar/emin_pazarci/2009/08/26/kurt_musun_diye_kimlik_mi_sordular)

Çok şükür ki bugün bir zamanlar başörtülülerin önüne set çeken üçüncü yol cephesi gibi aymaz bir cephe yok Kürt meselesi karşısında. Saflar çok daha net. Geçtiğimiz günlerde yayınlanan Ahmet Taşgetiren'in yazısında dile getirdiği görüşler şu cümlesinde kastını bulduğu üzere: " Ya da "açılım"ın mimarları, gerçek bir açılıma da kafa yorsunlar diye..." (<http://www.bugun.com.tr/kose-yazisi/76463-basortulu-kurt-kizi-ahmet-tasgetiren-makalesi.aspx>)

fazlası ile iki yıl önceki üçüncü yolcuların bildirimlerini anımsatsa da bu da bir görüş ve "karşı cepheye" dönüşmediği sürece demokratik tartışmanın sınırları içerisinde normal, sağlıklı bir durum olarak görülmeli. Yapılacak şey ortada: Etyen Mahçupyan'ın "Sürece Sahip Çıkın" yazısında dediği gibi AKP yandaşlığı karşıtlığı gibi bir ikileme sıkışmaksızın tavırları özgürlüklerden yana koymak ve sürece sahip çıkmak.

(Böyle bir süreçte toplumsal siyasetin AKP'li olup olmama noktasında sıkışmaması gerekiyor. Çünkü mesele Türkiye'de demokratik siyaseti engelleyen direnç odaklarının kırılmasıdır. Mesele yönetimin meşruiyetini zedeleyen imtiyazların kalkması, siyasetin ve bu sayede toplumun özgürleşebilmesidir. AKP'yi fazlasıyla demokratik hamleler yaptığı için beğenmeyenler hep oldu. Bazılarımız ise onu yeterince demokratik davranmadığı için beğenmedik. Bugün bu iki grup arasında bir mücadele var ve hükümet demokratik tarafa ağırlık koyuyor. Bunun kıymetini bilin, çünkü böyle olması gerekmiyordu... Kıymetini bilin ve sürece sahip çıkın. Etyen M.)

Zaten iki yıl önce de tüm haykırışımız buydu!

Felsefî bir pazartesi... (Hilal Kaplan)

Bir Başörtülünün Felsefi Dertleşmeleri

(Birikim Dergisi'nde yayınlandı)

Yıllardır girdiği her ortamda egemen iktidar tarafından payına düş(ürül)en başörtülü kimliğini "bu kimliği kabul etmem, ötekimin "başı açık" olduğunu kabul etmem anlamına gelir ve ben bunu reddediyorum" diyerek deşilleyen ama yine de yıllardır girdiği her ortamda sadece bir başörtülü olmak makus talihinden kaçamayan ben, uzunca bir süredir ama özellikle son bir yılda üzerimden geçen söylemler hakkında sizinle dertleşmek istiyorum.

Benim Siyasal Simgem Seninkini Döver!

Yıllardır kısır döngüsel bir tarzda konuşulan başörtüsü yasağı hakkındaki tartışmaların güzide argümanlarından birisi de başörtüsünün siyasal simge olmadığıydı. Yasak karşıtları olmadığını savunurken, yasak yanlıları ise siyasal simge olduğunu ve tam da bu sebeple yasaklanmasının gerekli olduğunu savundular. Aslında her iki taraf da siyasal simge olanın yasaklanabilirliği ortak noktasında buluşarak yasakçı bir tavır benimsemeyi meşru kılıyorlardı. Fakat nedense kimse bu noktada "siyasal olan nedir, siyasalın sınırlarını nasıl tahayyül edebiliriz, ona nasıl sınırlar çizebiliriz?" gibi elzem soruları sormayı aklına getirmiyordu. Üstelik yine her iki taraf da siyasal olanı hayattan dışlanması gereken (böyle bir şey mümkünmüş gibi) zül bir şey olarak tahayyül ediyordu.

Nazi geçmişinden kaynaklanan kötü şöhretiyle tanınan fakat hukuk ve siyasal bilim alanlarındaki eserlerinin kıymeti tartışılmaz olan Carl Schmitt'in siyasal olana dair çok önemli bir sözü vardır: "*Bir şeyin siyasi olmadığı hakkında verilen karar, kimin verdiği ve hangi gerekçelere büründüğünden bağımsız olarak, daima siyasi bir karardır*". Aslında bu sözden yola çıkarak başörtüsünün siyasal simge olmadığını savunanların, yani onu siyasalın alanından dışlayanların, başörtüsünü bizatihi siyasileştirdiklerini söyleyebiliriz. Fakat aynı mantıksal yürütmeyi başı açıklığın siyasi simge olmadığını savunanlar için de yapabiliriz. Zira Türkiye'de dönen tartışmalarda hep başı örtülülüğün bir siyasallık alanı açtığından fakat başı açıklığın bir tür siyasallıktan tenzih edilmiş öznellik biçimi olduğundan bahsedilir. Oysa çok sarıh bir biçimde biliyoruz ki başı açık kadın imgesi Cumhuriyet'in kuruluşuyla beraber üzerine çok ağır siyasal anlamlar yüklenen bir simgeselliğe

tekabül eder. Fakat ne hikmetse Cumhuriyet projesinin kadını nesneleştirerek siyasallaştırdığını her fırsatta söyleyen kadın akademisyenlerimizin hiçbiri mevcut tartışmalarda kendini göstererek "ben de siyasal bir simgeyim, üzerime aynen başörtülü kadınlara yapıldığı gibi benden bağımsız olarak yüklenen muhtelif siyasal anlamlar var" diyerek bir çıkış yapmadı. Keşke yapsaydı ve böylelikle siyasal simgesellikler alanında, başörtülü kadın olmak ile başı açık kadın olmak hallerinin arasındaki benzer -simetrik değil- ilişkiye işaret etseydi. Özellikle "simetrik değil" diye belirtme ihtiyacı duymamanın sebebi ise başı açık olmanın, başı kapalı olmaya kıyasla, her zaman daha makbul, genel-geçer ve normal olarak kabul edilen bir siyasal simge olmasından kaynaklanıyor. Bu manada başı açıklığın tekabül ettiği siyasallık alanı zımnen iyi, doğru ve normal olarak konumlandırıldığından başı kapalılığın payına da kötü, yanlış ve patolojik olmak kalıyor. Bu minvalde girift siyasal simgesellikler alanında (normal olan) başı açık olmak her zaman (patolojik) başı kapalı olmayı döver.

Beyaz Türklere var da bize yoh mi?

Mevcut tartışmalarda savunulan tezlerden birisi de üniversitede uygulanan başörtüsü yasağının çok saçma olmakla beraber kamu hizmeti noktasında bu yasağın çok anlamlı olduğudur. Gerekçe olarak da kısaca hizmet verenin devleti temsil ettiği ve laik devlet tüm vatandaşlara eşit mesafede (*equidistance*) durmak zorunda olduğundan, hangi dine mensup olduğu anlaşılan kimsenin devlet hizmeti veremeyeceği gösterilmektedir. 2007 seçimlerinde Sol'dan bağımsız aday olan Baskın Oran ve onun gibi birçok solcunun da hararetle savunduğu argümanlardan birisi de buydu. Burada benim için anlaşılması güç olan nokta Türkiye'deki solcuların -özellikle iş başörtüsü mevzusuna geldiğinde- post-marxist bir siyaset biçimi olan radikal demokrasi teorileri yerine liberalizmin tarafsız devlet mitine sığınmaları hatta üzerinde ihtilaf olmayan¹ bir teoriymiş gibi onu mutlaklaştırmalarıdır. Halbuki post-marxist teorisyenlerin (özellikle Slavoj Zizek ve Ernesto Laclau gibi) ısrarla anlatmaya çalıştıkları "tarafsız bakışın" yada "üst dil" kurma çabalarının imkansızlığı ve bu yüzden Sol'un göstermesi elzem olan tavrın Yeni Dünya Düzeni'nin "tekil artıkları" olan dışlanmışlara dayatılan tarafsızlık masalına karşı taraf olmak değil miydi?

Liberal devlet düzeninin, özellikle İskoç Aydınlanması'nda şahit olabileceğimiz, kurucu varsayımlarından biri insanlar arasında çatışmanın istisnai olduğu; aslolanın toplumsal uyum ve insanların birbirine duyduğu sempati olduğudur. Bu bağlamda da liberalizm toplumsal-siyasal antagonizmaların üstünü örtmeye çalışan çokkültürcü ve siyaseten doğru bir dille toplumsal yaşamı örgütlemeye çabalar. Oysa, sol teorilere göre -ister marxist ister post-marxist olsun- aslolan antagonizmadır ve siyasal mücadele bu antagonistik yapının dışlanmışlar lehine örgütlenmesi üzerine kurulmalıdır. Laclau, ideolojik-siyasal hegemoni kurma mücadelesinin hep "spontane" bir biçimde "apolitik" olduğu varsayılan kavramları temellük etme mücadelesi olduğunu söyler. Mesela son bir yılda inanılmaz hızlı bir şekilde marjinalleşen ulusalcıların "Atatürk" ismine ve/veya cumhuriyet gibi kavramların sahipliğine soyunarak mücadele etmesini bu şekilde okuyabiliriz. Aynı şekilde tarafsızlık ilkesini savunanlar da bu "tarafsızlığın" apolitik bir referansa tekabül ettiğine inanmamızı bekliyor. Yine Schmitt'ten esinlenerek denebilir ki:

Alaturka Laiklik

Kim tarafsızlık diyorsa kandırıyordur. Bu minvalde tarafsızlık da bir illüzyondan ibarettir çünkü her evrensel için geçerli olduğu gibi yine bir evrensel olan Devleti de hegemonize eden bir partiküler içerik vardır. Sosyalist mücadele ise siyasal-toplumsal alanda bu partiküler içeriği dışlananların da içlenebileceği bir siyasallık oluşmasını sağlamaya yönelik olmalıdır.

Peki Baskın Oran ve onun gibi düşünenlerin öngördüğü Devleti hegemonize eden partiküler içerik nedir: Açıkçası "Beyaz Türk"lükten başkası değildir. Zira devlet her vatandaşına eşit mesafede olacak derken kastedilen tarafsızlığın tanımı budur: Alevi, Ermeni, Müslüman, Kürt, Eşcinsel, vs olduğu belli olmayan kişi. Yani genel-geçer norm olarak bize "tarafsız" olarak sunulan hizmet veren prototipi başı açık, düzgün Türkçe konuşan, Zülfikar takmayan, hemcinsini andıracak görünüm ve hareketlere sahip olmayan **herkes!** Slavoj Zizek, faşizmi hayatın ideoloji-dışı bir çekirdekte askıya alınması olarak tarif eder. Bu minvalde "tarafsızlık" etiketi altında hayatın içlediği ne kadar farklılık varsa "tarafı" olarak nitelenip dışlanmakta ve siyasalın kendisi askıya alınmaktadır.

Kaldı ki bu ayrımı savunanlar nasıl bir toplumsallık tahayyülü önerdiklerinin farkındalar mı? Bu ayrım sayesinde devletin hizmet veren bireyde tecessüm ettiği varsayılıyor. Bu minvalde de devletin memuru üzerinde siyasal bağlamlara ve konjonktürlere göre muhtelif yaptırımlarının meşrulaştırılabileceği bir açık uçlu alan oluşturuluyor. Mesela bugün başörtülü akademisyenin tarafsızlığını sorgulayanlar yarın aynı sorgulamayı uzun sakallı akademisyenler için de yapamaz mı? Yoksa farklı ideolojilerin temsil edilmesi meşrudur da başı örtülü kadınlar mı sadece problemlidir? O halde sanırım aynı "sol" görüş hala süregelen bir adaletsizlik olan gayri-müslim vatandaşlarımızın da memur olamamasını destekleyecektir zira Allah muhafaza haç kolyeler takarak yada belki kippalarını giyerek devleti temsil etmeye cür'et edebilirler! Üstelik Baskın hoca her yerde Sünni bir Müslüman olduğunu ilan etmişken, kendi anlayışıyla savunduğu tarafsızlık anlayışına zeval getirmiş olmuyor mu?

Bence insani ilişkileri besleyen bu küçük ayrıntıların ta kendisidir. Bu sebeple insanların birbirlerine takiyye yapmalarını salık veren bu tür siyasal-toplumsal tahayyüllerden fazlasıyla çekmiş biri olarak hizmet alan-veren ayrımını savunanların bu bariz hatadan bir an önce döneceklerini umuyorum. Alevi, Ermeni, Kürt, Eşcinsel, Müslüman, Yahudi gibi farklı kimlik kategorilerinden herkesin bu Devleti temsil edebilecek liyakatte olduğunu ve asıl toplumsal zenginliğin ve normalleşme imkanının bu çoğulcu ortamın toplumun her alanında yerleşmesine izin verilmezse kaybedileceğini görmemiz gerekiyor.

Kendini "normal" görenlere sitemimdir

Başörtüsü yasağının tartışıldığı programlardan birinde liberal kimliğiyle bilinen Ayşe Kadioğlu, başörtüsünün siyasal simge olmaktan ayıran şeyin kişinin bu yöndeki düşüncesini yaymaması ve başkalarını iknaya çabalamaması olarak belirttikten sonra üniversitelerdeki başörtüsü yasağına karşı olmasını seküler bir devlet örneğinden yola çıkarak kanıtlamak için Kanada'da geçen hukuki bir hadiseden bahsetti. Aktardığına göre bir dinsel azınlık grubunun kendi inancı

gereği her zaman yanlarında küçük bir hançer taşımaları gerekiyormuş ve okul buna müsaade etmeyince mahkeme başvurulmuş. Uzun bir süreçten sonra hançerin çocuğun ceketinin iç cebine erişilemeyecek biçimde dikilmesi şartıyla okula bu şekilde gelmesine izin verilmiş. Kadioğlu'nun dediğine göre bu kararı verirken mahkemenin muhakemesi, çocuğun hançeri başkalarına zarar vermek maksadıyla değil dini sebeplerle taşıdığına kanaat getirdiği içinmiş. Bu örnekten yola çıkarak Türkiye'de bir kadının başörtülü olma halinin nasıl patolojik olarak görüldüğünü müşahade edebiliriz. Başörtüsü takmakla hançer taşımak eş-değer olarak kabul ediliyor ve başörtülü başörtüsü üzerinden başkasına zarar vermeyecekse -yani "zehirli" fikirlerini yaymayacaksa- okula girmesi meşrudur deniliyor. Mesela okul sınırları içinde bir arkadaşım "neden örtünüyorsun" diye sorduğunda benim "sana bunu anlatırsam propaganda yapmış olurum ve suç işlerim" demem bekleniyor sanırım. Yani sözünü ettiğim durumda, kendini iktidara haiz görenin "patolojik" olarak tanımladığı zümre üzerinden "normal" payesini elde ettiği ve tahakkümünü güçlendirdiği bir durum mevcuttur.

Ayrıca tabii bir de "türban yayılır mı?" diye formüle edilen bir soru var. Bu sorudaki türban aslında her biri farklı hayatlar yaşayan, farklı özellik biçimlerini benimseyen, soru sahibi kişiler gibi canı yanan, ağlayan gülen, etten kemikten insanları değil de sanki bir tür bulaşıcı hastalık adını, uru çağrıştırmıyor mu size? Evet, biz patolojiz ve başörtülü kaldığımız sürece de "öyle" olduğumuz için patolojik kalacağız sanırım. Patolojik olduğumuz için de birileri bizi devlet eliyle "tedavi" etmeye çalışmaya devam edecek. İşte bu noktadan sonra sosyolojik analiz falan bana çok geliyor ve sadece bu cümleleri okuyup beni anlayanların olacağı umudu içimi sarıyor.

Ben liberale liberal demem, devleti göreve çağırmadıkça!

Liberal devlet teorisinin 1970'lerden beri gelen literatürüne bakarsanız genel olarak göreceğiniz şudur: Devlet, kendini ideolojik manada askıya alarak olabildiğince farklı görüş, ideoloji ve inanç biçiminin birbirine müdahale etmeden birlikte yaşamasına olanak sağlamak zorunda olmakla beraber aynı zamanda hiçbir "iyi yaşam" kavramsallaştırmalarını da önceleyemez ve savunamaz. Fakat ne hikmettir ki ülkemizde kendini "liberal" olarak niteleyen muhtelif entelektüellerimiz- mesele yine özellikle başörtüsü tartışmalarında yoğunlaşınca- devleti göreve çağıran birer vazife insanına dönüşüyorlar. Çünkü başörtüsü ve onun simgelediği tarz-ı hayat kendilerinin "iyi hayat" anlayışına uymuyor ve bu sebeple söz konusu tarz-ı hayatı sürenlerin yaşam alanlarına devletin müdahalesini meşru görebiliyorlar.

Sanırım bu yüzden bir kızın başı açık yaşamaya devam etmesi sorgulanmaz, hatta sorgulanması suç kabul edilir. Başı açık kızın, "başı açıklığı" üzerindeki aile otoritesinin sınırları da sorgulanmaz. Başı açık olmaya kaç yaşında karar verdiği de sorgulanmaz. Fakat başı örtülü kızın kaç yaşında örtünmesi gerektiği sorgulanır, sorgulanmalıdır. Onun üzerindeki aile otoritesi sorgulanmalıdır hatta yok sayılmalıdır. Onun tercihlerine direkt yaş sınırı da konabilir hatta dedim gibi bazı liberal demokratlar utanmadan devleti göreve de çağırabilir. Bu

hakkaniyetten uzak anlayış, yukarıda bahsettiğim "başörtülüler" olarak patolojik olmak halimizin bir tezahürü olsa gerek.

Öncelikle şunu kabul etmemiz gerek: Hiçbirimiz mahremiyetimizin sınırlarını kendimiz belirlemiyoruz. Bunu bizim için ya toplumsal kurallar ve/veya devletin öngördüğü düzenlemeler yapıyor ya da din yapıyor. Örneğin hiçbir kadın özgür iradesiyle istese bile göğüslerini ortada bırakacak şekilde sokağa çıkamaz. Çünkü bu toplumsal-siyasal kurumların bizim için belirlediği mahremiyet sınırlarının ihlali anlamına gelir. Bu minvalde kadın-erkek, inanan-inanmayan hepimiz belli iktidar modaliteleri tarafından öngörülen zımni yada yazılı mahremiyet sınırlarına riayet etmek zorundayız. Üstelik bu sınırlar bize çok küçük yaşta ailemiz tarafından öğretilir. Mesela belli bir yaştan sonra popomuz açıkta dolaşamayız. Ailemizin bize bunu öğretmeye hakkı vardır hatta öğretmesi zorunludur. Bunu uygulamak toplumsal yaşama müdahil olmanın gereklerindedir. Fakat nasıl ki inanmayan bir ailenin toplumsal mahremiyet anlayışı çerçevesinde çocuğuna, vücudunun belli kısımlarını örtmesini salık vererek, bunu öğretmek ve bunun kendisi için daha iyi olacağını aşılıyarak yetiştirmeye hakkı varsa aynı şekilde müslüman bir ailenin de belli yaştan sonra çocuklarına İslami mahremiyet anlayışından bahsetmeye, onları teşvik etmeye hakkı vardır. Fakat başı örtmenin kendisi bireyin mahremiyetini tesis etmesinin minvallerinden biri olarak değil de müslüman öznelliğinin patolojik bir getirisi olarak algılandıkça bir kısım liberaller de devleti göreve çağırıp başörtülü olmaya 18 yaş sınırı getirerek patolojik başörtülülere ağaç daha yaşken "tedavi" etmeye ve "normalleştirmeye" çalışmaya devam edecekler.

Bildiğiniz gibi 18 yaş liberal teorinin mitlerinden biri olarak bireyin rüştünü ispat ettiği, yani tüm bireysel haklarını kazandığı fakat aynı zamanda hata yapması durumunda da tüm sorumluluğun kendisine ait olduğu bir zaman dilimine tekabül eder. Bu zaman dilimini belirlemenin ne mantıki ne de felsefi bir meşruiyeti yoktur ama malum "kanun böyle diyor"dur. Burada yine dikkati çeken husus başörtüsü takmaya getirilen bu yaş sınırının bireyi 18'ine kadar aslında "hata yapmaktan" koruması ve 18'inden sonra da artık mecburen "ne halin varsa gör" denilmesidir. İşte bu anlayıştır ki benim orta okul yıllarında çok istememe rağmen örtünmemi, bir arkadaşımın örtünmesi sonucu olarak yalnız imam hatip lisesine gitmek zorunda kalmasını, başka bir arkadaşımın ise lise eğitimini yarıda bırakarak dışarıdan bitirmesine yol açmıştır.

Bir yere bırakmam, daha yeni başladık

Aslında bu yazıyla yapmaya çalıştığım şey başörtüsü yasağının kalkmasının gündeme gelmesiyle açılan yoğun tartışma alanında başvurulan söylemlerin bende bıraktığı izleri ve izlenimleri biraz teorik biraz kişisel bir çerçeveden sizinle paylaşmaktı. Türkiye'de bu mevzular yeni yeni tam olarak tartışılmaya, sorgulanmaya başlanıyor. Herkes birbirini dinlemeye ve anlamaya gönüllü oldukça da, bu tartışmaların bizi hepimiz için daha adil ve yaşanılabilir bir hayata yönlendireceğine inanıyorum. O yüzden bir yere ayrılmayın, farklı mecralarda daha konuşmamız gereken çok mesele var, yeni başladık.

Yine pazartesi, hâlâ pazartesi(Ceren Gökoğlu)

Kendim için Değil Bu Sefer...

...Ne zamandı hatırlamıyorum.Amed'in dar sokaklarının birinde kocaman avluya açılan evlerinin önünde görmüştüm ilk onu. Benim yabancıliğime, kendimi beğenmişliğime katlanan nadir çocuklardan biri olmuştu Rabia.

Sonra uzunca bir süre bırakmadı elimi.Babam öldükten bir ay sonra evlerinde kaldığımız bir gece, küçücük kollarıyla bana sarılmış; gözyaşlarımı silmişti koca bir kadın gibi. Dedesi şeyh olduğu için benden çok daha fazla şey biliyordu din hakkında. Hala hatırlarım babamın meleklerle nasıl mutlu olacağını anlattığında "Gerçekten mi?" diye sorduğumda "Elbet ya, ne sandın!" dediğinde nasıl güvendiğimi ona.

Rabia, Rabiam...Koptu sonra bağlarımız, uzunca bir zaman ondan bana hatıra bana öğrettiği uyku duası kaldı yalnızca "Yattım sağıma, döndüm soluma/Melekler şahit olsun dinime, imanıma/Yattım Allah kaldır beni/Nur içinde daldır beni/Can bedenden çıkarken imanımla gönder beni"...İlk duyduğumda garip bir tekerleme olmaktan öteye gitmeyen bu dua, sonrasında bir dostluk yemini gibi çoğu gece düştü dilime...

Yıllar sonra geçenlerde bir akraba evinde karşıladık Rabia'yla...Beyaz eşarabının altında iyice belirginleşen kapkara iri gözlerinden tanıdım ben onu, o ise durakladı.Sarılmalar, öpüşmeler derken anlattı bir bir nasıl kazanıp da üniversiteyi gidemediğini, nasıl arafta kaldığını, ne cemaatlere ne kürt hareketine

Alaturka Laiklik

uyum sağlayamadığını, cemaatteki arkadaşlarının konu kürtler olunca nasıl devletin ağızıyla konuştuklarını, kürt hareketindekilerin konu islam olunca nasıl laiklik de laiklik diye bağırduklarını...Anlattı, o anlattı ben ağladım, ben ağladım sonra o da ağladı...

Sonra Zilan geldi, iki yaşındaki kızı Rabia'nın.Evlenmiş erkenden biraz da ailesinin zoruyla gidemeyince üniversiteye. "Sana benziyor, senin gibi süslü aynen bak zaten kucağından inmedi yabancıdır aslında".Sustum söyleyecek pek sözüm yoktu onun beni avuttuğu gibi avutamadım ben onu; merak etme Zilan senin yaşadıklarını yaşamayacak diyemedim, melekler yardım edecek diyemedim.

Sarıldım Zilan'a o da bana sarıldı, öptüm annesinden çaldığı gözlerinden...

Ertesi gün giderken Rabia'nın yanına bana öğrettiği duayı okuyan bir bebekle, çocuklar için özel üretilmiş bir makyaj setiyle gittim. Bebeği gösterip "Bu sana benzesin diye" makyaj setini gösterip "Bu da bana benzesin diye" dedim. Ama gülmedi o buna, ben özür diledim eğer makyaj yapmasından rahatsız olursa onu hediye etmeyeceğimi söyledim. O ise elimden tuttu o günkü gibi "O yüzden değil xezale bavo dedi,o yüzden değil.İçimden dedim ki sana benzesin de annesinin çektiği acıları çekmesin"...

Yok bu sefer susmam, gayrı unutmam o gece nasıl avuttuğunu beni Rabia'nın.O duanın birçok gece beni nasıl uyuttuğunu unutmam.Yok bu sefer susmam walla. Susmam Zilan için susmam, Rabia için susmam...Çocukluk arkadaşımın gözyaşları için, ömründen çalınmış yıllar için susmam...Küçük Zilan'ım için susmam.

Yeter artık!Çekin o pis ellerinizi kadınların, genç kızların üstlerinden!Yeter artık son verin o kokuşmuş ideolojinize....

Başörtüsü Yasaklarından Bize Kalan (Özlem Yağız)

Yazı yazan bir insanın en büyük şansı insanların ne düşüneceğini düşünmeden özgürce yazabilmekmiş. Sanırım ben son günlerde en azından başörtüsü konusunda yazarken bu şansımı yitirdim. Her şeyden önce bir insanın kendi mağduriyetleri üzerine konuşması yeterince zor zaten. Bir de beni bu konuda iyice söz söyleyemez konuşamaz hale getiren ben dahil bu konuda yazan bir şeyler söyleyen insanların kendilerini anlamaya hiç niyetli olmayan belki de konuşmasını istemeyen insanlar tarafından sıklıkla ajitasyon yapmakla, duygu sömürsü ile veya arabesk edebiyatıyla suçlanması oldu. Üstüne bir de Allah versin AKP çözsün tavrı...

Ama bu yasak sürüyor. Bütün saçmalığı ve zalimliği ile capcanlı, küstahça karşımızda. Bir halkın kadınlarının belki yarısından fazlasının hayat tarzını hiçe sayan, toplum hayatından dışlayan, en doğal haklarına set çeken, her şeyden öte onurunu ayaklar altına alan bu gayri ahlaki durum sürdüğü sürece susmak kendi egomuzu öne çıkarmak gibi bir lüksümüz olmamalı. Zor da olsa yazmalı...

Alaturka Laiklik

Benim üniversiteye devam ettiğim yıllar olan 86-92 yılları arası bu yasağın katiyet kazanmasa da sürekli olarak gündemde olduğu, kimi rektörlerle Özal hükümeti arasında gibi görünen bir mücadelenin yaşandığı yıllardı. Bir sene İ.Ü, Marmara Üniversitesinin belli bölümleri bu yasakla muhatap oluyor kimi öğrenciler sene kaybediyorken bir diğer sene bir bakıyordunuz sorun İTÜ'nün bazı bölümlerine sızramış. Bu yıllarda üniversitelere girmek şimdiki kadar büyük maddi imkan ve adaletsiz bir yarışın sonucu değildi. Dolayısı ile üniversitelerde şimdikinden çok daha fazla sayıda olduğunu tahmin ettiğim Anadolu kökenli, maddi yönden zayıf ve sıradan devlet okullarından gelen çocuklar mevcuttu. Benim okuduğum mühendislik fakültesi zaman içinde Anadolu Liseleri ve büyük şehir kolejlerinin öğrencileri ile dolarsa da o yıllarda büyük oranda mütevazı aile çocukları okuyordu. Yine bu çocuklar içerisinde başörtülü arkadaşlarım daha da sosyo-ekonomik açıdan zayıf bir zümre idi. Bizim bölümümüzdeki kız öğrenci sayısı erkek öğrencilere göre oldukça azdı. Dolayısı ile başörtülü öğrenci sayısı çok daha az. Binamızda yer alan üç fakültenin başörtülü öğrencilerinin toplam 12-13 civarında olduğunu düşünürsek ikisi haricinde velisi ilköğretimden fazla okuyan olmadığı gibi geçim kaynakları gündelik temizlik işlerinden, bebek bakımına, emekli işçilikten, yurt dışında işçilik yapan aile çocuklarına, yetim olanlardan, babasının maddi manevi desteğinden uzak olanlara zor şartlardan gelen gençlerdi. Arkadaşlarımın bazıları kayıt yenilemek için harç parasını zor toplarken, kimisi çalışarak okuyor, kimisi de çok sıkıntılı şartlarda yaşıyordu.

Çoğu çok kardeşli olan bu arkadaşlar sanıldığı gibi üniversiteye girince hadi bir türban takayım bazı siyasi amaçlarım da olsun derdinde değillerdi yani. Sivas'tan, Malatya'dan, Sinop'tan, Kastamonu'dan, Mersin'den, Dudullu'dan gelirken hem bir yandan kendilerine uzak bir dünyada var olmanın tedirginliğini hem de bir gelecek ümidi taşımanın sevincini yanlarında getiriyorlardı. Ve söylemeye gerek var mı bilmem aileleri için büyük bir övünç ve ümit kaynağı idiler.

Çoğu o günlerde hiçbir siyasi görüş taşııyordu. Hatta hemen hepsi milletini, devletini seven, dünyaya o güne kadar aldıkları eğitim sisteminin oluşturduğu perspektiften bakan kızlardı.

Sonra umulmadık bir şey oldu. Birileri bu gençlere üvey evlat muamelesi yapmaya başladı. Çoğu arkadaş bu durumda bile iyi niyetini kaybetmemişti. Ama bariz bir şekilde hüzün kaplamıştı herkesi. Eğer bizler faraza solcu gençler gibi belli bir siyasi ideoloji ve muhalefet duygusu taşısaydık durumu kaldırmak daha kolay olabilirdi. Nihayetinde benim belli bir hedefim var, mücadelem bu ve bedel ödemem söz konusu diyecektik. Halbuki çoğunluk geleneksel Anadolu dindarlığı ile üniversiteye başlama cüretinde bulunmuş oldukça apolitik kızlardı. Ve bütün o maddi sıkıntının içerisinde yaşayan, kendilerine umut bağlamış ailelerine akşam eve gidince ne hesap vereceklerini düşünüyorlardı. Yasaklar karşısında herhangi rahat gelir seviyesine sahip bir genç onurunun derdine düşerken onlar bir de kendi kaderlerini yarmanın yegane yolu olan çıkışı kaybediyorlardı. Ve tokat hiç ummadıkları bir yerden geliyordu.

Zor günlerdi. Her acıdan incitici. Bir anfi dolusu insanın önünde hakarete uğramak, dekanlıklara çekilip saçma sapan sorgulanmak, sözde ikna seanslarına

Alaturka Laiklik

maruz kalmak, kimi derslerden Bizans oyunları ile bırakılmak ve hakaretin her an nereden geleceğini bilememek. Bu gün dersteki hocan laf arasında sana dönüp acı bir söz mü söyleyecek, kantinden geçerken arkandan fatiha mı okuyacaklar yoksa bir bahane bulup bel altına mı çalışacak yine o şovenist profesör. Okula gelirken kafamda bu düşünceler sanki ayaklarım geri geri giderdi. En çok da o yüzlerdeki ifadeler unutmuyorum. Türlü çeşit ifadeleri vardı bu gibi insanların; öfke, kin, tiksinti, alay. Aynı günlerde bütün bu ortama karanlık cinayetler de eklenince Ankara'nın ağır ikliminden sonra İstanbul'un bayıldığı o kozmopolit ve hoşgörülü havası da değişmiş yolda sokakta da hakaret görmek sıradan bir hal almıştı. Hele Uğur Mumcu cinayetinin işlendiği günlerde...

Sonra değişmeye başladık bazılarımız. Zulüm kavramı ile yüzleştik. Madem biz böyle ayrımcılığa uğruyor ve zulüm görebiliyorduk demek ki bütün o anlatılan hikayeler doğru da olabilirdi. Ve insanın zulüm görmesi için hak etmesi de gerekmiyordu anlaşılabilir. 12 Eylül sonrası yaşananlar, Diyarbakır cezaevleri gitgide Newroz olayları, Lice baskınları vs. birden kimilerimizin gündemine giren konular oluvermişti. Aynı yıllarda Türkiye sınırlarının ötesinde de bir dünyaya açılıyordu gözlerimiz. Halepçe katliamı, İsrail'in zulümleri ve yeni filizlenen intifada, Amerika'nın Irak'a yaptığı ilk saldırı...

Bir arkadaşımın anlatımıyla yasak başlamadan önce cici bici giyinmekten zevk alan, derslerinden başka bir şey düşünmeyen, ud çalan o mutlu kızlar gitgide gerçek dünya ile tanışmaya başlıyor yerini kırıncı, okuyan araştıran, ilgili ama huzurunu kaybetmiş kızlara bırakıyordu. Dünyadan habersiz ve mutlu olmak. İşte bu konforu kaybetmiştik artık. Küreselleşme ile beraber acıları artan Ortadoğu halklarının yanında Türkiye 'de de bir türlü sular durulmak bilmiyordu. Sivas katliamı, Başbağlar katliamı, Güneydoğu'da Hizbullah adı verilen yapılanmalar ve artarda gelen bombalı cinayetler. Gitgide geriliyor ve bariz bir şekilde iyi olmayan bir yere gidiyorduk. Ve o güne kadar hayallerimizin alabileceği en çılgın eylem bir duvara tekme atmak ya da kafamızın attığı bir gün okula siyah kıyafetler giyerek gitmek olmuşken yine yolda, okulda, belediyede şurada burada 'işte o, potansiyel canı' bakışları ile karşı karşıyaydık. Kötü bir senaryonun hem zoraki oyuncuları hem de hiç sesi çıkmayanı idik sanki.

Sonra 28 Şubat günleri başladı. Artık bütün okulları içine alan kimseyi ihmal etmeyen bir yasak gelmişti. Bu sefer benim itile kakıla yer alabildiğim okullar bir daha açılmamacasına başörtülülerin üzerine kapanıyordu. Yine Beyazıt'ın yolları gözüktü. Öyle protestolar oldu ki kalabalığın bir ucu Beyazıt meydanını doldururken diğer ucu Aksaray'ı geçirdi. Sonra eylemlere çok sert müdahaleler yapılmaya başladı. Bir gün robocobların kovalamasından ürken kalabalığın paniği esnasında az kaldı çocuğumla beraber bir polis panzerinin altında kalıyordum.

Zor oyunu bozdu. Bütün o hak, adalet arayan sesler Fadime, Müslüm vodvilinin arkasında kayboldu gitti. Sincan'da yürüyen tanklar son noktaydı. Yasak uygulandı ve herkes kendi derdini bireysel olarak çekmeye başladı. Başını açarak okula giren psikolojik travmasını kendisi kaldırmalıydı, peruk, şapka takan bu zorunlu utanç kisvesinin ruhuna verdiği ağırlıkla kendisi baş etmeli ve evine

Alaturka Laiklik

dönen kendisi düşünmeliydi sonrasını. Kimi şanslı olanlar yurt dışına çıktı. Eğer böyle zorunlu bir göç şans olarak addedilebilirse.

Düşünüyorum da yıl 87-88 bu yasağı protesto etmek için Sirkeci'den Beyazıt'a yürümüşüz 97-98 Beyazıt' tan Çapa'ya Cerrahpaşa'ya ve olmuş 2007-2008 söyleyin artık nereye yürüyeyim diye isyan etmişim bir gün. Aynı şeyleri küçük kızımın da yaşamaması için nereye yürüyeyim.

Ta ilk örtündüğüm zamanlardan yani aşağı yukarı 18-19 sene öncesinden bir günü hatırlıyorum sık sık son günlerde. Bir gün İ.Ü Edebiyat fakültesine bir arkadaşımı ziyarete gitmişim. Hergele Meydanı derler ortasında bir alanı vardır. Öyle çok başörtülü öğrenci vardı ki şok olmuştum. Gerçekten de meydanın adabına uygun kolkola volta atıyorlar, beni canımdan bezdirecek kadar entelektüel tartışmalar yapıyorlardı. Şimdi gitsem içeri girebilir miyim acaba? Girsem ne yazar o kızlardan bir tane bile görmek mümkün değil artık. İşte bize geçen bunca yılın getirisi.

Yine de hikaye bitmedi. Başörtülülerin durumu iyi belli bir zümresi dışında kalanlar

Bugünlerde bilumum hayır faaliyetleri, tezhip, hat, minyatür kursları ile tedavi ediyorlar ikinci sınıf olmanın getirdiği incinmişlikleri. O kurslara başlarken bile istenen başı açık resimleri sağlayabilmek için fotomontaj çareleri arıyorlar. Ara ara bir araya geldiklerinde geçmiş günlerin trajikomik anılarını anlatıyorlar gülümsemeye çalışarak.

Hasılı kelim bütün bu süreçte önce öteki olduğumuzu öğrendik ve sonra diğer ötekilerin de çektiği acıları fark ettik. Sonuçta o dünyadan habersiz, mutlu ve salak günlerimiz bir daha gelmemek üzere geride kaldı. Bence iyi de oldu.

Acaba şimdi ne olacak? (Cemile Bayraktar)

”Konuşmak ile susmak arasında kaldığım kısa zamanlarım vardır benim.Göz açıp kapayıncaya kadar kısa süren bu anların sonunda kararım yine hızla verilir ya konuşur ya da susarım.Bu an o anlardan biri değil saatlerdir yazmak ile yazmamak arasında gidip geliyorum.Şimdi susmak ya da konuşmak arasında geçen kararsızlığım susuz kalmış bir kardelen’ ile vicdanlı bir yürek arasında sıkışıp kalıyor.Hiç sonu gelmeyecek gibi duran bir araf sürecinden,vicdanlı yüreğimi heybeme alıp,yapraklarımı solduranların ‘Ne oldu?Neden susuyorsunuz?’etkileriyle çıkıyorum,yine onların etkileriyle alıyorum kalemi elime.Çok itina ediyorum yazarken susuz bir ‘kardelen’ yüreğinden değil de vicdansızlıktan vicdan öğrenmiş bir yürekle yazabilmeye...”

Bazen bildiklerini bazen hissettiklerini yazan biriyim ben.Bildiklerimi yazarken bir çırpıda atarım içimdekileri ama iş hissettiklerime gelince,tüm yazılarımın başlangıcı yukarıdaki paragraf gibi olur.Susmak ya da konuşmak;Yazmak ya da vazgeçmek arasında kalır,o araf sürecini mutlaka yaşarım.Çoğunlukla ‘vazgeçmek’ ile biten araf süreci nadiren yerini yazmaya bırakır,bu o nadir zamanlardan birisi.Halen daha elim çenemde ‘başladım lakin durabilirim’ iç sesinin etkisiyle pek gönülsüz dokunuyorum tuşlara.Peki ama neden?

Son zamanlarda okuduğum değerli yazar arkadaşlarımın kısmi serzenişlerinin yaşadıklarım nedeniyle serzenişe dökememiş,içselleştirip,kırılarak tamamlamışım da ondan.Çünkü insanların hissettiklerini ve yaşadıklarını yazması bir anlamda

Alaturka Laiklik

'dertleşmektir'.Bu iç dökme eyleminin sonucunda kendinizi açtığınız insanlardan ufak dahi olsa bir kırırtı,bir hareketlenme beklersiniz.Yapmaya çalıştığınız etkinin gönderdiğiniz hedef içerisinde dikkate alınmaması,sonuca ulaşamaması,elinizde başından heybenizde olan sorunlar ile öyle apaydınlık bir düzenekte görünmüyormuşcasına karanlık durduğunuz hissini size veren 'sessiz' çoğunluk,değişmeyen herşey sizi yılgın kılar,daha başlamadığınız varolma-varetme çabası hiç başlamadan ilk dakikada tüm cesareti kırar siz de haliyle aydınlığın içinde karanlık gibi görünen haliniz ile bukalemunlaşır sessiz çoğunluğun içine aynı sessiz çoğunluk olarak dahil olursunuz.Ama bu o zamanlardan biri de değil.Peki ama neden?

Hayal kırıklığı yaşamayacağım zamanlarında olacağına inanıyorum da ondan.

**

**

**

Başörtülü bir kadınsanız,genç nüfusu temsil ediyorsanız,ehh biraz da sosyal bir insansanız lütfen dürüst olun bunun tüm olumsuzluklarından 'zorunlu' olarak faydalanmışsınızdır.Kısaca başlıklayalım;

- Siz daha başörtülü değilken başörtülü anneniz nedeniyle gördüğünüz ayrımcılık,(Aaa annen türbanlı mı?)
- Başörtüsü taktığınız anda size muhatap kişilerin gerek yaralama gerekse öteleme amaçlı kullandıkları ayrımcılık,(Sen ne anlarsın,gerici,dinci,yobaz,sus,konuşmaya hakkın yok senin)
- Sosyal yaşam içerisine dahil edilmeme,ek olarak kamusal alan engelleri.(Hey hanım hanım bu kılıkla buraya giremezsin)

bu genel başlıklar tüm başörtülülerin birey olarak yaşamaya çalıştıkları toplumda hiç durmaksızın devam eden zulmün elbet yazması kolay lakin yaşaması oldukça zor tecrüberinden sadece ve sadece çok az bir kısmıdır.Bazı zulüm teknikleri yasaya bağlanarak meşrulaştırıldığı gibi(başörtülü sınava girememe,eğitim alamama,çalışmama) bir çoğu bu adaletsiz yasallaşmanın verdiği ilham ile meşru zulümden kendine vazife çıkaran insanların uydurdukları yasadışı yasaklardır(Hakimin verdiği 'Türban takan ağır eleştirilere maruz kalabilir',Hastahanedeki başörtülü olduğu için ölüme terkedilen hasta,Mezuniyet töreninde başörtülü olduğu için sınıf arkadaşı tarafından tartaklanan öğrenci,Apartment yöneticisinin 'Bu apartmana 'başörtülüler giremez' ayrıca apartmanın kapıcısına imzalatılan 'eşi,çocuğu,evine gelen misafirin başörtüsüz olması zorunluluğu' belgesi).

Bunlar öyle bir paragrafa sığacak 5 dakikada yaşayıp tüketeyeceğiniz zulümler de değil.Gerçekten insanı yaşarken oldukça bezdiren,yıldıran eylemler.Tabii bunlara ek bir sorun daha sizinle yolda;yazarken durumu anlatacak kelimeleri öyle ince seçmeye gayret ediyorsunuz ki halinizi anlatmaya çalıştığınız cümlelerin öncelikle 'nefretle muhatap' insanlar olarak sizi o nefretle aynı kefeye koymaması gerekiyor,tüm öfkelenendirilmenize rağmen size yapılan ile muamele etme(me)ye

Alaturka Laiklik

gayret gösteriyorsunuz, öfke ve nefreti kınarken öfke ve nefretten sıyrılmanız gerekiyor.

Sonra bu yaşananların tümü insanın için ezen yaşanmışlıklar olsa dahi kendinizi anlatmakta kullandığınız dil sizi mağdur edebiyatı içerisinde eritmiş olmamalı. Acınacak duruma düşmeden onurlu mücadeleniz tüm acı anılara rağmen acıklı olmadan ilerlemek zorunda. Yıllarca muhatabı olduğunuz o söz; 'sen değersizsin, sen değersizsin, sen değersizsin' *. Bu sözün acısında, acınmadan anlatabilmelisiniz kendinizi.

Ve en zoru... Yazdıktan sonrası ile yüzleşmek, kurduğunuz cümlelerin sıradanlığına inanan, size anlık dahi olsa kulak veremeyen insanlar yığını ya da kısa cümleler ile sorunu çöz(me)yen bir kaç geçmiş olsun cümlesi o kadar. Ya hiç duyulmamak, ya dinlenmeye gerek görülmemek ya da duyulup dinlenmenize rağmen beklediğiniz tepkinin 'asla' gelmemesi. Yaşadıklarına yoldaş ve şahit bulamamak en ağırısı olsa gerek, en ağırısı... Yıllar geçmesine rağmen, zulümlere zulüm eklenmesine rağmen, acılar katmerlenmesine rağmen bu zulmün dur demek bilmemesi bir acı, bu zulme şahit olan insanların halen susuyor olması bin acı.

Buyrun lütfen; yaşadığınız ki kendi kazanımınız olmayan, hakkınız olan tercihiniz nedeniyle uğradığınız ayrımcılık, hakaretler, engellemeler, bunlarla başa çıkmaya çalışma bunu yaşarken ayakta durmaya, erimemeye çalışma ve birgün artık içinizden taşan kelimeler ile kendinizi anlatmaya çalışma ve bunun sonucunda aklınıza düşecek olan 'Acaba şimdi ne olacak?' sorusunun yanıtsızlığına kendinizi hazırlama derken, başörtülü olmanın insanda bıraktığı oldukça büyük olumsuz etkinin altında, buyrun lütfen, buyrun... Bu yorgun yüreklerle halen tükenmediğimizi, bitmediğimizi, unuttuğımızı, unutturmayacağımızı, kötülükten kötülük öğrenmeyeceğimizi, 'gözyaşı çetesi' olmadığımızı sonuna kadar hakkımızı arayacağımızı için bunu yaparken en insanca yolu seçeceğimizi görmek için buyrun lütfen, buradan buyrun...

* :Değerliyiz diyemeyiz lakin bildiğimiz birşey var ki o da 'değersiz' olmadığımızdır ve değersiz değilim demek değerliyim demek değildir.

Acaba şimdi ne olacak?

Öteki Kızın Türküsü (Özlem Yağız)

Size özgürlük, bize anayasa mahkemesinin yolları,
Size iş,aş,eğitim bize pop sosyolog zirvaları,
Size ikbal rüzgarları, bize hakim kararı ile hakaret görme hukukturmacaları
Size ihale telaşı,stresi bize derviş sabrı, sukuneti

Yormayın kafanızı biz öyle bir köşede yaşar gideriz!

Oyun bozanlık, ağızların tadını kaçırmak ne haddimize.
Bir otuz yıl bekledik nasıl olsa bir 130 yıl daha bekleriz.
Aklımıza bile gelmez mahallerinize girmek,
Haşa değil ki bastırmak,
Kamusal alanların kutsallığına hanel getirmektense
Konya Hakiminin kapısında günde üç posta ağır eleştiri işitmeyi,
Mesafe sahibi seckinlerin tadını kaçırmaktansa
Üçüncü yolcuların bildirilerine düşmeyi,

Tercih ederiz.

Sıkmayın canınızı bu iş tamamdır!

Bir kıyıda köşede öyle sessizce yaşar dururuz.
Hiç mesafeyi bozmaz, parti falan da kapattırmayız.
Hatta çok zorda kalırsak
Bir zamanlar Amerikalı zencilerin saçlarını ütöleyip, sarıya boyadıkları gibi
Peruk,sapka,kapşon takar
Otoriter laikliğin saçlarına bürünerek
Tenimizi teninize bile benzetebiliriz.

Ne caz konserlerinde gözümüz var, ne seçkin spor klüplerinde,
Kızmayın canım,
Apartman kapıcısı olmak istiyorsa kocalarımız,
Tabi ki de yöneticinin yönetmeliklerine uyarız,
Diyaliz makinesine girerken evrak gerekiyorsa,
Neden olmasın başımızda perukla son bir fotoğraf çektirip,
Azrail'e ruhumuzu böylece teslim ederiz.

Yeter ki siz korkmayın!

Öyle pahalı anketlere para harcamaya da değmez,
Sözümüz söz,
Çoktan kabul ettik rengimizin ağır eleştiriye açık anlamını,
Yok bir talebimiz
Ama aklımıza takılmıyor da değil ara ara yine de;
Dünyada haklarını elde etmeyen zenci kaldı mı?

Norşin Köyü'nün Sıradışı Kızı(Özlem Yağız)

Rüzgarlı bir Haziran günü Fatih Camisi'nin avlusundan onu böyle uğurlayacağım hiç aklıma gelmemiştir. Ağızların tadını kaçıran ölüm şu an ne kadar da sahici. Dostum, hayran olduğum kadın, gençliğimin bir parçası şimdi bu tahtaların altında.

Biliyorum seni çok özleyeceğim. Biliyorum çok ağlayacağım ardından. Uzun zaman adın her anıldığında bir yumruk oturacak boğazıma. Bir sürü kararlar alacağım. Bir sürü planlar kuracağım kalan ömrümü daha anlamlı kılmak için. Üstelik şimdiden biliyorum hepsini unutacağım. Ölümün acı tadını, bu avluda ne kadar ağladığımı, tüm o deli bozuk hallerini... Bir sürü şey olacak hayatımda. Acı, tatlı, anlamlı, anlamsız, gözümdeki yaşlar kuruyacak. Bir arada geçen zamanların acı tatlı anıları yüzümdeki çizgilerin sayısı artarken silikleşecek. Kısa bir süre

de olsa beni sona eren bir hayatın karşısında sallayan, çaresizliğimi tokat gibi yüzüme çarpan bu duygular daha cenazen toprağa verilmeden hayatın gündelik kaygıları ile birleşip yüzünde riyakar bir hüznün ile ihanet edecek kalbimi acıtan yas duygusuna. Asla unutmayacağım denilen neleri unutturmamıştır ki hayat insana...

Bak şimdiden dört yıl oldu bile sen vefat edeli. Ve ben dün gece çok zorladım hafızamı neler konuşmuştuk son görüşmemizde hatırlayayım diye. Sonra çok şeyi hatırladım da en çok bir tanesi yer etmiş aklıma. " Ben hep ölüm korkusu ile yaşadım yakın zamana kadar. Özellikle kanserden ölmekten çok korktum. Türlü

Alaturka Laiklik

çeşit kanserin her aşamadaki semptonlarını ezbere bilirdim gençliğimde. Bir ara her Allah'ın günü insanlara içimdeki tümörün şimdi hangi aşamada olduğunu anlatır paniklerime inandırırdım. İnanır mısın uzun zamandır hiçbir şeyden korkmuyorum. Korku denilen şeyin ne olduğunu bile unuttum artık." demiştin.

Suratına baktım. Nasıl olabilir böyle bir şey. İnsan korkuyu öldürebilir mi? Doğru söylüyordu Süreyya. Zaten hiç yalan söylemezdi ki?

...

Cihan Aktaş'ın ifadesiyle sıra dışı bir ailenin sıra dışı kızıydı O. Norşin Medreselerinden yetişmiş en son alimlerden birinin üniversite sıralarına kadar hiç resmi eğitim almamış kızı. İlk,orta ve liseyi dışardan bitirmişti. Sonra İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Astronomi Bölümüne girmişti. Medrese kökenli bu ailenin çocukları Norşin köyünden İstanbul'a taşındıktan sonra adeta ikiye bölünmüştü. Aynı evin içerisinde sosyal bilimlere merak salanlar ve Fen bilimlerine merak salanlar. Süreyya Fen bilimlerine değer veren kanattaydı. Ama Arapça'yı, İngilizce'yi, Osmanlıca'yı da öğrenmeyi ihmal etmemiş, Kur'an ilimlerinde mükemmel yetiştirmişti kendisini. Üniversiteyi bitirdikten sonra da hiç uzak kalmadı Kur'an öğrenme ve öğretme sevdasından.

Okul koridorlarında öcü, ninja diyen gençlerin sözlerini, bazı hocaların aşağılamalarına katar hiç etkilenmemişiz gibi, çok sağlammışız gibi, en sert yüz ifadelerimizi takınır, en sağlam adımlarımızla Süreyya ablanın yanına koşardık 80 lerin sonlarında. Suffa diye bir kursumuz vardı. Peygamberimiz zamanında yoksul gençlerin barındığı ilim tahsil edilen evin ismiydi Suffa. Burası da adına yakışır yoksullukta ve her daim cıvıl cıvıl kaynayan bir yerdi. Üniversite okuyan gençler ile ders boyunca uyuklayan Türkçe bile bilmeyen yaşlı teyzelerin yan yana yer minderlerine dizilip hevesle lafa söze atlamak için pusuya yattıkları, alimi, cahili, çoluğu, çocuğu, hatta yarı delisinin bile gönlünün kırılmadan sözünün dinlendiği, kendisine değer verildiğinin hissettirildiği bir garip mekan. Her yiğidin bir yoğurt yiyişi vardır. Biz Suffa'nın yiğitleri yoğurdu başka türlü yedik. Bizim derslerimiz şimdilerde insanların çatik moderator kaşlarının tehdidi altında yaptığı çağdaş terapi seansı benzeri oturumlara benzemezdi. Söz, zamanı gelince kapanın elinde kalırdı. Eh çok da uzatırsan tatlı bir şaka ile susturulma ihtimalin de vardı tabi.

Eskiden gazetelerin sadece magazin sayfalarını takip eden bendeniz Halepçe'ye ağlamayı, Filistin'in tarihi ile ilgilenmeyi hep Suffa'da öğrendim. Yine de çoğu zaman okuluna gitmelisin aksatma diye kovalanırdım Suffa'dan. Ah kolaysa bu dost yüzlerden vazgeçipte hırlaşa gürleşe okulun derslerine gir şimdi. Vallahi Süreyya Abla derdim, ben olmadan o okulda herkes çok daha mutlu, üzmemelim hocalarımızı. Gidip de bozmayayım şimdi bu huzur ve güven ortamını. Nafile. Laf anlatamazdım.

Yılbaşı gecelerine mahsus anne ve babamın rahatça yılbaşı kutlayabilmek ve dansöz seyredirken benim söylenmelerimden kurtulabilmek için istisnai izinleri olurdu Suffa'da kalmam için. Böyle gecelerde mutlaka beraber gideceğimiz bir panel olurdu. Çoğu zaman yüzlerce erkeğin en azından büyük bir kısmının gene mi bu kadın diyen bakışı, oflayıp puflamaları altında sorularıyla, itirazlarıyla

Alaturka Laiklik

konuşmacıları bunaltır bilgisi ve zekasına ters bir şeye o gür sesi ve tatlı şivesi ile müdahale etmeden duramazdı Süreyya. Hoca efendilerin ya da popüler yazarların makineli tüfek gibi konuşan, itirazlarını sıralayan bu davudi sesli kadın karşısındaki sessiz la havlelerini duyar gibi olurdum. Belli ki haddini bilmez bir KADINDI. Ama O'nu bir çay bahçesinde beraber oturmaya ikna etmek de mümkün olmazdı. Böyle olmak, bu tür bir rahatlığa alışmak istemiyorum derdi. (Of Süreyya Abla.Ben istiyorum çay bahçesinde oturmayı, hem de o yer minderleri belimi ağrıtıyor. Biliyor musun ben koltuk ta seviyorum galiba. Üstelik yer sofrasında yemek yemek Suffa hariç her yerde işkence gibi geliyor. Ama kendime bunları itiraf etmem için bir on sene lazım daha)

...
Yoruyordu beni hep farkında olmak, hep bir şeylerin peşinde olmak.Sıradan insanların hiç birşeyi umursamaksızın yaptığı sohbetlere imreniyordum. Sadece çocuklarından, gündelik hayatın öylesine dertlerinden, Oktay Usta'nın sabahki kek tarifinden, Seda Sayan'ın yaşı üzerine giriştikleri uzun mu uzun kavgalardan bahsederken ne kadar mutluydular. Birbirlerini gördükleri zaman merhaba nasılsından sonra ilk soruları 'ee şimdi neler yapıyorsun' değil hadi gidip bir kahve içelim, akşam gene bizim ki canımı çok sıktı ya da Adil Işık'ta indirim varmış bir bakalım mı idi. O can sıkıcı konuları konuşurken takındıkları umursamazlık bile imrendiriyordu adamı. Dinlemesi ölümden beter olsa da...

Eee şimdilerde neler yapıyorsun anlat bakalım. Ben hayatımda en çok bu soruya kızdım, en çok bu soru karşısında kendimi çaresiz hissettim. Hiçbir şey ama hiçbir şey yapmadığım zamanlarımı, ait olduğum kalabalıklarda kendimi ne kadar yalnız hissettiğimi, ait olmadığım kalabalıklarda insanlarla ortak konuşacak bir kelime dahi bulamadığımı, kimi zaman hayatın sürpirizleri karşısında çaresiz yüklendiğim sorumlulukların içinde hiçbir kitabın, makalenin, kelimenin beş paralık anlamı olmadığını nasıl anlatabilirim. Üstelik hiç ama hiçbir şeyi anlatmak istemiyorum kimseye. Tesellileriniz beni öfkeliendiriyor. İhlasınız içimdeki haset duvarlarına çarpıyor. İçimde kopan fırtınaları, tanrı ile kavgalarımı, her kavgadan biraz daha yenik çıktığımı anlatmalı mıyım sizlere. Ben kavgalarımın son verememişken nasıl bekliyorsunuz benden çıkıp da insanlara yol gösteren olmamı. Söyleyebileceğim sadece şu: ben hep Tanrı'ya yenik düştüm ve hep gitgide daha fazla. Asla inkar edemeyeceğim kadar inandım ona. Kendine tapan,kendine sığınan adamın hali hep komik geldi Tanrı'ya tapma, Tanrı'ya sığınma ediminin yanında. Bütün hikaye buydu aslında.

...
Bu ihlaslı ve çalışkan kalabalığa artık dahil olamama hali üzüyordu beni ama biliyordum ki O hep iki adım ötedeydi. Ne zaman olsa giderim, beni o neşeli haliyle kucaklar ve bir çay demler kaldığımız yerden devam ederiz. Sonra güneşli bir haziran günü bir telefon; hastanede son nefesini veriyor. Vasiyeti varmış: "Ben herkese hakkımı helal ediyorum. Yanıma artık kimseyi almayın sonra yıkanıp, kefenlenince görür arkadaşlar beni" Vasiyetini tutmamak olmaz. Sonrasında ise görmeye benim içim elvermedi. Sağlığında esirgelediğim saatleri böyle telafi etmenin ne anlamı vardı. Belki de ölümlerle bir kez daha yüzleşmek işime gelmedi. Kimbilir...

Vefatında cenazesini görenler hep aynı şeyi söylediler; gülümsüyordu...

Alaturka Laiklik

Bitlis' in Norşin köyünde doğmuş, muhtemelen Türkçe'yi sonradan öğrenmiş, hep çabası ve Allah vergisi zekasıyla bildiklerine sahip olmuş sıra dışı bir Kürt kıızıydı Süreyya. Bir kardeşi 12 eylül öncesi bir Cuma namazı çıkışı ülkücülerin kurşunlarıyla şehit olmuş, diğer kardeşinin 12 eylül sonrası hapishanelerinde yaşadığı işkencelere gün be gün şahitlik etmiş, ailesi nice badireler atlatmış bir alime. Elbette bir melek değildi. Çok deli dolulukları ve zaman zaman da yanışları vardı.

Baştan aşağı siyah giyerdi dışarı çıkarken. Kocaman botlar. Diřiliđi ile baş döndüren dişiliği ile yer edinen biri de değildi adet olduğu üzere. Ama gerçekte, insandı, bir acı resim ya da haber gördüğünde, bir ayet okunduğunda anında gözlerinden sessiz yaşlar akacak kadar insan. Ve gizli koylara yüzmeye gittiğimizde en gür kahkahaları atacak kadar çocuk. Benim fırsat varken ertelediğim dostluğumdu. Aradan bunca zaman geçtikten sonra geçen gün bir arkadaşımın söylediği sözlerdeki gibi "nasıl bir insanmış ki tanıyan kime sorsam hemen ağlıyor" dediği gibi bir insandı. Sustum. Çünkü biliyorum ki iki cümle söylesem ağlayacağım.

Suffa yok artık. İstanbul Üniversitesi' nin koridorları da nicedir Norşin Köyü'nün fen bilimlerine meraklı genç kızlarına kapalı. Meydanların parlak cumhuriyet kızlarıyla birbirlerini tanıma, iki ders arasında laflama ve birbirlerini sevme ihtimalleri de yok. Norşin köyü'nün kızlarının asla giremediği akademilerin saygın araştırmalarından öğreniyor kızlarımız öteki mahallenin 'uykuları kaçırın tehditkar dünyasını'. Kırmızı çizgilerin ötesine geçmek yok, risk yok, tasa yok.

Ha gayret Türkiye bundan daha kötüsünü de yapabiliriz.

Çağdaşlık ve T.C (Faruk Saim Akhan)

En başından beridir birincil amacını muassır medeniyet seviyesine ulaşmak olarak belirleyen Türkiye Cumhuriyeti Devleti (TC) halkı da halka rağmen tahayyülündeki muassır vatandaş tipine uydurmaya çalışmıştır.

Olayın neresinden bakılırsa bakılsın **bireyi iradesi dışında medenileştirmek zorlama bir girişimdir.**

Üstelik kalıcı bir sonuç vermesinden de bahsedilemez. Ancak baskıyla bireye öyleymiş gibi davranmak

yükümlülüğü verilebilir, bu devleti **zulüm üreten bir aygıt** yapar; ve baskı azaldığında birey yükümlülüğü derhal reddeder.

TC kurulduğu günden itibaren zamanın cumhuriyetlerinden kendine örnekler edinmiş, projelendirmiş, her haliyle topluma dayatmıştır. Hem örnek alınan devlet modellerine bakıldığında Ortaya çıkarılmaya çalışılan evletin nasıl bir faşizan düzen olduğu görülebilecektir. Sürece nesnel bakıldığında aslında niyetlerin gayet açık bir dille ifade edildiği görülmektedir. Hedef muassır medeniyetlere benzemek, batılılaşmaktır. Yani batılı muassır medeniyetler ailesine dahil olmaktır.

Peki bahsettiğimiz dönemde batılı devletlerin demokratik açıdan durumu neydi? Yani TC yönetimi nasıl bir medeniyete dahil olmak istiyordu?

Alaturka Laiklik

Öncelikle bu noktada "Cumhuriyet" kelimesinin önemine değinmek gerekir. Dönem itibariyle Cumhuriyet, demokratik olmayan seçim sistemleriyle halka tasdik ettirilen, görünürde cumhuriyet aslında ise monarşik ya da yarı faşist diktaların siyaset dilindeki karşılığıdır. Mussolini'nin İtalya'sı, Hitler'in Almanya'sı, Franco'nun İspanya'sı Cumhuriyettir. Oysa bu devletlerin demokratik(!) yapıları hakkında az çok fikir sahibiyiz. Ve ilk TC yönetiminin muassır medeniyet hedefi olarak benimsedikleri devletleri bunlardır. Bu hale bakıldığında TC'nin geldiği yer aslında gayet hedefe uygun...*

Bu noktada ayrıca sorgulanması gereken toplumun konulan hedefi ne kadar benimsediği; benimsedikleri ve bunu ifade ettikleri halde başlarına ne geldiğidir. Dönemim ultra batıcılarının kendileri gibi düşünmeyen herkese mürteci (gerici) yaftasını yapıştırmaları ve TC yönetiminin muassırlaşma gayretleri içinde yaptığı inkılapları benimsemeyenlere reva gördüğü muameleler ayrıca adalet terazisinde tartılmalıdır. Malum dönemde yapılan zulmün hesabı giyaben dahi olsa sorulmalı, en azından İspanya gibi o dönemin mirası reddedilmeli, en baştan bir anayasa ile demokrasinin inşasına çalışılmalıdır.

TC kurucu kadrosunun ulşamaya çalıştığı muassır medeniyetler demokrasi değil cumhuriyetle yönetiliyor, cumhuriyetler de dönemin cumhuriyet kavramına verdiği özellikler dolayısıyla diktatörlerle yönetiliyordu. Yani en baştan beri TC kurucu kadrosunun hedefi demokrasi değil, bugün durumunu tartıştığımız yarı dikta- despot devlet yönetimini tesisti. Malesef başarılı olmadıklarını söyleyemeyiz.

Günümüze geldiğimizde ise I. Cumhuriyetçilerin ya da Ulusalçı-Kemalist (solcu kemalist, Che resimli siyah tişört ve Deniz Gezmiş montu giyen solcu takım ve hem kemalist hem demokrat, hem dindar hem Atatürkçü vb... Hepsi farkında olmasalar bile bu kesime dahildir) güruhun çağdaş yaşam fantazisi TC kurucu kadrosunun hayallerine dayanmaktadır. Aslına bakılırsa bu bir çağdaşlaşma değil apaçık irtica (geriye dönüş) talebidir. Çünkü 21. yüzyılda artık diktalar değil demokrasi revaçtadır.

Bir kaç istisna dışında cumhuriyetler tasfiye edilmiş ya da yerini demokratik krallıklara bırakmıştır. Medeniyet tercihini demokrasiden yana kullanmıştır. Bu noktada cumhuriyete dönüş irticanın en büyük bir numunesini teşkil edecektir. Üstelik çağdaşlaşma ve toplumu çağdaşlaştırma çabasındakilerin metodları incelendiğinde anti-demokratik ve faşist noktalar dikkat çekmektedir.,

Bir kere halka rağmen halk için miras olarak alınmış, "sivil" olmayan sivil toplum örgütleri ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca darbe şakşakçılığıyla ** yine miras edindikleri darbeci geleneği sürdürmektedirler.

Buraya kadar mantıksal açıdan bir sorun yok. Asıl sorun tüm bu yapılanların ilerencilik adına yapılması, tüm bunlara karşı çıkanların da mürteci diye damgalanmasıdır. Oysa kimin mürteci olduğu gayet aşikardır.

Alaturka Laiklik

Yukarıda ifade ettiğimiz devletin çağdaşlaşmasının ne anlama geldiği, kavram karışıklığından pek de anlaşılamakta, bağnazca bir itaatkârlıkla desteklenmektedir. Bunu yapanların tümü de irticaya karşı olduğunu gururla ifade etmekte.

Daha önce dediğimiz gib kavram karışıklığı TC'nin en büyük projelerindedir. Bir nevi çift düşün de denilebilir. 1984'de değiliz belki ama ütopyayı yaşamadığımızı söyleyemeyiz.

Devletin çağdaşlaşması fantazisi Köy Enstitüleri ve Halkevlerinin açılmasının ardından halkın çağdaşlaşması ve "vatandaş" seviyesine yükseltilmesi projesinden her zaman kuvvet almıştır.

Gerek TC'nin kuruluşu, ilk yılları ve 1950'ye kadar olan dönemde halk yatıştırılması gereken, cahil, gayri medeni bir insan yığını olarak görülmekteydi. Bu faşist önyargının sahipleri, yine darbeci İT kadrolarının Osmanlı'ya karşı batıcılık adına bayrak açmalarından ve Osmanlı'yı batı karşısında mutlak mağlup olarak kabul etmelerinden ilham almıştır.

"*Halk paljlara akın etti, vatandaş denize giremiyor*" hezeyanı bu zihniyetin tezahürüdür. Yakın dönemdeki manken oyu-çoban oyu denklemi ise yine aynı kaynaktan beslenmektedir.

Bu zihniyetin terki ise ancak demokrasi dışı her yolun kapanması ve Kemalistlerin elitizmi terk etmek zorunda bırakılmaları ve Kemalizmin demokrasi içinde diğer görüşlerle fırsat eşitliği çerçevesinde tartışılabilmesiyle mümkün olabilecektir. Yoksa her fırsatta eski günlere dönme isteğiyle darbe girişimleri olacak demokrasi serüvenimiz daha da lekenecektir.

- **Özellikle Hitler Almanya'sı ile sıkı ilişkilerimiz benzeme çabamız konusunda hangi kesime yakın olduğumuzu göstermektedir. Ki yine TC kurucu kadrosunun Osmanlı yönetimini Almancı olduğu için suçlamasına, hem I. Dünya Savaşı'nı Almanya'yla birlikte kaybetmemize, Hitler ise ikinci kez bir dünya savaşına meydan verecek uygulamalar yapmasına rağmen bu tip bir ilişki ancak ciddi bir özenmenin tezahürü olabilir.*
- ***Ki TC kurucu kadrosu İttihat ve Terakki'nin (İT) darbeci kadrosudur ve Meşhur Babıali baskını (darbesi) ile iktidara gelmişlerdir.*

CHP'nin İslâm Vizyonu

Ak Parti'den İznik Belediye Meclisi üyesi seçilen Zeliha Peşte, başörtüsü ile oturlara katıldığı gerekçesiyle CHP'nin önerge vermesi üzerine istifa etti.

İznik Belediye Meclisi'nin tek kadın üyesi olan Zeliha Peşte, geçtiğimiz günlerde yapılan belediyenin yeni dönemdeki ikinci meclis toplantısında gündem öncesi CHP'li üyeler Ali Sarı, Hikmet Özkan ve Mehmet Akyüz'ün verdiği önergenin okunması ile şok oldu.

Daha önce hukuk fakültesinden de bu nedenle ayrıldığını anımsatan Zeliha Peşte, İçişleri Bakanlığı'ndan olumlu bir karar beklemediği için istifa ettiğini kaydetti. Bu konuda Ak Parti'den de çok büyük beklentisi bulunmadığını anımsatan Peşte, "Ülkenin şartlarını biliyorum. Süreç çok adil işlemiyor şuan. Başörtüsü, özgürlükler kapsamında değerlendirilmedi bugüne kadar. Başörtüsü yüzünden Ak Parti'nin de zarar görmesini istemiyorum." diye konuştu.

CHP'nin sorun çıkarıp çıkarmayacağından endişe duyduğunu aktaran Peşte, ilk meclis toplantısı öncesi "Rahat olun, bizim öyle bir tedirginliğimiz yok" şeklinde destek gördüğünü dile getirdi.

Alaturka Laiklik

İlk meclis toplantısında gerçekten de hiçbir sorun yaşanmadığını belirten Peşte, ikinci meclis toplantısını ve istifa sürecini şöyle anlattı: "Seçimi kazandıktan sonra CHP'nin tavrından endişe ediyordum. Ama ilk toplantıda birşey olmamasına rağmen ikinci meclis toplantısına gittiğimizde, gündem başlamadan CHP'nin bu dilekçesi okundu. Ben şok oldum. O anı hatırlayamıyorum. Sanki odanın dışından dinliyormuşum gibi bir şok yaşadım. Bir tartışma yaşanmadı. Ama olan benim ve bizim özgürlüklerimize oldu. Ben olayın büyümesini ve partimin zarar görmesini istemedim. Bu nedenle İçişleri Bakanlığı'ndan gelecek sonucu da beklemedim istifa ettim. Ama bir kaç gündür çok üzgünüm. Bunları hak etmedik."

Başörtüsünün iktidar kavgası olmaktan çıkartılması gerektiğini vurgulayan Peşte, "12 yaşında bir kızım var. Çocuklarımız en azından bunları yaşamasin. Kadın olarak zaten hayata zorluklarla başlıyoruz. Bir de bu tür başörtüsü gibi ek bir sıkıntılar çıkartılıyor. Güya bir Ak Parti meclis üyesi, 'CHP'lilere nasıl başörtüsünü kabul ettirdik' demiş. Bunun üzerine sinirlenmişler ve önerge vermişler. Bu çok saçma bir gerekçe. CHP Türkiye'nin her yerinde böyle zaten" şeklinde konuştu.

CHP İznik İlçe Başkanı İsmail Güleç ise başörtüsüne karşı olmadıklarını ancak kamusal alanda takılmasının yasal olarak imkansız olduğunu ileri sürdü.

Güleç, başörtüsü konusunun Türkiye'de halledilemeyen bir konu olduğunu belirterek, şunları ifade etti: "Arkadaşımız zaten daha önce türban nedeniyle hukuk fakültesini de bırakmış. Biz sokaktaki insana karışmıyoruz. Benim eşimde başörtülü. Türban değil ama başörtüsüyle gezer. Ama herkes kamusal alanda kılık kıyafete uymak zorundadır. Bizim için sokaktaki insanın bir sorunu yok. Özgürdür. Kamusal alanda görev yapan insanların bu konuya dikkat etmesi gerekir." (CİHAN)

Misyonerlik, Hukuk ve Özgürlük (Mehmet Akif Mentemşođlu)

Geçenlerde yeni üniversite mezunu bir genç arkadasimiz ile konuşurken internette, son günlerde kendisine sıkça gelen "misyonerlik" aleyhtarı maillerden bahsetti. Bu maillerden bir tanesi Taksim'de "bedava İncil" şeklinde el broşürü dağıtan bir gencin tartaklandığı, sözlü sataşmalara uğradığından bahsediyor ve benim sohbet etmekte olduğum genç bu olayı büyük bir coşkuyla anlatıyordu.

Misyonerlik konusu son yıllarda ulusalcı/milliyetçi tandanslı çevreler tarafından özellikle provoke edilmekte ve düşmanlık oluşturacak mecralara çekilmeye çalışılmaktadır.

Bu mecralardan bir tanesi, "Türkiye'de misyonerlik çalışmalarının amacının, önce Türk halkını kendi kültüründen ve inancından soğutmak sonra Hristiyan yaparak sömürgeci batılı güçlerin hizmetine sunmaktır"[1] şeklinde özetlenecek genel bir bakış açısıdır.

İkinci bir bakış açısı, "Batıda Müslüman ile Türk, Türk ile İslamın eşanlamalı olarak kabul edildiği ve yüce peygamberin "Türk" olarak bilindiği"[2] varsayımı ve bu yüzden misyonerliğin özellikle Türk dünyası ile ilgilendiği iddiası şeklindeki milli hassasiyetleri provoke etmeye yönelik varsayımdır.

Alaturka Laiklik

Üçüncü bir varsayım, Abdullah Öcalan'ın Papa'ya yazdığı bir mektubunda söylediği iddia edilen "Aziz Peder, Hristiyanlığa çok yakınım, sizin şahsınıza ve dininize duyduğum saygı benim savaşımlarımın ve düşüncelerimin merkezindedir"[3] şeklindeki sözlerin, halkın sevmediği bir şahsiyet üzerinden milli duygularının kullanılarak misyonerlik karşısında provoke edilmeye çalışılmasıdır.

Yine aynı şekilde, 1962-1972 yılları arasında Türkiye'de "Barış Gönüllüleri" adı altında faaliyet yürüten Amerikan misyoner örgütünün "Güneydoğu'da PKK'nın temellerini attığı iddiasıdır"[4].

Dördüncü bir varsayım, dinlerarası diyalog çabalarının Vatikan'ın bir projesi olduğu iddiası ve Türkiye'de bu diyalog çabalarını Abant toplantıları vasıtasıyla sürdüren Fethullah Gülen Cemaati'nin misyonerliğe hizmet ettiği iddiasıdır.

Prof.Dr.Haydar Baş'a göre, dinlerarası diyalog ile ilgili olarak yapılan Abant toplantılarında her ne kadar tıkanma noktasındaki Türkiye'nin önünün açılması şeklinde bir amaç konuşulmuşsa da alınan kararlar buna hizmet etmemiştir.

Bu varsayıma göre sadece Fethullah Gülen Cemaati değil, gerçekte başka dinler ve kültürler ile yakınlaşmaya çalışan her akımın arkasında misyonerliğe hizmet düşüncesi yer almaktadır.

Beşinci bir varsayım, misyonerliğin bu kadar fazla yol almasında hiç şüphesiz AB'ye uyum yasalarının oynadığı roldür. Bu düşünceye göre, ulus devleti tasfiye etmek amacı taşıyan Batı, bu yasaları Türkiye'ye karşı bir psikolojik savaş aracı olarak kullanmaktadır. Bu düşünceye göre Batı, Türkiye üzerindeki bu dinsel baskıyı, Fener Rum Patrikhanesi'nin ekümenliği, Heybeliada Ruhban Okulu'nun açılması ve Anadolu'da yoğun misyonerlik faaliyetleri ile sürdürmektedir.

Özgürlükler açısından bakabilmek

İngiltere'de "Times" ve "Guardian" gazetelerinde özgürce yayınlanmakta olan "bedava Kuran-ı Kerim" şeklindeki ilanları görünceye kadar, yıllarca Hürriyet ve Milliyet gazetelerinin arka sayfalarında kendilerini çok afişe etmemek için küçük puntolarla yazılan "bedava İncil" şeklindeki ilanlarda, hem ilanı verene hem de ilanı yayınlayan gazetelere yukarıdaki nedenlerden dolayı kızgınlıkla yaklaşmışlardır.

Gerçekten de "Times" ve "Guardian" gazetelerinde yer alan ilandaki web adresini tıkladığınızda, adres ve kontak bilgileri girildikten sonra Kuran-ı Kerim adresinize postalanmaktadır. Bu konuda İngiltere merkezli sadece bir tane değil, yüzlerce organizasyon ve site olup, Google'da yapılan küçük bir araştırma ile bulunabilmektedir (örnek, www.albirr.com).

İngilterede bulunmuş olanlar bilirler, Leicester Square isminde eğlence ve gece hayatının merkezi olan bir meydan vardır. Bu meydana eskiden disko şimdi ise sinema kompleksi olarak kullanılan Equinox isimli binanın hemen yan tarafında eğlence hayatının en yoğun olduğu cuma ve cumartesi akşamları, sarıklı, cübbeli

Alaturka Laiklik

Müslüman gençler stand açarlar ve yoldan geçen insanlara İslamı tebliğ etmeye çalışırlardı. Bu gençleri ve ortamı gördükten sonra ilk paragrafta bahsetmiş olduğum Taksim'de İncil broşürü dağıtan gence, özgürlükler açısından bakabilmeyi öğrendiğimi zannediyorum.

Örneklerimi hep İngiltere'den veriyorum ama benim için muazzam güzel örneklerden bir tanesi de üniversitelerin öğrenci kulüpleridir. Bu kulüpler herhangi bir spor dalı, (futbol kulübü, yüzme kulübü v.b.) sanatsal (tiyatro kulübü, sinema kulübü v.b.) kulüpler olabileceği gibi, aynı dine mensup öğrencilerin bir araya gelerek kurdukları "Budist Öğrenciler Kulübü", "Hristiyan Öğrenciler Kulübü", ve "Müslüman Öğrenciler Kulübü" gibi dini kulüpler de yer almaktadır. Bu kulüplerde öğrenciler okulun imkanlarını kullanarak, bir arada olmakta, dinlerini kendilerine yakınlık gösteren diğer öğrencilere tebliğ edebilmekte ve bu sayede bazı öğrencilerin Müslüman olmasına da yol açmaktadırlar. Londra Üniversitesi'ne ait Birkbeck College ve London School of Economics'de okul cuma günleri müslüman öğrencilere bir salonunu Cuma namazı için tahsis etmekte ve namaz kılmaya gelen öğrencilerin salon dışına taşan görüntüleri ilginç manzaralar oluşturabilmektedir.

İngiliz BBC televizyonu tarafından İslam ile ilgili yapılan birçok belgeselden bir tanesinde İngiltere'de en hızlı yayılan dinin İslam olduğu, özellikle 11 Eylül'den sonra müslüman olanların sayısında artış olduğu, senede yaklaşık 50.000 kişinin İngiltere'de Müslüman olduğu tahmin edilmektedir.

ATO tarafından yayınlanan bir rapora göre ise, Türkiye'de Hristiyan cemaati sayısı 50-55.000 olarak tahmin edilmekte ve bunlara ait 3000'den fazla kilise, çok sayıda kitabevi, 1 kütüphane, 6 dergi, çeşitli vakıflar, yayınevleri, 5 radyo, çok sayıda manastır, 2 kafe, 1 acenta, 7 şirket, 1 otel, 1 tercüme bürosu, 7 gazete, müzeler ve onlarca dernek bulunduğu kaydedilmiştir. Yine aynı rapora göre, bu çalışmaların sonucu olarak, Batıkent Protestan Kilisesi'nde 37 öğrenci, Gazi Üniversitesi'nde 138 kişi, Hacettepe Üniversitesi'nde 6 kişi, Ankara Üniversitesi'nde 345 kişinin din değiştirerek Hristiyan olduğu belirtilmiştir.

Yine Youtube paylaşım sitesinde "Muslim Demographics" isimli bir blogda Avrupa'da, Kanada ve USA'da gerek doğum oranının geriye gitmesinden, gerek Müslümanların hem iltica yolu, hem de doğum oranlarının yüksekliliği ile sayılarının artmasından, gerekse Müslümanlığa olan ilgiden ve Müslüman olanların sayısının artmasından hareketle yakın bir gelecekte Müslüman nüfusunun bazı ülkelerde Hristiyan nüfusu geçeceği yönündedir. Bu araştırmaya göre, 2027 yılında Fransa'da her 5 erkekten 1 tanesi müslüman olacak ve 2039 yılında Fransa'da Müslüman nüfus Hristiyan nüfusu geçecektir. Aynı blogun Alman İstatistik Bürosu'ndan aldığı verilere göre, 2050 yılında Almanya'da da Müslüman nüfus Hristiyan nüfusu geçecektir. Aynı blogun araştırma sonuçlarına göre 1970 yılında 100 bin, şu anda 9 milyon olan Amerika'daki Müslüman nüfusu, 30 yıl içinde 50 milyona yükselecektir.

Sonuç

Alaturka Laiklik

1. 600 yıl Müslüman, Hristiyan, Musevi bütün dini unsurları bünyesinde hoşgörü ile tutabilmiş bir imparatorluğun mirasçıları olarak, son 150 yılda nasıl hoşgörüsüz bir toplum haline geldiğimiz noktası, bizi etkisi altına alan zihniyetin politikalarında gizlidir.
2. Bu zihniyet ki, son 150 yıl içerisinde bünyesinde bulunan etnik ve dini unsurları, kendisine tehdit olarak algıladığı için, gerek yasaları, gerekse resmi ve gayr-ı resmi güçleri ile elimine etmeyi, sindirmeyi ve azaltmayı başarmıştır.
3. Bu minvalde meydana gelen olayları da bu zihniyetin politikaları çerçevesinde değerlendirmek gerekmektedir. Ermeni sorunu, Kürt sorunu, 5-6 Eylül olayları, Maraş olayları, Madımak olayı, Hrant Dink cinayeti gibi muhtelif suikast ve terör olayları gibi bir dizi olayı, diğer sebeplerle birlikte bu zihniyetin yansımalarından meydana gelmiş olaylar olarak değerlendirmek gerekmektedir.
4. Bu bağlamda, misyonerlik faaliyetlerinde bulunanlara veya başka dine mensup olanlara karşı fiziksel şiddet uygulamaları da aynı çerçevede değerlendirilebilir. Rahip Santoro cinayeti, Malatya Zirve Yayınevi katliami, İzmir'de St.Antuan Kilisesi rahibi Adriano Francini'nin bıçaklı saldırıya uğraması ve bunun yanında bildiğimiz veya bilemediğimiz birçok şiddet olaylarını dikkatlice incelememiz gerekir.
5. Misyonerlik düşmanlığı üzerine aynı zihniyet tarafından yapılan söylemler, maalesef dini hassasiyeti yüksek insanlarımız üzerinde başarılı olabilmekte, bir çok insan, Malatya Zirve Yayınevi Katliami, Rahip Santoro Cinayeti, Rahip Francini'nin bıçaklanması ve Hrant Dink cinayeti gibi olaylarda katliam sanıklarının dini çerçeveden bakarak kahraman olarak görebilmektedir.
6. İşin garip tarafı, misyonerlik faaliyetlerini acımasızca eleştiren ulusalcı/milliyetçi tandanslı insanlardan birçoğunun gerçekte dini hassasiyetlerinin olmadığı, dini hassasiyeti yüksek halkı laik olmamak ile eleştirirken, aynı zamanda bu insanların dini hassasiyetlerini misyonerlik gibi konularla provoke ettikleri görülmektedir. Özellikle Cumhuriyet gazetesi gibi bu zihniyetin medya ayağındaki yayın organları bu provokasyonun baş aktörleri durumundadır. Cumhuriyet gazetesi yazarı, şu anda Ergenekon sanığı olarak tutuklu bulunan Prof.Dr.Erol Manisalı, "Bıçak Sirtında Cumhuriyet" (2004) adlı eserinde misyonerlik hakkında şunları yazar; "Türkiye gibi Müslüman bir ülkede gazete ve televizyon haberlerinde kiliseler, papazlar ve hatta rahibeler ön plana çıkar. Sadece İngiliz papazları değil diğerleri de. Kısacası Müslüman mahallesinde salyangoz satışı artar." Yine aynı gazeteden rahmetli Atilla İlhan, 1.12.2004 tarihli yazısında misyonerlerin Türkiye'de ulaştıkları hedefleri eleştirel açıdan anlatmaktadır.
7. Yukarıdaki satırlarda belirtildiği gibi, İslam hoşgörüsünü evrensel bir bakış açısı ile anlatmaya ve yaymaya çalışan her türlü cemaat (Fethullah Gülen Cemaati gibi..), sivil toplum örgütleri gibi organizasyonlar, aynı zihniyet tarafından misyonerliğe hizmet etmekle suçlanmaktadır.
8. AB'ye girme çabaları ve bu yolda yapılan her türlü uyum yasası da aynı çerçevede değerlendirilmektedir.

Alaturka Laiklik

9. Misyonerliğin ülkemizin dini, sosyal ve kültürel yapısında yol açabileceği tahribatlara inanmakla birlikte, olaya hak, hukuk ve özgürlükler açısından bakmaya çalışmakta, bu bağlamda devlet bakanımız Mehmet Aydın'ın, "Herkesin kendi dinini yayma ve anlatma özgürlüğü vardır, buna engel olamazsınız" minvalindeki sözlerine katılıyorum ve bu çerçevede yapılan her türlü faaliyetlere getirilebilecek eleştirilerin seviye sınırlarını aşmamasını diliyorum.
10. "Özgürlükler açısından bakabilmek" başlıklı bölümde, tamamı ile diğer bir açıdan, Avrupa'da İslamın yayılışını ve özellikle İngiltere'de özgürlüklere ve tebliğe bakış açısını bir nebze anlatmaya çalışarak, ayrı bir tartışma konusu başlatabilmeyi arzulamaktayım.

[1] Mahmut Aydın, Çağdaş Misyonerlik Faaliyetleri ve Türkiyede Misyonerlik Faaliyetleri, Kaktüs Yayınları, 2002.

[2] Bozkurt Güvenç, Türk Kimliği, Ankara, Kültür Bakanlığı, 1994.

[3] Haydar Baş, AKP Hakkında görüşme, Cumhuriyet Gazetesi, 2.7.2004

[4] Ugur Yıldırım-Jeopolitik Dergisi, Mayıs 2005, Sayı 16, Sayfa 73-83.

Kafalara Mayın Döşemek (Doç. Dr. Serdar M. Değirmencioğlu)

www.evrensel.net

Genelkurmay Başkanlığı tarafından hazırlatılan "Sarı Gelin - Ermeni Sorununun İç Yüzü Belgeseli" Milli Eğitim Müdürlüğü yazısı ile 2008'de okullara gönderilmiş. Bu ne bir belgesel, ne de eğitsel malzeme. Ama okullarda gösterilmesi istenmiş ve gösterilmiş.

Genelkurmay senelerdir web sitesinde bu konuya yer verdiği için belki bir DVD yaptırtması şaşırtıcı olmayabilir.

Yine de sormak gerek: Dünyada başka hangi ordu sitesinde böyle konulara yer veriyor; bu gibi konularda DVD hazırlanması ve okullara dağıtılması ile uğraşiyor?

Kimin fikri?

Anlaşılan karar yukarıdan, MGK bünyesindeki bir birimden geliyor. Okullara gönderilen yazılarda DVD'nin öğrencilere uygun saatlerde izlettirilmesi; bir sonuç raporu yazılması ve 27 Şubat mesai bitimine kadar gönderilmesi isteniyor. Yani, süreç tamamlanmak üzere.

Ne içeriyor?

İki DVD'den oluşan bu "şeyin" ne kadar "bilimsel olduğu" en basta uzun uzun anlatılıyor. Ardından sıkı bir inandırma çabası geleceği belli. Mesut Mertcan bu çabaya, kulağa güzel ve inandırıcı gelen bir ses tonuyla, "kardeşçe yaşama arzusu", "Barış" gibi olumlu sözlerle katılıyor.

Yapımda her tur ikna malzemesi kullanılmış. Güven ve merhamet uyandıracak

Alaturka Laiklik

yaşlı dedeler, "basını kestiler", "hepsini odun niyetine yaktılar" vb. şeyler soyluyorlar. Bir diğer dede, "aklına geldikçe insanın aklını oynatası geliyor" diyor ve gözyaşlarına kapılıyor. Bu sözler ve görüntüler elbette akılda kalacaktır.

Bu "şeyin" içine epeyce toplu mezar, kemik, kafatası görüntüleri de konulmuş. Çocuklara kesinlikle kötü ve kalıcı etkisi olacak görüntüler. Ama zaten istenen bunların belleklere kazınması; kafalara korku, tiksinti, acıma karışımından oluşan duygusal mayınlar yerleştirmek.

Ana vurgu

Ağır ağır beliren ve yinelenen ana mesaj su: "Ermeni kotudur". "Tarihin belki de en kara sayfalarını" yazanların Ermeniler olduğu söyleniyor. Ne zaman, ne balgam; yani su tarihte veya şurada yaşananlar, su grubun yaptıkları, vb. hiçbir ayrıma gerek duyulmamış. Söylenenler hep bir bütüne, yani bütün Ermenilere yönelik.

Diğer ana mesaj ise, komşumuz - hem de çok özel komşumuz - "Ermenistan saldırgan, yayılcı, tehditkâr, intikamcıdır". Yani, "düşmandı ve düşman kalacak". Gelinecek sonuç; "komşuyu red ediniz ve ona düşman olunuz."

Bu yapım etnik sıfatları fütursuzca kullanan bildik milliyetçi yaklaşımın ürünü. Bu yaklaşım tarihteki bütün olayları birbirine katar ve zaman, mekân, durum, vb. ayrımlar yapmadan "Ermeni", "Türk", gibi kategorileri bir sabit haline getirir. Bir sabit hep iyi, diğer sabit ise hep kotudur. Bu yolla, halklardan "ezeli düşman" üretilir.

Yeni değil

Birilerine zorla "acı gerçekler" içeren görüntüler izletilmesi elbette hiç yeni değil. Örneğin, Bolu Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi liselerde "terör" konulu seminerler düzenlemiş ve parçalanmış ceset fotoğrafları ile öğrencilere terör yaşatmıştı (Radikal, 26.9.2002). Parçalanmış cesetler 'ibret olması amacıyla' gösterilmişti. Bu fotoğrafları dehşetle izleyen öğrenciler, özellikle çatışmada vücudunun yarısı parçalanmış kadının fotoğrafını görmeye dayanamamıştı.

Anlaşılabacağı üzere, görüntüleri izletenler güçlü, izletilenler ise güçsüz konumdalar. Aklıma, 1997'de Burdur'da bedelli askerlik yapanlar için düzenlenen bir düzine "seminer" geliyor. Bunlardan birinde bize, tandıra atıldığı söylenen bebek cesetleri ve daha nice ceset gösterilmişti. Toplam 5000 kişiydik. Kim bilir bu oturumlar kaç kere daha düzenlendi; daha kaç bin er bu görüntülere maruz kaldı?

Seminerlerde sık vurgulanan mesaj, bu oturumda da yinelenmişti: "Türkiye'nin iç düşmanları her zaman dış düşmanlarının hizmetindedir. Dış düşmanların kim olduğu bellidir: Rum, Yunan, Ermeni." Arkamda oturan er, "bu saçmalıklara kim inanır yahu?" diyerek tepki verirken, hemen önümde oturan çok daha genç er,

Alaturka Laiklik

yanındakilere, “simdi elimde silah olacak, kaç tanesini gebertirdim bu Rumların!” diyordu.

Düşmanlık üretmek

Bu iki erin sözleri, okullarda izletilen “şeyin” etkisi hakkında bir ipucu. Eleştirel düşünebilen, propaganda deşifre etmeye alışık izleyiciler, propaganda malzemesini kolay ayırt ederler. Bu yetkinliğe sahip olmayan izleyiciler ise kendilerine söylenenlere ve gösterilenlere çabucak inanabilirler. Etkinin artması için kullanılan korkutucu ve çarpıcı görüntüler bu izleyicileri özellikle kolay etkiler. Sonra da istendiği gibi düşünmeye ve hatta davranmaya başlarlar. Yani birilerine düşman olurlar.

Bu “şeyin” ilköğretim okullarının hepsine gönderildiği ve tüm öğrencilere izletilmesi istendiği anlaşılıyor. Kaç öğrenciye izletildiğini bilmek mümkün değil, ama sayının yüksek olduğu tahmin edilebilir. İzleyenlerin çoğunun etkileneceği de kesin: Henüz deşifre etme becerileri gelişmediği için yası küçük öğrenciler daha kolay etkilenirler. (Bir umut; belki de onları sakınan yönetici ve eğitimciler olmuştur.) Yaşı küçük olmasa da, eleştirel düşünmeye çok alışık olmayan ve propaganda malzemesini sınamayı bilmeyen öğrenciler de söylenenlerden ve görüntülerden mutlaka etkilenecekler ve Ermenilere düşmanlık besleyeceklerdir.

Ya Ermeni çocuklar? Ermeni okulları? Bu “şeyin” okullara gönderilmesi kararını verenlerin onlar hakkında ne düşündüklerini kestirmek güç değil. Neyse ki, bir karşı ses duyuldu bile. Rant Dine Vakfı, bu vahim durumu mahkemeye taşıyor. Vakıf, bu çabasında çocukların yararını düşünenlerin desteğini alacak. Bakalım sonuç nasıl olacak?

Hristiyanlar Türkiye’de Özgür mü? (Adil Yapar)

Tanrının Kulları Dağında Fırtına

Hannoversche Allgemeine Gazetesi (Almanya), 13 Şubat 2009, Cuma

Yazan: Gerd Höhler - Almandan çeviren: Adil Yapar

Midyat. Adı ‘Tanrının Kulları Dağı’ anlamına gelen Tur Abdin dağında ayaz esiyor. Bu ıssız ve kurak dağlık bölgede toz bulutları kaldırarak esen rüzgâr kendini cılız çalılarının içinden geçerken çıkardığı seslerle duyuruyor. Tur Abdin dağı, Güneydoğu Anadolu’da Mardin ilinden başlayarak Suriye sınırı boyunca doğuya uzanmaktadır. Burada yükseklerde bulunan Mor Gabriyel (Aziz Gabriyel) manastırının duvarları, bu ıssız topraklarda düşmanlarına kafa tutmak istercesine yükseliyor. Bu manastır dünyanın en eski Hıristiyan manastırlarından biridir. Duvarları ve çanlıkları yöreye has sarı kesme taştan imar edilmiş olan bu manastır, bugünlerde Güneydoğu Anadolu’da esen ayaz fırtınalardan daha büyük bir tehlikeyle karşı karşıyadır. Manastırın çevresinde bulunan hemen üç tane Kürt köyü ve ayrıca Türk Devleti, manastıra ait toprağın önemli bir kısmının mülkiyet haklarına göz dikmiştir. Manastır ayrıca başka suçlamalarla da itham ediliyor: Manastırın yasadışı

Alaturka Laiklik

misyonerlik faaliyetleri gütmekte olduğu veya Mor Gabriyel'in yıkılmış bir caminin temelleri üzerine kurulmuş olduğu yönünde. Halbuki Muhammed İslam'ı yaymaya başladığında, bu manastır henüz 200 yıllık bir geçmişe sahipti. Mor Gabriyel rahiplerine göre, esas hedef manastırın sahip olduğu topraklar değildir. Türkiye'de ayakta kalmış son manastırlardan birinin varlığı ve bununla birlikte Süryani-Ortodoks Cemaatinin varlığı söz konusudur. Manastırın başrahibi Metropolit Timoteus Samuel Aktaş, "Her şeyimizi istiyorlar, önce toprağımızı, sonra manastırımızı." diyerek, sözlerini "Müslüman halk ve devlet, buradan gitmemizi istiyorlar", diye tamamlıyor. Rahip endişelidir. Ellerini hiç durmadan masanın üzerinde oynatıyor. Yaklaşık bir düzine ziyaretçi manastırın beyaz badanalı küçük bir odasında bir araya gelmiştir. Esen rüzgâr manastırın kapı ve pencerelerinde kendini duyururken, oda eski bir sobayla biraz ısıtılmaya çalışılıyor. Birçok değişik ülkede yaşayan Süryani-Ortodoks kiliseye mensup gurbetçi, manastıra gelmiştir. Çünkü önemli bir gün yaklaşmaktadır. Midyat Asliye Hukuk mahkemesinde, manastırın toprakları ile ilgili iddialar görüşülecek. "Toprak ihtilafı sadece bir bahanedir", diyen manastır müdürü Kiriakos Ergün, "Süryaniler bu şekilde sindirilmeye çalışılıyor.", diye ekliyor. Zaten korku içinde yaşıyorlar. 2006 yılında Trabzon'da öldürülen Katolik papaz Andrea Santoro veya bir sonraki yıl Malatya'da işkencelerle öldürülen üç Hıristiyan misyonerin akıbetleri buradaki herkesin bilincine kazınmıştır.

Milattan sonra 397 yılında kurulmuş olan Mor Gabriyel manastırı, Güneydoğu Anadolu'da yüz binlerce Hıristiyan'ın yaşadığı dönemden kalma bir ibadet yeridir. Manastırın bulunduğu dağa Tanrı Kullarının Dağı anlamına gelen Tur Abdin denmesinin nedeni, burada bir zamanlar seksenden fazla manastırın bulunmuş olmasıdır. Bunlardan sadece altısı günümüze kadar ayakta kalabilmiştir. Mor Gabriyel ise, bunların arasında en büyüğü ve aynı zamanda en önemlisidir. Mor Gabriyel'in rahipleri, 1600 yıldan beri Aramî dilinde okuyup dua ediyorlar, yani İsa'nın konuşmuş olduğu dilde. Bundan dolayı Süryanîler kendilerine Aramî de demektedir. Hıristiyanlığın Tur Abdin'de en yaygın olduğu dönemde burada yaklaşık iki bin rahip ve rahibe yaşamıştır. Bugün ise bu sayı sadece 17'dir. Bunlardan başka iki düzine hizmetli, bunların aileleri ve manastırda eğitilen 30 ruhbanlık talebesi burada yaşamaktadır.

Bölge genelinde olduğu gibi, manastır da çalkantılı bir geçmişe sahiptir: Romalılar, Bizanslılar, Haçlılar ve İslam orduları Tur Abdin dağını art arda fethetmişlerdir. Mor Gabriyel defalarca yağmalanmış ve tahrip edilmiştir. Hıristiyan dinine mensup Ermeniler gibi, Osmanlı Devletinde yaşayan Süryanîler de Birinci Dünya Savaşı sırasında baskı ve sürgün kurbanları olmuştur. Buna rağmen 1970'li yılların başında bölgede hala yaklaşık 250 bin Süryanî vatandaş yaşamaktaydı. Ancak takip eden yıllarda bunların çoğu - bazıları ekonomik nedenlerle, bazıları fanatik Müslüman'ların saldırılarına maruz kaldıkları için veya özellikle 1990'lı yıllarda kızışan Kürt sorunundan dolayı bölgede yaşanan savaş yüzünden Batı Avrupa'ya göç etmiştir. Silahlı çatışmalar azaldıktan sonra özellikle 2002 yılından sonra bölgeye dönüşler başlamıştır. Türkiye Hıristiyanlarının güven beklentisine neden olan Türkiye-AB perspektifinden de cesaret alarak, yaklaşık 30-40 tane Süryanî ailesi gurbetten geri dönerek yeniden vatanları olan Tur Abdin'e yerleşmiştir

Alaturka Laiklik

Geriyeye dönenler Mor Gabriyel manastırına yeni canlılık kazandırdı. Ne var ki, Süryanîlerin "İkinci Kudüs" dedikleri Mor Gabriyel şimdi yeni bir tehlike ile karşı karşıyadır. Yayvantepe, Eğlence ve Candarlı isimli civar köylerin muhtarları manastıra ait araziler için dava açmış, yüzyıllardır kabul edilegelmiş sınırları sorgulamaktadır. Adı geçen köyler bu arazileri otlak ve mera olarak talep etmektedir. Manastır'a ait başka topraklar ise, devlet tarafından orman arazisi olarak tanımlanmıştır - buysa istimplâk anlamına gelir.

Söz konusu duruşmaların yapılacağı gün, yüzü aşkın insan Midyat Asliye Hukuk Mahkemesi binasının önünde toplanmıştır. O günkü duruşma, davanın üçüncü celsesidir. Mahkemeye gelenler sadece civar köylerin sakinleri değildir, çok sayıda yabancı gözetimci de burada. Avrupa Birliği, İsveç, Finlandiya ve Hollanda'dan birer bayan diplomat ile temsil edilmektedir. Buysa manastır toprakları davasının Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği yolunda bir sınama olduğunun göstergesidir. Midyat'ta görüşülen dava, salt bir toprak davası olmaktan öte, aynı zamanda azınlık hakları ve inanç özgürlüğü ile ilgilidir.

Diplomatlar mahkemeye alınsa da, diğer ziyaretçilerin çoğu dışarıda kalmak zorundadır. Mahkeme salonunda bulunan 10-12 sandalye, dava tarafları için bile kafi değildir. Yeşil yakalı hâkim cübbesini giymiş olan Yargıç Kamil Bey'in önünde iki tomar pembe renkli dosya durmaktadır. Salonun bir ucunda duvarda "Adalet Devletin Temelidir" diye yazar. Hemen üstünde cumhuriyetin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün büstü bulunur. Yargıç Kamil Bey sabırsızca koltuğunda oturuyor. Salonundaki bu kalabalıktan hiç hoşlanmadığı her halinden belli. İlk olarak tüm basın mensuplarını mahkeme salonunun dışına gönderiyor. Buysa Türk yasalara göre de açık duruşma tanımına aykırı bir durumdur.

Dışarıda duruşmanın sonucunu sabırsızlıkla bekleyenlerin arasında 19 yaşındaki İshok Demir de vardır. Kendisi İsviçre'nin St. Gallen kentinde doğmuş ve bir kaç yıl önce tüm ailesi Tur Abdin dağına geri dönmüştür: "kökenimize", diyor, İshok. Yıllar önce terk edilmiş eski Kafro köyünün harabelerinin yanında, geri dönen yaklaşık 20 aile yeni Kafro köyünü inşa etmiştir. Yeni yapılan köyde yer alan büyük villalar, bu insanların Avrupa'dan atalarının vatanına elleri boş dönmediklerinin göstergesidir.

İshok bize, "Biz iyiyiz, burada mutluyuz - ama şimdi manastırla ilgili olup bitenler hepimizi endişelendiriyor, çünkü Mor Gabriyel bizim merkezimizdir", diye açıklıyor. Küçük bir kızken ailesi ile birlikte Tur Abdin'den Hollanda'ya kaçmış olan Attiya Gamri ise, "Bu dava sadece bir toprak davası değildir", diyor. Artık yeni vatani olan Hollanda'da siyasetçi olan Gamri, ilk defa eski vatanına dönüyor. "Bu manastır sanki Türkiye ve Avrupa'da yaşayan Süryanî Hıristiyanlar için bir köprü gibidir - ve şimdi bu köprüyü yıkmak isteyenler var.", diyor. Gamri, davayı açan üç köy muhtarının sadece kukla olduğunu düşünüyor: Kendisine göre bu davanın arkasında Başbakan Tayyip Erdoğan'ın islami-muhafazakar hükümeti vardır. "Bunlar dünyanın en eski miraslarından birini yok etmek istiyorlar.", diyor. Bu arada davalara bir yenisi daha eklendi. Davacı ise bu sefer Devlet Hazinesi.

Alaturka Laiklik

Hazine 12 parsel manastır toprağı daha talep etmektedir, hem de bunlardan sekizi manastır duvarlarının içinde yer aldığı halde. Baskı gittikçe artırılıyor.

Yargıç tarafından dışarıya gönderilen basın mensupları pek bir şey kaçırmazlar. Duruşma 15 dakika sürdükten sonra sona ermiştir. Duruşma tekrar ertelendi, bu sefer 4 Mart 2009 tarihine. Metropolit Timoteus iç çekerek, "Bu böyle aylar sürebilir, belki de yıllar." diye hayıflanıyor. Manastırın bir penceresinden, mahkemenin kime vereceğini bilmediğı kurak tepelere bakar. Yaşlı rahip, "Buradaki topraklar çok güzel - ama ne yazık ki insanlar güzel değil", diye üzüntüsünü dile getiriyor.

Dini Azınlıklara Özgürlük Yok

Türkiye Cumhuriyeti'nin 72 milyon vatandaşı arasında sadece çok küçük bir azınlık teşkil etmelerine rağmen, Hıristiyan ve diğer gayrimüslimler, halkın %98'i Müslüman olduğu Türkiye'de yoğun baskı altında yaşamaktadır. Zira Türkiye Cumhuriyeti anayasasının garanti ettiği inanç özgürlüğünü günlük hayatta görmek mümkün değildir. Merkezi Ankara'da bulunan Diyanet İşleri Teşkilatı Müslümanlara bile İslam'ı nasıl yorumlamaları gerektiğini dikte etmektedir. Gayrimüslimler dinlerini kişisel olarak ifa etmekte serbest olsalar bile, bunu toplu halde yapmak çok, çok zordur - özellikle tapınak ve ibadethanelerin kurulması hala bin türlü engellerle zorlaştırılmaktadır.

Bir zamanlar Musevî, Hıristiyan ve Müslümanlar gibi değişik kültürlerin kaynaştıkları bu toprakların sahip olduğu dinsel ve kültürel çeşitliliğı göz önünde bulundurulduğunda, Ankara'nın bu dinsel monokültür politikası daha da tuhaf gelmektedir. Ancak ne var ki, birinci dünya savaşı sonrası Osmanlı Devleti'nin rengârenk dinsel çeşitliliğı önemli oranda giderilmiştir: Yunanistan'a ait Batı Trakya bölgesinde yaşayan Türk Müslümanlar, Anadolu'da yaşayan Ortodoks Rumlar zorunlu göç ettirilmiş, sayısız Hıristiyan ve Musevi o zamanlar İngiliz Mandasında bulunan Filistin topraklarına göç etmiş, yüz binlerce Ermeni ise ölüm yürüyüşlerinde Suriye çöllerine gönderilmiştir.

Günümüz Türkiye'sinde hala 47 ayrı etnik grup yaşıyor olsa da, bunlardan çok azı kendilerini açıkça gayrimüslim olarak addetmektedir. Çünkü Ermeni, Rum veya Süryani olarak kendini ifşa edenlere, memurluk kapısı kapalı olur ve vatan haini olmakla suçlanma ihtimali yüksektir. Ayrıca Musevilerin de, İstanbul'da yaşayan Fener Rum Patriğı I. Bartolomeos'un dini lideri olduğu Ortodoks Rumların da Türkiye'de ruhban eğitimi veren kurumları yoktur.

Bu şartların sonucu göç olmuştur: İstanbul'un nüfusunun yalnızca yedi yüz bin olduğu 1950'li yıllarda, her iki İstanbulludan sadece biri Müslüman'dı. Bugün nüfusu 15 milyon olarak tahmin edilen metropolde dini azınlıkların bildirdiklerine göre sadece yaklaşık 5 bin Hıristiyan ve 2 bin Musevî yaşamaktadır. Türkiye'de yaşayan dini azınlıklara mensup vatandaşların toplam sayısı ise, azınlık temsilcilerini tarafından 120 bin Hıristiyan ve 22 bin Musevî olarak bildirilmektedir; Musevî cemaatleri İstanbul'un dışında, yaklaşık 2 bin Musevî'nin yaşadığı İzmir'de odaklanmaktadır. Katolik bir papaz olan Peder Felix Körner'e göre, "Elinde imkânı olan ülkeyi terk ediyor."

Alaturka Laiklik

Uzun yıllar Ankara'daki Hıristiyan Cizvit Tarikatında yaşamış ve faaliyet vermiş olan ve artık Vatikan'a bağlı Gregoriana Üniversitesi'ne atanmış olan Peder Körner, batıda yaygın olarak AKP hükümetine karşı dile getirilen toplu şüphelere katılmamaktadır. Pedere göre, "Hıristiyanlar, Atatürkçü-Milliyetçi kesimlerdense, gerçek Müslümanların arasında daha rahat yaşayabiliyor." Peder, "Bu Kemalist çevreler için başörtüsü provokasyon demektir, haç ise, Türklüğün sonu anlamına gelir.", diyor. Kendisine göre AKP hükümeti altında yasal koşullar Hıristiyanlar için önemli oranda düzelmiştir. Ancak inanç özgürlüğü konusunda uygulamada hala eksikler vardır. AB'nin Türkiye'de birçok alanda yakındığı yasa hükümleri ile yasal uygulama arasındaki uçurumlar, şimdi Mor Gabriyel manastırı ile ilgili davada da açıkça görülebilir. Din ve inanç özgürlüğü teminat altındadır - ancak ne yazık ki sadece kâğıt üstünde.

Sorun Misyonerlik mi? (Gökhan Talas)

İlk [konuk yazar](#)ımız Gökhan Talas. Kendisini “*Mesih İnanlısı*” olarak tanımlayan Talas, Hristiyan bakış açısıyla “Misyonerlik” konusunu ve Malatya’da yaşanan vahşeti irdelemiş yazısında. Paylaşımına sunuyoruz:

Hıristiyanlıkla ilgili en çok tartışılan ve yanlış anlaşılmalara maruz kalan konulardan biri de “misyonerlik” konusudur. Aslında sadece Hıristiyanlığın konusu olmasa da, ülkemizde misyonerlikle ilgili tartışmalar genel de Hıristiyanlar üzerinden yapılır. Elbette bunun anlaşılır yönleri vardır. Ama rahatsız edici düzeyde yapılan suçlamalar, tartışmayı ahlaki olmaktan çoğu zaman çıkarmaktadır. Öncelikle Hıristiyanlar için “misyon” ve “misyonerlik” kavramları ne ifade eder ve bunun Kutsal Kitapla ilişkisi nedir bunlara bakalım.

Tanrı’nın İncili’nin kurtaran mesajına, tüm insanların ihtiyacı olduğuna inanan bir Hıristiyan için, misyonerlik bir yaşam biçimidir. Mesih İsa göğe alınmadan kısa bir süre önce Tanrı’nın Müjdesiyle ilgili Hıristiyanın görevini tanımlamıştır; Matta 28. bölüm 19.ayette; “Bu nedenle gidin, bütün ulusları öğrencilerim olarak yetiştirin; onları Baba, Oğul ve Kutsal Ruh`un adıyla vaftiz edin;” demiştir. Hıristiyanlar için bu tanımın en can alıcı noktası “gidin” kelimesidir. İsa öğrencilerinden, – yaşadığımız yüzyılda da iman yoluyla, İsa’nın öğrencisi olanlardan- gidip, müjdenin kurtarışına ihtiyaç duyan insanlara, kurtuluşu müjdelemelerini buyurmuştur. Sadece bunu değil, “size buyurduğum herşeye uymayı onlara öğretin.”(aynı bölüm 20. ayet) diyerek yanlarına gittikleri insanların inançlarını yaşamalarında onlara önderlik etmelerini de eklemiştir. Bu ayetin ışığında “Hıristiyan misyonerlik” tanımı yapacak olursak; “İsa Mesih’in getirdiği kurtuluş müjdesini başka insanlara duyurmak ve duydukları müjdeye iman edenlerin yaşamlarında İsa’nın buyruklarının yeşermesine yardım etmek” diyebiliriz.

Alaturka Laiklik

Burada ki en önemli nokta misyonerlerin sadece “duyurucular” değil, buldukları ülke de yaşayan Hıristiyanlarla işbirliği ve hizmet ilişkisi içinde olduklarıdır.

Tabi ki bu tanım, bir Hıristiyan tanımıdır. Özellikle ülkemizde misyonerlik bir sorun, hatta ülke güvenliği sorunu olarak görülmektedir. Hıristiyanlığın yayılmasını politik bir mesele olarak görenlerin nesnel dayanaklarını sorgulayabiliriz. Türkiye’de, Tanrı’dan aldığı görevini sürdürmekte olan Hıristiyanlara karşı takınılan tutum ne yazık ki, hakaret, hor görme ve teşhir etme düzeyinde seyretmektedir. İşte bir iddia; 15 Temmuz 2003 tarihli Tercüman Gazetesi’nin yayımladığı bir habere bakalım; haberin başlığı çok ilginç; “İncil’ci Hoca.” Sanki cinci hoca, büyücü doktor haberi gibi, ikinci sınıf sahtekârlıkların haber başlığına benzetilmiş; Haberin içeriği, çocuklarını bu tehlikeden kurtarmayan velilerin sorumlu olacağı, bir misyoner üniversite hocasının KKTC aleyhinde yazılar yazdığı, Türkiye aleyhine çalıştığı, tutuklandığı, sorgulandığı bilgilerini veriyor. İşte bunu söylemek çok zor aslında... Çünkü haber bilgi vermiyor, kaynaksız, kanıtsız, analizden uzak ve sadece belirli ön yargılarla yazılmış ithamlardan ibaret, bir propaganda ilanı gibi. Başka örneklere de sahibiz. Ancak genel iddiaların farklı şekil ve bakış açılarıyla tekrarlanmasından ibaret çoğu. Nedir bu iddialar; Misyonerler Türkiye aleyhine çalışıyor? Peki hangi misyonerler, Türkiye aleyhine, hangi kurum ya da dış güçleri kullanarak (ya da onlar adına) çalışıyor. Bazı iddia sahipleri daha kesin bilgiler verdiklerini düşünüyorlar. İsimler, kurumlar, faaliyet raporları belirterek, misyonerlerin Türkiye’yi nasıl hedef haline getirdiğini dile getiriyorlar. Tüm bu iddiaların hepsini bu yazı da cevaplamak mümkün değil. Ancak gerçek Hıristiyan misyonerliğini, tüm bu tartışmaların içinde politik bir harekete, bir ihanet çizgisine çekmek, Hıristiyanlığa doğrudan hakaret etmek demektir.

Açıkça söylemek gerekirse Hıristiyanlar üzerinden kötü amaçlarını gerçekleştirmek isteyenler olacaktır. Ama bu Hıristiyanlığı ya da Hıristiyanları tümünden “bölücü” ilan etmenin yanlışlığının yanında, masum bile sayılabilir. Çünkü bazı iddialar sonucunda Hıristiyan kiliseleri ve Hıristiyanlar saldırılara maruz kalmış, baskı görmüşlerdir. Hatta Ankara Ticaret Odası gibi saygın görülen kuruluşların –nedenini anlamasak da- bazı “tuhaf” raporlara imza attıklarını görünce tehlikenin boyutları daha net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bakınız o raporda ki bir ibare ne diyor; Misyonerlik faaliyetleri konusunda bir rapor hazırlayan Ankara Ticaret Odası da, Türkiye’de misyonerlik faaliyeti içinde 300’den fazla kilise ile çeşitli noktalar bulunduğunu açıklamıştı. Rapora göre 300’den fazla kilisenin yanı sıra, çok sayıda kitapevi, 1 kütüphane, 6 dergi, onlarca vakıf, yayınevleri, 5 radyo, çok sayıda manastır, 2 kafe, 1 acente, 1 mahfil, 7 şirket, 1 otel, 1 tercüme bürosu, 7 gazete, 1 tarihi eser, 2 müze, 4 harabe, 1 kale ve onlarca dernekte misyonerlik faaliyeti yapılıyor. (ATO) Tarafsız bir gözle bile tuhafılığı hemen fark etmek mümkün. Acaba Ankara’nın neresinde manastır bulunmaktadır, sayılan tüm bu kurumların isimleri nedir ve en can alıcı kısmı; bir Hıristiyan misyoner bir tarihi kalıntıyı, harabeyi ya da müzeyi nasıl misyonu için kullanabilir?

Bu tehlikeli çıkışın etkisi bellidir, o halde bu konudaki ulusal duyarlılık, her şeyden önce misyonerlik tartışmalarında Türkiyeli Hıristiyanları korumayı hedef almalıdır.

Alaturka Laiklik

Ki bu fütursuz tutumun arkasından 18 Nisan Malatya katliamına tanık olduk. Şahsen tanıdığım üç kardeş hangi güçleri temsil ettiği belli olmayan 19-20 yaşında 5 kişi tarafından acımasızca katledildiler. Şimdi bile, Batı düşmanlığı, içeri de hassasiyet yaratan siyasi durumlar v.b konularda Hıristiyanları malzeme olarak kullanan siyasi odakların, pişmanlık duymadığını görüyoruz. Ortada 21. Yy. Türkiye'sinin ruhuna yapılan bir ihanet varken bile misyonerlerin bu olayda ne kadar suçlu olduğunu ortaya çıkarma telaşı var ne yazık ki. Zira olayın akabinde Aksiyon dergisi "Malatya'da Hatlar Neden Kesildi?" ve bu hafta Ahmet Taşgetiren'in kaleminden "Misyonerlik İslam'ın Sorunu mu?" başlıklı yazılarla derinlemesine bir iftira ve komplo teorisi çalışmasına başladı bile. Bundan önce olayla ilgili değerlendirmesinde MHP Genel Başkanı Sayın Devlet Bahçeli suçu yine Misyonerlik faaliyetlerinde görme yanılığısına düşmekten kendini alıkoyamadı. Bunlarında dışında neredeyse katilleri aklama kampanyasına dönüşen bir tuhaf furya döndü sütun aralarında.

Hatta Başbakan Recep Tayyip Erdoğan bile Protestanların acılarına ortak olma tepkisinden hayli uzak bir ifadeyle; Kurtuluş Kiliseleri Baş Pastörü Sayın İhsan Özbek'in "gerekirse Müslüman mahallesinde salyangoz satarız" çıkışını tahrike yordu. Acaba 3 kardeşini bir gün önce hunharca bir saldırıda kaybeden bir kişi tahrikten nasıl bir fayda sağlayabilir diye kimse sormadı. Sonuçta bugün olay neredeyse tartışılmıyor bile, her sosyal vakada olduğu gibi reklam değerini yitiren bir ufak hadise olarak arşivlere kaldırıldı olay. Üstelik bu duyarlılığı sergilemek aslında demokratik bir refleks haline gelmeliyken arada bir tane bulunca coşkuya kapılıyoruz. En rahatsız edici tavır da Malatya vahşetini hem kınayan hem de hala arkasından misyonerlik konusunda hatalı politik görüşlerinde ısrar eden kişiler. Ne yazık ki olayın vahametini anlamak bir yana yakınından bile geçemiyorlar. Zira bu adli bir cinayet değil. Cinayetlerin ne kadar vahşice olduğundan yola çıkarak olayı salt bir cinai sorun olarak irdelemek doğru sonuca gidilmesini olanaksızlaştırıyor. Zira bu olay hem cinai olarak vahşice hem de sosyal bir sorun olarak, geleceğe dönük başka tehlikeler içeriyor. Bu tehlikeleri engellemeyi hedeflemek bir vatandaşlık duyarlılığından başka hiçbir nedene ihtiyaç duymaz. Yakınımızdakine sahip çıkmadığımızda yakınımızda derin bir boşluk göreceğiz. Ve tükenen hep ötekilerle birlikte bu ülkenin gücü, direnci ve geleceği olacak. Çözüme katkı sunabilecek en kapsamlı değerlendirme aşağıda alıntısını yaptığımız rapordur.

Türkiye de Hıristiyanların haklarıyla ilgili bazı yasal bilgiler çok önemli; bu konuda MESİH İMANLILARININ HAKLARI NELERDİR? İsimli resmi belgeden yararlanacağız. Belge, Türkiye Protestan Kiliseler Birliği'nin yayınladığı resmi bir bildirge niteliğindedir.

Mesih İnanlılarının (Hıristiyanların) amacı: A. Hiçbir siyasal amacı yoktur; ayrıca siyasetle ilgileri de yoktur. B. Temel amaçları İsa'ya ve Kitab-ı Mukaddes'e iman etmektir.

Mesih İnanlılarının Hakları:

Alaturka Laiklik

1- Türkiye laik bir devlettir. Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi dini yoktur. Her din serbesttir. Anayasamızın 10. maddesinde, herkes ".....felsefe, inanç, din, mezhep... ayrımı gözetilmeksizin kanun önünde eşittir." denilmektedir.

2- Din özgürlüğü herkes için müşterektir. T.C. Anayasası 2. maddesi ve Yargıtay 9. Ceza Dairesi'nin 1985/2523 esas ve 1985/3431 numaralı kararı'na göre; Türk ve yabancı Mesih İnanlıları, kendi inancını seçebilir, cemaat oluşturabilir, beraber ibadet edebilir, inancını yayabilir, inancını öğrenebilir ve öğretebilir. Bunların hiçbiri yasak ve kanuna aykırı değildir.

Aynı belge de, Mesih İnanlılarının amaçlarıyla ilgili, bir hukuki rapordan alınan şu ifadeler de dikkat çekicidir;

MESİH İNANLILARI'NIN "SİYASİ MENFAAT ve NÜFUZ SAĞLAMAK" AMACI YOKTUR
(Doç. Dr. Nevzat Toroslu)

Mesih İnanlıları'nın "siyasi menfaat ve nüfuz sağlamak" amacıyla hareket ettiklerini söylemeye de imkan yoktur. Mesih İnanlıları, siyasi menfaat amacıyla hareket ettiklerini söyleyebilmek için dini, dini hissiyatı ve dince mukaddes sayılan şeyleri alet ederek yapılan bir propagandanın veya telkinin günlük siyasi iktidar mücadelesine ilişkin olması, yani siyasi nitelikteki bir makama gelmeye veya ele geçirilen böyle bir makamı muhafaza etmeye; siyasi nüfuzdan sözedilebilmesi için de yine dini, dini hissiyatı ve dince mukaddes sayılan şeyleri alet ederek yapılan bir propaganda ve telkinin aynı şekilde başkalarının siyasi düşünceleri üzerinde etkili olmaya, örneğin bunların belli kişiye veya kişilere yahur siyasi partiye oy vermelerini sağlamaya yönelik olması gerekmektedir. Oysa her şeyden önce, "Mesih İnanlıları"nın propaganda yaptıkları iddia edilen dîni inanç, herhangi bir siyâsî nitelik taşımamakta, içinde yaşadığımız dünyaya ilişkin siyâsî kurallar içermemektedir; sadece Tanrı'nın ruhsal veya mânevî egemenliğinden söz etmektedir. Öte yandan, "Mesih İnanlıları"nın propagandasını yaptıkları iddia edilen dîni inancı, günlük siyasi iktidar mücadelesine alet etmeleri ve böylece siyasi menfaat veya siyasi nüfuz sağlamaları da mümkün değildir. Bir kere "Mesih İnanlıları" belli bir dini cemaate mensup olmanın ötesinde herhangi bir siyasi parti veya kuruluşun üyesi değildirler. Ayrıca kendileri veya başkaları için siyasi bir talepte bulunmamaktadırlar. Nitekim propaganda veya telkin amacıyla başkalarına verdikleri iddia edilen yayınlarda herhangi bir siyasi kişi, parti veya kuruluş övülmemekte, böyle bir kişi veya kuruluşun siyasi iktidar mücadelesine katılmamaktadır.

Görülen o ki bazı çevreler, hukuki, yasal ve insani haklarını en doğru şekilde kullanma çabasında olan Hıristiyan misyonerlerin varlığından farklı nedenlerle rahatsız olmaktadır. Bunun sadece siyasi ve etnik ayrılıkları körükleyen bir tavır olduğu görülmektedir. Ve Hıristiyanlar bu ayrılıktan herkesten daha fazla rahatsız olmaktadır. Öldürülmekten, yaralanmaktan ve süreklileşen baskıdan rahatsız olmaktadır.